

ਸੋਮ ਦਾਸ ਅਤੇ ਹੋਰ

ਬਨਾਮ

ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਬੰਧਕ ਕਮੇਟੀ, ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ
(ਕੇ. ਐੱਸ. ਟਿਵਾਣਾ, ਜ.)

ਬਹੁਤ ਘੱਟ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਰਮਚਾਰੀਆਂ ਨੂੰ ਪ੍ਰਾਵੀਡੈਂਟ ਫੰਡ ਤੋਂ ਵਾਂਝਾ ਕਰ ਦਿੰਦਾ ਹੈ ਜਿਸ ਦੇ ਉਹ ਕਾਨੂੰਨੀ ਘਾਟਿਆਂ ਦੇ ਅੰਦਰ ਵਾਧੂ ਘਟੇ ਕੰਮ ਕਰਨ ਦੇ ਹੱਕਦਾਰ ਹਨ।

ਪਰ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਮੌਜੂਦਾ ਕੇਸ ਵਿੱਚ, ਇਹ ਕਿਸੇ ਦੇ ਵੱਸ ਦੀ ਗੱਲ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿ ਪ੍ਰਬੰਧਕਾਂ ਨੇ ਕਰਮਚਾਰੀਆਂ ਨੂੰ ਪ੍ਰਾਵੀਡੈਂਟ ਫੰਡ ਤੋਂ ਵਾਂਝੇ ਕਰਨ ਲਈ ਇੱਕ ਯੰਤਰ ਦੁਆਰਾ ਕੰਮ ਦੇ ਘਾਟਿਆਂ ਦੀ ਘੱਟ ਗਿਣਤੀ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕੀਤੀ ਹੈ, ਜਾਂ ਇਹ ਕਿ ਆਮ ਕੰਮ ਦੇ ਘਾਟਿਆਂ ਲਈ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕੀਤੀ ਉਜਰਤਾਂ ਕਾਫੀ ਨਹੀਂ ਸਨ। ਜਾਂ ਵਾਜਬ ਹੈ, ਇਸ ਲਈ ਇਹ ਵਿਚਾਰ ਲੈਣ ਲਈ ਕਿ ਕਰਮਚਾਰੀਆਂ ਨੂੰ ਵਾਧੂ ਘਾਟਿਆਂ ਲਈ ਦਿੱਤਾ ਜਾਂਦਾ ਭੱਤਾ 'ਓਵਰਟਾਈਮ ਭੱਤਾ' ਦੀ ਪ੍ਰਕਿਰਤੀ ਦਾ 'ਹੋਰ ਸਮਾਨ ਭੱਤਾ' ਨਹੀਂ ਹੈ, ਇਹ ਵਿਚਾਰ ਲੈਣ ਲਈ ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਦੇ ਉਕਤ ਨਿਰੀਖਣਾਂ ਤੋਂ ਕੋਈ ਮਦਦ ਨਹੀਂ ਲਈ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਮੈਂ, ਇਸਲਈ, ਤਿਵਾਣੀਆ, ਜੇ. ਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਗਟਾਏ ਗਏ ਵਿਚਾਰ ਦਾ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਮਰਥਨ ਕਰਦਾ ਹਾਂ ਜਿਸ ਦੇ ਨਤੀਜੇ ਵਜੋਂ ਇਹਨਾਂ ਪਟੀਸ਼ਨਾਂ ਨੂੰ ਮਨਜ਼ੂਰੀ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਹੈ ਅਤੇ ਅਣਗਹਿਲੀ ਵਾਲਾ ਆਦੇਸ਼, ਅਨੁਬੰਧ ਪੀ-1, ਰੱਦ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਕੇਸ ਦੇ ਹਾਲਾਤਾਂ ਵਿੱਚ, ਧਿਰਾਂ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਖਰਚੇ ਚੱਕਣ ਲਈ ਛੱਡ ਦਿੱਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਆਰ. ਐਨ. ਆਰ

ਕੇ. ਐਸ. ਟਿਵਾਣਾ ਅਤੇ ਐਮ. ਐਮ. ਪੁੰਡੀ ਜੇ. ਜੇ.

ਸੋਮ ਦਾਸ ਅਤੇ ਹੋਰ, - ਅਪੀਲਕਰਤਾ,

ਬਨਾਮ

ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਬੰਧਕ ਕਮੇਟੀ, ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ, - ਜਵਾਬਦੇਹ।

1978 ਦਾ FAO ਨੰ. 449

ਦਸੰਬਰ 16, 1986

ਸਿੱਖ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਐਕਟ (1925 ਦਾ XXIV)- ਧਾਰਾਵਾਂ 4, 8, 10 ਅਤੇ 16(2) (ਇਨ)- ਸਿੱਖ ਗੁਰਦੁਆਰੇ ਵਿੱਚ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਜਨਤਕ ਤੌਰ 'ਤੇ ਪੂਜਾ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ-ਕੀ ਇੱਕ ਨਿਆਂਇਕ ਵਿਅਕਤੀ-ਕੀ ਜਾਇਦਾਦ ਰੱਖਣ ਦੇ ਯੋਗ ਹੈ।

ਪ੍ਰਤੀ ਬਹੁਮਤ ਡੀ. ਐਸ. ਤਿਵਾਣੀਆ ਅਤੇ ਐਮ. ਐਮ. ਪੁੰਡੀ, ਜੇ. ਜੇ. ਕੇ. ਐਸ. ਟਿਵਾਣਾ, ਜੇ. ਉਲਟ) ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਨਿਆਂਇਕ ਵਿਅਕਤੀ ਕਾਨੂੰਨ ਦੀ ਕਲਪਨਾ ਹੈ। ਇੱਕ ਨਿਆਂਵਾਦੀ ਵਿਅਕਤੀ ਦੇ ਮਾਮਲਿਆਂ ਦਾ ਪ੍ਰਬੰਧਨ ਇੱਕ ਜੀਵਿਤ ਵਿਅਕਤੀ ਦੁਆਰਾ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸਲਈ, ਕਾਨੂੰਨ ਹਮੇਸ਼ਾਂ ਨਿਆਂਵਾਦੀ ਵਿਅਕਤੀ ਦੇ ਪ੍ਰਬੰਧਕ ਦੀ ਹੋਂਦ ਦੀ ਕਲਪਨਾ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਹਿੰਦੂ ਕਾਨੂੰਨ ਇੱਕ ਸ਼ਬਦ ਨੂੰ ਮੂਰਤੀ ਦੇ ਪ੍ਰਬੰਧਕ ਹੋਣ ਦੀ ਕਲਪਨਾ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਨਿਆਂਇਕ ਉਦਾਹਰਣਾਂ, ਇਸ ਲਈ, ਮੂਰਤੀ ਨੂੰ ਅਦਾਲਤੀ ਵਿਅਕਤੀ ਵਜੋਂ ਮਾਨਤਾ ਦੇਣ ਲਈ ਆਈਆਂ, ਨਾ ਕਿ ਮੰਦਰ ਨੂੰ ਕਿਉਂਕਿ ਹਿੰਦੂ ਕਾਨੂੰਨ ਨੇ ਮੰਦਰ ਦੇ ਪ੍ਰਬੰਧਕ ਦੀ ਕਲਪਨਾ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਸੀ। ਸਿੱਖ ਗੁਰਦੁਆਰੇ ਜਿਸ ਨੂੰ ਇੱਕ ਗਣਿਤ ਦੀ ਸਮਾਨਤਾ 'ਤੇ ਇੱਕ ਨਿਆਂਇਕ ਵਿਅਕਤੀ ਵਜੋਂ ਮੰਨਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਸਿੱਖ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਐਕਟ ਦੇ ਤਹਿਤ ਇੱਕ ਪ੍ਰਬੰਧਕ ਕਮੇਟੀ ਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਬੰਧਿਤ ਕੀਤੇ ਜਾਣ ਦੀ ਕਲਪਨਾ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ। ਸਿੱਖ ਗੁਰਦੁਆਰਿਆਂ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਵਿਵਸਥਾ ਨਹੀਂ ਹੈ: ਟੀ

ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੇ ਕਾਰਜਾਂ ਦਾ ਪ੍ਰਬੰਧਕ ਉਸ ਵਿੱਚ ਲਗਾਇਆ ਗਿਆ। ਕਾਨੂੰਨ ਵਿੱਚ ਜਾਇਦਾਦ ਕਿਸੇ ਵਸਤੂ ਨੂੰ ਸਮਰਪਿਤ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ ਜੇਕਰ ਕਾਨੂੰਨ ਜਾਂ ਕਸਟਮ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਪ੍ਰਬੰਧਕ ਨੂੰ ਅਜਿਹੀ ਵਸਤੂ ਦੇ ਮਾਮਲਿਆਂ ਦੇ ਪ੍ਰਬੰਧਨ ਲਈ ਕਲਪਨਾ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਕਿਸੇ ਪ੍ਰਬੰਧਕ ਰਹਿਤ ਵਸਤੂ ਜਾਂ ਸੰਸਥਾ ਨੂੰ ਸਮਰਪਿਤ ਸੰਪੱਤੀ ਰੀ -ਨਲੀਅਸ ਹੋਵੇਗੀ। ਇਸ ਲਈ, ਕਿਸੇ ਸੰਸਥਾ ਜਾਂ ਵਸਤੂ ਨੂੰ ਇੱਕ ਨਿਆਂਵਾਦੀ ਵਿਅਕਤੀ ਹੋਣ ਦਾ ਇਲਾਜ ਕਰਨ ਦੀ

ਪੂਰਵ ਸ਼ਰਤ ਕਾਨੂੰਨ ਜਾਂ ਰਿਵਾਜ ਵਿੱਚ ਇਸਦੇ ਮਾਮਲਿਆਂ ਦੇ ਪ੍ਰਬੰਧਕ ਦੀ ਹੋਂਦ ਹੈ। ਜਿੱਥੇ ਕਾਨੂੰਨ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਇਹ ਮੌਜੂਦ ਹੈ, ਕਿਸੇ ਸੰਸਥਾ ਜਾਂ ਵਸਤੂ ਦੇ ਪ੍ਰਬੰਧਕ ਦੀ ਕਲਪਨਾ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ, ਤਾਂ ਅਜਿਹੀ ਸੰਸਥਾ ਜਾਂ ਵਸਤੂ ਨੂੰ ਇੱਕ ਨਿਆਂਇਕ ਵਿਅਕਤੀ ਨਹੀਂ ਮੰਨਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ, ਜਿਸ ਦਾ ਕਾਨੂੰਨ ਕਿਸੇ ਪ੍ਰਬੰਧਕ ਨੂੰ ਹੁਕਮ ਨਹੀਂ ਦਿੰਦਾ, ਨੂੰ ਨਿਆਂਇਕ ਵਿਅਕਤੀ ਨਹੀਂ ਮੰਨਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਆਦਿਕ ਤੌਰ 'ਤੇ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ ਉਸੇ ਕਾਰਨ ਕਰਕੇ ਨਿਆਂਇਕ ਵਿਅਕਤੀ ਨਹੀਂ ਮੰਨਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਜਿਸ ਕਾਰਨ ਮੰਦਰ ਨੂੰ ਨਿਆਂਵਾਦੀ ਵਿਅਕਤੀ ਨਹੀਂ ਮੰਨਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਇਸ ਲਈ ਇਹ ਮੰਨਿਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਕੋਈ ਨਿਆਂਇਕ ਵਿਅਕਤੀ ਨਹੀਂ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਲਈ ਜਾਇਦਾਦ ਰੱਖਣ ਦੇ ਯੋਗ ਨਹੀਂ ਹੈ।

(ਪਾਰਾ 23, 24 ਅਤੇ 26)।

ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਇੱਕ ਨਿਆਂਧਾਰਕ ਵਿਅਕਤੀ ਹਨ। ਇਹ ਜਾਇਦਾਦ ਰੱਖ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਮੁਕੱਦਮਾ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਮੁਕੱਦਮਾ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਉਂਜ, ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਹਰ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਨਿਆਂਇਕ ਵਿਅਕਤੀ ਨਹੀਂ ਹਨ। ਜੇ ਇਹ ਪ੍ਰੈੱਸ ਜਾਂ ਕਿਤਾਬਾਂ ਦੀ ਦੁਕਾਨ 'ਤੇ ਪਿਆ ਹੋਵੇ ਜਾਂ ਕਿਸੇ ਨਿੱਜੀ ਘਰ ਵਿੱਚ ਪੂਜਾ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਜਿੱਥੇ ਜਨਤਾ ਦੀ ਪਹੁੰਚ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ, ਤਾਂ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਵਿੱਚ ਕਿਸੇ ਨਿਆਂਵਾਦੀ ਵਿਅਕਤੀ ਦੀ ਸ਼ਖਸੀਅਤ ਨਾ ਹੋਵੇ। ਉਹਨਾਂ ਹਾਲਾਤਾਂ ਵਿੱਚ ਇਹ ਸਿਰਫ਼ ਇੱਕ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਹੈ ਪਰ ਜਦੋਂ ਕਿਸੇ ਗੁਰਦੁਆਰੇ ਵਿੱਚ ਇਸ ਦੀ ਜਨਤਕ ਤੌਰ 'ਤੇ ਪੂਜਾ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਤਾਂ ਜੇ ਇਸ ਦਾ ਨਾਮ ਉਚਿਤ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਾਪਤ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦਾ ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਕਿ ਉੱਥੇ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਪੂਜਾ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਅਤੇ ਉਸ ਇਮਾਰਤ ਅਤੇ ਜਾਇਦਾਦ ਦੇ ਮਾਲਕ ਵਜੋਂ, ਜੇ ਬਿਲਕੁਲ ਵੀ ਜੁੜਿਆ ਹੋਵੇ। /ਇਸ ਦੇ ਨਾਮ ਵਿੱਚ ਬਖਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤੀ, ਕਿ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਇੱਕ ਨਿਆਂਇਕ ਵਿਅਕਤੀ ਦੀ ਪਦਵੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਇੰਟ ਅਤੇ ਮੋਰਟਾਰ ਦੀ ਬਣਤਰ ਵਜੋਂ ਇੱਕ ਨਿਆਂਇਕ ਵਿਅਕਤੀ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਉੱਥੇ ਹੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਪੂਜਾ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਇਹ ਅਸਲ ਵਿੱਚ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਹਜ਼ੂਰੀ ਹੈ, ਜੋ ਕਿ ਇੱਕ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਦੀ ਇਮਾਰਤ ਦਾ ਨਾਮ ਦਿੰਦਾ ਹੈ। ਆਮ ਭਾਸ਼ਾ ਵਿੱਚ ਵੀ ਗੁਰਦੁਆਰੇ ਤੋਂ ਭਾਵ ਉਸ ਥਾਂ ਤੋਂ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਜਿੱਥੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੀ ਪ੍ਰਧਾਨਗੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਕੁਝ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚ, ਇਹ ਗੁਰਦੁਆਰੇ ਅਤੇ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜਾਇਦਾਦ ਰੱਖਣ ਦੀ ਸਮਰੱਥਾ ਵਿੱਚ ਸਮਾਨਾਰਥੀ ਬਣ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਭਾਵੇਂ ਗੁਰਦੁਆਰੇ ਅਤੇ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਨਾਂ 'ਤੇ ਜਾਇਦਾਦਾਂ ਵੱਖਰੀਆਂ ਹਨ, ਫਿਰ ਵੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਵੱਖਰੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਨਿਪਟਾਇਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਮਿਲਾਇਆ ਜਾਂ ਆਪਸ ਵਿੱਚ ਨਹੀਂ ਮਿਲਾਇਆ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਇਹਨਾਂ ਦੋਵਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਕਿਸੇ ਇੱਕ ਦੇ ਹੱਕ ਵਿੱਚ ਐਡਮੋਟ ਦੀ ਚੋਣ ਕਰਨਾ ਦਾਨੀ ਦੀ ਚੋਣ ਹੈ। ਉਹਨਾਂ ਦੁਆਰਾ ਵੱਖਰੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਪ੍ਰੋਪਰਟੀ ਰੱਖਣ ਨਾਲ ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਸਥਿਤੀ ਜਾਂ ਸਮਰੱਥਾ ਦੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਕੋਈ ਵਿਵਹਾਰਕ ਮੁਸ਼ਕਲ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦੀ, ਇੱਕ ਦੂਜੇ ਨੂੰ ਛੱਡ ਕੇ ਕੰਮ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ।

(ਪਾਰਾ 20 ਅਤੇ 27)।

ਮਾਨਯੋਗ ਸ਼੍ਰੀਮਾਨ ਜਸਟਿਸ ਕੇ.ਐੱਸ. ਟਿਵਾਣਾ ਅਤੇ ਮਾਨਯੋਗ ਸ਼੍ਰੀਮਾਨ ਜਸਟਿਸ ਦੀ ਸ਼ੁਲੀਅਤ ਵਾਲੇ ਡਿਵੀਜ਼ਨ ਬੈਂਚ ਦੁਆਰਾ ਕੇਸ ਨੂੰ ਇੱਕ ਵੱਡੇ ਬੈਂਚ ਨੂੰ ਭੇਜਿਆ ਗਿਆ।

Som Dags and others v. The Shiromani Gurdwara Prabandhak
Committee, Amritsar (K. S. Tiwana, J.)

ਐਮ.ਐਮ. ਪੁੰਛੀ 1 ਅਪ੍ਰੈਲ 1983 ਨੂੰ ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਇੱਕ ਅਹਿਮ ਸਵਾਲ ਵਜੋਂ ਇਸ ਕੇਸ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਸੀ ਪਰ ਵਿਦਵਾਨ ਜੱਜਾਂ ਵਿੱਚ ਮਤਭੇਦ ਪੈਦਾ ਹੋ ਗਏ। ਮਾਨਯੋਗ ਕਾਰਜਕਾਰੀ ਚੀਫ਼ ਜਸਟਿਸ ਸ੍ਰੀ ਪ੍ਰੇਮ ਚੰਦ ਜੈਨ, ਸ਼੍ਰੀਮਾਨ ਜਸਟਿਸ ਡੀ.ਐਸ. ਤੇਵਤੀਆ ਅਤੇ ਮਾਣਯੋਗ ਸ਼੍ਰੀਮਾਨ ਜਸਟਿਸ ਐਸ.ਪੀ. ਗੋਇਲ ਦੀ ਅਗਵਾਈ ਵਾਲੇ ਫੁੱਲ ਬੈਂਚ ਨੇ ਮਿਤੀ 21 ਅਗਸਤ, 1984 ਦੇ ਹੁਕਮਾਂ ਰਾਹੀਂ ਇਸ ਕੇਸ ਦੀ ਸੁਣਵਾਈ ਕੀਤੀ। ਤੀਜੇ ਜੱਜ ਦੁਆਰਾ ਅਤੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਮਾਨਯੋਗ ਸ਼੍ਰੀਮਾਨ ਜਸਟਿਸ ਡੀ.ਐਸ. ਤੇਵਤੀਆ ਨੇ, ਮਿਤੀ 19 ਅਪ੍ਰੈਲ, 1985 ਦੇ ਆਪਣੇ ਆਦੇਸ਼ ਦੁਆਰਾ, ਇਸ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਸਵਾਲ 'ਤੇ ਆਪਣੀ ਰਾਏ ਦਿੱਤੀ ਅਤੇ ਦਫਤਰ ਨੂੰ ਅਪੀਲ ਦਾ ਨਿਪਟਾਰਾ ਕਰਨ ਲਈ ਡਿਵੀਜ਼ਨ ਬੈਂਚ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਕੇਸ ਰੱਖਣ ਦਾ ਨਿਰਦੇਸ਼ ਦਿੱਤਾ। ਮਾਨਯੋਗ ਸ਼੍ਰੀਮਾਨ ਜਸਟਿਸ ਕੇ.ਐਸ. ਟਿਵਾਣਾ ਅਤੇ ਮਾਨਯੋਗ ਸ਼੍ਰੀਮਾਨ ਜਸਟਿਸ ਐਮ.ਐਮ. ਪੁੰਛੀ ਦੁਆਰਾ ਯੋਗਤਾਵਾਂ 'ਤੇ। ਮਾਨਯੋਗ ਸ਼੍ਰੀਮਾਨ ਜਸਟਿਸ ਕੇ.ਐਸ. ਟਿਵਾਣਾ ਨੇ, ਮਿਤੀ 5 ਅਗਸਤ, 1986 ਦੇ ਆਪਣੇ ਹੁਕਮਾਂ ਰਾਹੀਂ, ਇਸ ਕੇਸ ਦੇ 1 ਅਪ੍ਰੈਲ, 1983 ਦੇ ਆਪਣੇ ਪਹਿਲੇ ਫੈਸਲੇ ਵਿੱਚ ਲਏ ਗਏ ਆਪਣੇ ਵਿਚਾਰਾਂ ਦੀ ਪੁਸ਼ਟੀ ਕੀਤੀ ਅਤੇ ਮਾਨਯੋਗ ਸ਼੍ਰੀਮਾਨ ਜਸਟਿਸ ਐਮ.ਐਮ. ਪੁੰਛੀ ਨੇ ਅੰਤ ਵਿੱਚ ਇਸ ਕੇਸ ਦਾ ਨਿਪਟਾਰਾ ਕੀਤਾ। ਕੇਸ, - ਮਿਤੀ 16 ਦਸੰਬਰ, 1986 ਦੇ ਆਪਣੇ ਫੈਸਲੇ ਰਾਹੀਂ।

ਸਿੱਖ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਟ੍ਰਿਬਿਊਨਲ, ਪੰਜਾਬ, ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ, ਮਿਤੀ 4 ਸਤੰਬਰ, 1978 ਦੇ ਹੁਕਮਾਂ ਤੋਂ ਪਹਿਲੀ ਅਪੀਲ, ਖਰਚਿਆਂ ਸਮੇਤ ਪਟੀਸ਼ਨ ਨੂੰ ਖਾਰਜ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਅਤੇ ਇਹ ਘੋਸ਼ਣਾ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਕਿ ਵਿਵਾਦ ਵਿੱਚ ਚੱਲ ਰਹੀ ਸੰਸਥਾ, ਅਰਥਾਤ, ਬਿਲਾਸਪੁਰ ਦੀ ਮਾਲ ਅਸਟੇਟ ਵਿੱਚ ਸਥਿਤ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਸਾਹਿਬ ਧਰਮਸ਼ਾਲਾ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ, ਤਹਿਸੀਲ ਸਰਹਿੰਦ, ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਪਟਿਆਲਾ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਇਮਾਰਤ ਦੇ ਵਿਵਾਦ ਵਿੱਚ ਜਾਇਦਾਦ ਦਾ ਮਾਲਕ ਹੈ, ਜਿਸ ਦੀ ਯੋਜਨਾ ਨੋਟੀਫਿਕੇਸ਼ਨ ਨੰਬਰ 1702-ਜੀਪੀ, ਮਿਤੀ 14 ਸਤੰਬਰ, 1962 ਦੇ ਪੰਨਾ 2523 'ਤੇ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਹੈ ਅਤੇ ਖੇਤੀਬਾੜੀ ਵਾਲੀ ਜ਼ਮੀਨ 115 ਵਿੱਘੇ ਹੈ। -12 ਬਿਸਵਾਸ ਜਿਸ ਦਾ ਵੇਰਵਾ 1955-56 ਈ : ਲਈ ਜਮ੍ਹਾਂਬੰਦੀ ਦੀ ਕਾਪੀ ਵਿੱਚ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ, ਉਪਰੋਕਤ ਨੋਟੀਫਿਕੇਸ਼ਨ ਦੇ ਪੰਨਾ 2429 'ਤੇ ਨੱਥੀ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਵਿੱਚ ਖਸਰਾ ਨੰ: 456 ਮਿ., 453, 457, 451, 644 ਅਤੇ 452 ਸ਼ਾਮਲ ਹਨ। ਖੇਵਟ ਨੰ. 276, ਖਤੌਨਿਸ ਐਨ.ਸੀ.ਐਸ. 524 ਤੋਂ 527 ਤੱਕ।

ਅਪੀਲਕਰਤਾਵਾਂ ਦੇ ਵਕੀਲ ਟੀ.ਐਸ.ਮਾਂਗਟ ।

ਗੁਰਬਚਨ ਸਿੰਘ ਐਡਵੋਕੇਟ, ਨਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਐਡਵੋਕੇਟ ਵੱਲੋਂ ਜਵਾਬ ਤਲਬੀ ਕੀਤੀ ਗਈ।

ਨਿਰਣਾ

ਕੇ.ਐਸ ਟਿਵਾਣਾ, ਜੇ.-

ਪਿੰਡ ਬਿਲਾਸ ਪੁਰ, ਘੋਡਾਣੀ, ਧਮੋਟ, ਲਾਪਰਾਂ ਅਤੇ ਬੁਆਣੀ ਦੇ 56 ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਵੱਲੋਂ ਸਿੱਖ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਐਕਟ, 1925 ਦੀ ਧਾਰਾ 7(1) ਦੇ ਤਹਿਤ, ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਸਾਹਿਬ ਵਿੱਚ ਸਥਿਤ ਸਵਾਲ-ਜਵਾਬ ਵਿੱਚ ਪਿੰਡ ਬਿਲਾਸਪੁਰ, ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਪਟਿਆਲਾ ਦਾ ਖੇਤਰ, ਸਰਕਾਰ ਨੇ 14 ਸਤੰਬਰ ਨੂੰ ਨੋਟੀਫਿਕੇਸ਼ਨ ਨੰਬਰ 1702-GP ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਿਤ ਕੀਤਾ। 1962, ਪੰਜਾਬ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਗਜ਼ਟ ਵਿੱਚ

ਮਿਤੀ 14 ਸਤੰਬਰ, 1962, ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 7(3) ਅਧੀਨ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਇਮਾਰਤ ਦਾ ਵੇਰਵਾ ਅਤੇ ਹੱਦਾਂ ਅਤੇ ਇਸ ਨਾਲ ਜੁੜੀ ਜ਼ਮੀਨ ਦੇ ਵੇਰਵੇ ਸ਼ਾਮਲ ਹਨ। ਸੋਮ ਦਾਸ ਪੁੱਤਰ ਭਗਤ ਰਾਮ, ਸੰਤ ਰਾਮ ਪੁੱਤਰ ਨਰਾਇਣ ਦਾਸ ਅਤੇ ਅਨੰਤ ਰਾਮ ਪੁੱਤਰ ਸ਼ਾਮ ਦਾਸ ਵਾਸੀ ਪਿੰਡ ਬਿਲਾਸਪੁਰ ਨੇ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 8 ਅਤੇ 101 ਤਹਿਤ ਇਕ ਸਾਂਝੀ ਪਟੀਸ਼ਨ ਦਾਇਰ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਇਹ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਸਿੱਖ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਨਹੀਂ ਹੈ ਬਲਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਮਲਕੀਅਤ ਅਤੇ ਪ੍ਰਬੰਧ ਅਧੀਨ ਡੇਰਾ ਉਦਾਸੀਆਂ ਹੈ। ਇਸ ਵਿਚ ਅਜਿਹਾ ਕੁਝ ਵੀ ਨਹੀਂ ਹੈ ਜੋ ਇਹ ਦਰਸਾਉਂਦਾ ਹੋਵੇ ਕਿ ਇਹ ਸਿੱਖ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਸੀ। ਇਹ ਇੱਕ ਧਰਮਸ਼ਾਲਾ ਸੀ ਜਿੱਥੇ ਸਾਧੂ ਆ ਕੇ ਸ਼ਰਨ ਲੈਂਦੇ ਸਨ। ਡੇਰੇ ਦੇ ਬਾਨੀ ਅਤੇ ਉਸਦੇ ਵਾਰਸਾਂ ਦੀਆਂ ਸਮਾਧਾਂ ਡੇਰੇ ਵਿੱਚ ਸਥਿਤ ਸਨ। ਇਹ ਕੋਈ ਇਤਿਹਾਸਕ ਸਥਾਨ ਨਹੀਂ ਹੈ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਇਹ ਕਿਸੇ ਸਿੱਖ ਗੁਰੂਆਂ ਜਾਂ ਸ਼ਹੀਦਾਂ ਨਾਲ ਜੁੜਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਇਸ ਦਾ ਪ੍ਰਬੰਧ ਸਿੱਖ ਕੌਮ ਦੁਆਰਾ ਨਿਯੁਕਤ ਕਿਸੇ ਵਿਅਕਤੀ ਦੁਆਰਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਇਹ ਪਟੀਸ਼ਨਕਰਤਾਵਾਂ ਦੀ ਮਲਕੀਅਤ ਅਤੇ ਪ੍ਰਬੰਧਨ ਅਧੀਨ ਸੀ, ਬਚਨ ਦਾਸ, ਨਿਰੰਜਨ ਦਾਸ, ਭਗਤ ਰਾਮ ਦੇ ਪੁੱਤਰਾਂ, ਪ੍ਰੀਤਮ ਦਾਸ, ਨਿੱਕਾ ਦਾਸ, ਨਰਾਇਣ ਦਾਸ ਦੇ ਪੁੱਤਰਾਂ, ਹਰੀ ਦਾਸ, ਈਸ਼ਰ ਦਾਸ, ਦਰਸ਼ਨ ਦਾਸ ਅਤੇ ਅਮਰ ਦਾਸ, ਸ਼ਾਮ ਦਾਸ ਦੇ ਪੁੱਤਰਾਂ ਨਾਲ। ਆਪਣੇ ਪਿਉ-ਦਾਦਿਆਂ ਦੇ ਸਮੇਂ ਤੋਂ ਪਟੀਸ਼ਨਰ ਅਤੇ ਇਸ ਵਿੱਚ ਜ਼ਿਕਰ ਕੀਤੇ ਹੋਰ ਵਿਅਕਤੀ ਆਪਣੇ ਪੁਰਖਿਆਂ ਦੇ ਹਿੱਸੇ ਅਨੁਸਾਰ ਡੇਰੇ ਦੇ ਵਿਰਾਸਤੀ ਅਹੁਦੇਦਾਰ ਸਨ। ਧਰਮਸ਼ਾਲਾ ਨਾਲ ਜੁੜੀ ਜਾਇਦਾਦ ਅਤੇ ਜ਼ਮੀਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਕਬਜ਼ੇ ਵਿਚ ਮੰਨ ਲਈ ਗਈ। ਦੇਸ਼ ਲਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਨੋਟੀਫਿਕੇਸ਼ਨ ਗਲਤ ਢੰਗ ਨਾਲ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਿਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਅਤੇ ਸੰਸਥਾ ਸਿੱਖ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਉਹ ਪਹਿਲੀ ਨਵੰਬਰ, 1956 ਤੋਂ ਬਹੁਤ ਪਹਿਲਾਂ ਵਿਰਾਸਤੀ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਲਗਾਤਾਰ ਅਹੁਦੇ 'ਤੇ ਰਹੇ। ਪਟੀਸ਼ਨ ਵਿਚ ਪਟੀਸ਼ਨਕਰਤਾਵਾਂ ਦੀ ਪ੍ਰਾਰਥਨਾ ਹੈ: -

ਇਸ ਲਈ ਇਹ ਅਰਦਾਸ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਕਿ ਸਿੱਖ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਐਕਟ, 1925 ਦੀ ਧਾਰਾ 8, ਜਿਵੇਂ ਕਿ 1959 ਦੇ ਐਕਟ ਨੰਬਰ 1 ਦੁਆਰਾ ਸੋਧਿਆ ਗਿਆ ਹੈ, ਦੇ ਅਧੀਨ ਇਸ ਪਟੀਸ਼ਨ ਨੂੰ ਪ੍ਰਵਾਨ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ ਅਤੇ ਇਹ ਐਲਾਨ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ ਕਿ ਧਰਮਸ਼ਾਲਾ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਪਿੰਡ ਬਿਲਾਸਪੁਰ, ਤਹਿਸੀਲ ਸਰਹਿੰਦ, ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਪਟਿਆਲਾ ਵਿੱਚ ਸਥਿਤ ਹੈ। ਇਹ ਕੋਈ ਸਿੱਖ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਸਗੋਂ ਉਦਾਸੀ ਸਾਧੂਆਂ ਦੀ ਇੱਕ ਸੰਸਥਾ ਹੈ ਜਿਸ ਦੀ ਮਾਲਕੀ ਅਤੇ ਪ੍ਰਬੰਧ ਪਟੀਸ਼ਨਕਰਤਾਵਾਂ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਪਰਿਵਾਰਾਂ ਦੇ ਹੋਰ ਮੈਂਬਰਾਂ ਦੇ ਪੁਰਖਿਆਂ ਦੇ ਹਿੱਸੇ ਵਿੱਚ ਹੈ।"

2. ਇਸ ਪਟੀਸ਼ਨ ਨੂੰ ਪੰਜਾਬ ਸਰਕਾਰ ਵੱਲੋਂ ਨਿਪਟਾਰੇ ਲਈ ਐਕਟ ਅਧੀਨ ਨਿਯੁਕਤ ਸਿੱਖ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਟ੍ਰਿਬਿਊਨਲ (ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਟ੍ਰਿਬਿਊਨਲ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ) ਨੂੰ ਭੇਜ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਟ੍ਰਿਬਿਊਨਲ ਦੇ ਨੋਟਿਸ 'ਤੇ, ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਬੰਧਕ ਕਮੇਟੀ (ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਐਸਜੀਪੀਸੀ ਵਜੋਂ ਜਾਣੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ) ਨੇ ਪਟੀਸ਼ਨ ਦਾ ਵਿਰੋਧ ਕੀਤਾ। ਇਹ ਦਾਅਵਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਇਹ ਸੰਸਥਾ ਇੱਕ ਸਿੱਖ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਸੀ ਜੋ ਸਿੱਖਾਂ ਦੁਆਰਾ ਪੂਜਾ ਲਈ ਸਥਾਪਿਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ, ਜਿੱਥੇ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਹੀ ਹਨ।

ਪੂਜਾ ਦਾ ਉਦੇਸ਼ ਅਤੇ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਾਪਰਟੀਵੀ ਦਾ ਇਕੋ ਇਕ ਮਾਲਕ। ਇਸ ਗੱਲ ਤੋਂ ਇਨਕਾਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਕਿ ਇਹ ਸੰਸਥਾ ਉਦਾਸੀ ਡੇਰਾ ਸੀ ਜਾਂ ਇਸ ਦੇ ਮਾਲਕ, ਪ੍ਰਬੰਧਕ ਜਾਂ ਵਿਰਾਸਤੀ ਅਹੁਦੇਦਾਰ ਸਨ। ਗੁਰੂ ਤੋਂ ਚੇਲਾ ਤੱਕ ਉਤਰਾਧਿਕਾਰ ਤੋਂ ਇਨਕਾਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ। ਮੁਢਲੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਇਤਰਾਜ਼ ਉਠਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਪਟੀਸ਼ਨਰ ਸੰਸਥਾ ਦੇ ਵਿਰਾਸਤੀ ਅਹੁਦੇਦਾਰ ਨਹੀਂ ਸਨ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਕੋਲ ਅਜਿਹਾ ਕੋਈ

Sona Dass and others v. The Shirornani Gurdwara Prabandhak Committee, Amritsar (K. S. Tiwana, J.)

ਇਤਰਾਜ਼ ਦਰਜ ਕਰਨ ਲਈ ਕੋਈ ਟਿਕਾਣਾ ਨਹੀਂ ਸੀ।

3. ਪਟੀਸ਼ਨ 'ਤੇ ਪਹਿਲਾਂ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 8 ਦੇ ਤਹਿਤ ਮੁਢਲੇ ਬਿੰਦੂ 'ਤੇ ਮੁਕੱਦਮਾ ਚਲਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਕੀ ਪਟੀਸ਼ਨਕਰਤਾ ਵਿਵਾਦ ਵਿੱਚ ਸੰਸਥਾ ਦੇ ਇੱਥੇ ਡਾਇਟਰੀ ਅਹੁਦੇਦਾਰ ਸਨ। ਧਿਰਾਂ ਦੇ ਸਬੂਤ ਦਰਜ ਕਰਨ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸੁਣਵਾਈ ਕਰਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਟ੍ਰਿਬਿਊਨਲ ਨੇ ਮੁੱਢਲੇ ਮੁੱਦੇ 'ਤੇ ਪਟੀਸ਼ਨਰਾਂ ਦੇ ਖਿਲਾਫ ਪਾਇਆ। ਪਟੀਸ਼ਨਰਾਂ ਨੇ 1965 ਦਾ FAO ਨੰਬਰ 40 - ਸੋਮ ਦਾਸ ਅਤੇ ਹੋਰ ਬਨਾਮ ਸ਼ਿਰੋ ਮਨੀ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਦਾਇਰ ਕੀਤਾ। ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਵਿਚ ਪ੍ਰਬੰਧਕ ਕਮੇਟੀ, ਜਿਸ ਨੂੰ 24 ਮਾਰਚ, 1976 ਨੂੰ ਖਾਰਜ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ।

4. ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 10 ਤਹਿਤ ਪਟੀਸ਼ਨਕਰਤਾਵਾਂ ਦੇ ਦਾਅਵੇ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਪਟੀਸ਼ਨ ਦੇ ਹਿੱਸੇ ਸਬੰਧੀ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ ਵੱਲੋਂ ਪੇਸ਼ ਲਿਖਤੀ ਬਿਆਨ ਵਿੱਚ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਜ਼ਮੀਨ ਅਤੇ ਇਮਾਰਤ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਧਰਮਸ਼ਾਲਾ ਦੀ ਜਾਇਦਾਦ ਹੈ। ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਬਿਲਾਸਪੁਰ ਵਿਖੇ ਪਟੀਸ਼ਨਰ ਆਪਣੇ ਪਰਿਵਾਰਕ ਮੈਂਬਰਾਂ ਸਮੇਤ ਗੁਰਦੁਆਰੇ ਦੇ ਪ੍ਰਬੰਧਕ ਅਤੇ ਇਸ ਦੀ ਮਾਲਕੀ ਵਾਲੀ ਜ਼ਮੀਨ ਦੇ ਮਾਲਕ ਹਨ। ਇਹ ਵੀ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਕਿ ਇਸ ਜ਼ਮੀਨ 'ਤੇ ਪਟੀਸ਼ਨਰਾਂ ਵੱਲੋਂ ਕੋਈ ਨਿੱਜੀ ਹੱਕ ਦਾਅਵਾ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ।

5. ਨਕਲ ਵਿਚ ਇਹ ਦੁਹਰਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਇਮਾਰਤ ਅਤੇ ਜਾਇਦਾਦ ਗੁਰਦੁਆਰੇ ਦੀ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਪਰ ਪਟੀਸ਼ਨਰ ਅਤੇ ਹੋਰ ਵਿਅਕਤੀ ਆਪਣੇ ਪੁਰਖਿਆਂ ਦੀਆਂ ਜ਼ਮੀਨਾਂ ਅਤੇ ਸਮਾਧਾਂ ਦੇ ਮਾਲਕ ਹਨ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੁਆਰਾ ਦਾਅਵਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ।

6. ਧਾਰਾ 10 ਅਧੀਨ ਪਟੀਸ਼ਨ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਮੁੱਦਿਆਂ 'ਤੇ ਚਲਾਈ ਗਈ ਸੀ: -

- (1) ਵਿਵਾਦ ਵਾਲੀ ਜਾਇਦਾਦ ਵਿਚ ਪਟੀਸ਼ਨਕਰਤਾਵਾਂ ਦਾ ਕੀ ਹੱਕ, ਸਿਰਲੇਖ ਜਾਂ ਹਿੱਤ ਹੈ?
- (2) ਸੂਚਿਤ ਸਿੱਖ ਨੂੰ ਕੀ ਅਧਿਕਾਰ, ਸਿਰਲੇਖ ਜਾਂ ਹਿੱਤ ਹੈ .ਵਿਵਾਦ ਵਿਚਲੀ ਜਾਇਦਾਦ ਵਿਚ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ?

7. ਪਟੀਸ਼ਨਰਾਂ ਨੇ ਬੱਗਾ ਸਿੰਘ ਪੀ.ਡਬਲਿਊ.1, ਮੀਹਾਂ ਸਿੰਘ ਪੀ.ਡਬਲਿਊ.2, ਪਿੰਡ ਬਿਲਾਸਪੁਰ ਵਾਸੀ ਬਖਤਾਵਰ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ।

ਪੀ.ਡਬਲਿਊ.3, ਪਿੰਡ ਗਿਦੜੀ ਦੇ ਵਸਨੀਕ ਰਾਮ ਦਾਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਆਪਣੇ ਕੇਸ ਦੀ ਹਮਾਇਤ ਵਿੱਚ ਪਟੀਸ਼ਨਰਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਇੱਕ ਹੈ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਸਾਰਿਆਂ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਪਟੀਸ਼ਨਰ ਉਦਾਸੀ ਸਾਧੂ ਹਨ ਅਤੇ ਜ਼ਮੀਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਕਬਜ਼ੇ ਵਿਚ ਹੈ। ਉਹ ਇਮਾਰਤ, ਜਿਸ ਦਾ ਵੇਰਵਾ ਪਟੀਸ਼ਨਕਰਤਾਵਾਂ ਦੇ ਗਵਾਹਾਂ ਦੁਆਰਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ, ਜਿਸ ਦਾ ਸ਼ਿਕਰ ਸਰਕਾਰੀ ਗਜ਼ਟ ਵਿੱਚ ਪਿਛਲੇ ਪੈਰਾ ਗ੍ਰਾਫਾਂ ਵਿੱਚ ਦਰਜ ਇਮਾਰਤ ਪਥ ਦੇ ਵਰਣਨ ਨਾਲ ਮਿਲਦਾ ਹੈ, ਪਟੀਸ਼ਨਕਰਤਾਵਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਇੱਕ ਸੰਤ ਰਾਮ ਦੇ ਕਬਜ਼ੇ ਵਿੱਚ ਹੈ, ਅਤੇ ਰਿਹਾਇਸ਼ੀ ਘਰ ਵਜੋਂ ਵਰਤਿਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਪਟੀਸ਼ਨਕਰਤਾਵਾਂ ਦੇ ਗਵਾਹਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ਉਸ ਇਮਾਰਤ ਵਿੱਚ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਪੂਜਾ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ। ਪਿੰਡ ਵਿੱਚ ਦੋ ਗੁਰਦੁਆਰੇ ਹਨ। ਪਿੰਡ ਵਿੱਚ ਦੋ ਧਰਮਸ਼ਾਲਾਵਾਂ ਵੀ ਹਨ, ਜੋ ਵਿਆਹ-ਸ਼ਾਦੀਆਂ ਦੇ ਮੌਕੇ 'ਤੇ ਰਹਿਣ ਵਾਲੀਆਂ ਪਾਰਟੀਆਂ ਦੇ ਠਹਿਰਨ ਲਈ ਵਰਤੀਆਂ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ। ਰਾਮ ਦਾਸ ਦੀ ਪਟੀਸ਼ਨ PW 4 ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਪੇਸ਼ ਹੋਣ ਤੋਂ ਇਨਕਾਰ ਕਰ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਹੈ ਜੇਕਰ ਇਹ ਸੰਸਥਾ 'ਉਦਾਸੀ ਡੇਰਾ' ਸੀ ਜਾਂ ਪਟੀਸ਼ਨਕਰਤਾਵਾਂ ਅਤੇ ਹੋਰਾਂ ਦੁਆਰਾ ਸਾਂਝੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਪ੍ਰਬੰਧਿਤ

ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਇਸ ਜੁਬਾਨੀ ਸਬੂਤ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ, ਮਾਲ ਰਿਕਾਰਡ ਦੀਆਂ ਕਾਪੀਆਂ ਅਤੇ ਪਰਿਵਰਤਨ ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਨੀ P. 1 ਤੋਂ P. 13 ਨੂੰ ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਕੇਸ ਦੇ ਸਮਰਥਨ ਵਿੱਚ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ।

8. ਐਸਜੀਪੀਸੀ ਨੇ ਪਿੰਡ ਬਿਲਾਸਨੂਰ ਦੇ ਵਸਨੀਕ ਤਰਲੋਕ ਸਿੰਘ ਆਰ ਡਬਲਿਊ 1 ਅਤੇ ਇੰਦਰ ਸਿੰਘ ਆਰ ਡਬਲਯੂ 2 ਦੀ ਜਾਂਚ ਕੀਤੀ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਵਿਵਾਦ ਵਾਲੀ ਇਮਾਰਤ ਵਿੱਚ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਪੂਜਾ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਸੀ। ਗੁਰਦੁਆਰੇ ਨਾਲ ਜੁੜੀ ਜ਼ਮੀਨ ਪਟੀਸ਼ਨਰਾਂ ਅਤੇ ਹੋਰਾਂ ਦੇ ਕਬਜ਼ੇ ਵਿੱਚ ਸੀ ਅਤੇ ਆਮਦਨ ਗੁਰਦੁਆਰੇ 'ਤੇ ਖਰਚ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਸੀ। ਪਟੀਸ਼ਨਰਾਂ ਨੇ ਗੁਰਪੁਰਬ ਮਨਾਏ। ਮਾਲ ਰਿਕਾਰਡ ਦੀਆਂ ਕੋਨੀਆਂ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਕੁਝ ਪਟੀਸ਼ਨਕਰਤਾਵਾਂ ਦੁਆਰਾ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੀਆਂ ਕਾਪੀਆਂ ਨਾਲ ਸਾਂਝੀਆਂ ਹਨ, ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 9 ਦੇ ਤਹਿਤ, 27 ਅਪ੍ਰੈਲ ਨੂੰ ਸਰਕਾਰੀ ਗਜ਼ਟ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਿਤ ਨੋਟੀਫਿਕੇਸ਼ਨ ਦੀ ਇੱਕ ਕਾਪੀ, ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਿਤ RT ਤੋਂ R. 11 ਨੂੰ ਟੈਂਡਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। .

ਭਗਤ ਸਿੰਘ, ਪੂਰਨ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਮਲਕੀਅਤ ਸਿੰਘ ਪੀਡਬਲਿਊਜ਼ ਨੂੰ ਪਟੀਸ਼ਨਕਰਤਾਵਾਂ ਵੱਲੋਂ ਖੰਡਨ ਵਿੱਚ ਵਿਚਾਰਿਆ ਗਿਆ।

9. ਟ੍ਰਿਬਿਊਨਲ ਨੇ ਪਟੀਸ਼ਨਕਰਤਾਵਾਂ ਦੇ ਖਿਲਾਫ ਮੁੱਦਾ ਨੰਬਰ 1 ਅਤੇ ਮੁੱਦਾ ਨੰਬਰ 2 ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਜਵਾਬਦਾਤਾ ਦੇ ਹੱਕ ਵਿੱਚ ਕੀਤਾ ਕਿ ਵਿਵਾਦ ਵਾਲੀ ਇਮਾਰਤ ਸਿੱਖ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਸੀ ਅਤੇ ਖੋਤੀ ਵਾਲੀ ਜ਼ਮੀਨ ਸਿੱਖ ਗੁਰਦੁਆਰੇ ਦੀ ਸੀ। ਪਟੀਸ਼ਨਕਰਤਾਵਾਂ ਨੇ ਟ੍ਰਿਬਿਊਨਲ ਦੇ ਇਸ ਹੁਕਮ ਵਿਰੁੱਧ 1978 ਦੇ FAO ਨੰਬਰ 449 ਦਾਇਰ ਕੀਤਾ ਹੈ।

10. ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਵਿੱਚ 1976 ਦੇ ਇਸ FAO ਨੰ: 449 ਦੇ ਪੈਂਡਿੰਗ ਦੌਰਾਨ, SGPC ਨੇ FAO 40/1965 ਵਿੱਚ ਅਪੀਲ ਵਿੱਚ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੇ ਟ੍ਰਿਬਿਊਨਲ ਦੇ ਹੁਕਮਾਂ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ 1979 ਦਾ ਮੁਕੱਦਮਾ ਨੰ. 94 ਦਾਇਰ ਕੀਤਾ — SGPC ਬਨਾਮ ਸੋਮ ਦਾਸ ਅਤੇ ਹੋਰ, ਇਮਾਰਤ ਅਤੇ ਜ਼ਮੀਨ ਦੇ ਸਥਿਤੀ ਸੈਸ਼ਨ ਲਈ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 25-ਏ ਦੇ ਤਹਿਤ। ਉਸ ਮੁਕੱਦਮੇ ਵਿੱਚ ਪਟੀਸ਼ਨਰ, ਜੋ ਕਿ ਜਵਾਬਦੇਹ ਸਨ, ਨੇ ਜਾਇਦਾਦ ਦੇ ਗਲਤ ਵਰਣਨ ਬਾਰੇ ਇਤਰਾਜ਼ ਉਠਾਇਆ ਅਤੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਗੁਰਦੁਆਰੇ ਦੀ ਆਮਦਨ ਵੱਧ ਸੀ।

ਰੁਪਏ ਤੋਂ ਵੱਧ 3,000 ਪ੍ਰਤੀ ਸਲਾਨਾ ਅਤੇ ਮੁਕੱਦਮੇ ਦਾਇਰ ਕੀਤੇ ਜਾਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਕਮੇਟੀ ਦਾ ਗਠਨ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਸੀ ਅਤੇ ਇਸ ਕਾਰਨ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ ਇਹ ਮੁਕੱਦਮਾ ਦਾਇਰ ਕਰਨ ਦੇ ਸਮਰੱਥ ਨਹੀਂ ਸੀ।

11. ਟ੍ਰਿਬਿਊਨਲ ਦੁਆਰਾ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਮੁੱਦਿਆਂ 'ਤੇ ਇਸ ਮੁਕੱਦਮੇ ਦੀ ਸੁਣਵਾਈ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ: -

- (1) ਕੀ ਮੁਕੱਦਮੇ ਵਿੱਚ ਜ਼ਮੀਨ ਡਿਕਰੀ ਦੁਆਰਾ ਕਵਰ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ? (OPP)।
- (2) ਕੀ ਮੁਕੱਦਮਾ ਦਾਇਰ ਕਰਨ ਲਈ ਇੱਕ ਵੈਧ ਕਮੇਟੀ ਦਾ ਗਠਨ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ? (OPP)
- (3) ਰਾਹਤ.

ਮੁਕੱਦਮੇ ਦੀ ਸੁਣਵਾਈ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਟ੍ਰਿਬਿਊਨਲ ਦੁਆਰਾ ਪਟੀਸ਼ਨਕਰਤਾਵਾਂ ਦੇ ਖਿਲਾਫ ਮੁਕੱਦਮੇ ਦਾ

Sona Dass and others v. The Shirornani Gurdwara Prabandhak Committee, Amritsar (K. S. Tiwana, J.)

ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ, ਜੋ ਉਸ ਵਿੱਚ ਜਵਾਬਦੇਹ ਸਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਵਿੱਚ FAO 2/1980 ਸੋਮ ਦਾਸ ਅਤੇ ਹੋਰ ਬਨਾਮ ਐਸਜੀਪੀਸੀ ਦਾਇਰ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਬੈਂਚ ਦੇ 11 ਫਰਵਰੀ, 1980 ਦੇ ਹੁਕਮਾਂ ਰਾਹੀਂ, 1980 ਦੇ FAO ਨੰਬਰ 2 ਨੂੰ 1978 ਦੇ FAO ਨੰ. 449 ਦੇ ਨਾਲ ਸੁਣਵਾਈ ਲਈ ਸੂਚੀਬੱਧ ਕਰਨ ਦਾ ਨਿਰਦੇਸ਼ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਇਸ ਹੁਕਮ ਦੇ ਮੱਦੇਨਜ਼ਰ, ਅਸੀਂ ਦੋਵੇਂ FAOs ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਕਰਾਂਗੇ। ਇੱਕ ਆਮ ਫੈਸਲੇ ਦੇ ਨਾਲ।

12. ਕੁਝ ਇਤਿਹਾਸ ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਕਿ ਕਿਵੇਂ ਇਹ ਜ਼ਮੀਨ ਧਰਮਸ਼ਾਲਾ ਨਾਲ ਜੁੜੀ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਸਿੱਖ - ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਹੋਣ ਦਾ ਦਾਅਵਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਘੋਸ਼ਿਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ, - ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 9 ਅਧੀਨ ਨੋਟੀਫਿਕੇਸ਼ਨ, ਅਤੇ ਜੋ ਸੀ ਪਟੀਸ਼ਨ ਵਿਚ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਪਟੀਸ਼ਨਕਰਤਾਵਾਂ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਪ੍ਰਬੰਧ ਅਤੇ ਨਿਯੰਤਰਣ ਅਧੀਨ ਉਦਾਸੀ ਡੇਰਾ ਹੈ, ਜਿਸ ਵੱਲ ਧਿਆਨ ਦੇਣਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਜਾਪਦਾ ਹੈ। 1961-62 ਬੀ.ਕੇ. ਦੀ ਜਮਾਂਬੰਦੀ ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਨੀ ਪੀ. 1 ਵਿੱਚ, ਮੰਗਾਈ ਦਾਸ ਅਤੇ ਸੁੰਦਰ ਦਾਸ, ਭਗਤ ਰਾਮ, ਗੋਪੀ ਰਾਮ ਦੇ ਪੁੱਤਰਾਂ, ਫਕੀਰ ਉਦਾਸੀ ਨੂੰ ਜ਼ਮੀਨ ਦੇ ਮਾਲਕ ਵਜੋਂ ਦਰਸਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਇਸ ਜ਼ਮੀਨ ਦਾ ਕੁਝ ਹਿੱਸਾ ਕੁਝ ਹੋਰ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਕੋਲ ਗਿਰਵੀ ਵੀ ਰੱਖਿਆ ਹੋਇਆ ਸੀ। ਪਿੰਡ ਬਿਲਾਸਪੁਰ ਪਹਿਲਾਂ ਪਟਿਆਲਾ ਰਿਆਸਤ ਦਾ ਹਿੱਸਾ ਬਣਿਆ। ਪਟਿਆਲਾ ਰਿਆਸਤ ਦੇ ਸ਼ਾਸਕ ਨੇ ਅਪ੍ਰੈਲ, 1921 ਦੀ ਤਾਰੀਖ ਨੂੰ ਫਰਮਾਨ-ਏ-ਸ਼ਾਹੀ ਜਾਰੀ ਕੀਤੀ, ਜਿਸ ਦੇ ਅੰਸ਼ ਹਨ:-

"ਭਵਿੱਖ ਵਿੱਚ ਹਦਾਇਤਾਂ ਜਾਰੀ ਕੀਤੀਆਂ ਜਾਣ ਕਿ ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਮਹੰਤ ਦੀ ਨਿਯੁਕਤੀ ਨੂੰ ਇਜਲਾਸ-ਖਾਸ ਦੁਆਰਾ ਡਿਉੜੀ ਮੁਲਾ ਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਵਾਨ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ, ਉਦੋਂ ਤੱਕ ਮਹੰਤ ਸਰਕਾਰ ਤੋਂ ਦਸਤਾਰ, ਸ਼ਾਲ ਜਾਂ ਬੰਧਨ ਜਾਂ ਮੁਆਫੀ ਆਦਿ ਲੈਣ ਦਾ ਹੱਕਦਾਰ ਨਹੀਂ ਹੈ।, ਮਾਲੀਆ ਕਾਗਜ਼ਾਂ ਵਿਚ ਉਸ ਦੇ ਨਾਂ 'ਤੇ ਕੋਈ ਜਾਇਦਾਦ ਜਾਂ ਮੁਆਫੀ ਦਰਜ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇਗਾ।"

ਇਹ ਵੀ ਦੱਸਿਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ ਜਿਹੜੀ ਜ਼ਮੀਨ ਕਿਸੇ ਡੇਰੇ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਹੈ, ਉਸ ਨੂੰ ਕਿਸੇ ਮਹੰਤ ਦੀ ਜਾਇਦਾਦ ਨਹੀਂ ਮੰਨਿਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਮਾਲ ਕਾਗਜ਼ਾਂ ਵਿੱਚ ਮਹੰਤ ਦੀ ਜਾਇਦਾਦ ਵਜੋਂ ਦਰਸਾਇਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਪਰ ਇਹ ਮਹੰਤ ਦੇ ਪ੍ਰਬੰਧ ਅਧੀਨ ਡੇਰੇ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਹੋਣ ਵਜੋਂ ਦਰਜ ਕੀਤੇ ਜਾਣੇ ਚਾਹੀਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਇਹ ਕਿ ਮਹੰਤ ਡੇਰੇ ਦੀ ਜ਼ਮੀਨ ਨੂੰ ਵੇਚਣ ਜਾਂ ਗਿਰਵੀ ਰੱਖਣ ਦੇ ਹੱਕਦਾਰ ਨਹੀਂ ਹੋਣਗੇ। ਮਾਲ ਵਿਭਾਗ ਨੂੰ ਵੀ ਇਸ ਬਾਰੇ ਸੂਚਿਤ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ ਅਤੇ ਹੁਕਮ ਗਜ਼ਟਿਡ ਕੀਤੇ ਜਾਣ।

13. ਮੱਘਰ 10, 1985 ਨੂੰ ਪਿੰਡ ਬਿਲਾਸਪੁਰ ਦੇ ਰੁਲੀਆ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਹੋਰ ਹੱਕਦਾਰਾਂ ਦੇ ਕਹਿਣ 'ਤੇ ਬੀ.ਕੇ. ਪਟਵਾਰੀ ਨੇ ਉਪਰੋਕਤ ਫਰਮਾਨ-ਏ-ਸ਼ਾਹੀ ਦੀ ਪਾਲਣਾ ਕਰਦਿਆਂ ਆਤਮਾ ਰਾਮ ਦੇ ਨਾਮ ਤੋਂ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਬਾਰਾਇਮਨ ਧਰਮਸ਼ਾਲਾ ਦੇਹ (ਪਿੰਡ ਦੀ ਧਰਮਸ਼ਾਲਾ ਵਿੱਚ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਪੂਜਾ ਕੀਤੀ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ) ਦੇ ਹੱਕ ਵਿੱਚ ਦਰਜ ਇੰਦਰਾਜਾਂ ਨੂੰ ਬਦਲਣ ਲਈ ਰਿਪੋਰਟ ਕੀਤੀ ਅਤੇ ਹੋਰ, ਪਟੀਸ਼ਨਕਰਤਾਵਾਂ ਦੇ ਪੂਰਵ-ਪਿਤਾ। ਇੰਤਕਾਲ ਨੰ: 692 ਮਿਤੀ ਮੱਘਰ 27 ਦੀ ਮਨਜ਼ੂਰੀ ਸਮੇਂ 1985 ਬੀ.ਕੇ. ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਨੀ P. 8=R. ਟਨਾਰਾਇਣ ਦਾਸ। ਭਗਤ. ਰਾਮ ਅਤੇ ਆਤਮਾ ਰਾਮ ਸਾਧ ਬੈਰਾਗਿਆਨ ਨੇ ਮਾਲ ਅਫਸਰ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਪੇਸ਼ ਹੋ ਕੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਪੁਰਖਿਆਂ ਨੂੰ ਇਹ ਜ਼ਮੀਨ ਪਿੰਡ ਦੇ ਮਾਲਕਾਂ

ਤੋਂ ਦਾਨ (ਪੁਨਰਥ) ਲਈ ਤੋਹਫੇ ਵਜੋਂ ਮਿਲੀ ਸੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਮੁਆਵਜ਼ੇ ਲਈ ਜਾਂ ਦਿੱਤੀਆਂ ਜਾਣ ਵਾਲੀਆਂ ਸੇਵਾਵਾਂ ਲਈ ਜ਼ਮੀਨ ਨਹੀਂ ਮਿਲੀ ਸੀ, ਪਰ ਸ਼ਰਤ ਇਹ ਸੀ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਪਿੰਡ ਵਿੱਚੋਂ ਲੰਘਣ ਵਾਲੇ ਯਾਤਰੀਆਂ (ਮੁਸਾਫਰਾਂ) ਨੂੰ ਭੋਜਨ ਅਤੇ ਆਰਾਮ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਨਾ ਸੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਅੱਗੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਉਹ ਇਹ ਸੇਵਾ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦੇ ਕਿਉਂਕਿ ਉਹ ਪਿੰਡ ਜੱਸੂ ਮੈਰਾ ਵਿਖੇ ਰਹਿ ਰਹੇ ਸਨ। ਤਹਿਸੀਲ ਖਰੜ। ਉਹਨਾਂ ਦਿਨਾਂ ਵਿੱਚ, ਬ੍ਰਿਟਿਸ਼ ਭਾਰਤੀ ਖੇਤਰ ਵਿੱਚ ਸਥਿਤ ਸੀ। ਕਪੂਰ ਸਿੰਘ। ਇੰਦਰ ਸਿੰਘ ਲੰਬੜਦਾਰਾਂ ਅਤੇ ਪਿੰਡ ਦੇ ਹੋਰ ਹੱਕਦਾਰਾਂ ਨੇ ਇੰਤਕਾਲ ਮਨਜ਼ੂਰ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਮਾਲ ਅਫਸਰ ਅੱਗੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਪਿਉ-ਦਾਦਿਆਂ ਨੇ ਇਹ ਜ਼ਮੀਨ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਨਾਂ 'ਬਾਰਾਈ ਮਾਨ ਧਰਮਸ਼ਾਲਾ ਦੇਹ' ਦੇ ਨਾਂ 'ਤੇ ਉਸ ਦੇ ਇੰਚਾਰਜ ਵਿਅਕਤੀ ਦੀ ਅਗਵਾਈ ਹੇਠ ਦਿੱਤੀ ਸੀ। ਯਾਤਰੀਆਂ ਨੂੰ ਭੋਜਨ ਅਤੇ ਆਰਾਮ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਨ ਦੇ ਉਦੇਸ਼ ਲਈ ਸਮਾਂ . ਆਤਮਾ ਰਾਮ ਅਤੇ ਹੋਰ ਉਹ ਫਰਜ਼ ਨਹੀਂ ਨਿਭਾ ਰਹੇ ਸਨ ਪਰ ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ ਪਿਛਲੀ ਸਮਝੌਤਾ ਦੌਰਾਨ ਇਹ ਜ਼ਮੀਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਂ ਮਾਲ ਰਿਕਾਰਡ ਵਿੱਚ ਦਰਜ ਕਰਵਾ ਦਿੱਤੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਅੱਗੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਇਸ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ ਦੇਵਰੀ ਮੁਅੱਲਾ ਕੋਲ ਪਹੁੰਚ ਕੀਤੀ ਸੀ। ਰੈਵੇਨਿਊ ਅਫਸਰ ਨੇ ਏਨਾਇਰਵ ਦੇ ਨਿਰੀਖਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਕਿਹਾ ਕਿ ਆਤਮਾ ਰਾਮ ਅਤੇ ਹੋਰਾਂ ਨੇ ਮੰਨਿਆ ਕਿ ਇਹ ਜ਼ਮੀਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਬਿਨਾਂ ਮੁਆਵਜ਼ੇ ਦੇ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਸੀ ਤਾਂ ਜੋ ਯਾਤਰੀਆਂ ਨੂੰ ਭੋਜਨ ਅਤੇ ਆਸਰਾ ਦਿੱਤਾ ਜਾ ਸਕੇ। ਉਸ ਸਮੇਂ ਉਹ ਕਿਹੜਾ ਫੰਕਸ਼ਨ ਨਹੀਂ ਕਰ ਰਹੇ ਸਨ। ਉਸਨੇ ਅੱਗੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਆਤਮਾ "ਰਾਮ ਅਤੇ ਹੋਰ ਪਿੰਡ ਦੇ ਧਨਾਢਾਂ ਦੁਆਰਾ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਜ਼ਮੀਨ ਦੇਣ ਬਾਰੇ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਦਾਅਵੇ ਨੂੰ ਵਿਵਾਦ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦੇ ਸਨ।

oom Dass and others v. The Shiromani Gurdwara Prabandhak
Committee, Amritsar (K. S. Tiwana, J.)

ਉਸ ਨੇ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਨਾਂ ਦੇ ਇੰਤਕਾਲ ਨੂੰ ਮਨਜ਼ੂਰੀ ਦੇ ਦਿੱਤੀ ਸੀ। me ueori Mualla ਜਿੱਥੇ ਉਸ ਸਮੇਂ ਇਸ ਬਾਰੇ ਇੱਕ ਕੇਸ ਪੈਂਡਿੰਗ ਸੀ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ, the other mutation ho. 693, ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਨੀ ਆਰ. 9 ਮੱਘਰ 1983 ਬਾ. ਨੂੰ ਗੋਪੀ ਰਾਮ ਦੇ ਪੁੱਤਰਾਂ ਓਏ ਹਰਾਮ ਦਾਸ, ਭਗਤ ਰਾਮ ਦੇ ਨਾਮ ਤਬਦੀਲ ਕਰਨ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਮਾਲਕੀ ਕਾਲਮ ਵਿੱਚ ਸਾਡਾ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਬ੍ਰਾਜਮਣ ਉਰਮਸ਼ਾਲਾ ਦੇਹ ਸ਼ਾਮਲ ਕਰਨ ਦੀ ਮਨਜ਼ੂਰੀ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਸੀ, ਉਸ ਮਿਤੀ ਨੂੰ ਫਾਈਲ ਕਰਨ ਤੱਕ ਪਟੀਸ਼ਨ ਵਿੱਚ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਜ਼ਮੀਨ ਦੀ ਮਾਲਕੀ ਵਾਲੇ ਕਾਲਮ ਵਿੱਚ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਬ੍ਰਾਜਮਣ ਧਰਮਸ਼ਾਲਾ ਦੇਹ ਦੇ ਨਾਂ ਦਾ ਇੰਦਰਾਜ ਜਾਰੀ ਹੈ। ਇਸ ਪੜਾਅ 'ਤੇ ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਦੇ ਜਮਾਂਬੰਨ ਮਰਨ ਦੇ ਕਾਸ਼ਤ ਕਾਲਮ ਵਿੱਚਲੇ ਇੰਦਰਾਜ਼ਾਂ ਵੱਲ ਧਿਆਨ ਦੇਣਾ ਉਚਿਤ ਹੋਵੇਗਾ। ਸਾਲ 1988-89 ਬੀ.ਕੇ. ਲਈ In ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਨੀ P. 3 ਜਮਾਂਬੰਦੀ, ਭਾਵ, ਇੰਤਕਾਲ ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਨੀ P. 8 ਅਤੇ P. 9 ਦੀ ਮਨਜ਼ੂਰੀ ਤੋਂ ਤਰੰਤ ਬਾਅਦ, ਮਾਲਕੀ ਕਾਲਮ ਵਿੱਚ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਬ੍ਰਾਜਮਣ ਧਰਮਸ਼ਾਲਾ ਦੇਹ ਦਾ ਨਾਮ ਦਰਜ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਕਾਸ਼ਤ ਕਾਲਮ ਵਿੱਚ, ਕੁਝ ਖਸਰਾ ਨੰਬਰਾਂ ਵਿੱਚ ਮਾਲਕ ਦੀ ਸਵੈ-ਖੇਤੀ ਦਰਜ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਹੋਰਾਂ ਵਿੱਚ, ਆਤਮਾ ਰਾਮ ਅਧੀਨ ਉਪ-ਕਿਰਾਏਦਾਰਾਂ ਦੀ ਕਾਸ਼ਤ ਦਰਜ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਹੋਰਾਂ ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਮਰਜ਼ੀ ਨਾਲ ਕਿਰਾਏਦਾਰ ਵਜੋਂ ਦਰਜ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਨੀ ਆਰ. 4 ਵਿੱਚ, ਸਾਲ 2001-02 ਬੀ.ਕੇ. ਲਈ ਜਮਾਂਬੰਦੀ, ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਐਂਟਰੀਆਂ ਦੁਹਰਾਈਆਂ ਗਈਆਂ ਹਨ ਸਿਵਾਏ ਕੁਝ ਖਸਰਾ ਨੰਬਰਾਂ ਵਿੱਚ ਆਤਮਾ ਰਾਮ ਆਦਿ ਨੂੰ - ਕਿਰਾਏਦਾਰ ਵਜੋਂ ਆਪਣੀ ਮਰਜ਼ੀ ਨਾਲ ਦਰਜ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਨੀ ਪੀ. 5 ਵਿੱਚ, 1951-52 AO ਲਈ ਜਮਾਂਬੰਦੀ, ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਐਂਟਰੀਆਂ ਦੁਹਰਾਈਆਂ ਗਈਆਂ ਸਨ। ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਨੀ ਆਰ. 6 ਵਿੱਚ, ਸਾਲ 1955-56 ਈਸਵੀ ਦੀ ਜਮਾਂਬੰਦੀ, ਕਾਲਮ ਨੰਬਰ 10 ਵਿੱਚ ਕੁਝ ਫਰਕ ਨਾਲ ਉਹੀ ਐਂਟਰੀਆਂ ਦੁਹਰਾਈਆਂ ਗਈਆਂ ਸਨ, ਇਸ ਕਾਲਮ ਵਿੱਚ ਪਹਿਲੀ ਵਾਰ "ਬਸ਼ਾਰਾ ਮਲਕਣ ਬਵਾਜਾ ਧੂਪ-ਬੱਤੀ" ਦਰਜ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ (ਮਾਲਕ ਵਜੋਂ ਧੂਪ ਧੁਖਾਉਣ ਅਤੇ ਦੀਵਾ ਜਗਾਉਣ ਦੀਆਂ ਸੇਵਾਵਾਂ। ਸਾਲ 1959-60 ਈ: ਲਈ ਜਮਾਂਬੰਦੀ ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਨੀ ਪੀ. 2 ਅਤੇ ਸਾਲ 1974-75 ਈ. ਲਈ ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਨੀ ਪੀ. 4 ਵਿੱਚ ਇਹੀ ਐਂਟਰੀ ਦੁਹਰਾਈ ਗਈ ਸੀ।

13-ਏ. ਅਪੀਲਕਰਤਾਵਾਂ ਦੇ ਵਕੀਲ ਸ਼੍ਰੀ ਟੀ.ਐਸ. ਮਾਂਗਟ ਨੇ ਸ਼ੁਰੂ ਵਿੱਚ ਹੀ FAO 449 ਆਰ 1978 ਵਿੱਚ ਬਹਿਸ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਇੰਤਕਾਲਾਂ ਦੀ ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਨੀ P. 8 ਅਤੇ P. 9 'ਤੇ ਅਗਲਾ ਹਮਲਾ ਕੀਤਾ ਕਿ ਇਹ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਨਾਮ ਵਿੱਚ ਦਰਜ ਨਹੀਂ ਕੀਤੇ ਜਾ ਸਕਦੇ, ਜੋ ਕਿ ਨਹੀਂ ਹਨ। ਇੱਕ ਨਿਆਂਵਾਦੀ ਵਿਅਕਤੀ. ਉਨ੍ਹਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ਇਹ ਕੇਵਲ ਸਿੱਖਾਂ ਦਾ ਪਵਿੱਤਰ ਗ੍ਰੰਥ ਹੈ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਵਿਚਾਰ ਅਨੁਸਾਰ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਨਾਂ 'ਤੇ ਕੋਈ ਵੀ ਤੋਹਫਾ ਜਾਂ ਤਬਾਦਲਾ ਬੇਅਰਥ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਇਹ ਨਿਆਂਇਕ ਵਿਅਕਤੀ ਦੇ ਦਾਇਰੇ ਵਿੱਚ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦਾ। ਸ਼੍ਰੀ ਨਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ, ਜਵਾਬਦੇਹ ਦੇ ਵਕੀਲ, ਇਸਦੇ ਉਲਟ, ਨਾਲ

ਸ੍ਰੀ ਟੀ.ਐਸ. ਮਾਂਗਟ ਦੇ ਸਟੈਂਡ ਦਾ ਮੁਕਾਬਲਾ ਕਰਦੇ ਹੋਏ, ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਕੁਝ ਖਾਸ ਫੈਸਲਿਆਂ ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦਿੰਦੇ ਹੋਏ ਅਤੇ ਸਿੱਖਾਂ ਦੁਆਰਾ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਪੂਜਾ ਕਰਨ ਦੀ ਵਿਧੀ ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦਿੰਦੇ ਹੋਏ ਦਲੀਲ ਦਿੱਤੀ ਕਿ ਇਹ ਇੱਕ ਨਿਆਂਇਕ ਵਿਅਕਤੀ ਹੈ, ਜੋ ਜਾਇਦਾਦ ਰੱਖਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਮੁਕੱਦਮਾ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ। .

14. 'ਜਿਊਰੀਸਟਿਕ ਵਿਅਕਤੀ' ਕਾਨੂੰਨ ਦੀ ਇੱਕ ਧਾਰਨਾ ਅਤੇ ਸਿਰਜਣਾ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸਦਾ ਮੂਲ ਨਿਆਂ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਕੇ ਨਿਆਂ ਕਰਨ ਦੀ ਇੱਛਾ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਇਹ ਨਿਆਂਇਕ ਸਬੰਧਾਂ ਦੇ ਕੇਂਦਰ ਸਨ। ਸਲਮੰਡ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ, ਇਹ ਬਹੁਤ ਸਾਰੀਆਂ ਕਿਸਮਾਂ ਦਾ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ ਜਿੰਨਾ ਕਾਨੂੰਨ ਉਚਿਤ ਸਮਝਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਕਾਰਪਸ ਦੀ ਚੋਣ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਕਾਨੂੰਨ ਨੂੰ ਇੱਕ ਕਾਲਪਨਿਕ ਸ਼ਖਸੀਅਤ ਦੇ ਸਾਹ ਵਿੱਚ ਸਾਹ ਲੈਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ, ਪਦਾਰਥ ਦੀ ਬਜਾਏ ਰੂਪ ਦਾ ਮਾਮਲਾ ਹੈ। ਇਹ ਅਸਲ ਮਾਸ ਅਤੇ ਲਹੂ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਵਿਅਕਤੀ ਨਾਲੋਂ ਵੱਖਰਾ ਹੈ। ਜੁਰੀਸਪ੍ਰੂਡੈਂਸ ਦੇ ਗਿਆਰ੍ਹਵੇਂ ਐਡੀਸ਼ਨ ਵਿੱਚ ਸਲਮੰਡ ਨੇ 'ਜਿਊਰੀਸਟਿਕ ਵਿਅਕਤੀ' ਬਾਰੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਸ਼ਬਦਾਂ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਗਟ ਕੀਤਾ ਹੈ: -

“ਇਹ ਕਹਿਣ ਦੀ ਸਧਾਰਨ ਯੰਤਰ ਨੂੰ ਅਪਣਾਉਣ ਦੀ ਇਜਾਜ਼ਤ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿ ਇੱਕ ਵਿਅਕਤੀ ਦਾ ਮਤਲਬ ਮਨੁੱਖ ਹੈ, ਕਿਉਂਕਿ ਇਸ ਸ਼ਬਦ ਦੀ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਜਾਂ ਗੈਰ-ਕਾਨੂੰਨੀ ਵਰਤੋਂ ਵਿੱਚ ਵੀ ਅਜਿਹੇ ਵਿਅਕਤੀ ਹਨ ਜੋ ਪੁਰਸ਼ ਨਹੀਂ ਹਨ। ਸ਼ਖਸੀਅਤ ਮਨੁੱਖਤਾ ਨਾਲੋਂ ਵਿਆਪਕ ਅਤੇ ਅਸਪਸ਼ਟ ਸ਼ਬਦ ਹੈ। ਦੇਵਤੇ, ਦੂਤ ਅਤੇ ਮੁਰਦਿਆਂ ਦੀਆਂ ਆਤਮਾਵਾਂ ਵਿਅਕਤੀ ਹਨ, ਮਨੁੱਖਾਂ ਨਾਲੋਂ ਘੱਟ ਨਹੀਂ ਹਨ। ਅਤੇ ਕਾਨੂੰਨ ਵਿੱਚ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਦੀ ਸ਼੍ਰੇਣੀ ਅਤੇ ਮਨੁੱਖਾਂ ਦੇ ਵਿਚਕਾਰ ਇਤਫ਼ਾਕ ਦੀ ਇਹ ਇੱਛਾ ਅਜੇ ਵੀ ਵਧੇਰੇ ਚਿੰਨ੍ਹਿਤ ਹੈ। ਸ਼ਰ੍ਹਾ ਵਿੱਚ ਅਜਿਹੇ ਆਦਮੀ ਹੋ ਸਕਦੇ ਹਨ ਜੋ ਵਿਅਕਤੀ ਨਹੀਂ ਹਨ; ਉਦਾਹਰਨ ਲਈ, ਗੁਲਾਮ ਕਿਸੇ ਵੀ ਪ੍ਰਣਾਲੀ ਵਿੱਚ ਕਾਨੂੰਨੀ ਸ਼ਖਸੀਅਤ ਦੇ ਬੇਸਹਾਰਾ ਹੁੰਦੇ ਹਨ, ਜੋ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਜਾਂ ਦੇਣਦਾਰੀਆਂ ਲਈ ਅਯੋਗ ਮੰਨਦਾ ਹੈ। ਪਸ਼ੂਆਂ ਵਾਂਗ, ਉਹ ਚੀਜ਼ਾਂ ਅਤੇ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਦੀਆਂ ਵਸਤੂਆਂ ਹਨ; ਪੁੱਤਰਾਂ ਅਤੇ ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਪਰਜਾ ਪ੍ਰਤੀ ਨਹੀਂ। ਇਸਦੇ ਉਲਟ, ਕਾਨੂੰਨ ਵਿੱਚ, ਉਹ ਵਿਅਕਤੀ ਹਨ ਜੋ ਪੁਰਸ਼ ਨਹੀਂ ਹਨ। ਇੱਕ ਸੰਯੁਕਤ-ਸਟਾਕ ਕੰਪਨੀ ਜਾਂ ਇੱਕ ਮਿਊਸਪਲ ਕਾਰਪੋਰੇਸ਼ਨ ਇੱਕ ਵਿਅਕਤੀ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਜੋ ਕਾਨੂੰਨੀ ਅਵਗਿਆ ਵਿੱਚ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਹਿੰਦੂ ਕਾਨੂੰਨ ਵਿੱਚ, ਮੁਰਤੀਆਂ ਕਾਨੂੰਨੀ ਵਿਅਕਤੀ ਹਨ, ਅਤੇ ਇਸ ਨੂੰ ਪ੍ਰਿਵੀ ਕੌਂਸਲ ਦੁਆਰਾ ਮਾਨਤਾ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਹੈ। ਤਾਂ, 'ਵਿਅਕਤੀ' ਦਾ ਕਾਨੂੰਨੀ ਅਰਥ ਕੀ ਹੈ?

ਜਿੱਥੋਂ ਤੱਕ ਕਾਨੂੰਨੀ ਸਿਧਾਂਤ ਦਾ ਸਬੰਧ ਹੈ, ਇੱਕ ਵਿਅਕਤੀ ਉਹ ਹੈ ਜਿਸਨੂੰ ਕਾਨੂੰਨ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਜਾਂ ਕਰਤੱਵਾਂ ਦੇ ਯੋਗ ਸਮਝਦਾ ਹੈ। ਕੋਈ ਵੀ ਜੀਵ ਜੋ ਇੰਨਾ ਸਮਰੱਥ ਹੈ ਇੱਕ ਵਿਅਕਤੀ ਹੈ, ਭਾਵੇਂ ਕੋਈ ਮਨੁੱਖ ਹੋਵੇ ਜਾਂ ਨਾ ਹੋਵੇ ਅਤੇ ਕੋਈ ਵੀ ਜੀਵ ਜੋ ਇੰਨਾ ਸਮਰੱਥ ਨਹੀਂ ਹੈ ਉਹ ਵਿਅਕਤੀ ਹੈ, ਭਾਵੇਂ ਉਹ ਇੱਕ ਆਦਮੀ ਹੈ। ਵਿਅਕਤੀ ਉਹ ਪਦਾਰਥ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ ਅਤੇ ਕਰਤੱਵ ਗੁਣ ਹਨ। ਇਹ ਕੇਵਲ ਇਸ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ ਹੈ ਕਿ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਦਾ ਨਿਆਂਇਕ ਮਹੱਤਵ ਹੈ, ਅਤੇ ਇਹ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀਕੋਣ ਹੈ ਜਿਸ ਤੋਂ ਸ਼ਖਸੀਅਤ ਨੂੰ ਕਾਨੂੰਨੀ ਮਾਨਤਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪਰਿਭਾਸ਼ਿਤ ਕੀਤੇ ਗਏ ਵਿਅਕਤੀ ਹਨ

ਦੋ ਕਿਸਮਾਂ, ਕੁਦਰਤੀ ਅਤੇ ਕਾਨੂੰਨੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਵੱਖ-ਵੱਖ। ਕੁਦਰਤੀ = ਮਨੁੱਖ। ਕਾਨੂੰਨੀ

Sona Dass and others v. The Shirornani Gurdwara Prabandhak Committee, Amritsar (K. S. Tiwana, J.)

ਵਿਅਕਤੀ ਅਸਲ ਜਾਂ ਕਾਲਪਨਿਕ ਹੁੰਦੇ ਹਨ , ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਕਾਨੂੰਨੀ ਰੀਅ ਸੋਨਿੰਗ ਦੇ ਉਦੇਸ਼ ਲਈ ਮਨੁੱਖਾਂ ਵਾਂਗ ਵੱਧ ਜਾਂ ਘੱਟ ਡਿਗਰੀ ਵਿੱਚ ਵਿਵਹਾਰ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਪੰਜਵੀਂ ਕਾਉਂਸਿਲ ਨੇ ਨਿਆਂਵਾਦੀ ਦੇ ਹੱਕ ਵਿੱਚ ਸਥਾਪਤ ਅਥਾਰਟੀ ਨੂੰ ਮਾਨਤਾ ਦਿੱਤੀ!: ਅੱਧੀ ਸਦੀ ਤੋਂ ਵੱਧ ਪਹਿਲਾਂ ਇੱਕ ਹਿੰਦੂ ਮੂਰਤੀ ਦੀ ਸ਼ਖਸੀਅਤ ਅਤੇ: ਪ੍ਰਮਥ ਵਿੱਚ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਹੈ ਪ੍ਰਮਥਾ ਮੂਲਿਕ ਬਨਾਮ ਪ੍ਰਦਿਉਮਨ ਕੁਮਾਰ ਮੂਲਿਕ ਅਤੇ ਇੱਕ ਹੋਰ, (1):

"ਹਿੰਦੂ ਮੂਰਤੀ, ਲਬੇ ਸਮੇਂ ਤੋਂ ਸਥਾਪਿਤ ਅਥਾਰਟੀ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ, ਹਿੰਦੂਆਂ ਦੇ ਧਾਰਮਿਕ ਰੀਤੀ-ਰਿਵਾਜਾਂ 'ਤੇ ਪਾਈ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਅਤੇ ਅਦਾਲਤਾਂ ਦੁਆਰਾ ਇਸਦੀ ਮਾਨਤਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਇੱਕ 'ਨਿਆਂਇਕ ਹਸਤੀ'। ਇਸ ਦਾ ਹੈ-ਮੁਕੱਦਮਾ ਕਰਨ ਅਤੇ ਮੁਕੱਦਮਾ ਕਰਨ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਨਾਲ ਇੱਕ ਨਿਆਂਇਕ ਦਰਜਾ। ਇਸ ਦੇ ਹਿੱਤਾਂ ਨੂੰ ਉਸ ਵਿਅਕਤੀ ਦੁਆਰਾ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਰੱਖਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਜਿਸ ਦੇ ਚਾਰਜ ਵਿੱਚ DOfty ਹੈ ਅਤੇ ਜੋ ਕਾਨੂੰਨ ਵਿੱਚ ਇਸ ਦਾ ਪ੍ਰਬੰਧਕ ਸਾਰੀਆਂ ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਦੇ ਨਾਲ ਹੈ, ਜੋ ਕਿ ਅਜਿਹੇ ਹਾਲਾਤ ਵਿੱਚ, ਸਮਾਨਤਾ 'ਤੇ, ਇੱਕ ਬਾਲ ਵਾਰਸ ਦੀ ਜਾਇਦਾਦ ਦੇ ਮੈਨੇਜਰ ਨੂੰ ਦਿੱਤਾ ਜਾਵੇਗਾ; ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦੇਣਾ ਬੇਲੋੜਾ ਹੈ; ਇਸ ਸਿਧਾਂਤ ਲਈ, ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਹੈ, ਦ੍ਰਿੜਤਾ ਨਾਲ ਈਸਟ ਹੈ ।

ਲਾਗੂ ਕਰਨਾ- ਪ੍ਰਮਥ ਨਾਥ ਮੂਲਿਕ ਦੇ ਕੇਸ ਵਿੱਚ ਇਸ ਸਿਧਾਂਤ ਨੂੰ ਲਾਗੂ ਕਰਨਾ ਅਤੇ ਮਸਜਿਦ ਸ਼ਹੀਦ ਗੰਜ ਵਜੋਂ ਜਾਣੀ ਜਾਂਦੀ ਮਸਜਿਦ ਅਤੇ ਹੋਰਾਂ ਬਨਾਮ ਸ਼ਿਰੋਨਾਨੀ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਬੰਧਕ ਕਮੇਟੀ, ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ, (2K"which'way in - ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਵਾਨਿਤ ਮਸਜਿਦ ਸ਼ਹੀਦ ਗੰਜ ਵਜੋਂ ਜਾਣੀ ਜਾਂਦੀ ਮਸਜਿਦ ਅਤੇ ਹੋਰ ਬਨਾਮ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਬੰਧਕ ਕਮੇਟੀ, ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਸਰ, (3), ਇੱਕ ਮਸਜਿਦ ਦੀ ਨਿਆਂਇਕ ਸਥਿਤੀ ਬਾਰੇ, ਮਹੰਤ ਲਛਮਣ ਦਾਸ ਚੇਲਾ ਮਹੰਤ ਈਸ਼ਰ ਦਾਸ ਬਨਾਮ ਪੰਜਾਬ ਰਾਜ ਦੇ ਡੀ.ਐਮ.ਡੀ.ਓਧਰ, (4), ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ 'ਗੁਰਦੁਆਰਾ' ਇੱਕ ਨਿਆਂਇਕ ਵਿਅਕਤੀ ਹੈ ਜੋ 'ਜਾਇਦਾਦ ਰੱਖਣ' ਦਾ ਹੱਕਦਾਰ ਹੈ ਅਤੇ ਮੁਕੱਦਮਾ ਕਰਨ ਅਤੇ ਮੁਕੱਦਮਾ ਕਰਨ ਦੇ ਸਮਰੱਥ ਹੈ। ਸਵਾਲ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਕੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਅਜਿਹੀ ਸ਼ਖਸੀਅਤ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਵਿੱਚ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਖੋਜੇ ਮਾਜਰਾ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਸਾਹਮਣੇ ਆਈ ਹੈ। v. ਨਗਰ ਪਾਹਿਯਾਤ ਖੋਜੇ ਮਾਜਰਾ, (5) ਸਵਾਲ ਨਹੀਂ ਸੀ

ਵਿਦਵਾਨ ਜੱਜ ਦੁਆਰਾ ਤਰਕਪੂਰਨ ਅੰਤ ਤੱਕ ਪੈਰਵੀ ਕੀਤੀ ਗਈ ਅਤੇ ਸਿਰਫ ਇਹ ਨਿਰੀਖਣ ਕੀਤੇ ਗਏ ਸਨ: -

“ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ ਸਿੱਖਾਂ ਦੁਆਰਾ ਸਾਰੇ ਦਸ ਗੁਰੂਆਂ ਦਾ ਅਧਿਆਤਮਿਕ ਅਵਤਾਰ ਮੰਨਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਗੁਰੂਆਂ ਦੇ ਉਪਦੇਸ਼ ਅਤੇ ਕਥਨਾਂ ਦੇ ਨਾਲ-ਨਾਲ ਗੁਰੂਆਂ ਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਵਾਨਿਤ ਕੁਝ ਹੋਰ ਸੰਤਾਂ ਦੇ ਉਪਦੇਸ਼ਾਂ ਨੂੰ ਵੀ ਉੱਥੇ ਸ਼ਾਮਲ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ, ਇੱਕ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਸਥਾਪਨਾ ਪੂਜਾ ਲਈ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ, ਇੱਕ ਸੰਸਥਾ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਮੰਦਰ ਜਾਂ ਮੱਠ ਵਰਗਾ ਹੀ ਚਰਿੱਤਰ ਹੋਵੇਗਾ ਅਤੇ ਇੱਕ ਨਿਆਂਇਕ ਵਿਅਕਤੀ ਹੋਵੇਗਾ ਅਤੇ ਇਸਦਾ ਪ੍ਰਬੰਧਕ ਮੰਦਰ ਜਾਂ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਡੇਬਿਊਟਰ ਸੰਪਤੀ ਦੇ ਮੈਨੇਜਰ ਦੇ ਸਮਾਨ ਸਥਿਤੀ ਵਿੱਚ ਹੋਵੇਗਾ। . ਇਸ ਲਈ, ਮੈਨੂੰ ਇਹ ਮੰਨਣ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਝਿਜਕ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਇੱਕ ਨਿਆਂਇਕ ਵਿਅਕਤੀ ਹੈ ਜੋ ਜਾਇਦਾਦ ਦਾ ਮਾਲਕ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਆਪਣੇ ਪ੍ਰਬੰਧਕ ਰਾਹੀਂ ਆਪਣੀ ਮਾਲਕੀ ਵਾਲੀ ਜਾਇਦਾਦ ਦੀ ਰੱਖਿਆ ਲਈ ਆਪਣੇ ਨਾਮ 'ਤੇ ਮੁਕੱਦਮਾ ਲਿਆ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਦੇ ਮੱਦੇਨਜ਼ਰ ਇਸ ਸਵਾਲ ਵਿੱਚ ਜਾਣ ਦੀ ਲੋੜ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿ ਕੀ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਵੀ ਇੱਕ ਨਿਆਂਕਾਰ ਹਨ। ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਕੇਵਲ ਗੁਰਦੁਆਰੇ ਵਿੱਚ ਹੀ ਹੋਂਦ ਵਿੱਚ ਆ ਸਕਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਕਿਉਂਕਿ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਇੱਕ ਨਿਆਂਧਾਰਕ ਵਿਅਕਤੀ ਹੈ, ਇਸ ਲਈ ਮੁਕੱਦਮਾ ਹਮੇਸ਼ਾਂ ਗੁਰਦੁਆਰੇ ਦੇ ਨਾਮ ਉੱਤੇ ਲਿਆਇਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ।

ਪਿਆਰਾ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਹੋਰ ਬਨਾਮ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਮਦਨੀਪੁਰ ਅਤੇ ਹੋਰ, (6) ਵਜੋਂ ਰਿਪੋਰਟ ਕੀਤੇ ਗਏ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਹੋਰ ਸਿੰਗਲ ਬੈਂਚ ਦੇ ਕੇਸ ਵਿੱਚ ਇਹ ਮਾਮਲਾ ਫਿਰ ਉੱਠਿਆ। ਉਸ ਕੇਸ ਵਿੱਚ ਦੋ ਸਵਾਲ ਪੈਦਾ ਹੋਏ, ਜੋ ਕਿ ਫੈਸਲੇ ਵਿੱਚ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਅਨੁਸਾਰ ਨੋਟ ਕੀਤੇ ਗਏ ਹਨ: -

- “(1) ਕਿ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਅਤੇ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਸਾਹਿਬ ਮਦਨੀਪੁਰ ਨਿਆਂਇਕ ਵਿਅਕਤੀ ਨਹੀਂ ਹਨ ਅਤੇ ਇਸ ਲਈ ਇਹ ਮੁਕੱਦਮਾ ਕਾਇਮ ਰੱਖਣ ਯੋਗ ਨਹੀਂ ਸੀ; ਅਤੇ
- (2) ਕਿ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੇ ਹੱਕ ਵਿੱਚ ਕੀਤੀ ਗਈ ਵਸੀਅਤ, ਜੋ ਨਾ ਤਾਂ ਨਿਆਂਇਕ ਵਿਅਕਤੀ ਹੈ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਜਾਇਦਾਦ ਰੱਖਣ ਦੇ ਸਮਰੱਥ ਹੈ, ਜਾਇਜ਼ ਨਹੀਂ ਹੈ।”

ਵਿਦਵਾਨ ਜੱਜ ਨੇ ਫੈਸਲੇ ਦੇ ਪੈਰਾ 5 ਵਿੱਚ ਕਿਹਾ: -

“ਵਸੀਲ ਦਾ ਉਚਿਤ ਐਗਜ਼ੀਕਿਊਸ਼ਨ ਹੇਠਲੀਆਂ ਦੋਵੇਂ ਅਦਾਲਤਾਂ ਦੁਆਰਾ ਸਾਬਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਖੋਜ ਨੂੰ ਮੇਰੇ ਸਾਹਮਣੇ ਲਾਗੂ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਇਹ ਦਲੀਲ ਕਿ ਵਸੀਅਤ ਅਯੋਗ ਸੀ 6

(6) ਏਆਈਆਰ 1973 ਪੀ.ਬੀ. & Hry. 470.

Sona Dass and others v. The Shirornani Gurdwara Prabandhak Committee, Amritsar (K. S. Tiwana, J.)

ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ, ਜਿਸ ਦੇ ਹੱਕ ਵਿੱਚ ਇਹ ਬਣਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ, ਜਾਇਦਾਦ ਰੱਖਣ ਦੇ ਅਯੋਗ ਸੀ, ਪਹਿਲੀ ਵਾਰ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਅਤੇ ਪਹਿਲਾਂ ਕਦੇ ਵੀ ਹੇਠਲੀਆਂ ਅਦਾਲਤਾਂ ਵਿੱਚ ਨਹੀਂ ਉਠਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ। ਵਿਵਾਦ ਵਾਲੀ ਜਾਇਦਾਦ ਉਨ੍ਹਾਂ ਖੇਤਰਾਂ ਵਿੱਚ ਸਥਿਤ ਹੈ ਜੋ ਪਟਿਆਲਾ ਦੇ ਪੁਰਾਣੇ ਰਾਜ ਦਾ ਹਿੱਸਾ ਸਨ। ਇਹ ਇੱਕ ਅਸਵੀਕਾਰਨਯੋਗ ਤੱਥ ਹੈ ਕਿ ਉਸ ਰਾਜ ਦੇ ਸ਼ਾਸਕ ਦੁਆਰਾ ਫਰਮਾਨ-ਏ-ਸ਼ਾਹੀ ਅਧੀਨ ਧਾਰਮਿਕ ਸੰਸਥਾਵਾਂ ਨਾਲ ਜੁੜੀਆਂ ਜਾਇਦਾਦਾਂ, ਭਾਵੇਂ ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਪ੍ਰਬੰਧਕਾਂ ਦੇ ਨਾਮ 'ਤੇ ਖੜ੍ਹੀਆਂ ਸਨ, ਨੂੰ ਇੰਤਕਾਲ ਕਰਨ ਅਤੇ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਦੇ ਨਾਮ 'ਤੇ ਦਰਜ ਕਰਨ ਦਾ ਹੁਕਮ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਸੰਸਥਾਵਾਂ ਦੇ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ | ਅੰਗਰੇਜ਼ਾਂ ਦੇ ਕਬਜ਼ੇ ਹੇਠ ਭਾਰਤ ਦਾ ਹਿੱਸਾ ਬਣਨ ਵਾਲੇ ਖੇਤਰਾਂ ਵਿੱਚ ਭਾਵੇਂ ਬਾਕੀ ਰਾਜਾਂ ਦੀ ਸਥਿਤੀ ਭਾਵੇਂ ਕੁਝ ਵੀ ਰਹੀ ਹੋਵੇ, ਪਰ ਇਹ ਗੱਲ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਪੱਸ਼ਟ ਹੈ ਕਿ ਪਟਿਆਲਾ ਰਿਆਸਤ ਦੇ ਸ਼ਾਸਕ ਦੇ ਹੁਕਮ ਨਾਲ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਨੂੰ ਧਾਰਮਿਕ ਸੰਸਥਾਵਾਂ ਵਿੱਚ ਸਥਾਪਿਤ ਅਤੇ ਪੂਜਾ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਟਿਊਸ਼ਨਾਂ ਨੂੰ ਜਾਇਦਾਦ ਰੱਖਣ ਦੇ ਸਮਰੱਥ ਵਜੋਂ ਮਾਨਤਾ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਸੀ। ਜੇਕਰ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੀ ਸੰਪਤੀ ਰੱਖਣ ਦੀ ਯੋਗਤਾ ਦਾ ਸਵਾਲ ਹੇਠਲੀਆਂ ਅਦਾਲਤਾਂ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਉਲਝਿਆ ਹੁੰਦਾ, ਤਾਂ ਇਹ ਮਾਮਲਾ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਜਾ ਸਕਦਾ ਸੀ ਅਤੇ ਯੋਗਤਾ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਸੀ। ਅਜਿਹੇ ਹਾਲਾਤ ਵਿੱਚ, ਇਸ ਪੜਾਅ 'ਤੇ ਇਹ ਸਵਾਲ ਉਠਾਉਣ ਦੀ ਇਜਾਜ਼ਤ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ।

ਮਹੰਤ ਲਛਮਣ ਦਾਸ ਦੇ ਕੇਸ (ਸੁਪਰਾ) ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਗੁਰਦੁਆਰੇ ਨੂੰ ਨਿਆਂਇਕ ਵਿਅਕਤੀ ਠਹਿਰਾਇਆ ਗਿਆ।

ਮਹੰਤ ਜਸਵਰਤ ਦਾਸ ਬਨਾਮ ਐਸਜੀਪੀਸੀ (7) ਵਿੱਚ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਡਿਵੀਜ਼ਨ ਬੈਚ ਦੇ ਕੇਸ ਵਿੱਚ ਦੁਬਾਰਾ ਉਠਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ, ਅਤੇ ਉਪਰੋਕਤ ਦੋ ਸਿੰਗਲ ਬੈਚ ਦੇ ਕੇਸਾਂ ਨਾਲੋਂ ਵਧੇਰੇ ਸਪੱਸ਼ਟ ਤੌਰ 'ਤੇ ਉਠਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ। ਇਸ ਮਾਮਲੇ 'ਤੇ ਵਿਸਥਾਰ ਨਾਲ ਚਰਚਾ ਕੀਤੀ ਗਈ ਅਤੇ ਇਹ ਮੀਟਿੰਗ ਕੀਤੀ ਗਈ: -

“ਇਸ ਸਥਿਤੀ ਦਾ ਸਾਹਮਣਾ ਕਰਦਿਆਂ, ਅਪੀਲੀ ਵਕੀਲ ਦੇ ਵਕੀਲ ਨੇ ਦਲੀਲ ਦਿੱਤੀ ਕਿ ਆਰ. 8 ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ, ਮੁਕੱਦਮੇ ਵਾਲੀ ਜ਼ਮੀਨ ਦਾ ਇੰਤਕਾਲ, ਤੇਹਫਾ ਡੇਰੇ ਦੇ ਤਤਕਾਲੀ ਮਹੰਤ ਚੇਲਾ ਸੁੰਦਰ ਦਾਸ ਦੁਆਰਾ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਹੱਕ ਵਿੱਚ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ, ਜੋ ਕਿ ਨਿਆਂਇਕ ਵਿਅਕਤੀ ਨਹੀਂ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਅਜਿਹੇ ਤੋਹਫੇ ਜਾਂ ਤਬਾਦਲੇ ਦੀ ਕਾਨੂੰਨ ਦੀ ਨਜ਼ਰ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਹੋਂਦ ਨਹੀਂ ਹੈ ਅਤੇ ਮੁਕੱਦਮੇ ਦੀ ਜ਼ਮੀਨ ਨੂੰ ਮਹੰਤ ਵਜੋਂ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦੀ ਜਾਇਦਾਦ ਵਜੋਂ ਜਾਰੀ ਰੱਖਿਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।

(7) 1966 ਦੇ FAO ਨੰਬਰ 64 ਨੇ 12 ਮਈ 1976 ਨੂੰ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ।

ਡੇਰਾ ਗੋਪਾਲ ਦਾਸ ਇਸ ਵਿਵਾਦ ਦਾ ਕੋਈ ਸਾਰਥਕ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਇਹ ਬੇਨਤੀ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਬਹੁਤ ਦੇਰ ਹੋ ਗਈ ਹੈ ਕਿ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਹੱਕ ਵਿੱਚ ਜਾਇਦਾਦ ਤਬਦੀਲ ਨਹੀਂ

ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ। ਇਹ ਆਪਣੀ ਕਿਸਮ ਦਾ ਕੋਈ ਪਹਿਲਾ ਮਾਮਲਾ ਨਹੀਂ ਹੈ ਜਿਸ ਵਿੱਚ - ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਹੱਕ ਵਿੱਚ ਜਾਇਦਾਦ ਨੂੰ ਤਬਦੀਲ ਜਾਂ ਦਾਨ ਨਾ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕੇ। ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਅਤੇ ਲਾਹੌਰ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੁਆਰਾ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤੇ ਗਏ ਅਣਗਿਣਤ ਕੇਸਾਂ ਵਿੱਚ, ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਹੱਕ ਵਿੱਚ ਜਾਇਦਾਦਾਂ ਦਾਨ ਕੀਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਸਨ ਅਤੇ ਅਜਿਹੇ ਤੋਹਫਿਆਂ ਨੂੰ ਫੀਸ ਵਜੋਂ ਜਾਇਜ਼ ਠਹਿਰਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ। ਜੇਕਰ ਕਿਸੇ ਅਥਾਰਟੀ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ, ਤਾਂ *ਪਿਆਰਾ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਹੋਰ ਬਨਾਮ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਮਦਨੀਪੁਰ ਅਤੇ ਹੋਰ ਕੇਸ* (ਸੁਪਰਾ) ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰੀਵੀ ਕੌਂਸਲ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਸਮੇਤ ਕਈ ਫੈਸਲਿਆਂ 'ਤੇ ਵਿਚਾਰ ਕਰਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਗੁਰਦੇਵ ਸਿੰਘ, ਜੇ. , ਫਰਮ ਕੋਲ ਆਇਆ ਕਿ ਗੁਰਦੁਆਰੇ ਦੇ ਹੱਕ ਵਿੱਚ ਤੋਹਫੇ ਦਿੱਤੇ ਜਾ ਸਕਦੇ ਹਨ। *ਮਹੰਤ ਲਛਮਣ ਦਾਸ, ਚੇਲਾ ਮਹੰਤ ਈਸ਼ਰ ਦਾਸ ਬਨਾਮ ਪੰਜਾਬ ਸਟੇਟ ਅਤੇ ਹੋਰ ਕੇਸ* (ਸੁਪਰਾ) ਵਿਚ ਹੋਇਆ ਸੀ ਕਿ ਕੋਈ ਤੋਹਫਾ ਜਾਂ ਜਾਇਦਾਦ ਦਾ ਸਮਰਪਣ ਜੀਵਤ ਜਾਂ ਨਿਆਂਇਕ ਵਿਅਕਤੀ ਦੇ ਹੱਕ ਵਿਚ ਜਾਂ ਕਿਸੇ ਸੰਸਥਾ ਦੇ ਹੱਕ ਵਿਚ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਜਾਂ ਕਾਰਪੋਰੇਸ਼ਨ ਇਸ ਗੱਲ ਦੀ ਪਰਵਾਹ ਕੀਤੇ ਬਿਨਾਂ ਕਿ ਅਜਿਹੀ ਸੰਸਥਾ ਇੱਕ ਨਿਆਂਇਕ ਵਿਅਕਤੀ ਹੈ ਜਾਂ ਨਹੀਂ। ਆਖਿਰਕਾਰ, ਨਿਆਂਵਾਦੀ ਸ਼ਖਸੀਅਤ ਕੇਵਲ ਕਾਨੂੰਨ ਦੀ ਰਚਨਾ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸਦਾ ਮੂਲ ਨਿਆਂ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਕੇ ਨਿਆਂ ਕਰਨ ਦੀ ਇੱਛਾ ਵਿੱਚ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਇਹ ਨਿਆਂਇਕ ਸਬੰਧਾਂ ਦੇ ਕੇਂਦਰ ਸਨ। ਇਹ ਬਹੁਤ ਸਾਰੀਆਂ ਕਿਸਮਾਂ ਦਾ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ ਜਿੰਨਾ ਕਾਨੂੰਨ ਨੂੰ ਉਚਿਤ ਸਮਝਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਉਸ ਕਾਰਪਸ ਦੀ ਚੋਣ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਕਾਨੂੰਨ ਸਾਹ ਲਵੇਗਾ, ਨਕਲੀ ਸ਼ਖਸੀਅਤ ਦਾ ਸਾਹ ਪਦਾਰਥ ਦੀ ਬਜਾਏ ਰੂਪ ਦਾ ਮਾਮਲਾ ਹੈ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ, ਸਾਨੂੰ ਇਹ ਧਿਆਨ ਵਿਚ ਰੱਖਣਾ ਪਵੇਗਾ ਕਿ ਉਕਤ ਤਬਾਦਲਾ 1979 ਬਿਕਰਮੀ ਦੇ ਸ਼ੁਰੂ ਵਿਚ ਪਟਿਆਲਾ ਰਿਆਸਤ ਦੇ ਤਤਕਾਲੀ ਸ਼ਾਸਕ ਦੇ ਹੁਕਮ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਹੱਕ ਵਿਚ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ, ਜਦੋਂ ਕਿਸੇ ਦੇ ਮੂੰਹੋਂ ਕੋਈ ਸ਼ਬਦ ਸ਼ਾਸਕ ਕਾਨੂੰਨ ਸੀ ਅਤੇ ਪ੍ਰਾਪਰਟੀ ਦੇ ਤਬਾਦਲੇ ਦੇ ਕਾਨੂੰਨ ਵਰਗਾ ਕੋਈ ਕਾਨੂੰਨ ਨਹੀਂ ਸੀ, ਜੀਵਿਤ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਦੇ ਹੱਕ ਵਿੱਚ ਤੋਹਫਿਆਂ 'ਤੇ ਪਾਬੰਦੀ ਲਗਾਉਣਾ ਲਾਗੂ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਇੰਤਕਾਲ, ਆਰ. 8 ਵਿਚ ਜ਼ਿਕਰ ਕੀਤੇ ਗਏ ਹੁਕਮਰਾਨ ਦੇ ਹੁਕਮ 'ਤੇ ਹੁਣ ਸਵਾਲ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ, ਖਾਸ ਕਰਕੇ ਜਦੋਂ ਤੋਹਫੇ ਨੂੰ ਗੋਪਾਲ ਦਾਸ ਦੇ ਤਤਕਾਲੀ ਮਾਲਕ ਸੁੰਦਰ ਦਾਸ ਚੇਲਾ ਨੇ ਵੀ ਸਹਿਮਤੀ ਦਿੱਤੀ ਸੀ। ਅਸਲ ਵਿੱਚ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਅਸੀਂ ਬਾਅਦ ਵਿੱਚ ਦੂਜੇ ਅੰਕ ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ ਚਰਚਾ ਕਰਾਂਗੇ, ਇਹ ਤੋਹਫਾ ਡੇਰਾ ਗੋਪਾਲ ਦਾਸ ਵਿੱਚ ਸਥਾਪਿਤ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਹੱਕ ਵਿੱਚ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ, ਜੋ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਇਸ ਡੇਰੇ ਦੀ ਜਾਇਦਾਦ ਬਣ ਗਿਆ, ਅਤੇ ⁵ ਜੋ ਕਿ ਸਾਡੇ ਵਿਚਾਰ ਅਨੁਸਾਰ ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਅਧਿਸੂਚਿਤ ਗੁਰਦੁਆਰੇ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ। ਇਹਨਾਂ ਹਾਲਤਾਂ ਵਿੱਚ, ਇਹ ਮੰਨਿਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਮਾਲਕ ਵਜੋਂ ਸਥਾਪਿਤ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਅਸਫਲ ਰਿਹਾ ਹੈ

Stam Dass and others v. The Shirothani Gurdwara Prabandhak Committee, Amritsar (K. S. Tiwana, J.)

ਮੁਕੱਦਮੇ ਵਾਲੀ ਜ਼ਮੀਨ ਦੀ ਜੋ ਸਪਸ਼ਟ ਤੌਰ 'ਤੇ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਮਲਕੀਅਤ ਹੈ।

ਇਸ ਕੇਸ ਦੇ ਤੱਥ ਵੀ ਲਗਭਗ ਉਹੋ ਜਿਹੇ ਹੀ ਸਨ, ਜਿਹੇ ਜਿਹੇ ਹੱਥ ਵਿਚ ਆਏ ਕੇਸ ਵਿਚ ਸਨ। ਇਸੇ ਫਾਰਮ ਐਂਡ-ਏ-ਸ਼ਾਹੀ ਦੇ ਹੁਕਮਾਂ ਤਹਿਤ ਇੰਤਕਾਲ ਰਾਹੀਂ ਡੇਰਾ ਸਰਾਂ ਦਾਸ ਵਿਖੇ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਨਾਂ 'ਤੇ ਮਹੰਤ ਦੇ ਨਾਂ ਤੋਂ ਜਾਇਦਾਦ ਦੀ ਮਾਲਕੀ ਬਦਲ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਸੀ। ਉਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਦੇ ਮਾਲ ਰਿਕਾਰਡਾਂ ਵਿਚ ਇੰਦਰਾਜ਼ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਨਾਮ ਅਤੇ ਜਸਵੰਤ ਦਾਸ ਦੇ ਪ੍ਰਬੰਧ ਹੇਠ ਡੇਰਾ ਗੋਪਾਲ ਦਾਸ ਵਿਚ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਰਾਹੀਂ ਆਏ।

15. ਅਪੀਲਕਰਤਾਵਾਂ ਦੀ ਤਰਫੋਂ, ਇਹ ਤਾਕੀਦ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ ਕਿ *ਪਿਆਰਾ ਸਿੰਘ ਦੀ ਸੌਖ ਵਿੱਚ*, ਵਿਦਵਾਨ ਜੱਜ ਨੇ ਫਰਮਾਰੀ-ਏ-ਸ਼ਾਹੀ ਤੋਂ ਅਨੁਮਾਨ ਲਗਾਇਆ, ਜੋ ਕਿ ਇਸ ਫੈਸਲੇ ਦੇ ਪੈਰਾ 11 ਵਿੱਚ ਅਨੁਵਾਦ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ, ਇਹ ਮੰਨਣ ਲਈ ਕਿ ਇਹ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਹੁਕਮਾਂ ਅਧੀਨ ਸੀ। ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ ਧਾਰਮਿਕ ਸੰਸਥਾਵਾਂ ਵਿਚ ਸਥਾਪਿਤ ਅਤੇ ਪੂਜਣ ਵਾਲੇ ਹੁਕਮਰਾਨ ਨੂੰ ਜਾਇਦਾਦ ਰੱਖਣ ਦੇ ਯੋਗ ਮੰਨਿਆ ਗਿਆ ਸੀ। ਸ੍ਰੀ ਟੀ.ਐਸ. ਮਾਂਗਟ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ, ਫਾਰਮ-ਏ-ਸ਼ਾਹੀ ਖਾਸ ਤੌਰ 'ਤੇ ਅਜਿਹਾ ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ *ਮਹੰਤ ਜਸਵੰਤ ਦਾਸ ਦੇ ਕੇਸ ਵਿੱਚ*, *ਪਿਆਰਾ ਸਿੰਘ ਦੇ ਕੇਸ ਦਾ* ਹਵਾਲਾ ਦੇਣ ਵਾਲੇ ਵਿਦਵਾਨ ਜੱਜਾਂ ਨੇ ਇਹ ਮੰਨਿਆ ਕਿ ਇਹ ਅਣਗਿਣਤ ਕੇਸਾਂ ਦੇ ਅਧਾਰ ਤੇ ਨਿਪਟਿਆ ਹੋਇਆ ਕਾਨੂੰਨ ਸੀ।

15-ਏ. ਫਰਮਾਨ-ਏ-ਸ਼ਾਹੀ ਦੀ ਪਾਲਣਾ ਵਿੱਚ ਇੰਤਕਾਲ ਨੂੰ ਮਨਜ਼ੂਰੀ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਸੀ, ਜੋ ਉੱਪਰਲੇ ਪੈਰਾ 11 ਵਿੱਚ ਦੁਬਾਰਾ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਸ਼ਾਸਕ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਸ਼ਬਦ ਆਰਡਰ ਦੁਆਰਾ ਕਾਨੂੰਨ ਸੀ, ਨਿਆਂਵਾਦੀ ਵਿਅਕਤੀ ਬਣਾ ਸਕਦੇ ਸਨ ਅਤੇ ਕਿਸੇ ਵੀ ਸੰਸਥਾ ਨੂੰ ਕਾਨੂੰਨੀ ਸਮਰੱਥਾ ਵਿੱਚ ਮਾਨਤਾ ਦੇ ਸਕਦੇ ਸਨ। ਫਰਮਾਨ-ਏ-ਸ਼ਾਹੀ ਨੇ ਫਰਮਾਨ-ਏ-ਸ਼ਾਹੀ ਅਧੀਨ ਪ੍ਰਵਾਨਿਤ ਇੰਤਕਾਲ ਦੇ ਉਦੇਸ਼ ਨਾਲ ਮਹੰਤ ਦੇ ਨਾਮ ਤੋਂ ਜ਼ਮੀਨੀ ਅਦਾਰਿਆਂ, ਡੇਰਿਆਂ ਆਦਿ ਨੂੰ ਤਬਦੀਲ ਕਰਨ ਬਾਰੇ ਹਦਾਇਤ ਕੀਤੀ, ਅਸਲ ਤਬਾਦਲੇ ਨੂੰ ਦੇਖਿਆ ਜਾਵੇ ਅਤੇ ਦਾਨ ਬਦਲਿਆ ਨਹੀਂ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਇੰਤਕਾਲਾਂ ਦੀ ਮਨਜ਼ੂਰੀ ਸਮੇਂ ਪਿੰਡ ਬਿਲਾਸਪੁਰ ਦੇ ਹੱਕਦਾਰਾਂ ਦਾ ਸਪੱਸ਼ਟ ਦਾਅਵਾ ਪੰਨਾ 8 ਅਤੇ ਪੰਨਾ 9 ਦਰਸਾਉਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਜ਼ਮੀਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਪਿਉ-ਦਾਦਿਆਂ ਨੇ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਨਾਂ 'ਤੇ ਦਿੱਤੀ ਸੀ, ਜਿਸ ਦਾ ਵੇਰਵਾ ਜਿਸ ਨੂੰ ਪਛਾਣ ਲਈ ਪਿੰਡ ਦੀ "ਬਰਾਜਮਾਨ ਧਰਮਸ਼ਾਲਾ" ਵਜੋਂ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਇਹ ਅਪੀਲਕਰਤਾਵਾਂ ਦੇ ਪੂਰਵ-ਹਿੱਤ ਆਤਮਾ ਰਾਮ, ਨਰਾਇਣ ਦਾਸ ਅਤੇ ਭਗਤ ਰਾਮ ਦੁਆਰਾ ਵਿਵਾਦਿਤ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਿਆ, ਜੋ ਮਾਲ ਅਫਸਰ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਹਾਜ਼ਰ ਹੋਏ ਅਤੇ ਸੁਣੇ ਗਏ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਇਸ ਜ਼ਮੀਨ ਦਾ ਪਿੰਡ ਵਾਸੀਆਂ ਵੱਲੋਂ ਤੋਹਫਾ ਮੰਨਿਆ ਸੀ। ਫਰਮਾਨ-ਏ-ਸ਼ਾਹੀ ਅਧੀਨ ਅਸਲ ਟਰਾਂਸ ਫੀਸ ਦੇ ਹੱਕ ਵਿੱਚ ਇੰਤਕਾਲਾਂ ਨੂੰ ਮਨਜ਼ੂਰੀ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਸੀ, ਜਿਸਦਾ ਉਦੇਸ਼ ਇਹ ਸੀ ਕਿ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਟਿਕ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਦੀ ਤਰਫੋਂ ਕੰਮ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਦੁਆਰਾ ਹੜਪ ਲਈ ਗਈ ਜ਼ਮੀਨ ਨੂੰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਕੋਲ ਨਾ ਰਹਿਣ ਦਿੱਤਾ ਜਾਵੇ ਅਤੇ ਉਹ

ਇਹਨਾਂ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਨੂੰ ਖੋਹ ਲਿਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਜੋ ਉਹਨਾਂ ਨੇ ਗਲਤ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਜਾਂ ਗੈਰ-ਕਾਨੂੰਨੀ ਢੰਗ ਨਾਲ ਗੁਪਤ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਹਾਸਲ ਕੀਤੇ ਸਨ। ਫਰਮਾਨ-ਏ-ਸ਼ਾਹੀ ਦੀ ਵੈਧਤਾ ਨੂੰ ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਨੇ *ਬੰਤਾ ਸਿੰਘ* ਬਨਾਮ *ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਸਾਹਿਬ ਦਸ਼ਮੀ ਪਾਤਸ਼ਾਹੀ ਅਤੇ ਹੋਰ* (8) ਵਿਚ ਬਰਕਰਾਰ ਰੱਖਿਆ ਹੈ, ਜਿਸ ਦਾ ਮੈਂ ਬਾਅਦ ਵਿਚ ਜ਼ਿਕਰ ਕਰਾਂਗਾ। *ਬੰਤਾ ਸਿੰਘ ਦੇ ਕੇਸ* ਵਿਚ ਫਰਮਾਨ-ਏ-ਸ਼ਾਹੀ ਦੇ ਹਵਾਲੇ ਨਾਲ 'ਡੇਰਾ ਇਕ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਹੈ' ਦੀ ਸੁਣਵਾਈ ਹੋਈ।

16. ਮੈਂ *hs176* ਹੈਵੀਟੀ ਨੇ ਇਸ ਬਿੰਦੂ ਨੂੰ ਅਦਾਲਤ ਵਿੱਚ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਉਪਰੋਕਤ ਮਾਮਲਾ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਲਿਆ ਹੈ। ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਨਾਂ 'ਤੇ ਲੋਕਾਂ ਵੱਲੋਂ ਤੋਹਫੇ ਦਿੱਤੇ ਜਾ ਰਹੇ ਸਨ। *ਬਿਸਾਖਾ ਸਿੰਘ* ਬਨਾਮ ਪੀ.ਟੀ.ਆਈ. ਵਿੱਚ ਦਰਜ ਕੇਸ ਦੇ ਤੱਥਾਂ ਵਿੱਚ / *ਸੁੱਚਾ ਸਿੰਘ*, (9), ਇਹ ਪਾਇਆ ਜਾਣਾ ਹੈ: -

“ਇਹ ਬਿਨਾਂ ਸ਼ੱਕ ਸਥਾਪਿਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ 1875 ਵਿਚ ਸੰਸਥਾ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਇਹ ਡਿੱਗ ਗਈ ਸੀ ਅਤੇ 1910 ਵਿਚ ਇਕ ਨਵੀਂ ਸੰਸਥਾ ਬਣਾਈ ਗਈ ਸੀ। ਮਹੰਤ ਜਵਾਬਦੇਹ ਅਨੁਸਾਰ ਉਸ ਨੇ ਖਰਚਿਆਂ ਦਾ ਹਿਸਾਬ ਰੱਖਿਆ ਪਰ ਉਸ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਪੇਸ਼ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ। ਸਬੂਤਾਂ ਤੋਂ ਇਸ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਸ਼ੱਕ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਉਸ ਸਮੇਂ ਸਿੱਖਾਂ ਦੁਆਰਾ ਬਣਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ ਅਤੇ ਸਿੱਖਾਂ ਨੇ ਉਸ ਸਮੇਂ ਅਤੇ ਸੰਸਥਾ ਨੂੰ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਨਾਮ 'ਤੇ ਜ਼ਮੀਨਾਂ ਦਿੱਤੀਆਂ ਸਨ।

ਗੁਰਮੁਖ ਸਿੰਘ ਬਨਾਮ *ਰਿਸਾਲਦਾਰ ਦੇਵਾ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਹੋਰ*, (10) ਵਿਚ ਇਹ ਦੇਖਿਆ ਗਿਆ:-

"ਸਮੇਂ-ਸਮੇਂ 'ਤੇ ਪਿੰਡ ਦੇ ਮਾਲਕਾਂ ਨੇ ਸੰਸਥਾ ਨੂੰ ਜ਼ਮੀਨ ਦੇ ਤੋਹਫੇ ਦਿੱਤੇ ਹਨ। ਤਿੰਨ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਮਾਲ ਰਿਕਾਰਡ ਵਿੱਚ ਤੋਹਫਿਆਂ ਨੂੰ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਹੱਕ ਵਿੱਚ ਦੱਸਿਆ ਗਿਆ ਸੀ।

ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕੇਸ ਰਿਕਾਰਡ 'ਤੇ ਹਨ ਜਿੱਥੇ ਸ਼ਰਧਾਲੂਆਂ ਦੁਆਰਾ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਨਾਮ 'ਤੇ ਤੋਹਫੇ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਸਨ ਅਤੇ *ਦਾਸ ਦੇ ਕੇਸ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਮਹੰਤ ਜਸਵੰਤ ਜੀ, ਹਰਬੰਸ ਲਾਈ, ਜੇ. ਦੁਆਰਾ ਕੱਢੇ ਗਏ ਸਿੱਟੇ ਨੂੰ* ਬੇਲੋੜਾ ਨਹੀਂ ਕਿਹਾ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਬੈਂਚ ਵੱਲੋਂ *ਮਹੰਤ ਲਛਮਣ ਦਾਸ ਦੇ ਕੇਸ ਵਿੱਚ ਅਜਿਹਾ ਕੁਝ ਵੀ ਨਹੀਂ ਲਿਆ ਗਿਆ*, ਜਿਸ ਦਾ ਇਹ ਪ੍ਰਭਾਵ ਹੈ ਕਿ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ

(8) 1962 ਦੀ ਸਿਵਲ ਅਪੀਲ ਨੰਬਰ 446, 9 ਨਵੰਬਰ, 1964 ਨੂੰ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ।

(9) ਏਆਈਆਰ 1937 ਲਾਹ. 7.

(10) ਏਆਈਆਰ 1937 ਲਾਹ. 577

Sona Dass and others v. The Shirornani Gurdwara Prabandhak Committee, Amritsar (K. S. Tiwana, J.)

ਕਾਨੂੰਨੀ ਵਿਅਕਤੀ. ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪਿਆਰਾ ਸਿੰਘ ਦੇ ਕੇਸ ਵਿੱਚ ਗੁਰਦੇਵ ਸਿੰਘ ਜੇ . ਫਰਮਾਨ-ਏ-ਸ਼ਾਹੀ ਨੇ ਬੰਤਾ ਸਿੰਘ ਦੇ ਕੇਸ ਵਿੱਚ ਗੁਰਦੁਆਰਿਆਂ ਦੀ ਜਾਇਦਾਦ ਡੇਰਿਆਂ ਦੇ ਨਾਂ ਤਬਦੀਲ ਕਰਨ ਦਾ ਨਿਰਦੇਸ਼ ਦਿੱਤਾ। ਜੇਕਰ ਜ਼ਮੀਨ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਨਾਂ 'ਤੇ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਸੀ, ਤਾਂ ਫਰਮਾਨ-ਏ-ਸ਼ਾਹੀ ਦੇ ਨਾਂ 'ਤੇ ਹੀ ਇੰਤਕਾਲ ਹੋ ਸਕਦਾ ਸੀ। ਜਦੋਂ ਇਹ ਮਾਮਲਾ ਸੀ, ਤਾਂ ਉਸ ਰਾਜ ਵਿੱਚ ਕਾਨੂੰਨ ਦੀ ਤਾਕਤ ਰੱਖਣ ਵਾਲੇ ਸ਼ਾਸਕ ਦੇ ਹੁਕਮਾਂ ਦੇ ਅਧੀਨ ਹੋਣ ਦਾ ਵਾਜਬ ਅੰਦਾਜ਼ਾ ਲਗਾਇਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ।

17. ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 2(9) ਵਿੱਚ 'ਸਿੱਖ' ਦੀ ਪਰਿਭਾਸ਼ਾ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਕੋਈ ਸਵਾਲ - ਉੱਠਦਾ ਹੈ ਕਿ ਕੋਈ ਸਿੱਖ ਹੈ ਜਾਂ ਨਹੀਂ, ਵਿਵਾਦ ਦਾ ਨਿਪਟਾਰਾ ਉਸ ਵਿਅਕਤੀ ਦੁਆਰਾ ਘੋਸ਼ਣਾ ਪੱਤਰ ਦੇ ਕੇ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਜਿਸ ਬਾਰੇ ਵਿਵਾਦ ਪੈਦਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਜੋ ਕਿ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 2 (9) ਨਾਲ ਜੋੜਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਵਿੱਚ ਲਿਖਿਆ ਹੈ:-

"ਮੈਂ ਸੱਚੇ ਦਿਲੋਂ ਪੁਸ਼ਟੀ ਕਰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਮੈਂ ਇੱਕ ਸਿੱਖ ਹਾਂ, ਕਿ ਮੈਂ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਵਿੱਚ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਕਰਦਾ ਹਾਂ, ਕਿ ਮੈਂ ਦਸ ਗੁਰੂਆਂ ਵਿੱਚ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਕਰਦਾ ਹਾਂ, ਅਤੇ ਇਹ ਕਿ ਮੇਰਾ ਕੋਈ ਹੋਰ ਧਰਮ ਨਹੀਂ ਹੈ," (ਜ਼ੋਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ)।

‘ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ’ ਦੇ ਅੱਗੇ ‘ਗੁਰੂ’ ਲਫਜ਼ ਬਿਨਾਂ ਕਿਸੇ ਕਾਰਨ ਪੂਰਵ-ਨਿਰਧਾਰਤ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਐਲਾਨਨਾਮੇ ਵਿਚ ਇਸ ਪੂਰਵ-ਨਿਰਧਾਰਨ ਨੇ ਸਿੱਖਾਂ ਦੇ ਇਸ ਸੰਕਲਪ ਨੂੰ ਮਾਨਤਾ ਦਿੱਤੀ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਨਾ ਸਿਰਫ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ ਦਸ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬਾਨ ਦਾ ਜੀਵਤ ਸਰੂਪ ਮੰਨਦੇ ਹਨ, ਸਗੋਂ ਇਸ ਨੂੰ ਗੁਰੂ ਮੰਨਦੇ ਹਨ। ਇਸ ਦੇ ਲਈ ਇੱਕ ਇਤਿਹਾਸ ਹੈ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਇਤਿਹਾਸਕਾਰਾਂ, ਵਿਦਵਾਨਾਂ ਅਤੇ ਲੇਖਕਾਂ ਨੇ ਦਸਵੇਂ ਗੁਰੂ ਦੇ ਜੋਤੀ-ਜੋਤਿ ਸਮਾਉਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਸਮੇਂ-ਸਮੇਂ 'ਤੇ ਦਰਜ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਦਸਵੇਂ ਗੁਰੂ, ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ, ਸਿੱਖਾਂ ਦੁਆਰਾ ਪੁੱਛ-ਪੜਤਾਲ ਕਰਨ 'ਤੇ, ਜੋ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਅੰਤਿਮ ਵਿਦਾਈ ਦੇਣ ਲਈ ਇਕੱਠੇ ਹੋਏ ਸਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੁਆਰਾ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ ਗੁਰੂ ਦੇ ਪ੍ਰਤੱਖ ਸਰੀਰ ਵਜੋਂ ਲੈਣ ਲਈ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਸੀ।

ਮੈਕਾਲਿਫ ਨੇ ਆਪਣੀ ਕਿਤਾਬ “ਦਿ ਸਿੱਖ ਰਿਲੀਜ਼ਨ” 5 ਵੀਂ ਜਿਲਦ, 1963 ਐਡੀਸ਼ਨ, ਪੰਨਾ 243 ਵਿੱਚ ਦਸਵੇਂ ਗੁਰੂ ਦੇ ਇਸ ਸੰਸਾਰ ਨੂੰ ਛੱਡਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਆਖਰੀ ਸੰਗਤ ਬਾਰੇ ਲਿਖਿਆ ਅਤੇ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਉਸਨੇ ਸਿੱਖਾਂ ਨੂੰ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ ਜੀਵਤ ਸਰੂਪ ਵਜੋਂ ਲੈਣ ਦਾ ਨਿਰਦੇਸ਼ ਦਿੱਤਾ। ਦਸ ਗੁਰੂਆਂ ਦਾ ਦਰਜ ਹੈ:-

“ਜਦੋਂ ਸਿੱਖ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੀ ਅੰਤਿਮ ਵਿਦਾਈ ਲੈਣ ਲਈ ਦੁਬਾਰਾ ਆਏ, ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਪੁੱਛਿਆ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਉੱਤਰਾਧਿਕਾਰੀ ਕੌਣ ਹੈ? ਉਸਨੇ ਜਵਾਬ ਦਿੱਤਾ, ਮੈਂ ਤੁਹਾਨੂੰ ਅਮਰ ਪਰਮਾਤਮਾ ਨੂੰ ਸੌਂਪ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ਸਦਾ ਉਸ ਦੀ ਸਰਨ ਵਿੱਚ ਰਹੋ, ਅਤੇ ਉਸ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਕਿਸੇ ਉੱਤੇ ਭਰੋਸਾ ਨਾ ਰੱਖੋ। ਜਿੱਥੇ ਕਿਤੇ ਵੀ ਪੰਜ ਸਿੱਖ ਇਕੱਠੇ ਹੁੰਦੇ ਹਨ ਜੋ ਗੁਰੂ ਦੇ ਉਪਦੇਸ਼ ਨੂੰ ਮੰਨਦੇ ਹਨ, ਜਾਣ ਲੈਣਾ ਕਿ ਮੈਂ ਦੇ ਵਿੱਚ ਹਾਂ।

ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਜੋ ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਸੇਵਾ ਕਰਦਾ ਹੈ ਉਹ ਇਸਦਾ ਫਲ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰੇਗਾ - ਉਸਦੇ ਦਿਲ ਦੀਆਂ ਸਾਰੀਆਂ ਇੱਛਾਵਾਂ ਦੀ ਪੂਰਤੀ. ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਦੇ ਸਮੇਂ ਤੋਂ ਆਪਣੇ ਗੁਰੂਆਂ ਦਾ ਇਤਿਹਾਸ ਪੜ੍ਹੋ। ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਗੁਰੂ ਖਾਲਸਾ ਅਤੇ ਖਾਲਸਾ ਗੁਰੂ ਹੋਵੇਗਾ। ਮੈਂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਅਤੇ ਖਾਲਸੇ ਵਿੱਚ ਮਾਨਸਿਕ ਅਤੇ ਸਰੀਰਕ ਆਤਮਾ ਦਾ ਪ੍ਰਵਾਹ ਕੀਤਾ ਹੈ।

ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਇਸ਼ਨਾਨ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਆਪਣਾ ਪਹਿਰਾਵਾ ਬਦਲਿਆ: ਉਸਨੇ ਫਿਰ ਜਪੁਜੀ ਪੜ੍ਹੀ ਅਤੇ ਅਰਦਾਸ ਜਾਂ ਬੇਨਤੀ ਦੁਹਰਾਈ। ਅਜਿਹਾ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਉਨ੍ਹਾਂ ਹਦਾਇਤ ਕੀਤੀ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਮ 'ਤੇ ਕੋਈ ਵੀ ਕੱਪੜਾ ਦਾਨ ਵਜੋਂ ਨਾ ਦਿੱਤਾ ਜਾਵੇ। ਫਿਰ ਉਸਨੇ ਮਲਮਲ ਦੀ ਕਮਰ-ਬੈਂਡ ਪਹਿਨੀ, ਆਪਣਾ ਧਨੁਸ਼ ਆਪਣੇ ਮੋਢੇ 'ਤੇ ਟੰਗਿਆ ਅਤੇ ਆਪਣੀ ਮਸਕਟ ਆਪਣੇ ਹੱਥ ਵਿੱਚ ਲੈ ਲਈ। ਉਸਨੇ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ ਖੋਲ੍ਹਿਆ ਅਤੇ ਇਸ ਦੇ ਅੱਗੇ ਪੰਜ ਪੈਸੇ ਅਤੇ ਇੱਕ ਨਾਰੀਅਲ ਰੱਖ ਕੇ ਆਪਣੇ ਉੱਤਰਾਧਿਕਾਰੀ ਵਜੋਂ ਇਸ ਨੂੰ ਪ੍ਰਣਾਮ ਕੀਤਾ। ਫਿਰ 'ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ਕਾ ਖਾਲਸਾ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ਕੀ ਫਤਹਿ' ਬੋਲਦਿਆਂ ਉਸ ਨੇ - ਪਵਿੱਤਰ ਗ੍ਰੰਥ ਦੀ ਪਰਿਕਰਮਾ ਕੀਤੀ ਅਤੇ ਕਿਹਾ, 'ਹੇ ਪਿਆਰੇ ਖਾਲਸਾ, ਜੇ ਮੈਨੂੰ ਦੇਖਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਉਹ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਦੇ ਦਰਸ਼ਨ ਕਰੇ। ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ ਮੰਨੋ। ਇਹ ਗੁਰੂ ਦਾ ਦਿਸਦਾ ਸਰੀਰ ਹੈ। ਅਤੇ ਜੇ ਮੈਨੂੰ ਮਿਲਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਉਹ ਇਸ ਦੇ ਭਜਨਾਂ ਦੀ ਖੋਜ ਕਰੇ।"

ਇਹੀ ਬਿਰਤਾਂਤ ਮਹਿਮਾ ਵਿੱਚ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਪ੍ਰਕਾਸ਼, ਸਰੂਪ ਦਾਸ ਭੱਲਾ ਦੁਆਰਾ ਦੂਜਾ ਭਾਗ, ਜੋ 18 ਅਤੇ 7 ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਿਤ ਹੋਇਆ ਸੀ ਅਤੇ 1971 ਵਿੱਚ ਭਾਸ਼ਾ ਵਿਭਾਗ ਦੁਆਰਾ ਦੁਬਾਰਾ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਿਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਪੰਜਾਬ। ਸਰਕਾਰ. ਇਹੀ ਗੱਲ ਇੱਕ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਸਿੱਖ ਇਤਿਹਾਸਕਾਰ ਗਿਆਨੀ ਗਿਆਨ ਸਿੰਘ ਦੁਆਰਾ ਤਵਾਰੀਖ-ਏ-ਗੁਰੂ ਖਾਲਸਾ ਵਿੱਚ ਬਿਆਨ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ। ਹਰੀ ਰਾਮ ਗੁਪਤਾ, ਐਮ.ਏ., ਪੀ.ਐੱਚ.ਡੀ., ਡੀ.ਲਿਟ., 1963 ਐਡੀਸ਼ਨ ਦੁਆਰਾ 'ਸਿੱਖ ਗੁਰੂਆਂ ਦਾ ਇਤਿਹਾਸ' ਵਿੱਚ, ਵਿਦਵਾਨ ਲੇਖਕ ਨੇ ਦਸਵੇਂ ਗੁਰੂ- ਦੇ ਅਕਾਲ ਚਲਾਣੇ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਸਿੱਖਾਂ ਨੂੰ ਦਿੱਤੀਆਂ ਹਦਾਇਤਾਂ ਨੂੰ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਅਨੁਸਾਰ ਦਰਜ ਕੀਤਾ ਹੈ: -

“ਗੁਰਗੱਦੀ ਉਸਦੇ ਪਰਿਵਾਰ ਵਿੱਚ ਵਿਰਾਸਤੀ ਸੀ, ਅਤੇ ਉਸਨੇ ਆਪਣੇ ਸਾਰੇ ਬੱਚੇ ਗੁਰੂਆਂ ਦਿੱਤੇ ਸਨ। ਕ੍ਰਮ ਵਿੱਚ ਹਰ ਸੰਭਵ ਬਚਣ ਲਈ, ਪਰਿਵਾਰ: ਝਗੜੇ ਦੇ ਨਾਲ ਨਾਲ ਇੰਪੋਸਟਰਸ ਅਤੇ ਗੱਲੂ ਨੂੰ ਵਿਘਨ ਪਾਉਣ ਲਈ. ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੇ ਭਵਿੱਖ ਵਿੱਚ ਦਸਾਂ ਡੇਰਿਆਂ ਵਿੱਚ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਭੌਤਿਕ ਅਹੁਦੇ ਨੂੰ ਖਤਮ ਕਰਨਾ ਹੀ ਬਿਹਤਰ ਸਮਝਿਆ। ਉਸ ਨੇ ਗ੍ਰੰਥ ਨੂੰ ਖੋਲ੍ਹਿਆ ਅਤੇ ਉਸ ਦੇ ਅੱਗੇ ਪੰਜ ਪੈਸੇ ਅਤੇ ਇੱਕ ਨਾਰੀਅਲ ਰੱਖਿਆ, ਇਸ ਦੇ ਅੱਗੇ ਮੱਥਾ ਟੇਕਿਆ, ਫਿਰ ਪਵਿੱਤਰ ਗ੍ਰੰਥ ਦੇ ਦੁਆਲੇ ਘੁੰਮਿਆ, ਦੁਬਾਰਾ ਮੱਥਾ ਟੇਕਿਆ ਅਤੇ ਇਸਨੂੰ ਆਉਣ ਵਾਲੇ ਸਮੇਂ ਲਈ ਗੁਰੂ ਐਲਾਨਿਆ। ਫਿਰ ਉਸਨੇ ਆਪਣਾ ਸਵੈ-ਰਚਿਤ ਭਜਨ ਗਾਇਆ:

ਅਗਿਆ ਭਾਈ ਅਕੈ ਕੀ ਤਬਿ ਚਲਾਇਓ ਪੰਨਾ, ਸਭ ਸਿੱਖਨ ਕੇ ਹੁਕਮ ਹੈ ਗੁਰੂ ਮਾਨਿਓ ਗ੍ਰੰਥ।
ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਜੀ

Sona Dass and others v. The Shirornani Gurdwara Prabandhak Committee, Amritsar (K. S. Tiwana, J.)

ਮਨਿਓ ਪਰਗਟ ਗੁਰਾਂ ਦੀ ਦੇਹ ਜੋ ਪ੍ਰਭੂ ਕੋ ਮਿਲਬੋ ਚਾਹੇ ਖੋਜ ਸਬਦ ਪੁਰਸ਼ ਲੇ ਰਾਜ ਕਰੇਗਾ ਖਾਲਸਾ ਆਕੀ ਰਹੇ ਨਾ ਕੋਇ ਖਵਾਰ ਹੋਇ ਸਭ ਮਿਲੰਗੇ ਬਚੇ ਸ਼ਰਨ ਜੋ ਹੋਇ। (ਅਮਰ ਦੇ ਹੁਕਮ ਨਾਲ, ਪੰਥ ਦੀ ਸ਼ੁਰੂਆਤ ਹੋਈ, ਸਾਰੇ ਸਿੱਖਾਂ ਨੂੰ ਗ੍ਰੰਥ ਨੂੰ ਆਪਣਾ ਗੁਰੂ ਮੰਨਣ ਦਾ ਹੁਕਮ ਹੈ;

ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਨੂੰ ਗੁਰੂ ਦੇ ਸਰੀਰ ਦਾ ਪ੍ਰਤੀਨਿਧ ਮੰਨੋ;

ਜੋ ਰੱਬ ਨੂੰ ਮਿਲਣਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹਨ, ਉਹ ਉਸ ਨੂੰ ਇਸ ਦੇ ਭਜਨ ਵਿੱਚ ਪਾ ਸਕਦੇ ਹਨ; ਖਾਲਸਾ ਰਾਜ ਕਰੇਗਾ, ਅਤੇ ਇਸਦੇ ਵਿਰੋਧੀ ਨਹੀਂ ਹੋਣਗੇ। ਜੋ ਵਿਛੁੜੇ ਹੋਏ ਮਿਲ ਜਾਣਗੇ, ਅਤੇ ਸਾਰੇ ਭਗਤ ਬਚ ਜਾਣਗੇ।)

ਉਸਨੇ ਐਲਾਨ ਕੀਤਾ ਕਿ ਉਹ ਖਾਲਸੇ ਨੂੰ ਅਕਾਲਪੁਰਖ (ਰੱਬ) ਦੀ ਦੇਖਭਾਲ ਲਈ ਸੌਂਪ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਅਧਿਆਤਮਿਕ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਪਵਿੱਤਰ ਗ੍ਰੰਥ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਮਾਰਗਦਰਸ਼ਕ ਹੋਵੇਗਾ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਗ੍ਰੰਥ ਨੇ ਜੀਵਤ ਗੁਰੂ ਦਾ ਅਹੁਦਾ ਗ੍ਰਹਿਣ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਕਿਹਾ ਜਾਣ ਲੱਗਾ।

“ਸਿੱਖ ਇਸ ਨੂੰ ਪਹਿਰਾਵਾ ਦਿੰਦੇ ਹਨ, ਇਸ ਨੂੰ ਸਜਾਉਂਦੇ ਹਨ, ਇਸ ਨੂੰ ਪੱਖੇ ਲਗਾਉਂਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਸੌਂਦੇ ਹਨ
ਰਾਤ।”

ਡੰਕਨ ਗ੍ਰੀਨਲੇਸ, ਪੇਜ ਦੁਆਰਾ 'ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਇੰਜੀਲ' ਦੇ ਚੌਥੇ ਐਡੀਸ਼ਨ ਵਿੱਚ, ਲੇਖਕ ਇਹਨਾਂ ਸ਼ਬਦਾਂ ਵਿੱਚ ਲਿਖਦਾ ਹੈ: -

“ਇਸ ਲਈ, ਦੁਨੀਆਂ ਭਰ ਦੇ ਮਨੁੱਖਾਂ ਦੁਆਰਾ ਆਪਣੇ ਧਰਮ ਗ੍ਰੰਥਾਂ ਨਾਲ ਸਾਂਝੀਆਂ ਕੀਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਬਹੁਤ ਸਾਰੀਆਂ ਆਦਤਾਂ ਦੇ ਨਾਲ-ਕਿਤਾਬ ਨੂੰ ਹਫੜਾ-ਦਫੜੀ ਨਾਲ ਖੋਲ੍ਹਣਾ ਅਤੇ ਉਸ ਸਮੇਂ ਗੁਰੂ ਦੇ ਉਪਦੇਸ਼ ਵਜੋਂ ਅੱਖ ਦੁਆਰਾ ਵੇਖੀ ਗਈ ਪਹਿਲੀ ਤੁਕ ਨੂੰ ਲੈਣਾ ਇੱਕ ਆਦਤ ਹੈ। ਇਹ 'ਅੰਧਵਿਸ਼ਵਾਸੀ' ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਜਾਂ ਇਹ ਨਹੀਂ ਵੀ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਪਰ ਤਜਰਬਾ ਦਰਸਾਉਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਅਜਿਹੇ ਸਲਾਹ-ਮਸ਼ਵਰੇ ਅਕਸਰ ਬਿਹਤਰ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਇਸ਼ਾਰਾ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਕਿੰਨੀ ਮਦਦਗਾਰ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਪਾਠ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ, ਇੱਕ ਛੋਟੀ ਅਰਦਾਸ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਅਤੇ ਪਾਠ ਆਮ ਤੌਰ 'ਤੇ ਕਿਸੇ ਵੀ ਪੰਨੇ ਦੇ ਉੱਪਰਲੇ ਖੱਬੇ ਕੋਨੇ 'ਤੇ ਪਉੜੀ ਦੇ ਸ਼ੁਰੂ ਤੋਂ ਸ਼ੁਰੂ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿਤਾਬ ਖੁੱਲ੍ਹਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਵੇਂ ਸਿੱਖਾਂ ਲਈ ਵੀ ਨਾਮ ਚੁਣੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਜਦੋਂ ਕਿਤਾਬ ਪਹਿਲਾਂ ਖੁੱਲ੍ਹਦੀ ਹੈ ਪੰਨੇ 'ਤੇ ਪਹਿਲੇ ਸ਼ਬਦ ਦੇ ਸ਼ੁਰੂਆਤੀ ਨਾਲ ਇੱਕ ਸ਼ੁਰੂਆਤ ਲੈ ਕੇ।

ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ ਗੁਰੂ ਦਾ ਹੀ ਸਰੀਰ ਸਮਝਿਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ, ਅਤੇ, ਇਸ ਲਈ, ਮੰਨਿਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਇਸ ਨੂੰ ਹਮੇਸ਼ਾ ਇੱਕ ਉੱਚੇ ਹੋਏ 'ਸਿੰਘਾਸਣ' 'ਤੇ ਇੱਕ ਸਾਫ਼ ਰੇਸ਼ਮੀ ਕੱਪੜੇ ਵਿੱਚ ਰੱਖਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਇੱਕ ਛੱਤ ਦੇ ਹੇਠਾਂ ਖੋਲ੍ਹਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਅਤੇ ਇਸ ਨੂੰ ਪੜ੍ਹਦੇ ਸਮੇਂ ਇੱਕ ਮੱਖੀ-ਝੂਠ ਲਗਾਤਾਰ ਲਹਿਰਾਉਂਦੀ ਹੈ। ਜਿਹੜੇ ਵਿਅਕਤੀ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਕਮਰੇ ਜਾਂ ਗੁਰਦੁਆਰੇ ਵਿੱਚ ਦਾਖਲ ਹੁੰਦੇ ਹਨ, ਜਿੱਥੇ ਇਹ ਰੱਖਿਆ ਗਿਆ ਹੈ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਹੁਣੇ ਇਸ਼ਨਾਨ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ, ਸਾਫ਼ ਕੱਪੜੇ ਪਾਉਣੇ ਚਾਹੀਦੇ ਹਨ, ਅਤੇ ਆਪਣੇ ਸਿਰ ਢੱਕਣੇ ਚਾਹੀਦੇ ਹਨ; ਇਸ ਦੀ ਮੌਜੂਦਗੀ ਵਿੱਚ ਆਪਣੀ ਸੀਟ ਲੈਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਉਹ ਇਸ ਨੂੰ ਗੁਰੂ ਵਾਂਗ ਮੱਥਾ ਟੇਕਦੇ ਹਨ।

ਪੰਨਾ 213 'ਤੇ ਫਿਰ, ਵਿਦਵਾਨ ਲੇਖਕ ਨੇ ਦਸਵੇਂ ਗੁਰੂ ਦੇ ਆਖਰੀ ਸੰਦੇਸ਼ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਕੀਤਾ ਹੈ: -

“ਹੇ ਪਿਆਰੇ ਖਾਲਸਾ, ਜੇ ਮੈਨੂੰ ਦੇਖਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਉਹ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਨੂੰ ਵੇਖ ਲਵੇ। ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਨੂੰ ਮੰਨੋ, ਇਹ ਗੁਰੂ ਦਾ ਇਸਦਾ ਸਰੀਰ ਹੈ; ਅਤੇ ਜੇ ਮੈਨੂੰ ਮਿਲਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਉਸ ਨੂੰ ਇਸ ਦੇ ਭਜਨਾਂ ਨੂੰ ਲਗਨ ਨਾਲ ਖੋਜਣ ਦਿਓ।

ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਪੜ੍ਹੋ, ਜਾਂ ਸੁਣੋ; ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਤੁਹਾਡੇ ਦਿਲਾਂ ਨੂੰ ਤਸੱਲੀ ਮਿਲੇਗੀ, ਅਤੇ ਤੁਸੀਂ ਜ਼ਰੂਰ ਗੁਰਾਂ ਦੇ ਸੁਰਗ ਵਿੱਚ ਨਿਵਾਸ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰੋਗੇ।

18. ਬੀਚਿਸਟਰੀ, ਜੋ ਕਿ ਬਹੁਤ ਪੁਰਾਣੀ ਹੈ, ਪਰ 300 ਸਾਲ ਤੋਂ ਘੱਟ ਦੀ ਸਿਰਫ 1 ਹੈ, ਜੋ ਕਿ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਇਤਿਹਾਸਕਾਰਾਂ ਅਤੇ ਲੇਖਕਾਂ ਦੁਆਰਾ ਸੋਧੀ ਗਈ ਹੈ ਅਤੇ ਦਰਜ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਕੁਝ ਦੀ ਰਚਨਾ ਉੱਪਰ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ, ਨੇ ਦਰਜ ਕੀਤਾ ਹੈ ਕਿ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ- ਦਸਵੇਂ ਗੁਰੂ ਨੇ ਸਿੱਖਾਂ ਨੂੰ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ ਸਿੱਖ ਗੁਰੂਆਂ ਦੇ ਜੀਵਤ ਸਰੂਪ ਵਜੋਂ ਵੇਖਣ ਦਾ ਹੁਕਮ ਦਿੱਤਾ। ਉਦੋਂ ਤੋਂ ਹੀ ਸਿੱਖ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ ਜੀਵਤ ਗੁਰੂ ਮੰਨ ਕੇ ਪੂਜਦੇ ਹਨ। ਉਹ ਇਸ ਦੇ ਅੱਗੇ ਅਰਦਾਸ (ਅਰਦਾਸ) ਕਰਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਇਸ ਨੂੰ ਉਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸ਼ਰਧਾਂਜਲੀ ਦੇਣ ਲਈ ਮੱਥਾ ਟੇਕਦੇ ਹਨ ਜਿਵੇਂ ਕਿਸੇ ਜੀਵਤ ਵਿਅਕਤੀ ਨੂੰ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਰਸਮੀ ਮੌਕਿਆਂ 'ਤੇ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਦੀਆਂ ਤੁਕਾਂ ਨੂੰ 'ਹੁਕਮ-ਨਾਮਾ' (ਹੁਕਮ) ਵਜੋਂ ਪੜ੍ਹਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਜੋ ਉਸ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਮੌਕੇ 'ਤੇ ਨਿਰਦੇਸ਼ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕੇ ਜਿਸ ਦੇ ਸੰਬੰਧ ਵਿੱਚ ਇਸ ਤੋਂ ਪਾਠ ਦਾ ਪ੍ਰਬੰਧ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਸਾਰੇ ਜੀਵਤ ਗੁਰੂ ਦੇ ਗੁਣ ਹਨ, ਜੋ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਗੁਰਤਾ ਲਈ ਸਿੱਖ ਧਰਮ ਵਿੱਚ ਪਾਏ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਸਿੱਖ ਹਰ ਸਾਲ ਉਸ ਦਿਨ ਨੂੰ ਮਨਾਉਂਦੇ ਹਨ ਜਦੋਂ ਗੁਰਿਆਈ ਜਾਂ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ ਦਸਵੇਂ ਗੁਰੂ ਨੇ 'ਗੁਰਪੁਰਬ' ਵਜੋਂ ਮਾਨਤਾ ਦਿੱਤੀ ਸੀ।

ਇਨ੍ਹਾਂ ਕਾਰਨਾਂ ਕਰਕੇ ਹੀ 'ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ' ਦੇ ਅੱਗੇ 'ਗੁਰੂ' ਸ਼ਬਦ ਲੱਗਾ ਹੋਇਆ ਹੈ, ਜੋ ਇਸ ਧਰਤੀ 'ਤੇ ਦਸਵੇਂ ਗੁਰੂ ਦੇ ਆਖਰੀ ਦਿਨ 3 ਅਕਤੂਬਰ, 1708 ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਇੱਕ ਪਵਿੱਤਰ ਗ੍ਰੰਥ ਸੀ। ਇਸ ਕਰਕੇ ਹੀ 'ਗੁਰੂ' ਸ਼ਬਦ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਪਹਿਲਾਂ ਜ਼ਿਕਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ, ਸ਼ਾਮਲ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ

ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 2(9) ਅਧੀਨ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਅੱਗੇ ਐਲਾਨਨਾਮੇ ਵਿੱਚ।

19. ਸ੍ਰੀ ਸ੍ਰੀ ਡੀ.ਵੀ.ਆਈ.ਆਈ. ਮਾਂਗਟ, ਅਪੀਲਕਰਤਾਵਾਂ ਲਈ ਤੁਹਾਡੇ ਲਈ ਜਾਣੇ-ਪਛਾਣੇ ਵਕੀਲ ਨੇ ਕੁਝ ਨਿਰਣੇ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ ਪਵਿੱਤਰ ਗ੍ਰੰਥ ਵਜੋਂ ਦਰਸਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ, *ਦਲੀਪ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਹੋਰ ਬਨਾਮ ਸਿੱਖ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਬੰਧਕ ਕਮੇਟੀ*, (11) ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਹੈ।) ਜਿੱਥੇ ਇਹ ਰਿਕਾਰਡ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ :-

“ਪਟੀਸ਼ਨਕਰਤਾਵਾਂ ਦੀ ਤਰਫੋਂ ਸਾਡੇ ਸਾਹਮਣੇ ਇਹ ਦਲੀਲ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਸੀ ਕਿ 1902 ਵਿੱਚ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ

Som Dass and others v. The Shiromani Gurdwara Prabandhak Committee, Amritsar (K. S. Tiwana, J.)

ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ ਪਹਿਲੀ ਤੋਹਫੇ ਦੇ ਕਾਰਨ, ਤਾਰਾ ਸਿੰਘ ਕੋਲ 1930 ਵਿਚ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਗੁਰੂ ਸਰ ਨੂੰ ਤੋਹਫਾ ਦੇਣ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਇਸ ਦਲੀਲ ਵਿਚ ਕੋਈ ਜ਼ੋਰ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਦਾਤ ਸਪੱਸ਼ਟ ਤੌਰ 'ਤੇ ਅਣਮਿੱਥੇ ਸਮੇਂ ਲਈ ਰੱਦ ਕਰ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਸੀ।

ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਸੰਪਤੀ ਨੂੰ ਸੰਭਾਲਣ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿਚ ਕਿਸੇ ਨੁਕਸ ਕਾਰਨ ਇਸ ਮਾਮਲੇ ਵਿਚ ਦਾਤ ਨੂੰ ਰੱਦ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ। ਇਸ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਕਿਉਂਕਿ ਇਹ ਅਣਮਿੱਥੇ ਸਮੇਂ ਲਈ ਸੀ। ਇਸ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਨਿਆਂਇਕ ਵਿਅਕਤੀ ਦਾ ਸਵਾਲ ਸ਼ਾਮਲ ਨਹੀਂ ਸੀ/ਨਾ ਹੀ ਇਸ ਨੂੰ ਚਰਚਾ ਲਈ ਉਠਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ ਜਾਂ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਨਿਰਣਾ ਨਿਆਂਇਕ ਵਿਅਕਤੀ ਦੇ ਸਵਾਲ ਨੂੰ ਬਿਲਕੁਲ ਨਹੀਂ ਛੂਹਦਾ।

ਹੇਮ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਹੋਰ ਬਨਾਮ ਬਸੰਤ ਦਾਸ ਅਤੇ ਹੋਰ, (12) ਵਿੱਚ , ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ ਇਹਨਾਂ ਸ਼ਬਦਾਂ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਧਾਰਮਿਕ ਗ੍ਰੰਥ ਵਜੋਂ ਦਰਸਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ: -

“ਇਹ ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਪ੍ਰਭੂਤਾ ਤੋਂ ਸਾਬਤ ਹੁੰਦਾ ਜਾਪਦਾ ਹੈ ਕਿ ਸਿੱਖਾਂ ਦਾ ਉਪਦੇਸ਼ ਤਪੱਸਿਆ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਸੀ ਅਤੇ ਕਈ ਪ੍ਰੰਪਰਾਗਤ ਹਿੰਦੂ ਰੀਤਾਂ ਦੇ ਵਿਰੋਧੀ ਸੀ; ਕਿ ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਪੂਜਾ ਦਾ ਮੁੱਖ ਰੂਪ ਕਵਿਤਾਵਾਂ, ਉਪਦੇਸ਼ਾਂ ਆਦਿ ਦਾ ਪੜ੍ਹਨਾ ਸੀ, ਜੋ ਬਾਅਦ ਵਿੱਚ ਇਕੱਠੀ ਕਰਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਨਾਮ ਦੀ ਇੱਕ ਪਵਿੱਤਰ ਪੁਸਤਕ ਬਣ ਗਈ।”

ਇਸ ਫੈਸਲੇ ਵਿੱਚ, ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ ਇੱਕ ਪਵਿੱਤਰ ਗ੍ਰੰਥ ਵਜੋਂ ਦਰਸਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ, ਬਿਨਾਂ ਸ਼ੱਕ ਇਹ 3 ਅਕਤੂਬਰ, 1708 ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਦਾ ਸੀ। ਸ੍ਰੀ ਟੀ.ਐਸ. ਮਾਂਗਟ ਦੀ ਦਲੀਲ ਦੇ ਸਮਰਥਨ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਅਧਿਕਾਰ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਜਿਸ ਨੇ ਨਿਰੀਖਣਾਂ ਨੂੰ ਇੱਕ ਅਸਪਸ਼ਟ ਨੋਟ ਕੀਤਾ ਹੋਵੇ। ਮਹੰਤ ਲਛਮਣ ਦਾਸ ਦੇ ਕੇਸ ਵਿੱਚ ਡਿਵੀਜ਼ਨ ਬੈਂਚ ਦੇ , (ਸੁਪਰਾ)।

(11) ਏਆਈਆਰ 1931 ਲਾਹ. 668

(12) ਏਆਈਆਰ 1936 ਪੀਸੀ 93.

20. ਸਿੱਖ ਸੰਗਤ ਦੇ ਅਭਿਆਸ ਅਤੇ ਉੱਘੇ ਲੇਖਕਾਂ ਅਤੇ ਇਤਿਹਾਸਕਾਰਾਂ ਅਤੇ ਅਦਾਲਤੀ ਅਥਾਰਟੀ ਦੁਆਰਾ ਦਰਜ ਇਤਿਹਾਸਕ ਤੱਥਾਂ ਦੇ ਮੱਦੇਨਜ਼ਰ, ਮੇਰਾ ਵਿਚਾਰ ਹੈ ਕਿ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਇੱਕ ਨਿਆਂਇਕ ਵਿਅਕਤੀ ਹੈ। ਇਹ ਜਾਇਦਾਦ ਰੱਖ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਮੁਕੱਦਮਾ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਮੁਕੱਦਮਾ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਮੈਂ ਸਪਸ਼ਟੀਕਰਨ ਦੇ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਜੋੜਨਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਹਰ ਥਾਂ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਹਰ ਰੂਪ ਵਿਚ ਨਿਆਂਇਕ ਵਿਅਕਤੀ ਨਹੀਂ ਹਨ। ਜੇ ਇਹ ਪ੍ਰੈੱਸ ਜਾਂ ਕਿਤਾਬਾਂ ਦੀ ਦੁਕਾਨ 'ਤੇ ਪਿਆ ਹੋਵੇ ਜਾਂ ਕਿਸੇ ਨਿੱਜੀ ਘਰ ਵਿਚ ਪੂਜਾ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਜਿੱਥੇ ਜਨਤਾ ਦੀ ਪਹੁੰਚ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ, ਤਾਂ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਵਿਚ ਕਿਸੇ ਨਿਆਂਵਾਦੀ ਵਿਅਕਤੀ ਦੀ ਸਖਸੀਅਤ ਨਾ ਹੋਵੇ। ਇਹਨਾਂ ਹਾਲਾਤਾਂ ਵਿੱਚ ਇਹ ਸਿਰਫ ਇੱਕ ਗੁਰੂ ਹੈ ਪਰ ਜਦੋਂ ਇਹ ਕਿਸੇ ਗੁਰਦੁਆਰੇ ਵਿੱਚ ਜਨਤਕ ਤੌਰ 'ਤੇ ਪੂਜਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਜੋ ਉਚਿਤ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਇਸਦਾ ਨਾਮ ਪ੍ਰਾਪਤ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਕਿ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ ਉਥੇ ਭੇਜਿਆ ਨਹੀਂ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਉਸ ਇਮਾਰਤ ਅਤੇ ਜਾਇਦਾਦ ਦੇ ਮਾਲਕ ਵਜੋਂ, ਜੋ ਇਸ ਵਿੱਚ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਜੁੜਿਆ / ਤੋਹਫੇ ਵਿੱਚ ਹੈ। ਨਾਮ, ਕਿ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਇੱਕ ਨਿਆਂਇਕ ਵਿਅਕਤੀ ਦੀ ਪਦਵੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਦੇ ਹਨ।

21. ਅਗਲਾ ਸਵਾਲ ਇਹ ਉਠਾਇਆ ਗਿਆ ਕਿ ਫਰਮਾਨ-ਏ-ਸ਼ਾਹੀ ਨੇ ਮਾਲ ਅਫਸਰ ਨੂੰ ਕੋਈ ਅਧਿਕਾਰ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਉਹ ਆਤਮਾ ਰਾਮ, ਨਰਾਇਣ ਦਾਸ ਅਤੇ ਭਗਤ ਰਾਮ, ਜੋ ਕਿ ਮਾਲਕ ਵਜੋਂ ਦਰਜ ਕੀਤੇ ਗਏ ਸਨ, ਨੂੰ ਦਰਜ ਕੀਤੀ ਜਾਇਦਾਦ ਦੇ ਟਾਈਟਲ ਦੇ ਇੰਤਕਾਲ ਨੂੰ ਮਨਜ਼ੂਰੀ ਦੇਣ। ਰੈਵੇਨਿਊ ਰਿਕਾਰਡ ਵਿਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਂ 'ਤੇ। ਫਰਮਾਨ-ਏ-ਸ਼ਾਹੀ ਉਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਦਲੀਲ ਦੀ ਰੋਸ਼ਨੀ ਵਿੱਚ ਵਿਚਾਰਨ ਲਈ ਆਈ ਹੈ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਹੁਣ ਸ਼੍ਰੀ ਮਾਂਗਟ ਦੁਆਰਾ ਬੰਤਾ ਸਿੰਘ ਬਨਾਮ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਸਾਹਿਬ ਦਸਮੀ ਪਦਸਾਈ ਅਤੇ ਹੋਰ ਕੇਸ (ਸੁਪਰਾ) ਵਿੱਚ ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਦੁਆਰਾ ਉਠਾਈ ਗਈ ਹੈ। ਮਾਮਲੇ ਦੇ ਤੱਥ ਇਹ ਸਨ:-

“ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦਾ ਕੇਸ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਉਸ ਦੇ ਪੁਰਖੇ ਪਿੰਡ ਅਕਬਰਪੁਰ ਖੁਡਾਲ ਦੇ ਸੰਸਥਾਪਕ ਸਨ, ਜਿੱਥੇ ਜ਼ਮੀਨ ਸਥਿਤ ਹੈ ਅਤੇ ਇਹ ਜ਼ਮੀਨ ਹਮੇਸ਼ਾ ਉਸ ਦੇ ਪਰਿਵਾਰ ਦੀ ਰਹੀ ਹੈ। ਉਸਦੇ ਦਾਦਾ ਜੀ ਨਿਹਾਲ ਸਿੰਘ ਕੋਲ ਉਸਦੇ ਜੀਵਨ ਕਾਲ ਵਿੱਚ ਇਹ ਸੀ, ਉਸਦੇ ਬਾਅਦ ਉਸਦੇ ਪਿਤਾ ਤਪਾ ਸਿੰਘ ਕੋਲ ਇਸਦਾ ਮਾਲਕ ਸੀ ਅਤੇ ਬਾਅਦ ਵਿੱਚ 1945 ਵਿੱਚ ਉਸਦੀ ਮੌਤ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਉਹ, ਅਪੀਲਕਰਤਾ, ਇਸਦਾ ਮਾਲਕ ਬਣ ਗਿਆ। ਜੁਲਾਈ, 1950 ਵਿੱਚ, ਧਰਮ ਆਰਥ ਬੋਰਡ, ਜੋ ਕਿ ਸੰਭਵ ਤੌਰ 'ਤੇ ਪੈਪਸੂ ਸਰਕਾਰ ਦਾ ਇੱਕ ਵਿਭਾਗ ਸੀ, ਨੇ ਐਪ ਪੀਲੈਟ ਤੋਂ ਜ਼ਮੀਨ ਦਾ ਕਬਜ਼ਾ ਲੈਣ ਦੀ ਧਮਕੀ ਦਿੱਤੀ, ਜਿਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਉਸਨੂੰ ਮੁਕੱਦਮਾ ਦਾਇਰ ਕਰਨਾ ਪਿਆ। ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੇ ਆਪਣੀ ਮਲਕੀਅਤ ਨੂੰ ਸਾਬਤ ਕਰਨ ਲਈ ਇਕੋ ਇਕ ਸਬੂਤ ਜਿਸ 'ਤੇ ਭਰੋਸਾ ਕੀਤਾ ਉਹ ਸਾਲ 1908-9 ਦੇ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਦੇ ਰਿਕਾਰਡ ਵਿਚ ਇਕ ਐਂਟਰੀ ਸੀ ਜਿਸ ਵਿਚ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦੇ ਪਿਤਾ ਤਪਾ ਸਮਾਘ ਨੂੰ ਮਾਲਕ ਵਜੋਂ ਅਤੇ ਨਿੱਜੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਜ਼ਮੀਨ ਦੀ ਕਾਸ਼ਤ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਦਿਖਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ। ਹਾਲਾਂਕਿ, 8 ਅਪ੍ਰੈਲ, 1926 ਨੂੰ, ਤਹਿਸੀਲਦਾਰ ਨੇ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਦੇ ਰਿਕਾਰਡ ਵਿਚ ਇਕ ਇੰਤਕਾਲ ਨੂੰ ਮਨਜ਼ੂਰੀ ਦੇ ਦਿੱਤੀ, ਜਿਸ ਵਿਚ ਜਵਾਬਦੇਹ ਗੁਰਦੁਆਰੇ ਨੂੰ ਜ਼ਮੀਨ ਦੇ ਮਾਲਕ ਵਜੋਂ ਤਪਾ ਸਿੰਘ ਦੇ ਮੈਨੇਜਰ ਵਜੋਂ ਦਰਸਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ, ਅਤੇ ਅੱਗੇ ਇਹ ਦਰਸਾਉਂਦਾ ਸੀ ਕਿ ਜ਼ਮੀਨ ਹੇਠਾਂ ਸੀ।

Sona Dass and others v. The Shirornani Gurdwara Prabandhak Committee, Amritsar (K. S. Tiwana, J.)

ਗੁਰਦੁਆਰੇ ਦੇ ਨਿਯੰਤਰਣ ਹੇਠ ਅਜਿਹੇ ਪ੍ਰਬੰਧਕ ਵਜੋਂ ਤਪਾ ਸਿੰਘ ਦੀ ਨਿੱਜੀ ਕਾਸ਼ਤ। ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦਾ ਮੁਕੱਦਮਾ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਇੰਤਕਾਲ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਸਾਹਿਬ, ਪਟਿਆਲਾ ਦੀ ਕਮੇਟੀ ਦੇ ਕਹਿਣ 'ਤੇ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਅਤੇ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਗੈਰ-ਕਾਨੂੰਨੀ ਸੀ ਕਿਉਂਕਿ ਉਸ ਕਮੇਟੀ ਨੂੰ ਇੰਤਕਾਲ ਕਰਵਾਉਣ ਦਾ ਕੋਈ ਅਧਿਕਾਰ ਨਹੀਂ ਸੀ।

ਫਰਮਾਨ-ਏ-ਸ਼ਾਹੀ ਅਧੀਨ ਉਸ ਕੇਸ ਵਿੱਚ ਤਹਿਸੀਲਦਾਰ ਵੱਲੋਂ ਇੰਤਕਾਲ ਮਨਜ਼ੂਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ, ਜੋ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਕਮੇਟੀ ਦੀ ਅਰਜ਼ੀ 'ਤੇ ਇਸ ਫੈਸਲੇ ਦੇ ਪੈਰਾ 11 ਵਿੱਚ ਦੁਬਾਰਾ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਇਸ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਨੇ ਕਿਹਾ:-

“ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦੀ ਦਲੀਲ ਸੀ ਕਿ ਪਟਿਆਲਾ ਦੀ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਕਮੇਟੀ ਨੂੰ ਇਸ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਅੱਗੇ ਵਧਣ ਦਾ ਕੋਈ ਅਧਿਕਾਰ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਇਸ ਦਲੀਲ ਦੀ ਕਦਰ ਕਰਨੀ ਔਖੀ ਹੈ। ਜੇਕਰ ਕੋਈ ਜਨਤਕ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਹੈ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਪ੍ਰਤੀਵਾਦੀ-ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਜਾਪਦਾ ਹੈ ਨਾ ਤਾਂ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਨੇ ਇਹ ਦਾਅਵਾ ਕੀਤਾ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਉਸ ਦਾ ਨਿੱਜੀ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਸੀ-ਤਾਂ ਕੋਈ ਵੀ ਵਿਅਕਤੀ ਇਸਦੇ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਅਤੇ ਜਾਇਦਾਦਾਂ ਦੀ ਰੱਖਿਆ ਲਈ ਕਦਮ ਚੁੱਕ ਸਕਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਅਜਿਹਾ ਹੋਣ ਕਰਕੇ, ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਕਮੇਟੀ, ਪਟਿਆਲਾ ਨਿਸ਼ਚਿਤ ਤੌਰ 'ਤੇ ਜਵਾਬਦੇਹ ਗੁਰਦੁਆਰੇ ਦੀਆਂ ਜਾਇਦਾਦਾਂ ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ ਮਾਲ ਰਿਕਾਰਡ ਦੀ ਦਰੁਸਤੀ ਲਈ ਜਾਣ ਦਾ ਹੱਕਦਾਰ ਸੀ।

ਹੇਠਲੀ ਅਦਾਲਤ ਅਤੇ ਪਹਿਲੀ ਅਪੀਲੀ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਇਹ ਵਿਚਾਰ ਲਿਆ ਜਾਪਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇੰਤਕਾਲ ਦਾ ਦਾਖਲਾ ਗਲਤ ਢੰਗ ਨਾਲ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿਉਂਕਿ ਫਰਮਾਨ-ਏ-ਸ਼ਾਹੀ ਨੇ ਜਵਾਬਦੇਹ ਗੁਰਦੁਆਰੇ ਦੀ ਜ਼ਮੀਨ ਨੂੰ ਜ਼ਮੀਨ ਦਾ ਹੱਕ ਸਾਬਤ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਸੀ ਅਤੇ ਉਸ ਖਿਤਾਬ ਦਾ ਕੋਈ ਹੋਰ ਸਬੂਤ ਨਹੀਂ ਸੀ। . ਇਸ ਤਰਕ ਵਿੱਚ ਪਹਿਲੀ ਮੁਸ਼ਕਲ ਇਹ ਜਾਪਦੀ ਹੈ ਕਿ ਸਬੂਤ ਦੀ ਅਣਹੋਂਦ ਸਿਰਫ ਇਹ ਦਰਸਾਏਗੀ ਕਿ ਇੰਤਕਾਲ ਗਲਤ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਮਨਜ਼ੂਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ; ਇਹ ਇਹ ਨਹੀਂ ਦਿਖਾਏਗਾ ਕਿ ਇਹ ਗੈਰ ਕਾਨੂੰਨੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਸੈਕਸ਼ਨ 44 ਸਿਰਲੇਖ ਦੇ ਸੰਭਾਵੀ ਸਬੂਤ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਦੇ ਰਿਕਾਰਡ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਇੰਦਰਾਜ਼ ਕਰਦਾ ਹੈ ਜਦੋਂ ਦਾਖਲਾ ਨਿਰਧਾਰਤ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਉਦੇਸ਼ ਲਈ ਕੋਈ ਫਰਕ ਨਹੀਂ ਪਵੇਗਾ ਕਿ ਐਂਟਰੀ ਗਲਤ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ। ਯੋਗਤਾ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਗਲਤ ਹੋਣ ਵਾਲੀ ਐਂਟਰੀ ਨੂੰ ਸਿਵਲ ਅਦਾਲਤ ਵਿੱਚ ਉਚਿਤ ਕਾਰਵਾਈ ਕਰਕੇ ਰੱਦ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਪਰ ਉਦੋਂ ਤੱਕ ਧਾਰਾ 44 ਦੁਆਰਾ ਇਸ ਨੂੰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਪ੍ਰਭਾਵ ਹੈ। ਮੌਜੂਦਾ ਕੇਸ ਵਿੱਚ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੇ ਕਦੇ ਵੀ ਇਹ ਦਲੀਲ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤੀ ਕਿ ਇੰਤਕਾਲ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਕਾਨੂੰਨ ਦੁਆਰਾ ਨਿਰਧਾਰਤ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ। ਦੇ ਤੌਰ 'ਤੇ

ਇੱਕ ਅਧਿਕਾਰਤ ਕੰਮ ਨੂੰ ਨਿਯਮਿਤ ਤੌਰ 'ਤੇ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਮੰਨਿਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ, ਸਾਨੂੰ ਇਸਦੇ ਉਲਟ ਸਬੂਤ ਦੀ ਅਣਹੋਂਦ ਵਿੱਚ, ਇਸ ਅਧਾਰ 'ਤੇ ਅੱਗੇ ਵਧਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ ਕਾਨੂੰਨ ਦੁਆਰਾ ਨਿਰਧਾਰਤ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਰਿਕਾਰਡ ਵਿੱਚ ਇੰਤਕਾਲ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਅਤੇ ਦਾਖਲਾ ਦੇਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਪੰਜਾਬ ਲੈਂਡ ਰੈਵੇਨਿਊ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 44 ਵਿੱਚ ਜ਼ਿਕਰ ਕੀਤਾ ਪ੍ਰਭਾਵ। ਦੂਜੇ ਸਥਾਨ 'ਤੇ, ਸਾਨੂੰ ਇਹ ਜਾਪਦਾ ਹੈ ਕਿ ਹੇਠਲੀ ਅਦਾਲਤ ਅਤੇ

ਅਪੀਲੀ ਅਦਾਲਤ ਦਾ ਕਹਿਣਾ ਬਿਲਕੁਲ ਸਹੀ ਨਹੀਂ ਸੀ ਜਦੋਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਜ਼ਮੀਨ ਨੂੰ ਜਵਾਬਦੇਹ ਗੁਰਦੁਆਰੇ ਦਾ ਸਿਰਲੇਖ ਦਿਖਾਉਣ ਲਈ ਕੋਈ ਸਬੂਤ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਅਸੀਂ ਪਹਿਲਾਂ ਕਿਹਾ ਹੈ, ਤੱਥ ਇਹ ਸਨ ਕਿ ਜਵਾਬਦੇਹ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਵਿਵਾਦ ਵਾਲੀ ਜ਼ਮੀਨ 'ਤੇ ਸਥਿਤ ਸੀ ਅਤੇ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੇ ਕਦੇ ਵੀ ਇਹ ਦਾਅਵਾ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਕਿ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਉਸ ਦੀ ਆਪਣੀ ਸੰਸਥਾ ਹੈ। ਅਸੀਂ ਇਸ ਤੱਥ ਤੋਂ ਮੰਨਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਉੱਤਰਦਾਤਾ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਜ਼ਮੀਨ 'ਤੇ ਸੀ, ਇਹ ਅਨੁਮਾਨ ਲਗਾਉਣਾ ਜਾਇਜ਼ ਹੋਵੇਗਾ ਕਿ ਜ਼ਮੀਨ ਉਸ ਦੀ ਹੈ, ਕਿਉਂਕਿ ਜ਼ਮੀਨ ਦਾ ਕੋਈ ਵੀ ਮਾਲਕ ਆਪਣੀ ਜ਼ਮੀਨ 'ਤੇ ਜਨਤਕ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਸਥਾਪਤ ਕਰਨ ਦੀ ਇਜਾਜ਼ਤ ਨਹੀਂ ਦੇਵੇਗਾ। ਇਹ ਉੱਤਰਦਾਤਾ ਦੇ ਗੁਰਦੁਆਰੇ ਦੀ ਜ਼ਮੀਨ ਦੇ ਸਿਰਲੇਖ ਦਾ ਮੁੱਢਲਾ ਸਬੂਤ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਜਵਾਬਦੇਹ ਗੁਰਦੁਆਰੇ ਦੇ ਹੱਕ ਵਿੱਚ ਇੰਤਕਾਲ ਲਈ ਉਚਿਤ ਪ੍ਰਮਾਣ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ, ਖਾਸ ਕਰਕੇ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦੇ ਪੂਰਵਜ ਤਪਾ ਸਿੰਘ ਨੇ ਆਪਣੇ ਸਿਰਲੇਖ ਦਾ ਸਮਰਥਨ ਕਰਨ ਲਈ ਕੋਈ ਸਬੂਤ ਪੇਸ਼ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ। ਨਾ ਹੀ ਰਿਕਾਰਡ ਹੈ ਅਤੇ ਅਜਿਹਾ ਕੁਝ ਵੀ ਨਹੀਂ ਹੈ ਜਿਸ 'ਤੇ ਇਸ ਦਲੀਲ ਨੂੰ ਜਾਇਜ਼ ਠਹਿਰਾਉਣ ਲਈ ਭਰੋਸਾ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇੰਤਕਾਲ ਗਲਤ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਦਰਜ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿਉਂਕਿ ਇਹ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਕਮੇਟੀ, ਪਟਿਆਲਾ ਦੇ ਨਿਰਦੇਸ਼ਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ਹੀ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਅਸੀਂ ਸਮਝਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਹੁਕਮਾਂ ਨੂੰ ਸਹੀ ਢੰਗ ਨਾਲ ਪੜ੍ਹਨਾ, ਜਿਸ ਦਾ ਅਸੀਂ ਪਹਿਲਾਂ ਜ਼ਿਕਰ ਕੀਤਾ ਹੈ, ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਕਮੇਟੀ, ਪਟਿਆਲਾ ਨੇ ਸਿਰਫ ਪਟਵਾਰੀ ਅਤੇ ਤਹਿਸੀਲਦਾਰ ਨੂੰ ਇੰਤਕਾਲ ਕਰਨ ਲਈ ਪ੍ਰੇਰਿਤ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਇਨ੍ਹਾਂ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਨੇ ਤਪਾ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਅਹੁਦੇ ਦਾ ਸਬੂਤ ਪੇਸ਼ ਕਰਨ ਲਈ ਬੁਲਾਇਆ। ਜਿਸ ਜ਼ਮੀਨ 'ਤੇ ਉਹ ਅਜਿਹਾ ਕਰਨ 'ਚ ਅਸਫਲ ਰਿਹਾ, ਉਸ 'ਤੇ ਜਵਾਬਦੇਹ ਗੁਰਦੁਆਰੇ ਦੇ ਹੱਕ 'ਚ ਇੰਤਕਾਲ ਮਨਜ਼ੂਰ ਕਰ ਲਿਆ ਗਿਆ। ਜੇਕਰ ਇਹ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਕਮੇਟੀ, ਪਟਿਆਲਾ ਦੇ ਹੁਕਮਾਂ ਅਧੀਨ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੁੰਦਾ, ਤਾਂ ਤਪਾ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਉਪਾਧੀ ਦੇ ਸਮਰਥਨ ਲਈ ਸਬੂਤ ਪੇਸ਼ ਕਰਨ ਲਈ ਬੁਲਾਉਣ ਦਾ ਕੋਈ ਮੌਕਾ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਜੇਕਰ ਇਹ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀਕੋਣ ਗਲਤ ਹੈ, ਤਾਂ ਇਹ ਜਾਪਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਸ ਕਮੇਟੀ ਦੀ ਦਿਸ਼ਾ “ ਉਸ ਦੇ ਹੁਕਮਾਂ ਅਨੁਸਾਰ” ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਸੀ; 8 ਅਪ੍ਰੈਲ 1926 ਦਾ ਤਹਿਸੀਲਦਾਰ ਦਾ ਹੁਕਮ ਦੇਖੋ, ਪਹਿਲਾਂ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਹੁਣ ਇਹ ਸਭ ਜਾਣਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਪਟਿਆਲਾ ਵਰਗੇ ਰਾਜ ਦੇ ਸ਼ਾਸਕ ਦੇ ਹੁਕਮ ਕਾਨੂੰਨ ਸਨ ਅਤੇ ਇਹ ਉਸ ਵਿੱਚ ਜੋ ਵੀ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਸੀ, ਉਸ ਦੀ ਪਾਲਣਾ ਕਰਦਾ ਸੀ।

Som Dass and others v. The Shiromani Gurdwara Prabandhak Committee, Amritsar (K. S. Tiwana, J.)

ਅਜਿਹੇ ਹੁਕਮਾਂ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਕਾਨੂੰਨੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਕਿਹਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਜੇਕਰ ਤਹਿਸੀਲਦਾਰ ਨੇ ਪ੍ਰਤੀਯੋਗੀ ਦਾਅਵਿਆਂ ਦੀ ਮੈਰਿਟ ਵਿੱਚ ਜਾਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਇੰਤਕਾਲ ਨੂੰ ਮਨਜ਼ੂਰੀ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤੀ ਸੀ, ਤਾਂ ਉਸ ਨੇ ਅਜਿਹਾ ਕਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਅਜਿਹਾ ਉਸ ਨੇ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਕਮੇਟੀ ਰਾਹੀਂ ਉਸ ਨੂੰ ਭੇਜੇ ਗਏ ਹਾਕਮਾਂ ਦੇ ਹੁਕਮਾਂ 'ਤੇ ਕੀਤਾ ਸੀ, ਭਾਵੇਂ ਅਜਿਹਾ ਸੀ, ਇਹ ਨਹੀਂ ਕਿਹਾ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਕਿ ਇੰਤਕਾਲ ਕਾਨੂੰਨ ਅਨੁਸਾਰ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ, ਇਸ ਲਈ ਸ਼ਾਸਕ ਦਾ ਹੁਕਮ ਕਾਨੂੰਨ ਹੈ।

ਅਸੀਂ ਹੁਣ ਤੱਕ ਜੋ ਕਿਹਾ ਹੈ, ਉਹ ਇਹ ਦਰਸਾਉਣ ਲਈ ਕਾਫੀ ਹੋਵੇਗਾ ਕਿ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਜ਼ਮੀਨ 'ਤੇ ਆਪਣਾ ਅਧਿਕਾਰ ਸਥਾਪਤ ਕਰਨ ਦੇ ਯੋਗ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ, ਇੰਤਕਾਲ ਜਵਾਬਦਾਰ ਗੁਰਦੁਆਰੇ ਦੇ ਸਿਰਲੇਖ ਦਾ ਮੁੱਖ ਤੌਰ 'ਤੇ ਸਬੂਤ ਹੋਵੇਗਾ।

ਇਹ ਫੈਸਲਾ ਮਾਲ ਅਧਿਕਾਰੀ ਦੀ ਇੰਤਕਾਲ ਨੂੰ ਮਨਜ਼ੂਰੀ ਦੇਣ ਦੀ ਯੋਗਤਾ ਸਬੰਧੀ ਸ਼੍ਰੀ ਮਾਂਗਟ ਦੀ ਦਲੀਲ ਦਾ ਪੂਰਨ ਜਵਾਬ ਹੈ। ਫਰਮਾਨ-ਏ-ਸ਼ਾਹੀ ਦੀ ਵੈਧਤਾ ਨੂੰ ਬਰਕਰਾਰ ਰੱਖਿਆ ਗਿਆ ਸੀ ਅਤੇ ਇਸ ਫੈਸਲੇ ਦੀ ਰੋਸ਼ਨੀ ਵਿੱਚ, ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਹੱਕ ਵਿੱਚ ਮਾਲਕੀ ਬਦਲਣ ਵਾਲੇ ਇੰਤਕਾਲ ਨੂੰ ਮਨਜ਼ੂਰੀ ਦੇਣ ਲਈ ਮਾਲ ਅਧਿਕਾਰੀ ਦੀ ਯੋਗਤਾ 'ਤੇ ਸਵਾਲ ਨਹੀਂ ਉਠਾਇਆ ਜਾ ਸਕਦਾ।

ਮਹੰਤ ਹਰੀ ਦਾਸ ਬਨਾਮ ਰਾਜ, (13) ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦਿੰਦੇ ਹੋਏ, ਅਪੀਲਕਰਤਾਵਾਂ ਦੀ ਤਰਫੋਂ ਇਹ ਤਾਕੀਦ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ ਕਿ ਇੰਤਕਾਲ ਕਾਨੂੰਨ ਅਨੁਸਾਰ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਇਸ ਕੇਸ ਦੇ ਤੱਥ ਇਹ ਸਨ ਕਿ ਪਟਿਆਲਾ ਰਿਆਸਤ ਦੇ ਰਲੇਵੋ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਪੈਪਸੂ ਵਿੱਚ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਅੰਡਰ ਸੈਕਟਰੀ ਨੇ 10 ਫਰਵਰੀ, 1951 ਨੂੰ ਇਸ ਫਰਮਾਨ-ਏ-ਸ਼ਾਹੀ ਦੀ ਕਾਪੀ ਡਿਪਟੀ ਕਮਿਸ਼ਨਰ, ਪਟਿਆਲਾ ਨੂੰ ਭੇਜੀ ਅਤੇ ਉਸ ਨੂੰ ਬੇਨਤੀ ਕੀਤੀ। ਦੀ ਮੋਹਤਮਮੀਅਤ ਅਧੀਨ ਮਾਲ ਰਿਕਾਰਡ ਵਿੱਚ ਇਕਰਾਰਨਾਮੇ ਵਾਲੇ ਰਾਜਾਂ ਵਿੱਚ ਸਥਿਤ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਧਾਰਮਿਕ ਸੰਸਥਾਵਾਂ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਡੇਰਿਆਂ, ਮੰਦਰਾਂ ਆਦਿ ਨਾਲ ਜੁੜੀਆਂ ਜ਼ਮੀਨਾਂ ਦਾ ਇੰਤਕਾਲ ਕਰਕੇ ਉਕਤ ਫਰਮਾਨ-ਏ-ਸ਼ਾਹੀ ਨੂੰ ਪ੍ਰਭਾਵਤ ਕਰਨਾ। ਮੌਜੂਦਾ ਮਹੰਤ"। ਡਿਪਟੀ ਕਮਿਸ਼ਨਰ ਦੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਲਈ, ਅੰਡਰ ਸੈਕਟਰੀ ਦੇ ਪੱਤਰ ਵਿੱਚ ਇਹ ਵੀ ਲਿਖਿਆ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ "ਪੁਰਾਣੇ ਪਟਿਆਲਾ ਰਿਆਸਤ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਧਾਰਮਿਕ ਸੰਸਥਾਵਾਂ ਦੀਆਂ ਜ਼ਮੀਨਾਂ ਦਾ ਇੰਤਕਾਲ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਮਹੰਤਾਂ ਦੀ ਮੋਹਤਮੀ ਅਧੀਨ ਸੰਸਥਾ ਦੇ ਨਾਮ 'ਤੇ ਹੈ।" ਡਿਪਟੀ ਕਮਿਸ਼ਨਰ ਨੇ ਅੰਡਰ ਸੈਕਟਰੀ ਦਾ ਪੱਤਰ ਤਹਿਸੀਲਦਾਰ ਨਾਭਾ ਨੂੰ ਲੇੜੀਂਦੀ ਕਾਰਵਾਈ ਲਈ ਭੇਜ ਦਿੱਤਾ ਅਤੇ ਜਦੋਂ ਸਮਾਂ ਰਹਿੰਦੇ ਪਟਵਾਰੀ ਦੇ ਹੱਥ ਆ ਗਿਆ ਤਾਂ ਉਸ ਨੇ ਦੋ ਇੰਤਕਾਲ ਤਿਆਰ ਕਰ ਲਏ। ਆਖਰਕਾਰ, ਮਾਲ ਅਧਿਕਾਰੀ ਨੇ ਜਾਇਦਾਦ ਬਾਰੇ ਇੰਤਕਾਲ ਨੂੰ ਮਨਜ਼ੂਰੀ ਦੇ ਦਿੱਤੀ

(13) ILR (1953) Vol. II, ਪਟਿਆਲਾ ਸੀਰੀਜ਼ 63.

ਜਹਾਜ਼ ਦੇ ਕਾਲਮ ਤੋਂ ਮਹੰਤ ਦਾ ਨਾਂ ਹਟਾ ਦਿੱਤਾ। ਇਸ ਮਾਮਲੇ ਨੂੰ ਲੈ ਕੇ ਹਾਈਕੋਰਟ ਵਿੱਚ ਰਿੱਟ ਪਟੀਸ਼ਨ ਦਾਇਰ ਕਰਕੇ ਇਸ ਗੱਲ ਨੂੰ ਲੈ ਕੇ ਭੜਕਿਆ ਸੀ ਕਿ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਨੂੰ ਕੋਈ ਨੋਟਿਸ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ। ਦੇਖਿਆ ਗਿਆ:-

“ਹਾਲਾਂਕਿ ਉਸ ਨੇ ਦਲੀਲ ਦਿੱਤੀ ਕਿ ਪਹਿਲਾਂ ਭੇਜੇ ਗਏ ਪਟੀਸ਼ਨਰਾਂ ਦੇ ਕੇਸ ਫਰਮਾਨ ਦੁਆਰਾ ਕਵਰ ਨਹੀਂ ਕੀਤੇ ਗਏ ਸਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਫਰਮਾਨ ਦੇ ਦੂਜੇ ਭਾਗ ਦੇ ਸ਼ੁਰੂਆਤੀ ਸ਼ਬਦਾਂ 'ਤੇ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਤੌਰ 'ਤੇ ਜ਼ੋਰ ਦਿੱਤਾ ਅਤੇ ਦਲੀਲ ਦਿੱਤੀ ਕਿ ਇਹ ਦਰਸਾਉਣ ਲਈ ਕੁਝ ਵੀ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿ ਜਿਹੜੀਆਂ ਜ਼ਮੀਨਾਂ ਹੁਣ ਡੇਰਿਆਂ ਦੇ ਨਾਮ ਵਿੱਚ ਇੰਤਕਾਲ ਕੀਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਹਨ ਉਹ ਸਬੰਧਤ ਡੇਰਿਆਂ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਹਨ ਜਾਂ ਜੁੜੀਆਂ ਹੋਈਆਂ ਹਨ। ਮੈਨੂੰ ਇਹ ਮੰਨਣ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਝਿਜਕ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਵਿਵਾਦ ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਥਾਪਿਤ ਹੈ, ਕਿਉਂਕਿ ਮੌਜੂਦਾ ਇੰਤਕਾਲਾਂ ਨੂੰ ਮਨਜ਼ੂਰੀ ਦੇਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਜਮਾਬੰਦੀਆਂ ਦੇ ਮਾਲਕੀ ਕਾਲਮਾਂ ਵਿੱਚ ਦਰਜ ਇੰਦਰਾਜਾਂ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ, ਪਟੀਸ਼ਨਰ ਜ਼ਮੀਨ ਦੇ ਮਾਲਕ ਸਨ, ਇਹ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਸਨ। ਮਹੰਤ ਵੀ ਨਹੀਂ ਦੱਸਿਆ ਗਿਆ। ਹਰੀ ਦਾਸ ਨੂੰ ਨਰਾਇਣ ਦਾਸ ਦਾ ਚੇਲਾ ਅਤੇ ਅਮਰ ਦਾਸ ਨੂੰ ਜੈਰਾਮ ਦਾਸ ਦਾ ਚੇਲਾ ਦੱਸਿਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਜਵਾਬਦੇਹ ਦੇ ਵਕੀਲ ਵੱਲੋਂ ਦਲੀਲ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਕਿ ਜ਼ਮੀਨਾਂ ਮੂਲ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਡੇਰਿਆਂ ਨੂੰ ਦਿੱਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਸਨ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਦਰਖਾਸਤਕਰਤਾ ਕ੍ਰਮਵਾਰ ਮਹੰਤ ਸਨ ਅਤੇ ਉਦੋਂ ਤੋਂ ਉਹ ਇੱਕ ਮਹੰਤ ਤੋਂ ਦੂਜੇ ਮਹੰਤ ਕੋਲ ਚਲੇ ਗਏ ਹਨ। ਮੇਰੇ ਖਿਆਲ ਵਿੱਚ, ਜੇਕਰ ਅਜਿਹਾ ਹੁੰਦਾ ਤਾਂ ਡੇਰੇ ਇੱਕ ਮਹੰਤ ਤੋਂ ਦੂਜੇ ਮਹੰਤ ਤੱਕ ਪਹੁੰਚ ਗਏ ਹੁੰਦੇ। ਮੇਰੇ ਖਿਆਲ ਵਿੱਚ, ਜੇਕਰ ਅਜਿਹਾ ਹੁੰਦਾ ਤਾਂ ਡੇਰਿਆਂ ਨੂੰ ਮਾਲ-ਪੱਤਰ ਵਿੱਚ ਮਾਲਕ ਵਜੋਂ ਦਰਸਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਅਤੇ ਕਬਜ਼ੇ ਵਾਲੇ ਕਾਲਮ ਵਿੱਚ ਦਰਖਾਸਤਕਰਤਾਵਾਂ ਨੂੰ ਕਾਰਕੁਨਾਂ ਦੇ ਪ੍ਰਬੰਧਕ ਜਾਂ ਘੱਟੋ-ਘੱਟ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਮਹੰਤ ਵਜੋਂ ਦਰਸਾਇਆ ਜਾਂਦਾ। ਕਿਸੇ ਵੀ ਸਥਿਤੀ ਵਿੱਚ, ਮਾਲੀ ਕਾਗਜ਼ਾਂ ਵਿੱਚ ਇੰਤਕਾਲਾਂ ਨੂੰ ਮਨਜ਼ੂਰੀ ਦਿੱਤੇ ਜਾਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਖੜ੍ਹੇ ਕੀਤੇ ਇੰਦਰਾਜ ਇਸ ਗੱਲ ਦਾ ਕੋਈ ਸਕੋਟ ਨਹੀਂ ਦੇ ਸਕਦੇ ਸਨ ਕਿ ਜ਼ਮੀਨਾਂ ਪਟੀਸ਼ਨਕਰਤਾਵਾਂ ਦੀਆਂ ਨਿੱਜੀ ਜਾਇਦਾਦਾਂ ਨਹੀਂ ਸਨ ਅਤੇ ਫਰਮਾਨ-ਏ-ਸ਼ਾਹੀ ਨੂੰ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਇਹ ਉਨ੍ਹਾਂ ਉੱਤੇ ਲਾਜ਼ਮੀ ਸੀ। ਮਾਲ ਅਧਿਕਾਰੀ ਇੱਕ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਜਾਂਚ ਕਰਵਾਉਣ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸੰਤੁਸ਼ਟ ਕਰਨ ਲਈ ਕਿ ਜ਼ਮੀਨਾਂ ਡੇਰਿਆਂ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਹਨ ਜਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਜੁੜੀਆਂ ਹੋਈਆਂ ਹਨ।

ਇਸ ਕੇਸ ਦੇ ਤੱਥ ਹੱਥ ਵਿੱਚ ਕੇਸ ਦੇ ਤੱਥਾਂ ਤੋਂ ਵੱਖਰੇ ਹਨ। ਮਹੰਤ ਹਰੀ ਦਾਸ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਨਾ ਤਾਂ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਦੀ ਸੁਣਵਾਈ ਹੋਈ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਕੋਈ ਪੁੱਛਗਿੱਛ ਕੀਤੀ ਗਈ। ਇਸ ਕੇਸ ਵਿੱਚ ਆਤਮਾ ਰਾਮ, ਨਰਾਇਣ ਦਾਸ ਅਤੇ ਭਗਤ ਰਾਮ ਨੂੰ ਨੋਟਿਸ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ

Sona Dass and others v. The Shirornani Gurdwara Prabandhak Committee, Amritsar (K. S. Tiwana, J.)

ਰੈਵੇਨਿਊ ਅਫਸਰ ਦੁਆਰਾ ਰੰਨਟਿੱਪਨ ਦੀ ਮਨਜ਼ੂਰੀ ਦੇ ਸਮੇਂ ਸੁਣੇ ਗਏ ਸਨ। ਉਸ ਸਮੇਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਕੋਲ ਕੁਝ ਵੀ ਬਿਹਤਰ ਨਹੀਂ ਸੀ - ਅਸਲ ਵਿੱਚ ਜੋ ਰਿਕਾਰਡ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਉਸ ਨਾਲੋਂ ਕਹਿਣ ਲਈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਯਾਤਰੀਆਂ ਦੀ ਸੇਵਾ ਲਈ ਜ਼ਮੀਨ ਦੇ ਤਬਾਦਲੇ ਬਾਰੇ ਅਧਿਕਾਰ ਧਾਰਕਾਂ ਦੀ ਦਲੀਲ ਨੂੰ ਮੰਨਿਆ। ਉਹ ਪਿੰਡ ਦੇ ਹੱਕਦਾਰਾਂ ਦੀ ਇਸ ਦਲੀਲ ਨੂੰ ਰੱਦ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕੇ ਕਿ ਜ਼ਮੀਨ ਗੁਰੂ ਦੇ ਨਾਂ 'ਤੇ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਸੀ। ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ - ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਬਾਅਦ ਵਿੱਚ ਇੰਤਕਾਲ ਇਕ ਪਾਸੇ ਕਰਨ ਲਈ ਕੋਈ ਕਦਮ ਨਹੀਂ ਚੁੱਕਿਆ? ਸਿਰਲੇਖ ਦਾ ਆਧਾਰ. ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਮਹੰਤ ਹਰੀ ਦਾਸ ਦਾ ਕੇਸ ਅਪੀਲਕਰਤਾਵਾਂ ਦੀ ਕੋਈ ਮਦਦ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ।

ਉੱਪਰ ਦੱਸੇ ਗਏ ਤੱਥਾਂ ਅਤੇ ਹਾਲਾਤਾਂ ਦੇ ਮੱਦੇਨਜ਼ਰ ਅਤੇ ਬੰਤਾ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਮਹੰਤ ਜਸਵੰਤ ਦਾਸ ਦੇ ਕੇਸਾਂ ਦੀ ਰੋਸ਼ਨੀ ਵਿੱਚ ਮੈਂ ਇਹ ਮੰਨਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਇੰਤਕਾਲ, ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਨੀ ਪੰਨਾ 8 ਅਤੇ ਪੰਨਾ 9 ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਹੱਕ ਵਿੱਚ ਸਹੀ ਢੰਗ ਨਾਲ ਪ੍ਰਵਾਨ ਕੀਤੇ ਗਏ ਸਨ। ਸਾਬਕਾ ਪਟਿਆਲਾ ਰਿਆਸਤ ਦੇ ਸ਼ਾਸਕ ਦੁਆਰਾ ਜਾਰੀ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਫਰਮਾਨ ਸ਼ਾਬੀ, ਜਿਸਦਾ ਸ਼ਬਦ ਕਾਨੂੰਨ ਸੀ।

22. ਫਿਰ ਇਹ ਦਲੀਲ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਕਿ ਧਰਮਸ਼ਾਲਾ ਨਾਂ ਦੀ ਕੋਈ ਸੰਸਥਾ ਨਹੀਂ ਹੈ ਜਿੱਥੇ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਪੂਜਾ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਅਪੀਲਕਰਤਾਵਾਂ ਦੁਆਰਾ ਜਾਂਚੇ ਗਏ ਜ਼ਬਾਨੀ ਸਬੂਤਾਂ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਇਹ ਤਾਕੀਦ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਇਮਾਰਤ ਅਪੀਲਕਰਤਾਵਾਂ ਦਾ ਰਿਹਾਇਸ਼ੀ ਘਰ ਹੈ। ਇਸ ਦਲੀਲ ਦੀ ਸ਼ਲਾਘਾ ਕਰਨ ਲਈ, ਪਰਿਵਰਤਨ, ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਨੀਆਂ 'ਪੀ. 8 ਅਤੇ <ਪੀ. -9 ਹਵਾਲੇ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ। ਆਤਮਾ ਰਾਮ, ਭਗਤ ਰਾਮ ਅਤੇ ਨਰਾਇਣ ਦਾਸ ਨੇ ਇੰਤਕਾਲਾਂ ਨੂੰ ਮਨਜ਼ੂਰੀ ਦੇਣ ਵਾਲੇ ਮਾਲ ਅਧਿਕਾਰੀ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਮੰਨਿਆ ਕਿ ਧਰਮਸ਼ਾਲਾ ਵਿੱਚ ਭੋਜਨ ਅਤੇ ਰਹਿਣ ਲਈ ਜ਼ਮੀਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਪਿਉ-ਦਾਦਿਆਂ ਨੂੰ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਸੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਉਸ ਸਮੇਂ ਉਸ ਧਰਮਸ਼ਾਲਾ ਦੀ ਹੋਂਦ ਨੂੰ ਮੰਨਿਆ। ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਹਜ਼ੂਰੀ ਵਿੱਚ ਹੱਕ-ਧਾਰਕ, ਜੋ .ਉਹ. ਵਿਵਾਦ ਨਾ ਕਰ ਸਕੇ, ਧਰਮਸ਼ਾਲਾ ਨੂੰ ਉਹ ਦੱਸਿਆ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਪੂਜਾ ਕੀਤੀ ਜਾ ਰਹੀ ਸੀ। ਪਿੰਡ ਦੇ ਹੱਕਦਾਰਾਂ ਦੀ ਇਹ ਨੁਮਾਇੰਦਗੀ ਆਤਮਾ ਰਾਮ ਅਤੇ ਹੋਰਾਂ ਦੁਆਰਾ ਵੀ ਨਹੀਂ ਲੜੀ ਗਈ ਸੀ, ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਹਜ਼ੂਰੀ, ਜੋ ਕਿ ਪਿੰਡ ਬਿਲਾਸਪੁਰ ਦੀ ਧਰਮਸ਼ਾਲਾ ਵਿੱਚ ਮੱਘਰ 27, 1985 ਨੂੰ ਪੂਜਾ ਕੀਤੀ ਜਾ ਰਹੀ ਸੀ, ਇੰਚਾਰਜ ਸ. , ਆਤਮਾ ਰਾਮ ਅਤੇ ਹੋਰਾਂ ਦੇ ਇੰਤਕਾਲਾਂ ਨੂੰ ਮਨਜ਼ੂਰੀ ਦਿੰਦੇ ਹੋਏ ਮਾਲ ਅਫਸਰ ਦੁਆਰਾ ਸਵੀਕਾਰ ਕਰ ਲਿਆ ਗਿਆ ਸੀ। ਪੂਰੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ਾਂ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ, ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਇਹਨਾਂ ਤੱਥਾਂ ਦੀ ਵਿਆਖਿਆ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕੇ, ਜੋ ਕਿ ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਪੂਰਵਜਾਂ-ਹਿੱਤ-ਭਾਵ, ਆਤਮਾ ਰਾਮ, ਭਗਤ (ਰਾਮ ਅਤੇ ਨਰਾਇਣ ਦਾਸ) ਦੇ ਪ੍ਰਗਟਾਵੇ ਅਤੇ ਅਪ੍ਰਤੱਖ ਦਾਖਲਿਆਂ ਤੋਂ ਸਾਬਤ ਹੁੰਦੇ ਹਨ, ਫਿਰ ਅਪੀਲਕਰਤਾਵਾਂ ਨੇ ਦਾਇਰ ਕੀਤੀ। ਐਕਟ ਦੇ ਸੈਕਸ਼ਨ 8 ਅਤੇ 10 ਦੇ ਅਧੀਨ ਮੌਜੂਦਾ ਪਟੀਸ਼ਨ। ਇਸ ਪਟੀਸ਼ਨ ਦਾ ਪੈਰਾ 5 ਸਾਨੂੰ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੈ: -

“ਇਹ .ਦੱਸਿਆ ਗਿਆ ਸੰਸਥਾ ਅਸਲ ਵਿੱਚ ਪਟੀਸ਼ਨਕਰਤਾਵਾਂ ਦੀ ਮਲਕੀਅਤ ਅਤੇ ਪ੍ਰਬੰਧਨ ਅਧੀਨ ਇੱਕ ਲੁਦਾਸੀ ਡੇਰਾ ਹੈ।

ਭਗਤ ਰਾਮ ਦੇ ਪੁੱਤਰਾਂ ਬਚਨ ਦਾਸ, ਨਿਰੰਜਨ ਦਾਸ, ਪ੍ਰੀਤਮ ਦਾਸ, ਐਸ, ਨਿੱਕਾ: ਏਦਾਸ> ਨਰਾਇਨ 1 ਦਾਸ, ਹਰੀ ਈਦਾਸ, ਈਸ਼ਰ ਦਾਸ, ਦਰਸ਼ਨ ਦਾਸ ਅਤੇ 1 ਅਮਰ ਦਾਸ ਪੁੱਤਰ ਸ਼ਾਮ ਦਾਸ ਦੇ ਨਾਲ, ਪਟੀਸ਼ਨਕਰਤਾਵਾਂ ਦੇ ਪੂਰਵਜਾਂ ਦੇ ਸਮੇਂ ਤੋਂ ਅਤੇ ਉਪਰੋਕਤ ਵਿਅਕਤੀ।"

ਪਟੀਸ਼ਨ ਦੇ ਪੈਰਾ 9 ਵਿੱਚ ਇਸ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ: -

"ਧਰਮਸ਼ਾਲਾ ਦੇ ਨਾਲ ਵਿਵਾਦ ਵਾਲੀ ਜਾਇਦਾਦ ਅਤੇ ਜ਼ਮੀਨ ਖੁਦ ਹੀ ਪਟੀਸ਼ਨਕਰਤਾਵਾਂ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਪਰਿਵਾਰ ਦੇ ਉਪਰੋਕਤ ਮੈਂਬਰਾਂ ਦੇ ਆਪਣੇ ਪੁਰਖਿਆਂ ਦੇ ਸਮੇਂ ਤੋਂ ਪੀੜ੍ਹੀ ਦਰ ਪੀੜ੍ਹੀ ਦੇ ਕਬਜ਼ੇ ਅਤੇ ਪ੍ਰਬੰਧਨ ਵਿੱਚ ਹੈ।"

ਇਸ ਪਟੀਸ਼ਨ ਦੇ ਪੈਰਾ 10 ਵਿੱਚ, ਇਸ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ: -

".....ਜਦਕਿ 1 ਸੰਸਥਾ ਇੱਕ ਧਰਮਸ਼ਾਲਾ ਹੈ ਅਤੇ ਡੇਰੇ ofofJUdasian2owned ਰੇਤ ਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਬੰਧਿਤ? ਟਿਪਟੀਸ਼ਨ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਪਰਿਵਾਰਾਂ ਦੇ ਉਪਰੋਕਤ ਮੈਂਬਰ।

ਦਰਖਾਸਤਕਰਤਾ ਬਿਨਾਂ ਸ਼ੱਕ ਉਦਾਸੀ ਸਾਧੂ ਹਨ, ਭਾਵੇਂ ਕਿ ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਨੀ ਪੰਨਾ 8 ਅਤੇ ਪੰਨਾ 9 ਵਿੱਚ ਗਲਤ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਬੈਰਾਗੀ ਵਜੋਂ ਦਰਜ ਹਨ। ਆਤਮਾ ਰਾਮ, ਭਗਤ ਰਾਮ ਅਤੇ ਨਰਾਇਣ ਦਾਸ ਦੀ ਮੌਜੂਦਗੀ ਵਿੱਚ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਦਾਖਲੇ 'ਤੇ, ਪਿੰਡ ਬਿਲਾਸਪੁਰ ਦੇ ਹੱਕਦਾਰਾਂ ਦੀ ਦਲੀਲ 'ਤੇ, ਜਿਸ ਸੰਸਥਾ ਦੇ ਹੱਕ ਵਿੱਚ ਇੰਤਕਾਲ ਪ੍ਰਵਾਨ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ, ਉਹ ਸੰਸਥਾ ਪਾਈ ਗਈ ਸੀ, ਅਰਥਾਤ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਬਰਾਜਮਾਨ ਧਰਮਸ਼ਾਲਾ ਦੇਹ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਉਦਾਸੀ ਸਾਧੂ ਹੋਣ ਦੇ ਨਾਤੇ ਇਸ ਇਮਾਰਤ ਨੂੰ ਉਦਾਸੀ ਡੇਰਾ ਹੋਣ ਦਾ ਦਾਅਵਾ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਪ੍ਰਬੰਧਕ ਹੋਣ ਦਾ ਦਾਅਵਾ ਕੀਤਾ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਇਸ ਨੂੰ ਧਰਮਸ਼ਾਲਾ ਦੱਸਿਆ ਅਤੇ ਇਸ ਨਾਲ ਜੁੜੀ ਇਮਾਰਤ ਅਤੇ ਜਾਇਦਾਦ ਦੇ ਕਬਜ਼ੇ ਵਿੱਚ ਹੋਣ ਦਾ ਦਾਅਵਾ ਵੀ ਕੀਤਾ। ਸੰਸਥਾ ਉਹੀ ਹੈ। ਰਿਪਲੀਕੇਸ਼ਨ ਵਿੱਚ ਬਿਆਨ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਪਟੀਸ਼ਨ ਵਿੱਚ ਇਹ ਸਪੱਸ਼ਟ ਸਥਿਤੀ ਲੈਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਉਹ ਇਸ ਦਾਖਲੇ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਨਹੀਂ ਨਿਕਲ ਸਕਦੇ। ਪਟੀਸ਼ਨ ਵਿੱਚ ਆਪਣੇ ਪਿਉ-ਦਾਦਿਆਂ ਦੇ ਦਾਖਲੇ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵੱਲੋਂ ਵੀ ਕੀਤੀ ਗਈ ਵਿਆਖਿਆ ਦੀ ਥਾਂ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਪਟੀਸ਼ਨ ਦੀ ਸਮੱਗਰੀ ਤੋਂ ਇਨਕਾਰ ਕਰਨ ਦੀ ਚੋਣ ਕੀਤੀ। ਇੱਕ ਬਹੁਤ ਹੀ ਕਮਜ਼ੋਰ ਅਤੇ ਬੇਬੁਨਿਆਦ ਦਲੀਲ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੀ ਗਈ ਕਿ ਇਹ ਮਾਮਲੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਵਕੀਲ ਦੁਆਰਾ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਿਰਦੇਸ਼ਾਂ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਪਟੀਸ਼ਨ ਵਿੱਚ ਦਰਜ ਕੀਤੇ ਗਏ ਸਨ। ਹਾਲਾਂਕਿ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 8 ਅਧੀਨ ਪਟੀਸ਼ਨ ਦਾ ਫੈਸਲਾ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਉੱਤਰਦਾਤਾ ਦੀ ਤਰਫੋਂ ਐਡਵੋਕੇਟ ਸ਼੍ਰੀ ਨਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਨੇ ਵੀ ਸਵੀਕਾਰ ਕੀਤਾ ਹੈ, ਧਿਰਾਂ ਨੂੰ ਪਾਬੰਦ ਨਹੀਂ ਕਰੇਗਾ, ਫਿਰ ਵੀ ਇਹ ਇੱਕ ਪ੍ਰਸੰਗਿਕ ਤੱਥ ਬਣ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਸੰਸਥਾ ਨੂੰ ਸਿੱਖ ਵਜੋਂ ਸੂਚਿਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 9 ਅਧੀਨ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦਾਖਲਿਆਂ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਸੰਸਥਾ ਦਾ ਧਰਮਸ਼ਾਲਾ ਹੋਣਾ ਸਾਬਤ ਹੁੰਦਾ ਹੈ।

Sona Dass and others v. The Shirornani Gurdwara Prabandhak Committee, Amritsar (K. S. Tiwana, J.)

ਅਗਲਾ ਸਵਾਲ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਕਿੱਥੋਂ ਸਥਿਤ ਹੈ। ਪਟੀਸ਼ਨਕਰਤਾਵਾਂ ਦੇ ਗਵਾਹਾਂ ਦੁਆਰਾ ਦਿੱਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਹੱਦਾਂ ਸਰਕਾਰੀ ਗਜ਼ਟ ਨੰਬਰ 1702—ਜੀ.ਪੀ. ਮਿਤੀ 14 ਸਤੰਬਰ, 1962 ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਤ ਇਮਾਰਤ ਦੀਆਂ ਸੀਮਾਵਾਂ ਨਾਲ ਮੇਲ ਖਾਂਦੀਆਂ ਹਨ। ਧਿਰਾਂ ਦੁਆਰਾ ਜਾਂਚੇ ਗਏ ਗਵਾਹਾਂ ਦੇ ਸਬੂਤਾਂ ਦੇ ਹਵਾਲੇ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਇਹ ਮੁਸ਼ਕਲ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਇਸ ਦਾ ਪਤਾ ਲਗਾਉਣ ਲਈ.. ਤਰਲੋਕ ਸਿੰਘ ਆਰ ਡਬਲਿਊ 1 ਦੇ ਬਿਆਨ ਵਿਚ ਇਮਾਰਤ ਵਿਚ ਚੋਬਾਰਾ ਦੀ ਹੱਦ ਬਾਰੇ ਬਿਆਨ, ਜੋ ਕਿ ਹੋਰ ਸਬੂਤਾਂ ਨਾਲ ਅਸੰਗਤ ਹੈ, ਕੋਈ ਫਰਕ ਨਹੀਂ ਪੈਂਦਾ। ਜਿਸ ਸਿੱਖ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ ਅਧਿਸੂਚਿਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ, ਉਹੀ ਹੈ ਜੋ ਪਟੀਸ਼ਨਕਰਤਾਵਾਂ ਦੁਆਰਾ ਪਟੀਸ਼ਨ ਵਿੱਚ ਧਰਮਸ਼ਾਲਾ ਵਜੋਂ ਦਰਜ ਹੈ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਕਬਜ਼ੇ ਵਿੱਚ ਹੈ ਅਤੇ ਜਿਸ ਦੀ ਯੋਜਨਾ ਸਰਕਾਰੀ ਗਜ਼ਟ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਤ ਹੈ।

24. ਜ਼ਮੀਨ ਬਾਰੇ ਇਹ ਦਲੀਲ ਦਿੱਤੀ ਜਾਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ ਕਿ ਪਟੀਸ਼ਨਕਰਤਾ ਇੰਤਕਾਲ ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਿਤ P. 8 ਅਤੇ P. 9 ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਅਤੇ ਉਲਟ ਕਬਜ਼ੇ ਦੁਆਰਾ, ਜੋ ਕਿ ਮਾਲਕ ਜਹਾਜ਼ ਵਿੱਚ ਪਰਿਪੱਕ ਹੋ ਕੇ ਮਾਲਕ ਬਣ ਗਏ ਹਨ, ਇਸ ਦੇ ਕਬਜ਼ੇ ਵਿੱਚ ਰਹੇ। ਇਹ ਪਟੀਸ਼ਨ ਕਦੇ ਨਹੀਂ ਉਠਾਈ ਗਈ ਸੀ ਅਤੇ ਇਸ 'ਤੇ ਧਿਆਨ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ, 27 ਮੱਘਰ, 1985 ਬੀ.ਕੇ. ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਪਟੀਸ਼ਨਕਰਤਾਵਾਂ ਜਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਪੂਰਵਜਾਂ ਦਾ ਕਬਜ਼ਾ ਮਾਲਕ ਨਾਲ ਦੁਸ਼ਮਣੀ ਸੀ, ਇਹ ਦਰਸਾਉਣ ਲਈ ਫਾਈਲ 'ਤੇ ਕੋਈ ਵੀ ਸਮੱਗਰੀ ਨਹੀਂ ਲਿਆਂਦੀ ਗਈ ਹੈ। ਮੋਹਤਮੀਮਸ਼ਿਪ ਦੇ ਸਵਾਲ ਦਾ ਡਿਊਟੀ ਮੁੱਲਾ ਤੋਂ ਫੈਸਲਾ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਕਿਰਾਏਦਾਰ ਵਜੋਂ ਜ਼ਮੀਨ ਦੀ ਕਾਸ਼ਤ ਜਾਰੀ ਰੱਖੀ, ਜੋ ਕਿ ਇਸ ਦੇ ਪ੍ਰਬੰਧਨ ਦੇ ਮਾਲ ਰਿਕਾਰਡ ਵਿੱਚ ਦਰਜ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਪਟੀਸ਼ਨ ਵਿੱਚ ਦਾਅਵਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਮਾਲ ਇੰਦਰਾਜ਼ ਮੌਖਿਕ ਸਬੂਤ ਦੇ ਨਾਲ ਟਕਰਾਅ ਵਿੱਚ ਹਨ। ਪਟੀਸ਼ਨਕਰਤਾਵਾਂ ਦੇ ਗਵਾਹਾਂ ਦਾ ਕਹਿਣਾ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਮਾਲਕ ਵਜੋਂ ਜ਼ਮੀਨ 'ਤੇ ਕਾਬਜ਼ ਸਨ, ਪਰ ਰੈਵੇਨਿਊ ਐਂਟਰੀਆਂ ਕੁਝ ਹੋਰ ਹੀ ਦਰਸਾਉਂਦੀਆਂ ਹਨ। 1956 ਵਿੱਚ ਪਹਿਲੀ ਵਾਰ ਧੂਪ ਬੱਤੀ ਕਰਕੇ ਜਮਾਂਬੰਦੀ ਵਿੱਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਕਬਜ਼ਾ ਦਰਜ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। 'ਧੂਪ ਬੱਤੀ' ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ 'ਬਵੈਜਾ' ਸ਼ਬਦ ਇਕੱਲੇ ਪੜ੍ਹਨਾ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਰੋਸ਼ਨੀ ਵਿੱਚ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਜਮਾਂਬੰਦੀਆਂ ਦੇ ਮਾਲਕੀ ਕਾਲਮ ਵਿੱਚ ਇੰਦਰਾਜ਼ਾਂ ਦੇ ਅਧੀਨ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ, ਜਿੱਥੇ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਬਰਾਇਮਾਨ ਧਰਮਸ਼ਾਲਾ ਦੇਹ ਮਾਲਕ ਵਜੋਂ ਦਰਜ ਹੈ। ਜੇ ਇਸ ਇੰਦਰਾਜ਼ ਨੂੰ ਅਪੀਲਕਰਤਾਵਾਂ ਦੇ ਬਹੁਤ ਹੀ ਪੱਖ ਵਿਚ ਪੜ੍ਹਿਆ ਜਾਵੇ, ਤਾਂ ਇਸਦਾ ਅਰਥ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਇਹ ਸੇਵਾ ਕਰ ਰਹੇ ਸਨ ਜਿਸ ਦੁਆਰਾ ਉਹ ਧਾਰਮਿਕ ਪ੍ਰਵਿਰਤੀ ਦੇ ਕਾਰਜਾਂ ਨੂੰ ਨਿਭਾ ਰਹੇ ਸਨ ਅਤੇ ਇਸ ਕਰਕੇ ਉਹਨਾਂ ਨੇ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਇਸ ਦੀ ਜਾਇਦਾਦ ਦਾ ਪ੍ਰਬੰਧ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਦੱਸਿਆ ਹੈ। ਸੰਸਥਾ ਵੱਲੋਂ ਪਟੀਸ਼ਨ ਵਿੱਚ ਜ਼ਿਕਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਇਹ ਉਹ ਅਧਿਕਤਮ ਮੰਮ ਹੈ ਜਿਸ ਨੂੰ ਅਪੀਲਕਰਤਾਵਾਂ ਦੇ ਹੱਕ ਵਿੱਚ ਵਧਾਇਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। 'ਧੂਪ' ਦਾ ਅਰਥ ਹੈ ਧੂਪ ਅਤੇ 'ਬੱਤੀ' ਦਾ ਅਰਥ ਹੈ ਰੋਸ਼ਨੀ। ਧਾਰਮਿਕ ਸੰਸਥਾਵਾਂ ਦੇ ਸੰਦਰਭ ਵਿੱਚ, ਇਸ ਕਾਰਜ ਨੂੰ ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਮਝਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਇਹ ਉਹਨਾਂ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਦੁਆਰਾ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਜੋ ਜਾਂ ਤਾਂ ਆਪਣੀ ਆਸਥਾ ਦੇ ਕਾਰਨ ਸੰਸਥਾ ਦੀ ਪੂਜਾ ਕਰਦੇ ਹਨ ਜਾਂ ਪ੍ਰਬੰਧਕਾਂ ਦੀ ਹੈਸੀਅਤ ਵਿੱਚ ਕਰਦੇ ਹਨ, ਭਾਵੇਂ ਨਿਯੁਕਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੋਵੇ ਜਾਂ

ਸਵੈ-ਸਟਾਈਲ ਜੇਕਰ ਇੰਤਕਾਲ ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਨੀ ਪੀ. 8 ਅਤੇ ਪੀ. 9 ਅਤੇ ਉਸ ਸਮੇਂ ਦੇ ਪਿੰਡ ਦੇ ਹੱਕਦਾਰਾਂ ਦੇ ਬਿਆਨਾਂ ਦੀ ਰੋਸ਼ਨੀ ਵਿਚ ਦੇਖਿਆ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਪਤਾ ਲੱਗਦਾ ਹੈ ਕਿ ਪਟੀਸ਼ਨਰ ਮੋਹਤਮ ਦੇ ਕਾਰਨਾਂ ਕਰਕੇ ਅਜਿਹਾ ਕਰ ਰਹੇ ਸਨ। ਇਹ ਕਾਰਜ ਮੋਹਤਮੀਆਂ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਹੋਰ ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਕਿਉਂਕਿ ਇਹ ਸਾਬਤ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ ਕਿ ਕੋਈ ਮੋਹਤਮੀਆਂ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਨੀਆਂ ਪੀ. 8 ਅਤੇ ਪੀ. 9 ਨੂੰ ਮਨਜ਼ੂਰੀ ਦੇਣ ਵਾਲੇ ਮਾਲ ਅਧਿਕਾਰੀ ਦੁਆਰਾ ਨਿਯੁਕਤ ਕੀਤੇ ਜਾਣ ਦੀ ਉਮੀਦ ਸੀ, ਨਿਯੁਕਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ, ਪਟੀਸ਼ਨਕਰਤਾ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਇੰਤਕਾਲ ਦੇ ਬਾਅਦ ਵੀ ਜ਼ਮੀਨ ਅਤੇ ਧਰਮਸ਼ਾਲਾ 'ਤੇ ਕਬਜ਼ਾ ਕਰਨਾ ਜਾਰੀ ਰੱਖਿਆ ਸੀ, ਨੇ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਨ ਕਰਨ ਲਈ ਲੈ ਲਿਆ। ਧੂਪ ਬੱਤੀ ਦਾ ਇਹ ਫਰਜ਼ ਜਾਂ ਕਾਰਜ। ਕਿਸੇ ਵੀ ਹਾਲਤ ਵਿੱਚ, 1955-56 ਲਈ ਜਮ੍ਹਾਂਬੰਦੀ ਵਿੱਚ ਧੂਪ ਬੱਤੀ ਦੁਆਰਾ ਮਾਲਕੀ ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ ਪਹਿਲੀ ਵਾਰ ਦਾਖਲਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਉਹ ਮਾਲਕ ਦੇ ਸਿਰਲੇਖ ਤੋਂ ਇਨਕਾਰ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦੇ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਕਦੇ ਵੀ ਫਰਮਾਨ-ਏ-ਸ਼ਾਹੀ ਦੇ ਅਧੀਨ ਮਾਲ ਰਿਕਾਰਡ ਵਿੱਚ ਦਰਜ ਸੰਸਥਾ ਲਈ ਕਿਸੇ ਪ੍ਰਤੀਕੂਲ ਸਿਰਲੇਖ ਦਾ ਦਾਅਵਾ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਇਸ ਨੂੰ ਕਿਸੇ ਅਦਾਲਤ ਵਿੱਚ ਚੁਣੌਤੀ ਦਿੱਤੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਕਿਰਾਏਦਾਰੀ ਬਾਰੇ ਇੰਦਰਾਜ ਮਾਲ ਰਿਕਾਰਡ ਵਿੱਚ ਕਈ ਸਾਲਾਂ ਤੋਂ ਦੁਹਰਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ ਅਤੇ ਹੁਣ ਜਦੋਂ ਉਹ ਇਸ ਬਾਰੇ ਅਣਜਾਣਤਾ ਦੀ ਬੇਨਤੀ ਕਰਦੇ ਹਨ ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸੁਣਵਾਈ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ।

25. ਪਟੀਸ਼ਨ ਦਾਇਰ ਕਰਨ ਦੇ ਅਖੀਰਲੇ ਪੜਾਅ 'ਤੇ, ਪਟੀਸ਼ਨਕਰਤਾਵਾਂ ਨੇ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਸੰਸਥਾ ਦਾ ਪ੍ਰਬੰਧਨ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਦੱਸਿਆ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਇਸ ਨੂੰ ਉਦਾਸੀ ਡੇਰਾ ਹੋਣ ਦਾ ਦਾਅਵਾ ਕੀਤਾ। ਜਦੋਂ ਇਸ ਵਿੱਚ ਜ਼ਮੀਨ ਦੀ ਮਲਕੀਅਤ ਦਾ ਉਹਨਾਂ ਦਾ ਦਾਅਵਾ ਮਾਲ ਰਿਕਾਰਡ ਵਿੱਚ ਦਰਜ * ਮਾਲਕੀ ਦੇ ਨਾਲ ਅਸੰਗਤ ਹੈ। ਉਹ ਉਪਰੋਕਤ ਸਰਕਾਰੀ ਗਜ਼ਟ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਿਤ ਜਾਇਦਾਦ, ਜੋ ਕਿ ਪਿੰਡ ਦੇ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਬਰਾਜਮਾਨ ਧਰਮਸ਼ਾਲਾ ਦੇ ਹਾਲ ਸਬੰਧਤ ਹੈ ਅਤੇ ਜੋ ਇੱਕ ਸਿੱਖ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਹੈ, ਵਿੱਚ ਹੱਕ, ਸਿਰਲੇਖ ਜਾਂ ਹਿੱਤ ਸਾਬਤ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਅਸਫਲ ਰਹੇ। ਉਹ ਟ੍ਰਿਬਿਊਨਲ ਦੁਆਰਾ ਸਹੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਅਨੁਕੂਲ ਨਹੀਂ ਸਨ।

26. ਇਹ ਦਲੀਲ ਕਿ ਡੇਰਾ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਨਹੀਂ ਹੈ ਅਤੇ ਇੰਤਕਾਲ ਦੇ ਦਾਖਲੇ ਲਈ ਫਰਮਾਨ-ਏ-ਸ਼ਾਹੀ ਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਮਾਣਿਤ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਬੰਤਾ ਸਿੰਘ ਦੀ ਸੌਖ (ਸੁਪਰਾ) ਵਿੱਚ ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਦੇ ਮੱਦੇਨਜ਼ਰ ਰੱਦ ਕੀਤੀ ਜਾਣੀ ਹੈ।

27. ਉਦੋਂ ਇਹ ਦਲੀਲ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਸੀ ਕਿ ਹੁਣ ਕਾਨੂੰਨ ਦਾ ਨਿਪਟਾਰਾ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਮਹੰਤ ਲਛਮਣ ਦਾਸ ਦੀ ਸੌਖ ਵਿੱਚ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਫੁਲ ਬੈਂਚ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਜਿਸ ਦੀ ਪੁਸ਼ਟੀ ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਨੇ ਧਰਮ ਦਾਸ ਆਦਿ ਬਨਾਮ ਪੰਜਾਬ ਰਾਜ ਅਤੇ ਹੋਰਾਂ ਵਿੱਚ ਕੀਤੀ ਸੀ, (14), ਕਿ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਇੱਕ ਨਿਆਂਇਕ ਵਿਅਕਤੀ ਹੈ। ਸ੍ਰੀ ਟੀ.ਐਸ. ਮਾਂਗਟ ਅਨੁਸਾਰ ਜੇਕਰ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ ਵੀ ਇੱਕ ਨਿਆਂਇਕ ਵਿਅਕਤੀ ਮੰਨਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਇਹ ਇੱਕ ਹੀ ਸੰਸਥਾ ਵਿੱਚ ਦੋ ਨਿਆਂਵਾਦੀ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਦੀ ਮੌਜੂਦਗੀ ਦੇ ਨਤੀਜੇ ਵਜੋਂ ਹੋਵੇਗਾ। ਸਪੋਰਟ ਸੀ

Sona Dass and others v. The Shirornani Gurdwara Prabandhak Committee, Amritsar (K. S. Tiwana, J.)

ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਦੇ ਠਾਕਰਦਵਾਰਾ ਫੇਰੂ ਮੱਲ ਬਨਾਮ ਈਸ਼ਰ ਦਾਸ (15) ਤੋਂ ਮੰਗੀ । ਇਹ ਉਹ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਹੈ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਪਿੰਡ ਵਾਸੀਆਂ ਨੇ ਜਾਇਦਾਦ ਦਾਨ ਕੀਤੀ ਸੀ, ਜਿਸ ਦੀ ਪਿੰਡ ਬਿਲਾਸਪੁਰ ਦੀ ਧਰਮਸ਼ਾਲਾ ਵਿੱਚ ਪੂਜਾ ਕੀਤੀ ਜਾ ਰਹੀ ਸੀ ਅਤੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਜਾਇਦਾਦ ਦਾ ਮਾਲਕ ਵਿਵਾਦਾਂ ਵਿੱਚ ਘਿਰ ਗਿਆ ਸੀ। ਇਸ ਦਾ ਵਰਣਨ ਮਾਲ ਪੱਤਰਾਂ ਵਿੱਚ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਪਿੰਡ ਵਿੱਚ ਦੋ ਹੋਰ ਧਰਮਸ਼ਾਲਾਵਾਂ ਹਨ। ਦੋ ਗੁਰਦੁਆਰੇ ਵੀ ਹਨ। ਇਹ ਕਿਸੇ ਦੇ ਵੱਸ ਦੀ ਗੱਲ ਨਹੀਂ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਧਰਮਸ਼ਾਲਾਵਾਂ ਨੇ ਕਦੇ ਕੋਈ ਜਾਇਦਾਦ ਹਾਸਲ ਕੀਤੀ ਹੋਵੇ। ਧਰਮਸ਼ਾਲਾ ਵਿੱਚ ਵਿਲ ਲੰਗ ਵਿੱਚ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਨਿਆਂਕਾਰ ਦਾ ਸਵਾਲ ਹੀ ਪੈਦਾ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ। ਸੰਸਥਾ ਨੂੰ ਸਹੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਸਿੱਖ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਮੰਨਿਆ ਜਾਂਦਾ ਸੀ, ਜਿੱਥੇ ਪਿੰਡ ਦੇ ਸਿੱਖ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਪੂਜਾ ਕਰਦੇ ਸਨ। ਇੱਠ ਅਤੇ ਮੋਰਟਾਰ ਦੇ ਢਾਂਚੇ ਵਜੋਂ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਸਾਹਿਬ ਪ੍ਰਤੀ ਪੁੱਤਰ ਕਾਨੂੰਨੀ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਉਥੇ ਹੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਪੂਜਾ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਇਹ ਅਸਲ ਵਿੱਚ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਹਜ਼ੂਰੀ ਹੈ, ਜੋ ਕਿ ਇੱਕ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਦੀ ਇਮਾਰਤ ਦਾ ਨਾਮ ਦਿੰਦਾ ਹੈ। ਆਮ ਭਾਸ਼ਾ ਵਿੱਚ ਵੀ ਗੁਰਦੁਆਰੇ ਦਾ ਅਰਥ ਉਸ ਸਥਾਨ ਤੋਂ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਜਿੱਥੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੀ ਪ੍ਰਧਾਨਗੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਕੁਝ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚ, ਇਹ ਗੁਰਦੁਆਰੇ ਅਤੇ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜਾਇਦਾਦ ਰੱਖਣ ਦੀ ਸਮਰੱਥਾ ਵਿੱਚ ਸਮਾਨਾਰਥੀ ਬਣ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਜੇ ਜਾਇਦਾਦਾਂ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਸਾਹਿਬ ਅਤੇ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਨਾਂ 'ਤੇ ਵੱਖਰੀਆਂ ਹਨ, ਤਾਂ ਵੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਵੱਖਰੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਨਿਪਟਾਇਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਮਿਲਾਇਆ ਜਾਂ ਆਪਸ ਵਿੱਚ ਨਹੀਂ ਮਿਲਾਇਆ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਇਹ ਦਾਨੀ ਦੀ ਚੋਣ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਇਹਨਾਂ ਦੋਵਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਕਿਸੇ ਇੱਕ ਦੇ ਹੱਕ ਵਿੱਚ ਐਡੋਮੈਟ ਦੀ ਚੋਣ ਕਰੇ। ਉਹਨਾਂ ਦੁਆਰਾ ਜਾਇਦਾਦ ਨੂੰ ਵੱਖਰੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਰੱਖਣ ਨਾਲ ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਸਥਿਤੀ ਜਾਂ ਸਮਰੱਥਾ ਦੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਕੋਈ ਵਿਹਾਰਕ ਮੁਸ਼ਕਲ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦੀ, ਇੱਕ ਦੂਜੇ ਨੂੰ ਛੱਡਣ ਲਈ ਕੰਮ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ।

28. ਉਪਰੋਕਤ ਕਾਰਨਾਂ ਕਰਕੇ, ਸਾਨੂੰ 1978 ਦੇ FAO ਨੰਬਰ 449 ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਯੋਗਤਾ ਨਹੀਂ ਮਿਲਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਟ੍ਰਿਬਿਊਨਲ ਦੇ ਆਦੇਸ਼ ਦੀ ਪੁਸ਼ਟੀ ਕਰਦੇ ਹੋਏ, ਇਸ ਤੋਂ ਖੁੰਝ ਜਾਂਦੇ ਹਾਂ। ਖਰਚਿਆਂ ਬਾਰੇ ਕੋਈ ਆਰਡਰ ਨਹੀਂ।

29. 1980 ਦੇ FAO 2 ਵਿੱਚ ਸਿਰਫ ਦੋ ਆਧਾਰ ਬਣਾਏ ਗਏ ਸਨ। ਇੱਕ ਜਾਇਦਾਦ ਦੀ ਪਛਾਣ ਬਾਰੇ ਹੈ। ਟ੍ਰਿਬਿਊਨਲ, - 22 ਮਈ, 1979 ਦੇ ਆਪਣੇ ਆਦੇਸ਼ ਦੁਆਰਾ ; ਨੇ ਪਾਇਆ ਸੀ ਕਿ ਟ੍ਰਿਬਿਊਨਲ ਦੇ ਅੰਤਿਮ ਹੁਕਮ ਵਿੱਚ ਦਰਸਾਏ ਗਏ ਖਸਰਾ ਨੰਬਰ 456 ਵਿੱਚ ਉਸ ਖਸਰਾ ਨੰਬਰ ਵਿੱਚੋਂ ਘੱਟੋ-ਘੱਟ ਨੰਬਰ ਸ਼ਾਮਲ ਕਰਨੇ ਸਨ। ਉਸ ਹੁਕਮ ਦੇ ਮੱਦੇਨਜ਼ਰ, ਜਾਇਦਾਦ ਦੇ ਗਲਤ ਵਰਣਨ ਜਾਂ ਵਿਵਾਦ ਵਿੱਚ ਜਾਇਦਾਦ ਦਾ ਸਾਰਾ ਖੇਤਰ ਸ਼ਾਮਲ ਨਾ ਹੋਣ ਵਾਲੇ ਮੁਕੱਦਮੇ ਦਾ ਆਧਾਰ ਪੈਦਾ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ।

30. ਅਗਲਾ ਸਵਾਲ ਇਹ ਉਠਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਸੰਸਥਾ ਦੀ ਜਾਇਦਾਦ ਦੀ ਸਾਲਾਨਾ ਆਮਦਨ 10 ਲੱਖ ਰੁਪਏ ਤੋਂ ਵੱਧ ਸੀ। 3,000

15.) ਏਆਈਆਰ 1928 ਲਾਹ. 375.

ਪ੍ਰਤੀ ਸਾਲ ਅਤੇ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 87 ਦੇ ਉਪਬੰਧਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ਇਸ ਦੇ ਪ੍ਰਬੰਧ ਲਈ ਇੱਕ ਕਮੇਟੀ ਨਾਮਜ਼ਦ

ਕੀਤੀ ਜਾਣੀ ਜ਼ਰੂਰੀ ਸੀ ਅਤੇ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ ਨੂੰ ਮੁਕੱਦਮਾ ਦਾਇਰ ਕਰਨ ਦਾ ਕੋਈ ਅਧਿਕਾਰ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਸਾਹਿਬ ਪਾਤਸ਼ਾਹੀ ਦਸਵੀਂ ਬਨਾਮ ਮਹੰਤ ਕੇਸਰ ਸਿੰਘ ਚੇਲਾ ਤੀਰਥ ਸਿੰਘ (16) ਵਿਚ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਫੁਲ ਬੈਚ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਦੁਆਰਾ ਅਪੀਲਕਰਤਾਵਾਂ ਵਿਰੁੱਧ ਇਹ ਨੁਕਤਾ ਕਵਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਇਹਨਾਂ ਤੱਥਾਂ ਦੇ ਮੱਦੇਨਜ਼ਰ 1980 ਦਾ FAO 2 ਵੀ ਵਿਚਾਰਨ ਯੋਗ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਇਸ ਨੂੰ ਵੀ ਲਾਗਤ ਦੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਬਿਨਾਂ ਕਿਸੇ ਆਦੇਸ਼ ਦੇ ਖਾਰਜ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ।

ਐਮ ਐਮ ਪੁੰਡੀ, ਜੇ.

(1) ਇਸ ਦੁਆਰਾ ਦਰਜ ਕੀਤੀ ਗਈ ਰਾਏ 'ਤੇ ਆਉਣ ਲਈ ਮੈਨੂੰ ਸੱਚਮੁੱਚ ਬਹੁਤ ਲੰਮਾ ਸਮਾਂ ਲੱਗਿਆ ਹੈ। ਮੇਰੇ ਸਾਹਮਣੇ ਇਹ ਫੈਸਲਾ ਮੇਰੇ ਉੱਪੇ ਭਰਾ ਕੇ.ਐਸ. ਟਿਵਾਣਾ, ਜੇ. ਦੁਆਰਾ ਤਿਆਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ, ਜੋ ਕਿ ਬਹੁਤ ਮਿਹਨਤ ਨਾਲ ਲਿਖਿਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਮੈਂ ਧਿਆਨ ਨਾਲ ਅਤੇ ਸਾਵਧਾਨੀ ਨਾਲ ਇਸ ਵਿੱਚੋਂ ਲੰਘਿਆ ਹਾਂ। ਉਹ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੋਵਾਂ ਅਪੀਲਾਂ ਦੇ ਨਿਪਟਾਰੇ ਲਈ ਕਿਸੇ ਸਿੱਟੇ 'ਤੇ ਪਹੁੰਚ ਸਕਦਾ ਸੀ ਅਤੇ ਕਰ ਸਕਦਾ ਸੀ। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਮੈਂ ਇਸ 'ਤੇ ਸਹਿਮਤੀ ਦਾ ਨੋਟ ਰੱਖਣ ਵਿੱਚ ਅਸਮਰੱਥ ਹਾਂ ਅਤੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਇਹਨਾਂ ਮਾਮਲਿਆਂ ਨੂੰ ਇੱਕ ਵੱਡੇ ਬੈਚ, ਤਰਜੀਹੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਪੰਜ ਜਾਂ ਸੱਤ ਮਾਣਯੋਗ ਜੱਜਾਂ ਦੀ ਬੈਚ, ਅਤੇ ਜੇ ਇਹ ਮਿਲਦਾ ਹੈ, ਨੂੰ ਰੈਫਰ ਕਰਨ ਲਈ ਹਰ ਸਮੇਂ ਸਾਵਧਾਨੀ ਵਾਲਾ ਕਦਮ ਚੁਣਿਆ ਹੈ। ਮਾਈ ਲਾਰਡ ਦੀ ਖੁਸ਼ੀ ਚੀਫ਼ ਜਸਟਿਸ ਨੇ ਸੀਨੀਅਰਤਾ ਦੇ ਕ੍ਰਮ ਵਿੱਚ ਸੁਝਾਅ ਦਿੱਤਾ: ਲੰਬੀ ਪਾਰੀ ਦੁਆਰਾ ਸਭ ਤੋਂ ਤਜਰਬੇਕਾਰ ਅਤੇ ਬੁੱਧੀਮਾਨ। ਮੈਂ ਇਸ ਕਦਮ ਨੂੰ ਇਹਨਾਂ ਅਪੀਲਾਂ ਵਿੱਚ ਪੁੱਛੇ ਗਏ ਸਵਾਲਾਂ ਦੀ ਸੰਵੇਦਨਸ਼ੀਲਤਾ ਲਈ, ਸਮਾਜਿਕ ਸਥਾਪਨਾ ਦੇ ਪਿਛੋਕੜ ਵਿੱਚ ਅਤੇ ਉਹਨਾਂ ਲੋਕਾਂ ਲਈ ਮੰਨਦਾ ਹਾਂ ਜੋ ਇਹਨਾਂ ਅਪੀਲਾਂ ਨਾਲ ਨੇੜਿਓਂ ਜੁੜੇ ਨਾ ਹੋਣ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਉਹਨਾਂ ਸਵਾਲਾਂ ਦੇ ਜਵਾਬਾਂ ਦੁਆਰਾ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਕਰਨਗੇ।

(2) ਸਾਡੇ ਸਾਹਮਣੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਅਪੀਲਾਂ ਵਿੱਚ ਸਭ ਤੋਂ ਪ੍ਰਮੁੱਖ ਅਤੇ ਅਤਿ ਸੰਵੇਦਨਸ਼ੀਲ ਸਵਾਲ ਇਹ ਸੀ ਕਿ ਕੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਇੱਕ ਨਿਆਂਵਾਦੀ ਵਿਅਕਤੀ ਹਨ? ਅਸੀਂ ਇਸ ਵਿਸ਼ੇ 'ਤੇ ਲਗਭਗ ਅੱਠ ਤਾਰੀਖਾਂ ਲਈ ਧਿਰਾਂ ਲਈ ਸਿੱਖਿਅਤ ਵਕੀਲ ਸੁਣੇ ਅਤੇ ਸਪੱਸ਼ਟ ਤੌਰ 'ਤੇ ਫੈਸਲਾ ਰਾਖਵਾਂ ਰੱਖਣ ਲਈ ਮਜ਼ਬੂਰ ਸੀ। ਇਹ ਮਾਮਲਾ ਸਾਡੇ ਸਾਹਮਣੇ ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਜਾਣੇ-ਪਛਾਣੇ ਸਰੋਤਾਂ ਦੇ ਧੁਰੇ ਦੀ ਬਜਾਏ ਇਤਿਹਾਸਕ ਅਤੇ ਪਰੰਪਰਾਗਤ ਪਹਿਲੂਆਂ ਦੇ ਘੇਰੇ 'ਤੇ ਵੱਧ ਗਿਆ ਸੀ। ਨਿਰਸੰਦੇਹ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਸਿੱਖਾਂ ਦਾ ਪਵਿੱਤਰ ਗ੍ਰੰਥ ਹੈ ਅਤੇ ਅਦਾਲਤੀ ਫੈਸਲਿਆਂ ਵਿਚ ਇਸ ਦੀ ਬਹੁਤ ਨਿਖੇਧੀ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ। - ਪਰ, ਇੱਕ ਨਿਆਂਵਾਦੀ ਵਿਅਕਤੀ ਵਜੋਂ ਨਿਆਂਵਾਦੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਮਾਨਤਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਣ ਲਈ, ਇਸ ਨੂੰ ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਜਾਣੇ-ਪਛਾਣੇ ਸਰੋਤਾਂ ਤੋਂ ਪੱਕੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਸਥਾਪਿਤ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ, ਨਾ ਕਿ ਸਿਰਫ਼ ਇਤਿਹਾਸਕ ਅਤੇ ਰਵਾਇਤੀ ਸਰੋਤਾਂ ਤੋਂ।

(16) RFA, 1966 ਦਾ 165 19 ਜਨਵਰੀ, 1979 ਨੂੰ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ।

(14) A.I.R. 1975 S.C. 1069.

Som Dass and others v. The Shiromani Gurdwara Prabandhak Committee, Amritsar (M. M. PUNCHHI, J.)

(3) ਸਵਾਲ ਦੇ ਸਵਾਲ ਲਈ, ਮੈਨੂੰ ਕੁਝ ਘੱਟੋ-ਘੱਟ ਤੱਥਾਂ ਨੂੰ ਹੇਠਾਂ ਲੈਣ ਦਿਓ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਅਪੀਲਾਂ ਦੇ ਰਿਕਾਰਡ 'ਤੇ ਉਪਲਬਧ ਸਭ ਤੋਂ ਪੁਰਾਣੇ ਮਾਲ ਰਿਕਾਰਡ ਤੋਂ, ਵਿਵਾਦ ਵਾਲੀ ਜ਼ਮੀਨ ਮੌਜੂਦਾ ਅਪੀਲਕਰਤਾਵਾਂ ਦੇ ਪੁਰਖਿਆਂ ਦੀ ਮਲਕੀਅਤ ਵਿੱਚ ਸੀ। 27 ਮੱਘਰ 1985 ਬਿਕਰਮੀ ਨੂੰ, ਵਿਦ ਇੰਤਕਾਲ, ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਨੀ ਪੀ. 8-ਡੀ. 8, ਮਾਲ ਅਫਸਰ ਨੇ 18 ਅਪ੍ਰੈਲ, 1921 ਨੂੰ ਪਟਿਆਲਾ ਦੇ ਸ਼ਾਸਕ ਦੀ ਫਰਮਾਨ-ਏ-ਸ਼ਾਹੀ ਅਧੀਨ ਅਪੀਲਕਰਤਾਵਾਂ ਦੇ ਪੁਰਖਿਆਂ ਦੇ ਬਦਲੇ "ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਵਿਰਾਜਮਾਨ ਧਰਮਸ਼ਾਲਾ ਦੇਹ" ਦੇ ਨਾਮ 'ਤੇ ਵਿਵਾਦ ਵਾਲੀ ਜ਼ਮੀਨ ਦਾ ਇੰਤਕਾਲ ਮਨਜ਼ੂਰ ਕੀਤਾ। ਪਰ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਨਿਯੁਕਤ ਕੀਤੇ ਬਿਨਾਂ, ਅਪੀਲ ਕਰਨ ਵਾਲਿਆਂ ਦੇ ਪੂਰਵਜਾਂ ਦੀ ਗੱਲ ਨਹੀਂ ਕਰਨੀ, ਮੋਹਤਮਿਨਾਂ ਵਜੋਂ। ਅਪੀਲਕਰਤਾਵਾਂ ਦੇ ਪੁਰਖਿਆਂ ਨੇ ਜ਼ਮੀਨ 'ਤੇ ਕਬਜ਼ਾ ਕਰਨਾ ਜਾਰੀ ਰੱਖਿਆ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਅਪੀਲਕਰਤਾਵਾਂ ਦਾ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਇਸ ਦੇ ਕੁਝ ਹਿੱਸੇ ਕਿਰਾਏਦਾਰਾਂ ਨੂੰ ਦਿੱਤੇ ਅਤੇ ਇਸ ਵਿੱਚੋਂ ਕੁਝ ਨੂੰ ਕਬਜ਼ੇ ਵਿੱਚ ਵੀ ਗਿਰਵੀ ਰੱਖਿਆ। ਕਿਰਾਏ ਦਾ ਇੱਕ ਪੈਸਾ ਵੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਅਦਾ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ। ਹੁਣ ਉਸ ਘਟਨਾ ਤੋਂ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਬੰਧਕ ਕਮੇਟੀ ਵੱਲੋਂ ਜਵਾਬ ਦੇਣ ਦੀ ਮੰਗ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ ਕਿ ਸਿੱਖ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਐਕਟ, 1925 (ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ) ਦੀ ਧਾਰਾ 16(2) (iii) ਦੇ ਅਰਥਾਂ ਵਿੱਚ ਸਿੱਖ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਸਥਾਪਤ ਜਾਂ ਮਾਨਤਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਇਆ ਸੀ। ਐਕਟ ਵਜੋਂ ਜਾਣਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

(4) ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 16(2) (iii) ਇਹ ਮੰਗ ਕਰਦੀ ਹੈ ਕਿ ਕਿਸੇ ਸੰਸਥਾ ਨੂੰ ਸਿੱਖ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਕਰੇ ਜਾਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਉਸ ਨੂੰ ਸਿੱਖਾਂ ਦੁਆਰਾ ਜਨਤਕ ਪੂਜਾ ਦੇ ਉਦੇਸ਼ ਲਈ ਵਰਤਣ ਲਈ ਤਿਆਰ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਉਦੇਸ਼ ਲਈ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਵਰਤਿਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 7(1) ਅਧੀਨ ਪਟੀਸ਼ਨ ਪੇਸ਼ ਕਰਨ ਦਾ ਸਮਾਂ। ਸਿਰਫ ਇਹ ਤੱਥ ਕਿ ਇੱਥੇ ਧਰਮਸ਼ਾਲਾ ਵਜੋਂ ਜਾਣੀ ਜਾਂਦੀ ਇੱਕ ਇਮਾਰਤ ਮੌਜੂਦ ਹੈ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ, ਇਹ ਸਾਬਤ ਨਹੀਂ ਕਰੇਗਾ ਕਿ ਸੰਸਥਾ ਇੱਕ ਸਿੱਖ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਹੈ। ਦੇਖੋ *ਨਗਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਬਨਾਮ ਪਾਲ ਦਾਸ* (17)। ਇਹ ਪਤਾ ਲਗਾਉਣ ਦੇ ਉਦੇਸ਼ ਲਈ ਕਿ ਕੀ ਕੋਈ ਪੁਰਾਤਨ ਅਸਥਾਨ ਸਿੱਖਾਂ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਲਈ ਬਣਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ, ਮਾਲੀਆ ਰਿਪੋਰਟਾਂ ਜਾਂ ਸਰਕਾਰੀ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਦੁਆਰਾ ਕੀਤੀ ਗਈ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਭਾਸ਼ਾ 'ਤੇ ਕੋਈ ਬਹੁਤ ਜ਼ਿਆਦਾ ਜ਼ੋਰ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਦੇਖੋ *ਹੇਮ ਸਿੰਘ ਬਨਾਮ ਬਸੰਤ ਸਿੰਘ* (18)। ਉਪਰੋਕਤ ਇੰਤਕਾਲ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਇਹ ਮੁੱਖ ਤੌਰ 'ਤੇ ਹੈ ਕਿ ਬਾਅਦ ਦੇ ਮਾਲ ਪੱਤਰਾਂ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਸੰਸਥਾ ਦੀ ਸਥਾਪਨਾ ਅਤੇ ਮਾਨਤਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਣ ਦਾ ਦਾਅਵਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਪਰ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 16(2) (iii) ਦੇ ਤਹਿਤ ਕਿਸੇ ਸੰਸਥਾ ਨੂੰ ਸਿੱਖ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਘੋਸ਼ਿਤ ਕਰਨ ਲਈ, ਇਹ ਸਾਬਤ ਕਰਨਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ ਕਿ ਸੰਸਥਾ (a) ਸਿੱਖਾਂ ਦੁਆਰਾ ਜਨਤਕ ਪੂਜਾ ਦੇ ਅਜਿਹੇ ਉਦੇਸ਼ ਲਈ ਵਰਤਣ ਲਈ ਸਥਾਪਿਤ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ ਅਤੇ (b) ਜੋ ਕਿ ਸੀ। ਅਜਿਹੇ ਲਈ ਵਰਤਿਆ ਗਿਆ ਹੈ

ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 7(1) ਅਧੀਨ ਪਟੀਸ਼ਨ ਪੇਸ਼ ਕਰਨ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਅਤੇ ਉਸ ਸਮੇਂ ਸਿੱਖਾਂ ਦੁਆਰਾ ਪੂਜਾ। ਕੇਵਲ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਪਾਠ ਆਪਣੇ ਆਪ ਵਿੱਚ ਸੰਸਥਾ ਦੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਨੂੰ ਸਿੱਖ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਨਹੀਂ ਬਣਾ ਦਿੰਦਾ। ਵੇਖੋ *ਹਰਦਿੱਤ ਸਿੰਘ ਬਨਾਮ ਗੁਰਦਿੱਤ ਸਿੰਘ* (19)। ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਬੰਧਕ ਕਮੇਟੀ ਨੇ ਇਸ ਗੱਲ ਦੀ ਪੁਸ਼ਟੀ ਕਰਨ ਲਈ ਕੁਝ ਜ਼ਬਾਨੀ ਸਬੂਤਾਂ ਦੀ ਅਗਵਾਈ ਕੀਤੀ ਹੈ ਕਿ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 7(1) ਅਧੀਨ ਪਟੀਸ਼ਨ ਦੀ ਪੇਸ਼ਕਾਰੀ ਸਮੇਂ ਪਿੰਡ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਇਮਾਰਤ ਸੀ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਨੂੰ ਇੱਕ ਵਸਤੂ ਵਜੋਂ ਰੱਖਿਆ ਗਿਆ ਸੀ। ਸਿੱਖਾਂ ਦੁਆਰਾ ਜਨਤਕ ਤੌਰ 'ਤੇ ਪੂਜਾ ਦੀ। ਅਜਿਹੇ ਸਬੂਤਾਂ ਦੀ ਸਥਿਤੀ 'ਤੇ ਇਹ ਦਲੀਲ ਦਿੱਤੀ ਜਾਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਸੀ ਕਿ ਕਿਉਂਕਿ ਧਰਮਸ਼ਾਲਾ ਵਿਚ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਸੀ, ਇਹ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਸੀ; ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪੜ੍ਹੇ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਇੰਤਕਾਲ ਧਰਮਸ਼ਾਲਾ ਦੇ ਨਾਂ 'ਤੇ ਹੋਇਆ ਸੀ, ਅਤੇ ਕਿਸੇ ਵੀ ਸਥਿਤੀ ਵਿਚ ਇਹ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਹੀ ਸਨ, ਜਿਸ ਦੀ ਪਲੇਸਮੈਂਟ ਨੇ ਇਕ ਇਮਾਰਤ ਨੂੰ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਬਣਾਉਣ ਦੇ ਯੋਗ ਬਣਾਇਆ, ਅਤੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਅਸਲ ਵਿਚ ਸੀ। ਨਿਆਂਵਾਦੀ ਵਿਅਕਤੀ, ਇੱਥੋਂ ਤੱਕ ਕਿ ਆਪਸ ਵਿੱਚ ਬਦਲਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਵਰਤਮਾਨ ਵਿੱਚ, ਮੈਂ ਸਪੱਸ਼ਟ ਕਾਰਨਾਂ ਕਰਕੇ ਕੇਸ ਨੂੰ ਯੋਗਤਾਵਾਂ 'ਤੇ ਨਿਰਭਰਣ ਦਾ ਪ੍ਰਸਤਾਵ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ ਹਾਂ।

.(5) (ਕਾਨੂੰਨ ਵਿੱਚ, ਜਾਅਲੀ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਦੀ ਕਾਢ ਲਈ ਕੋਈ ਆਮ ਲਾਇਸੈਂਸ ਪ੍ਰਾਪਤ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ - ਵੇਖੋ *ਮਸਜਿਦ ਵਜੋਂ ਜਾਣੀ ਜਾਂਦੀ ਮਸਜਿਦ ਸ਼ਹੀਦ ਗੰਜ ਅਤੇ ਹੋਰ ਬਨਾਮ ਐਸਜੀਪੀਸੀ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਅਤੇ ਹੋਰ*, (20) ਹਿੰਦੂ ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਤਹਿਤ, ਇੱਕ ਜਾਣਿਆ-ਪਛਾਣਿਆ ਵਿਅਕਤੀ ਹੈ ਅਤੇ ਇੱਕ ਗਣਿਤ ਵੀ ਹੈ, ਅਤੇ ਫਰਜ਼ੀ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਦੀਆਂ ਇਹਨਾਂ ਦੋ ਕਿਸਮਾਂ ਨੂੰ ਸਾਰੇ ਦੇਸ਼ ਵਿੱਚ ਨਿਆਂਇਕ ਤਰਜੀਹ ਦੁਆਰਾ ਮਾਨਤਾ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਹੈ।, ਸਿਧਾਂਤ, ਹਾਲਾਂਕਿ, ਇਮਾਰਤ ਨੂੰ ਸ਼ਾਮਲ ਕਰਨ ਲਈ ਵਿਸਤਾਰਯੋਗ ਨਹੀਂ ਹੈ .ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਮੂਰਤੀ ਜਮ੍ਹਾਂ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਕਿਸੇ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਇੱਕ ਧਾਰਮਿਕ ਸੰਸਥਾ ਦੀ ਨਿਸ਼ਾਨਦੇਹੀ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਇਸਦੇ ਨਤੀਜੇ ਵਜੋਂ ਦੋ ਨਿਆਂਇਕ ਵਿਅਕਤੀ ਇੱਕੋ ਸੰਸਥਾ ਵਿੱਚ ਸਹਿ-ਮੌਜੂਦ ਹੋਣਗੇ, ਇੱਕ ਅਨਾ ਥੀਮ ਜਿਸ 'ਤੇ ਕਾਨੂੰਨ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਅਜਿਹੇ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ ਤ੍ਰਿਏਕ ਦਾ ਵਿਸਤਾਰ ਗੈਰ-ਵਾਜਬ ਹੈ। ਵੇਖੋ *ਠਾਕੁਰਦੁਆਰਾ ਫੇਰੂਮਾਲ ਓਜ਼ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਬਨਾਮ ਈਸ਼ਰ ਦਾਸ ਅਤੇ ਹੋਰ* (21)। ਦੇਸ਼ ਦੀ ਕਿਸੇ ਵੀ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਹੁਣ ਤੱਕ ਇਹ ਫੈਸਲਾ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਹੈ ਕਿ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਨਿਆਂਇਕ ਵਿਅਕਤੀ ਹਨ ਅਤੇ ਉੱਦਮ .ਹੁਣ ਇਸ 'ਤੇ ਇੱਕ ਨਿਆਂਇਕ ਵਿਅਕਤੀ ਦਾ ਦਰਜਾ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਨਾ ਹੈ। ਮੇਰੇ ਵਿਚਾਰ ਅਨੁਸਾਰ, ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਵਿੱਚੋਂ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਨੂੰ ਅਜਿਹਾ ਕਰਨ ਦਿਓ, ਜੇ ਬਿਲਕੁਲ ਨਹੀਂ, ਅਤੇ ਸਾਡੇ ਦੋਵਾਂ ਨੂੰ ਨਹੀਂ, ਪਰ ਠੰਡੇ ਵਿਚਾਰ ਤੋਂ ਬਾਅਦ.

(6) ਉੱਪਰ (ਹਿੰਦੂ ਕਾਨੂੰਨ, ਮੰਦਿਰ ਵਿੱਚ ਦੇਵਤੇ ਵਜੋਂ ਮੂਰਤੀ .ਪ੍ਰਤੀਨਿਧੀ ਅਤੇ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਉਦੇਸ਼ ਦੇ ਪ੍ਰਤੀਕ ਵਜੋਂ ਖੜ੍ਹੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਜੋ ਦਾਨੀ ਦੁਆਰਾ ਦਰਸਾਈ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। Qn ਜੋ ਕਿ ਇਕੱਲੇ ਅਹਾਤੇ ਵਿੱਚ ਹੈ, ਇਹ ਇੱਕ ਕਾਨੂੰਨੀ ਵਜੋਂ ਦਰਸਾਇਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ

(19) 'ਏਆਈਆਰ 1936 ਲਾਹ. 819. ~

(20) ਏਆਈਆਰ 1940 ਪੀਸੀ 116 (122)।

(21) ਏਆਈਆਰ 1928 ਲਾਹ. 375 (DB)।

Som Dass and others v. The Shiromani Gurdwara Prabandhak Committee, Amritsar (M. M. Punchhi, J.)

ਵਿਅਕਤੀ। ਇਹ ਕੇਵਲ ਉਸ ਸਮਰੱਥਾ ਵਿੱਚ ਹੈ ਕਿ ਸਮਰਪਿਤ ਸੰਪਤੀ ਇਸ ਵਿੱਚ ਨਿਯਤ ਕਰ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਦੇਖੋ ਜੋਗਿੰਦਰ ਨਾਥ ਨਾਸਕਰ ਬਨਾਮ ਇਨਕਮ ਟੈਕਸ ਕਮਿਸ਼ਨਰ, ਕਲਕੱਤਾ, (22)। ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਨੇ ਉਸ ਕੇਸ ਵਿੱਚ ਫੈਸਲਾ ਦਿੱਤਾ ਹੈ ਕਿ ਮੂਰਤੀ ਵਿੱਚ ਨਿਆਂਇਕ ਵਿਅਕਤੀ ਪਦਾਰਥਕ ਚਿੱਤਰ ਨਹੀਂ ਹੈ ਅਤੇ ਇਹ ਇੱਕ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਸਿਧਾਂਤ ਹੈ ਕਿ ਚਿੱਤਰ ਆਪਣੇ ਆਪ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਕਾਨੂੰਨੀ ਪ੍ਰਤੀ ਪੁੱਤਰ ਵਿੱਚ ਵਿਕਸਤ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਜਿਵੇਂ ਹੀ ਇਸਨੂੰ ਉੱਚਤਰ ਰਸਮਾਂ ਦੁਆਰਾ ਪਵਿੱਤਰ ਅਤੇ ਜੀਵਿਤ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ (ਜ਼ੋਰ ਦਿੱਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ)। ਉਸੇ ਅਧਿਕਾਰਤ ਵਾਕ ਵਿੱਚ ਇਹ ਮੰਨਿਆ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਕਹਿਣਾ ਸਹੀ ਨਹੀਂ ਸੀ ਕਿ ਜਿਸ ਪਰਮ ਹਸਤੀ ਦੀ ਮੂਰਤੀ ਜਾਂ ਮੂਰਤੀ ਹੈ, ਉਹ ਹੀ ਸਮਰਪਤ ਸੰਪਤੀ ਦਾ ਕਰਤਾ ਅਤੇ ਮਾਲਕ ਹੈ। ਇਸ ਨੂੰ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਨਿਆਂਇਕ ਰੁਤਬਾ ਸਿਰਫ ਇਸ ਅਰਥ ਵਿੱਚ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਨੇ ਮੁਕੱਦਮਾ ਕਰਨ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤੀ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਦੇ ਨਾਮ 'ਤੇ ਮੁਕੱਦਮਾ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇਗਾ। ਫਿਰ ਵੀ, ਇਸਦੇ ਹਿੱਤਾਂ ਨੂੰ, ਹਾਲਾਂਕਿ, ਉਸ ਵਿਅਕਤੀ ਦੁਆਰਾ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਰੱਖਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਜਿਸ ਦੇ ਚਾਰਜ ਵਿੱਚ ਦੇਵਤਾ ਹੈ ਅਤੇ ਜੋ ਕਾਨੂੰਨ ਵਿੱਚ ਸਾਰੀਆਂ ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਨਾਲ ਇਸਦਾ ਪ੍ਰਬੰਧਕ ਹੈ ਜੋ, ਅਜਿਹੇ ਹਾਲਾਤਾਂ ਵਿੱਚ, ਸਮਾਨਤਾ ਦੇ ਅਧਾਰ ਤੇ, ਕਿਸੇ ਦੀ ਜਾਇਦਾਦ ਦੇ ਮੈਨੇਜਰ ਨੂੰ ਦਿੱਤਾ ਜਾਵੇਗਾ। ਫੈਨ ਵਾਰਸ ਵਿੱਚ . - ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹਿੰਦੂ ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਤਹਿਤ, ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਦੁਆਰਾ ਨਿਪਟਾਇਆ ਗਿਆ ਕਾਨੂੰਨੀ ਸਥਿਤੀ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਮੰਦਰ ਵਿੱਚ ਮੂਰਤੀ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਤੀਕ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਪਵਿੱਤਰ ਉਦੇਸ਼ ਅਤੇ ਇੱਕ ਗਣਿਤ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਚਲਿਤ ਪਵਿੱਤਰ ਉਦੇਸ਼ ਉਹ ਨਿਆਂਇਕ ਵਿਅਕਤੀ ਹੈ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਸਮਰਪਿਤ ਸੰਪਤੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਉਸ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਉਹ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਮੁਕੱਦਮਾ ਕਰਨ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਅਤੇ ਇਸਦੇ ਮੈਨੇਜਰ ਜਾਂ ਮੁਖੀ ਦੁਆਰਾ ਮੁਕੱਦਮਾ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਕੇਸ ਬੀ.ਏ

(7) ਮਹੰਤ ਲਛਮਣ ਦਾਸ ਬਨਾਮ ਪੰਜਾਬ ਦਾ ਕੇਸ (ਸੁਪਰਾ), ਆਰ.ਐਸ. ਨਰੂਲਾ, ਜੇ. (ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਸਾਬਕਾ ਚੀਫ਼ ਜਸਟਿਸ) ਨੇ "ਸ਼੍ਰੀ ਬੀ ਕੇ ਮੁਖਰਜੀ ਦੁਆਰਾ ਧਾਰਮਿਕ ਅਤੇ ਚੈਰੀਟੇਬਲ ਟਰੱਸਟਾਂ ਦੇ ਹਿੰਦੂ ਕਾਨੂੰਨ" (ਬਾਅਦ ਵਿੱਚ ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਦੇ ਜੱਜ) ਇਸ ਵਿਚਾਰ 'ਤੇ ਪਹੁੰਚਣ ਲਈ ਕਿ ਐਕਟ ਵਿੱਚ ਵਰਤੇ ਗਏ "ਗੁਰਦੁਆਰੇ" ਦਾ ਇਰਾਦਾ ਗੁਰਦੁਆਰੇ ਦੀ ਸੰਸਥਾ ਨੂੰ ਦਰਸਾਉਣਾ ਸੀ, ਨਾ ਕਿ ਇੱਠਾਂ ਅਤੇ ਮੋਰਟਾਰ ਵਿੱਚ ਬਣੇ ਸਰੀਰਕ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਨੂੰ। ਵਿਦਵਾਨ ਜੱਜ ਨੇ ਕਿਹਾ, "ਇਸ ਸਵਾਲ ਦਾ ਸਰਲ ਜਵਾਬ ਹੈ ਕਿ .....ਭੌਤਿਕ ਦਾ ਮਾਲਕ ਕੌਣ ਹੈ ਧਾਰਾ 3 ਅਤੇ ਅਨੁਸੂਚੀ-1 ਦੇ ਸੰਦਰਭ ਵਿੱਚ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਮੈਨੂੰ ਜਾਪਦਾ ਹੈ ਕਿ 'ਸੰਸਥਾ ਗੁਰਦੁਆਰੇ ਦਾ ਮਾਲਕ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਇੱਟ ਅਤੇ ਮੋਰਟਾਰ ਵਿੱਚ ਹੈ ਅਤੇ ਜ਼ਮੀਨ ਦੇ ਕਿਸੇ ਵੀ ਟੁਕੜੇ 'ਤੇ ਸਥਿਤ ਹੈ'। ਇੱਠਾਂ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦੀਆਂ।" ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਫੁੱਲ ਬੈਂਚ ਨੇ ਗੁਰਦੁਆਰੇ ਨੂੰ ਕਿਸੇ ਵਿਚਾਰ ਜਾਂ ਉਦੇਸ਼ ਦੇ ਹਿੰਦੂ ਗਣਿਤ ਦੇ ਨੁਮਾਇੰਦੇ ਦੇ ਬਰਾਬਰ ਰੱਖਿਆ। ਸ਼੍ਰੀ ਬੀ ਕੇ ਮੁਖਰਜੀ ਦੇ ਕੁਝ ਵਿਚਾਰ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਫੁੱਲ ਬੈਂਚ ਨੇ ਜੋਗਿੰਦਰ ਨਾਥ ਨਾਸਕਰ ਦੇ ਕੇਸ (ਸੁਪਰਾ) ਦੇ ਕਾਊਂਟਰ ਨੂੰ ਮਨਜ਼ੂਰੀ ਨਾਲ ਦਿੱਤਾ ਸੀ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ, ਬੈਂਚ ਦੁਆਰਾ ਲਿਆ ਗਿਆ ਵਿਚਾਰ ਇਹ ਸੀ ਕਿ ਇੱਕ ਮੂਰਤੀ ਕਾਰਪੋਰੇਟ ਜਾਇਦਾਦ ਦੀ ਮਾਲਕ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ ਪਰ ਕਾਰਪੋਰੇਟ ਜਾਇਦਾਦ ਆਪਣੇ ਆਪ ਜਾਂ ਹੋਰ ਕਾਰਪੋਰੇਟ ਜਾਇਦਾਦ ਦਾ ਮਾਲਕ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦਾ। ਮਹੰਤ ਲਛਮਣ ਦਾਸ ਦੇ ਕੇਸ (ਸੁਪਰਾ) ਦਾ ਅਪੀਲੀ ਫੈਸਲਾ ਧਰਮ ਦਾਸ, ਆਦਿ ਬਨਾਮ ਪੰਜਾਬ ਰਾਜ ਅਤੇ ਹੋਰ (23) ਵਿੱਚ

(22) A.I.R. 1969 S.C.
1069.

ਮਿਲਦਾ ਹੈ , ਪਰ ਕੇਸ ਦੇ ਇਸ ਪਹਿਲੂ ਨੂੰ ਉਸ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਨਹੀਂ ਛੇੜਿਆ ਗਿਆ ਸੀ। ਇੱਕ ਵੱਖਰੇ ਸੰਦਰਭ ਵਿੱਚ, ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਨੇ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਅਨੁਸਾਰ ਕੰਮ ਕੀਤਾ: -

"ਸਿੱਖ ਦਸ ਗੁਰੂਆਂ ਵਿੱਚ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਰੱਖਦੇ ਹਨ - ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਆਖਰੀ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਸਨ। ਉਹ ਅੱਗੇ ਮੰਨਦੇ ਹਨ ਕਿ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਕੋਈ ਗੁਰੂ ਨਹੀਂ ਹੈ ਜਿਸ ਨੇ ਆਪਣੇ ਪੈਰੋਕਾਰਾਂ ਨੂੰ ਹੁਕਮ ਦਿੱਤਾ ਸੀ ਕਿ ਉਹ ਆਪਣੇ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ ਗੁਰੂ ਮੰਨਣ। ਉਹ ਮੂਰਤੀ-ਪੂਜਾ ਅਤੇ ਬਹੁਦੇਵਵਾਦ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਮੰਨਦੇ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਗੁਰਦੁਆਰਿਆਂ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਸਮਾਧੀ ਹੈ।"

ਸੰਦਰਭ ਵਿੱਚ, ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਨੇ ਸਮਝਾਇਆ ਕਿ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ ਸਿੱਖਾਂ ਦੁਆਰਾ ਹੁਕਮ ਅਨੁਸਾਰ ਗੁਰੂ ਮੰਨਿਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਸਵਾਲ ਹੀ ਪੈਦਾ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ ਸੀ ਕਿ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਹੁਣ ਤੋਂ ਹੀ ਨਕਲੀ ਵਿਅਕਤੀ ਜਾਂ ਨਕਲੀ ਵਿਅਕਤੀ ਬਣ ਗਏ ਹਨ। *ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ, ਖੋਜੇ ਮਾਜਰਾ* ਬਨਾਮ *ਨਗਰ ਪੰਚਾਇਤ, ਖੋਜੇ ਮਾਜਰਾ*, (24) ਵਿੱਚ ਹਰਬੰਸ ਸਿੰਘ, ਜੇ. (ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਸਾਬਕਾ ਚੀਫ਼ ਜਸਟਿਸ) ਨੂੰ ਇਹ ਫੈਸਲਾ ਕਰਨ ਦੀ ਲੋੜ ਸੀ ਕਿ ਕੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਇੱਕ ਨਿਆਂਇਕ ਵਿਅਕਤੀ ਸਨ। ਮਹੰਤ *ਲਛਮਣ ਦਾਸ ਦੇ ਕੇਸ* (ਸੁਪਰਾ) ਦੀ ਪਾਲਣਾ ਕਰਦੇ ਹੋਏ, ਮਾਣਯੋਗ ਜੱਜ ਨੇ ਇਹ ਵਿਚਾਰ ਲਿਆ ਕਿ ਇੱਕ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਪੂਜਾ ਲਈ ਸਥਾਪਨਾ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ, ਉਸ ਸੰਸਥਾ ਦੇ ਬਰਾਬਰ ਹੋਵੇਗਾ ਜਿਸਦਾ ਚਰਿੱਤਰ ਮੰਦਰ ਜਾਂ ਗਣਿਤ ਦੇ ਸਮਾਨ ਹੋਵੇਗਾ ਅਤੇ ਇੱਕ ਨਿਆਂਇਕ ਵਿਅਕਤੀ ਹੋਵੇਗਾ। ਅਤੇ ਇਸ ਦਾ ਮੈਨੇਜਰ ਮੰਦਰ ਜਾਂ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਡੈਬਿਊਟਰ ਸੰਪਤੀ ਦੇ ਮੈਨੇਜਰ ਦੀ ਸਥਿਤੀ ਵਿੱਚ ਹੋਵੇਗਾ। ਜਿਵੇਂ ਕਿ *ਮਹੰਤ ਲਛਮਣ ਦਾਸ ਦੇ ਕੇਸ* (ਸੁਪਰਾ) ਵਿੱਚ ਫੁੱਲ ਬੈਂਚ ਦੇ ਹੁਕਮਨਾਮੇ ਤੋਂ ਸਪੱਸ਼ਟ ਹੈ , ਬੈਂਚ ਨੇ ਗੁਰਦੁਆਰੇ ਦੀ ਸੰਸਥਾ ਨੂੰ ਗਣਿਤ ਦੇ ਸਮਾਨ (Sic) 'ਤੇ ਰੱਖਣ ਦੇ ਹੱਕ ਵਿੱਚ ਝੁਕਿਆ ਸੀ, - ਹੋਰ ਲਾਈਨ ਵਿੱਚ। ਕਿ ਇਸ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਵਿਚਾਰ ਪ੍ਰਚਲਿਤ ਸੀ ਅਤੇ ਸਿੱਖ ਸਿਧਾਂਤਾਂ ਨਾਲ ਮੇਲ ਖਾਂਦਾ ਸੀ ਜੋ ਮੂਰਤੀ-ਪੂਜਾ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਸੀ। ਇਹ ਨਿਰਵਿਵਾਦ ਹੈ ਕਿ ਗਣਿਤ ਵਿੱਚ ਮੰਦਰ ਵਿੱਚ ਮੂਰਤੀ ਵਾਂਗ ਪੂਜਾ ਦੀ ਕੋਈ ਵਸਤੂ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਫਿਰ ਵੀ ਹਿੰਦੂ ਮੰਦਰਾਂ ਵਿੱਚ ਜਿੱਥੇ ਮੂਰਤੀ ਪੂਜਾ ਦਾ ਪੰਥ ਪ੍ਰਚਲਿਤ ਅਤੇ ਅਭਿਆਸ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਵੱਖ-ਵੱਖ ਮੰਦਰਾਂ ਵਿੱਚ ਸਥਾਪਿਤ ਵੱਖੋ-ਵੱਖਰੀਆਂ ਮੂਰਤੀਆਂ ਵੱਖਰੀ ਬ੍ਰਹਮਤਾ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਦਰਸਾਉਂਦੀਆਂ; ਉਹ ਅਸਲ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਪਰਮ ਹਸਤੀ ਦੇ ਪ੍ਰਤੀਕ ਹਨ। ਦੇਖੋ *ਜੋਗਿੰਦਰ ਨਾਥ ਨਾਸਕਰ ਦਾ ਮਾਮਲਾ* (ਸੁਪਰਾ)। *ਮਹੰਤ ਲਛਮਣ ਦਾਸ ਦੇ ਕੇਸ* (ਸੁਪਰਾ) ਵਿੱਚ ਫੁੱਲ ਬੈਂਚ ਦੇ ਹੁਕਮਾਂ ਤੋਂ ਸਪੱਸ਼ਟ ਹੈ , ਬੈਂਚ ਨੇ ਸਪੱਸ਼ਟ ਤੌਰ 'ਤੇ ਇਸ ਦੀ ਅਗਵਾਈ ਕੀਤੀ ਸੀ।

(23) ਏਆਈਆਰ 1975 ਐਸਸੀ 1069

(24) 1969 PLR 844

Som Dass and others v. The Shiromani Gurdwara Prabandhak
Committee, Amritsar (M. M. Punchhi, J.)

ਗੁਰਦੁਆਰੇ ਨੂੰ ਹਿੰਦੂ ਮੰਦਿਰ ਦੇ ਸਮਾਨ ਬਣਾਉਣ ਦੀ ਕਵਾਇਦ ਪਰ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਵਿੱਚ ਹਰਬੰਸ ਸਿੰਘ ਜੇ., ਖੱਜੇ ਮਾਜਰਾ ਦੇ ਕੇਸ (ਸੁਪਰਾ) ਨੇ ਗੁਰਦੁਆਰੇ ਦੀ ਸ਼ਬਦਾਵਲੀ ਨੂੰ ਇੱਕ ਨਿਆਂਇਕ ਵਿਅਕਤੀ ਵਜੋਂ ਇੱਕ ਗਣਿਤ ਜਾਂ ਮੰਦਰ ਦੇ ਨਾਲ ਜੋੜਿਆ। ਇਹ, ਮੇਰੇ ਦਿਮਾਗ ਵਿੱਚ, ਅਯੋਗ ਸੀ ਅਤੇ ਫੁੱਲ ਬੈਚ ਦੇ ਵਿਚਾਰ ਅਤੇ ਭਾਵਨਾ ਦੇ ਉਲਟ ਸੀ।

(8) ਮੇਰੇ ਪੜ੍ਹੇ-ਲਿਖੇ ਵੀਰ ਕੇ.ਐਸ. ਟਿਵਾਣਾ, ਬੀ.ਜੇ.,ਜੇ ਨੇ ਗੁਰੂ, ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ, ਖੱਜੇ ਮਾਜਰਾ ਦੇ ਕੇਸ (ਸੁਪਰਾ) ਵਿੱਚ ਹਰਬੰਸ ਸਿੰਘ, ਜੇ. ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਦਾ ਨੋਟਿਸ ਲੈਂਦਿਆਂ, ਹੁਣ ਇੱਕ ਵਿਚਾਰ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਹੈ ਕਿ ਕੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਇੱਕ ਨਿਆਂਇਕ ਵਿਅਕਤੀ ਸੀ? ਵਿਦਵਾਨ ਸਾਬਕਾ ਚੀਫ ਜਸਟਿਸ ਦੁਆਰਾ ਇਸ ਦੇ ਤਰਕਪੂਰਨ ਅੰਤ ਤੱਕ ਨਹੀਂ ਚਲਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ। ਮੇਰੇ ਵਿਦਵਾਨ ਭਰਾ ਨੇ ਗੁਰਦੇਵ ਸਿੰਘ, ਜੇ. ਪਿਆਰਾ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਇੱਕ ਹੋਰ ਬਨਾਮ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਮਦਨੀ ਪੁਰ ਅਤੇ ਹੋਰ, ਕੇਸ (ਸੁਪਰਾ) ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਨੂੰ ਵੀ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਰੱਖਿਆ ਹੈ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਇਹ ਸਵਾਲ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਕੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਇੱਕ ਨਿਆਂਧਾਰਕ ਵਿਅਕਤੀ ਨਹੀਂ ਸਨ। ਉਸ ਪੜਾਅ 'ਤੇ ਉਠਾਉਣ ਦੀ ਇਜਾਜ਼ਤ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਹੈ। ਮਾਮਲਾ, ਹਾਲਾਂਕਿ, ਇਹ ਸੀ: ਇਕ ਹੋਰ ਪਹਿਲੂ 'ਤੇ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਮੇਰੇ ਵਿਦਵਾਨ ਭਰਾ ਨੇ ਬੀ.ਐਸ. ਵਿੱਲੋ ਅਤੇ ਹਰਬੰਸ ਲਾਈ ਜੇਜੇ ਵਾਲੇ ਡਿਵੀਜ਼ਨ ਬੈਚ ਦੀਆਂ ਟਿੱਪਣੀਆਂ ਨੂੰ ਵੀ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਰੱਖਿਆ ਹੈ। ਮਹੰਤ ਜਸਮੰਤ ਦਾਸ ਬਨਾਮ ਐਸ.ਜੀ.ਪੀ.ਸੀ., (25) ਵਿਚ, ਜਿਸ ਵਿਚ ਇਹ ਲਿਆ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਪਟਿਆਲਾ ਰਿਆਸਤ ਦੇ ਪ੍ਰਭੂਸੱਤਾ ਸੰਪੰਨ ਸ਼ਾਸਕ ਨੇ 1979 ਬਿ. ਨੇ ਇਕ ਫਰਮਾਨ-ਏ-ਸ਼ਾਹੀ ਪਾਸ ਕੀਤੀ ਜਿਸ ਵਿਚ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਨਾਂ 'ਤੇ ਜਾਇਦਾਦਾਂ ਦਾ ਇੰਤਕਾਲ ਕਰਨ ਦਾ ਹੁਕਮ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ। ਪਿਆਰਾ ਸਿੰਘ ਦੇ ਕੇਸ (ਸੁਪਰਾ) ਨੂੰ ਬੈਚ ਨੇ ਕਈ ਉਦਾਹਰਣਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਇੱਕ ਵਜੋਂ ਦਰਸਾਇਆ। ਇਸ ਵਿਚ ਇਹ ਲਿਆ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਜਦੋਂ ਪਟਿਆਲਾ ਰਿਆਸਤ ਦੇ ਸ਼ਾਸਕ ਦਾ ਬਚਨ ਕਾਨੂੰਨ ਸੀ ਅਤੇ ਉਸ ਦੇ ਹੁਕਮਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਨਾਂ 'ਤੇ ਜਾਇਦਾਦਾਂ ਦਾ ਇੰਤਕਾਲ ਹੋ ਗਿਆ ਸੀ, ਉਸ ਸਮੇਂ ਇਕ ਨਿਆਂਇਕ ਵਿਅਕਤੀ ਬਣ ਗਿਆ ਸੀ। ਕਾਨੂੰਨ. ਮੇਰੇ ਵਿਦਵਾਨ ਵੀਰ ਨੇ ਮੌਜੂਦਾ ਕੇਸ ਦੇ ਤੱਥਾਂ ਨੂੰ ਉਕਤ ਕੇਸ ਨਾਲ ਜੋੜਿਆ ਹੈ। ਪਰ ਮੈਂ ਸੰਦਰਭ ਵਿੱਚ ਕਿਸੇ ਤੱਥਹੀਣ ਵਿਵਾਦ ਵਿੱਚ ਦਾਖਲ ਹੋਣ ਦੀ ਤਜਵੀਜ਼ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ, ਸਿਵਾਏ ਇਸ ਹੱਦ ਤੱਕ ਕਿ ਗੁਰਦੇਵ ਸਿੰਘ ਜੇ. ਦੁਆਰਾ ਪਿਆਰਾ ਸਿੰਘ ਦੇ ਕੇਸ (ਸੁਪਰਾ) ਵਿੱਚ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਫਰਮਾਨ-ਏ-ਸ਼ਾਹੀ ਮੇਰੇ ਦਿਮਾਗ ਵਿੱਚ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਵਰਤਮਾਨ ਵਿੱਚ ਸਲਾਹ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਹੈ, ਉਸ ਧਾਰਨਾ ਦੀ ਵਾਰੰਟੀ. ਪਟਿਆਲਾ ਰਿਆਸਤ ਦਾ ਸ਼ਾਸਕ ਕਾਨੂੰਨ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ ਪਰ ਉਹ ਫਰਮਾਨ-ਏ-ਸ਼ਾਹੀ (ਜਿਸ ਬਾਰੇ ਸਾਨੂੰ ਇਕ ਹੋਰ ਕੇਸ ਦੇ ਰਿਕਾਰਡ ਤੋਂ ਜਾਣੂ ਕਰਵਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ) ਇਸ ਵਿਸ਼ੇ ਨੂੰ ਬਿਲਕੁਲ ਵੀ ਕਵਰ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਗੁਰਦੇਵ ਸਿੰਘ ਜੇ. ਦੁਆਰਾ ਮੰਨਿਆ ਗਿਆ ਸੀ। ਇਸ ਤੋਂ ਵੀ ਵੱਧ, ਹੇਠਲੀਆਂ ਅਦਾਲਤਾਂ ਵਿੱਚ ਇਹ ਸਵਾਲ ਕਦੇ ਵੀ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਉਲਝਿਆ ਨਹੀਂ ਸੀ ਅਤੇ ਗੁਰਦੇਵ ਸਿੰਘ ਜੇ. ਨੇ ਸਪੱਸ਼ਟ ਤੌਰ 'ਤੇ ਇਸ ਵੱਲ ਇਸ਼ਾਰਾ ਕੀਤਾ ਸੀ। ਉਹ ਫਰਮਾਨ-ਏ-ਸ਼ਾਹੀ, ਜਿਵੇਂ ਮੈਂ ਇਸਨੂੰ ਪੜ੍ਹਦਾ ਹਾਂ, ਸਿਰਫ ਡੇਰੇ ਦੀਆਂ ਜਾਇਦਾਦਾਂ ਦੀ ਦੇਖਭਾਲ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਉਹ ਫਰਮਾਨ-ਏ-ਸ਼ਾਹੀ ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਕੀ ਹੈ ਨਾ ਕਿ ਵਿਧਾਨਿਕ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਅਤੇ

(25) 1966 ਦੇ FAO 64 ਨੇ 12 ਮਈ, 1966 ਨੂੰ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ।

ਦੂਰੋਂ ਵੀ ਇਹ ਸੁਝਾਅ ਨਹੀਂ ਦਿੰਦਾ ਕਿ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ ਇੱਕ ਨਿਆਂਵਾਦੀ ਵਿਅਕਤੀ ਵਜੋਂ ਬਣਾਇਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਇਸ ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਉੱਚ ਮਾਨਵ ਵਾਲੇ ਬੈਚ ਦੁਆਰਾ ਇੱਕ ਅਧਿਕਾਰਤ ਘੋਸ਼ਣਾ ਦੁਆਰਾ ਸਥਿਰਤਾ ਨੂੰ ਹਟਾਉਣ ਦੀ ਜ਼ਰੂਰਤ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ।

(9) ਅੰਤ ਵਿੱਚ, ਮੇਰੇ ਵਿਦਵਾਨ ਵੀਰ ਨੇ ਇਸ ਸੰਸਾਰ ਤੋਂ ਜਾਣ ਤੋਂ ਕੁਝ ਸਮਾਂ ਪਹਿਲਾਂ ਦਸਵੇਂ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਦੁਆਰਾ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ ਗੁਰੂ ਦਾ ਅਗੇਤਰ ਦੇਣ ਦੀ ਇਤਿਹਾਸਕ ਘਟਨਾ 'ਤੇ ਭਰੋਸਾ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਉਸ ਅੰਕ ਵਿਚ ਇਹ ਸਪਸ਼ਟ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਇਕ ਨਿਆਂਵਾਦੀ ਵਿਅਕਤੀ ਹੋਣ ਵਿਚ ਆਇਆ ਸੀ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਸਿੱਖ, ਦਸਵੇਂ ਗੁਰੂ ਦਾ ਸਥੂਲ ਰੂਪ ਮੰਨ ਕੇ, ਜੀਵਤ ਗੁਰੂ ਮੰਨਦੇ ਹਨ। ਮੈਂ ਇਹ ਕਹਿਣ ਦੀ ਹਿੰਮਤ ਕਰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਅਜਿਹਾ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਮੇਰੇ ਵਿਦਵਾਨ ਵੀਰ ਨੇ ਅਨੁਮਾਨ ਲਗਾਇਆ ਹੈ, ਕਿਉਂਕਿ ਸਿੱਖ ਇਤਿਹਾਸ ਅਤੇ ਪਰੰਪਰਾ ਬਾਰੇ ਉਸਦਾ ਗਿਆਨ ਨਿਰਸੰਦੇਹ ਮੇਰੇ ਨਾਲੋਂ ਵੱਧ ਹੈ, ਫਿਰ ਵੀ ਅਗਲੇ ਪੈਰੇ ਉਸ ਸਾਵਧਾਨੀ ਦਾ ਖੁਲਾਸਾ ਕਰਨਗੇ ਜੋ ਮੈਂ ਨਿਆਂਵਾਦੀ ਪ੍ਰਵਾਨਗੀ ਮਿਲਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਵਰਤਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ। ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੁਆਰਾ ਭਾਰਤੀ ਸਬੂਤ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 87 ਦਾ ਉਪਯੋਗ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਦਾ ਹੈ: -

“ਅਦਾਲਤ ਇਹ ਮੰਨ ਸਕਦੀ ਹੈ ਕਿ ਕੋਈ ਵੀ ਕਿਤਾਬ ਜਿਸਦਾ ਉਹ ਜਨਤਕ ਜਾਂ ਆਮ ਹਿੱਤ ਦੇ ਮਾਮਲਿਆਂ ਬਾਰੇ ਰਾਏ ਲਈ ਹਵਾਲਾ ਦੇ ਸਕਦੀ ਹੈ, ਅਤੇ ਕੋਈ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਿਤ ਨਕਸ਼ਾ ਜਾਂ ਚਾਰਟ, ਜਿਸ ਦੇ ਬਿਆਨ ਸੰਬੰਧਿਤ ਤੱਥ ਹਨ, ਅਤੇ ਜੋ ਇਸਦੇ ਨਿਰੀਖਣ ਲਈ ਤਿਆਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ, ਲਿਖਿਆ ਗਿਆ ਸੀ ਅਤੇ ਵਿਅਕਤੀ ਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਿਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਅਤੇ ਸਮੇਂ ਅਤੇ ਸਥਾਨ 'ਤੇ, ਜਿਸ ਦੁਆਰਾ ਜਾਂ ਜਿਸ 'ਤੇ ਇਹ ਲਿਖਿਆ ਜਾਂ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਿਤ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹੈ।

ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਅਦਾਲਤ ਸਿਰਫ ਇਹ ਮੰਨ ਸਕਦੀ ਹੈ ਕਿ ਇਤਿਹਾਸ ਵਿਅਕਤੀ ਦੁਆਰਾ ਲਿਖਿਆ ਜਾਂ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਿਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਅਤੇ ਉਸ ਸਮੇਂ ਅਤੇ ਸਥਾਨ 'ਤੇ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਜਾਂ ਜਿਸ 'ਤੇ ਇਹ ਲਿਖਿਆ ਜਾਂ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਿਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਪੂਰਵ ਸੀਖਿਆ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਨ, ਲੇਖਕਤਾ, ਆਦਿ ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ ਹੈ ਪਰ ਸ਼ੁੱਧਤਾ ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ ਨਹੀਂ। ਵੇਖੋ ਏਆਈਆਰ 1952 ਮੱਧ ਭਾਰਤ 146। ਵਰਨਾ ਕੂਲਰ ਇਤਿਹਾਸ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਕਦੇ ਵੀ ਜਨਤਕ ਜਾਂ ਆਮ ਹਿੱਤ ਦੇ ਮਾਮਲਿਆਂ ਨਾਲ ਸੰਬੰਧਿਤ ਮੁੱਲ ਅਤੇ ਭਰੋਸੇਯੋਗਤਾ ਦੇ ਇਤਿਹਾਸਿਕ ਕੰਮਾਂ ਵਜੋਂ ਕੋਈ ਮਾਨਤਾ ਨਹੀਂ ਮਿਲੀ, ਨਾ ਹੀ ਕਿਸੇ ਮਸ਼ਹੂਰ ਇਤਿਹਾਸਕ ਰਚਨਾਵਾਂ ਵਿੱਚ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ, ਸਬੂਤ ਵਿੱਚ ਅਪ੍ਰਵਾਨਯੋਗ ਹਨ। ਸਹਾਇਤਾ ਲਈ, ਭਾਰਤੀ ਸਬੂਤ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 57 ਅਤੇ AIR 1943 ਅਵਧ 91 (DB)। ਹੈਰਾਨ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਗੱਲ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਇਤਿਹਾਸਕਾਰ ਕਦੇ ਵੀ ਉਸ ਘਟਨਾ 'ਤੇ ਹਾਜ਼ਰ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੇ ਜਿਸ ਦਾ ਉਹ ਬਾਅਦ ਵਿਚ ਵਰਣਨ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਵਿਗਾੜ ਤਾਂ ਹੋਣਾ ਹੀ ਹੈ। ਇਹ ਇੰਗਲੈਂਡ ਦੇ ਹਾਲਸਬਰੀ ਦੇ ਕਾਨੂੰਨ, ਜਿਲਦ XV, ਸਾਈਮੰਡਜ਼ ਐਡੀਸ਼ਨ, ਪੰਨਾ 404 ਵਿੱਚ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਹੈ: -

ਜਨਤਕ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ਾਂ ਜਾਂ ਆਮ ਪ੍ਰਤਿਸ਼ਠਾ ਦੇ ਸੁਭਾਅ ਵਿੱਚ ਹੋਣ ਦੇ ਸਬੂਤ ਵਜੋਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤੇ ਜਾ ਸਕਦੇ ਹਨ ਜੋ ਜਨਤਕ ਦੇ ਪ੍ਰਾਚੀਨ ਤੱਥਾਂ ਨੂੰ ਸਾਬਤ ਕਰਨ ਲਈ ਹੁੰਦੇ ਹਨ ਪਰ ਨਿੱਜੀ ਨਹੀਂ।

ਜਾਂ ਸਥਾਨਕ ਪ੍ਰਕਿਰਤੀ, ਅਤੇ ਮਿਆਰੀ ਲੇਖਕਾਂ ਨੂੰ ਖਾਸ ਵਿਸ਼ਿਆਂ 'ਤੇ ਉੱਘੇ ਆਦਮੀਆਂ ਦੇ ਵਿਚਾਰ ਦਿਖਾਉਣ ਲਈ ਕਿਹਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਪਰ ਤੱਥਾਂ ਨੂੰ ਸਾਬਤ ਕਰਨ ਲਈ ਨਹੀਂ।

Som Dass and others v. The Shiromani Gurdwara Prabandhak
Committee, Amritsar (M. M. Punchhi, J.)

ਇਤਿਹਾਸਾਂ ਦਾ ਬੰਡਲ ਜੋ ਸਾਡੇ ਸਾਹਮਣੇ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ, ਵਰਣਨ ਅਨੁਸਾਰ ਵੱਖੋ-ਵੱਖਰਾ ਹੈ। ਅਜੋਕੇ ਇਤਿਹਾਸਕਾਰਾਂ ਨੇ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ ਮੂਰਤੀ ਦੀ ਚੌਕੀ 'ਤੇ ਬਿਠਾਉਣ ਦੀ ਪ੍ਰਵਿਰਤੀ ਕੀਤੀ ਹੈ, ਜਿਸ ਨੂੰ, ਜੇਕਰ ਬਿਨਾਂ ਕਿਸੇ ਸੰਕੋਚ ਦੇ ਸਵੀਕਾਰ ਕਰ ਲਿਆ ਜਾਵੇ, ਤਾਂ ਖੇਤਾਂ ਦੇ ਕਈ ਖੇਤਰਾਂ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਵੱਡੇ ਵਿਵਾਦ ਦਾ ਵਿਸ਼ਾ ਬਣ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਧਿਆਨ ਦੇਣ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ, ਜਿਸ 'ਤੇ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਬੰਧਕ ਕਮੇਟੀ ਦੇ ਵਿਦਵਾਨ ਸਲਾਹਕਾਰ ਨੇ ਦਸਵੇਂ ਗੁਰੂ ਦੀ ਸਵੈ-ਰਚਿਤ ਬਾਣੀ 'ਤੇ ਜ਼ੋਰ ਦਿੱਤਾ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਮੇਰੇ ਵਿਦਵਾਨ ਵੀਰ ਦੁਆਰਾ ਦੁਬਾਰਾ ਤਿਆਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਅਤੇ ਪੰਨਾ 22 'ਤੇ ਇਸ ਦਾ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਵਿਚ ਅਨੁਵਾਦ ਵੀ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਉਸਦੇ ਨਿਰਣੇ ਬਾਰੇ ਮੈਂ ਵੀ ਇਸਨੂੰ ਦੁਬਾਰਾ ਤਿਆਰ ਕਰਨ ਦਾ ਉੱਦਮ ਕਰਾਂਗਾ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਮੇਰੇ ਦੁਆਰਾ ਮੇਰੀ ਯੋਗਤਾ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਅਨੁਵਾਦ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ: -

1. . ਅਗਿਆ ਭਾਈ ਅਕਾਲ ਕੀ ਤਬਿ ਚਲਯੋ ਪੰਥ ;
(ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਦੀ ਆਗਿਆ ਨਾਲ, ਮਾਰਗ ਦੀ ਸਥਾਪਨਾ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ)।
2. ਸਬ ਸਿੱਖਨ ਕੇ ਹੁਕਮ ਹੈ ਗੁਰੂ ਮਾਨਿਓ ਗ੍ਰੰਥ;
[ਸਾਰੇ ਸਿੱਖਾਂ ਨੂੰ ਗ੍ਰੰਥ (ਗ੍ਰੰਥ) ਨੂੰ ਅਧਿਆਤਮਿਕ ਮਾਰਗਦਰਸ਼ਕ (ਗੁਰੂ) ਮੰਨਣ ਲਈ ਨਿਯੁਕਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ]।
3. ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਮਾਨਿਓ ਪਰਗਟ ਗੁਰੂ ਦੀ ਦੇਹ ; (ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਨੂੰ ਪ੍ਰਗਟ ਗੁਰੂਆਂ ਦੇ ਅੰਗਾਂ ਤੋਂ ਪੈਦਾ ਹੋਇਆ ਮੰਨੋ।)
4. ਜੋ ਪ੍ਰਭ ਕੇ ਮਿਲਬੋ ਚਾਹੇ ਖੋਜ ਸਬਦ ਮਨ ਲੇ ;
(ਜੇ ਕੋਈ ਪਰਮਾਤਮਾ ਨਾਲ ਏਕਤਾ ਕਾਇਮ ਕਰਨਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਉਹ ਉਸਨੂੰ ਇਸ ਦੇ ਭਜਨਾਂ ਵਿੱਚ ਖੋਜ ਲਵੇ।)
5. ਰਾਜ ਕਰੇਗਾ ਖਾਲਸਾ ਆਕੀ ਰਹੇ ਨ ਕੋਇ;
(ਪਰਮੇਸ਼ੁਰ ਦੇ ਚੁਣੇ ਹੋਏ ਲੋਕ ਰਾਜ ਕਰਨਗੇ, ਅਣਆਗਿਆਕਾਰੀ ਅਤੇ ਬਾਗੀ ਅਲੋਪ ਹੋ ਜਾਣਗੇ।)
6. ਖਵਾਰ ਹੋਇ ਸਭ ਮਿਲਾਂਗੇ, ਬਚੇ ਸ਼ਰਨ ਜੋ ਹੋਇ;

(ਜਿਹੜੇ ਦੁੱਖ ਝੱਲਦੇ ਹਨ ਉਹ ਉਸਦੀ ਸ਼ਰਨ ਵਿੱਚ ਮੁਕਤੀ ਹੈ।)

* - "ਮੈਂ ਅੱਜ ਤੋਂ ਇੱਕ ਨਵਾਂ ਮਾਰਗ (ਪੰਥ) ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤਾ ਹੈ ....."

ਡਾ: ਗੋਪਾਲ ਸਿੰਘ, ਸਾਬਕਾ ਮੈਂਬਰ ਪਾਰਲੀਮੈਂਟ 'ਦਾ ਪੈਗੰਬਰ ਆਫ ਹੋਪ' (ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਦਾ ਜੀਵਨ) 1967 ਐਡੀਸ਼ਨ ਪੰਨਾ 40।

@ — “ .....ਖਾਲਸਾ (ਜਾਂ ਰੱਬ ਦੇ ਚੁਣੇ ਹੋਏ)”

ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਡਾ: ਗੋਪਾਲ ਸਿੰਘ ਦੁਆਰਾ 'ਦਾ ਪੈਗੰਬਰ ਆਫ ਹੋਪ' ਦੇ ਪੰਨਾ 40 'ਤੇ ਹੈ।

£ — 'ਅਕੀ (ਅਰਬੀ) — (ਆਗਿਆ ਭੰਗ ਕਰਨ ਵਾਲਾ) —

(ਬਾਘੀ) — ਹੁਕਮਾਂ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਕਰਨ ਵਾਲਾ — ਬਾਗੀ — ਦੇਖੋ ਗੁਰੂ ਸ਼ਾਹਬਾਦ ਰਤਨਾਕਰ ਮਹਾਨ ਕੋਸ਼ ਜਾਂ ਸਿੱਖ ਸਾਹਿਤ ਦਾ ਐਨਸਾਈਕਲੋਪੀਡੀਆ ਕਾਨ ਸਿੰਘ ਨਾਭਾ, 1930 ਐਡੀਸ਼ਨ 1 ਵਾਂ ਭਾਗ।

(10) ਹਰੀ ਰਾਮ ਗੁਪਤਾ ਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਿਤ 'ਸਿੱਖ ਗੁਰੂਆਂ ਦੇ ਇਤਿਹਾਸ' ਵਿਚ 1973 ਵਿਚ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਿਤ ਹੋਈ ਸੀ, ਪਰ ਇਸ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਕਦੇ ਨਹੀਂ, ਪਰ ਗੁਰੂ ਦੇ ਪ੍ਰਤੀ ਸਵੈ-ਰਚਿਤ ਮਿਹਿਮ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਹੈ। ਵਿਦਵਾਨ ਲੇਖਕ ਆਪਣੀ ਪੁਸਤਕ ਦੇ ਪੰਨਾ 187 'ਤੇ ਅਜੇ ਵੀ ਹੈਰਾਨੀਜਨਕ ਤੌਰ 'ਤੇ ਗੁਰੂ ਦੁਆਰਾ ਉਚਾਰਨ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸਵੈ-ਰਚਿਤ ਬਾਣੀ ਦੀ ਪੰਜਵੀਂ ਪੰਗਤੀ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਸੰਭਵ ਤੌਰ 'ਤੇ ਉਸ ਸਮੇਂ ਜਦੋਂ ਖਾਲਸਾ 1699 ਵਿਚ ਸਾਜਿਆ ਗਿਆ ਸੀ, ਕਿਉਂਕਿ ਇਸ ਵਿਚ ਮਨੁੱਖਾਂ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਹੈ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਅਧਿਆਇ ਦਾ ਸਿਰਲੇਖ ਹੈ। ਪਰ ਫਿਰ ਵੀ ਵਿਦਵਾਨ ਲੇਖਕ ਨੇ ਆਪਣੀ ਪੁਸਤਕ ਦੇ ਪੰਨਾ 237 'ਤੇ ਛੇ ਤੁਕਾਂ ਵਾਲੀ ਗੁਰੂ ਦੀ ਸਵੈ-ਰਚਿਤ ਬਾਣੀ ਦਰਜ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਅਤੇ ਫਿਰ ਵੀ ਉਸੇ ਪੰਨੇ 'ਤੇ ਉਸ ਨੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਅੰਤਲੇ ਸ਼ਬਦ ਭਾਈ ਨੰਦ ਲਾਈ ਦੇ ਸ਼ਬਦਾਂ ਵਿਚ ਦਰਜ ਕੀਤੇ ਹਨ ਜੋ ਇਕ ਵੱਖਰੀ ਤੁਕ ਅਤੇ ਹਉਮੇ ਵਿਚ ਹਨ ਅਤੇ ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਉਸ ਦਾ ਵਿਚਾਰ ਕੇਵਲ ਪਹਿਲੀਆਂ ਚਾਰ ਤੁਕਾਂ ਤੱਕ ਸੀਮਤ ਹੈ। ਫਿਰ ਉਸ ਨੇ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਹਵਾਲੇ ਨਾਲ ਟਿੱਪਣੀ ਕੀਤੀ ਹੈ ਕਿ ਸਿੱਖ ਇਸ ਨੂੰ ਪਹਿਰਾਵਾ ਪਾਉਂਦੇ ਹਨ, ਇਸ ਨੂੰ ਸਜਾਉਂਦੇ ਹਨ, ਪੱਖਾ ਲਗਾਉਂਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਰਾਤ ਨੂੰ ਸੌਂਦੇ ਹਨ। ਖੁਸ਼ਵੰਤ ਸਿੰਘ ਨੇ ਆਪਣੀ ਕਿਤਾਬ "ਦਿ ਸਿੱਖ ਵੇਅ ਆਫ ਲਾਈਫ" ਵਿੱਚ ਇੱਥੋਂ ਤੱਕ ਦੱਸਿਆ ਹੈ ਕਿ ਪਵਿੱਤਰ ਗ੍ਰੰਥ ਨੂੰ ਇੱਕ ਮਜੇ 'ਤੇ ਰੱਖਿਆ ਗਿਆ ਹੈ ਅਤੇ ਕੱਪੜੇ ਵਿੱਚ ਲਪੇਟਿਆ ਗਿਆ ਹੈ, ਆਮ ਤੌਰ 'ਤੇ ਕਢਾਈ ਵਾਲੇ ਰੋਸ਼ਮ ਦੇ ਅਤੇ ਇਸ ਦੇ ਉੱਪਰ ਰਾਇਲਟੀ ਦੇ ਪ੍ਰਤੀਕ ਵਜੋਂ ਇੱਕ ਸ਼ਾਮਿਆਨਾ ਹੈ। ਬਾਣੀ ਦੇ ਆਕਾਰ ਅਤੇ ਵਿਚਾਰ ਬਾਰੇ ਵਿਦਵਾਨ ਨੂੰ ਨਿਆਂਇਕ ਤੌਰ 'ਤੇ ਇਤਿਹਾਸਕ ਤੌਰ 'ਤੇ ਸਹੀ ਮੰਨਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਅਤੇ, ਪਵਿੱਤਰ ਗ੍ਰੰਥ ਨੂੰ ਦਿੱਤੀ ਜਾ ਰਹੀ ਵਰਤਮਾਨ ਵਿਹਾਰਕ ਸਥਿਤੀ, ਕਾਨੂੰਨ ਦੀ ਨਜ਼ਰ ਵਿਚ, ਸਵੀਕਾਰ ਕਰਨ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਹੱਲ ਕਰਨਾ ਪਏਗਾ।

(11) ਮੈਕਾਲਿਫ ਦੀ ਕਿਤਾਬ "ਦਿ ਸਿੱਖ ਰਿਲੀਜ਼ਨ" ਤੋਂ ਬਹੁਤ ਸਮਰਥਨ ਮੰਗਿਆ ਗਿਆ ਸੀ। ਵਿਦਵਾਨ ਲੇਖਕ ਨੇ ਪੂਰਾ ਅਧਿਆਇ 'ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਮੂਰਤੀਵਾਦ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ' ਵਜੋਂ ਸਮਰਪਿਤ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਉਹ 1963 ਦੇ ਆਪਣੇ ਐਡੀਸ਼ਨ ਵਿੱਚ ਪੰਨਾ 68 'ਤੇ ਹਵਾਲਾ ਦਿੰਦਾ ਹੈ, ਦਸਵੇਂ ਗੁਰੂ, ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ, ਨੇ ਸਮਰਾਟ ਔਰੰਗਜ਼ੇਬ ਨੂੰ ਲਿਖੀ ਇੱਕ ਚਿੱਠੀ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਹੈ: -

"ਮੈਂ ਅਸ਼ਾਂਤ ਪਹਾੜੀਆਂ ਦਾ ਨਾਸ਼ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਹਾਂ, ਕਿਉਂਕਿ ਉਹ ਮੂਰਤੀ ਪੂਜਕ ਹਨ ਅਤੇ ਮੈਂ ਮੂਰਤੀਆਂ ਨੂੰ ਤੋੜਨ ਵਾਲਾ ਹਾਂ."

ਇਸ ਨੂੰ ਗੁਰੂ ਦੇ ਮਨ ਦੇ ਇਕਸਾਰ ਢਾਂਚੇ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿਚ ਦਰਸਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ ਅਤੇ ਇਸ ਸਬੰਧ ਵਿਚ ਵਿਚਾਰ

Som Dass and others v. The Shiromani Gurdwara Prabandhak
Committee, Amritsar (M. M. Punchhi, J.)

ਅਧਿਆਇ ਵਿਚ ਗੁਣਾ ਕੀਤੇ ਗਏ ਹਨ। ਗੁਰੂ ਜੀ ਨਾਲ ਜੁੜੀ ਇਤਿਹਾਸਕ ਘਟਨਾ ਨੂੰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਆਪਣੀ ਪੁਸਤਕ ਦੇ ਪੰਨਾ 244 'ਤੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਸ਼ਬਦਾਂ ਵਿੱਚ ਦੁਹਰਾਇਆ ਹੈ:-

"ਹੇ ਪਿਆਰੇ ਖਾਲਸਾ, ਜੋ ਚਾਹੇ (ਮੇਰੇ ਦਰਸ਼ਨ ਕਰੇ, ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਨੂੰ ਵੇਖੋ। ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਪਾਲਣਾ ਕਰੋ। ਇਹ ਗੁਰੂ ਦਾ ਦਰਸ਼ਨ ਸਰੀਰ ਹੈ। ਅਤੇ ਜੋ ਮੈਨੂੰ ਤਨਦੇਹੀ ਨਾਲ ਮਿਲਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਉਹ ਇਸ ਦੇ ਭਜਨਾਂ ਦੀ) ਖੋਜ ਕਰੇ।"

ਇਹ ਸਪੱਸ਼ਟ ਹੈ ਕਿ ਮੈਕਾਲਿਫ ਦੁਆਰਾ ਉਚਾਰੇ ਗਏ ਸ਼ਬਦ ਗੁਰੂ ਦੀ ਸਵੈ-ਰਚਿਤ ਬਾਣੀ ਨਾਲੋਂ ਵੱਖਰੇ ਅਤੇ ਬਹੁਤ ਛੋਟੇ ਹਨ। ਮੈਕਾਲਿਫ ਕਿਹੋ ਜਿਹਾ ਸੀ ਅਤੇ ਕੀ ਉਹ ਬਿਲਕੁਲ ਵੀ ਸੀ? ਇਸ ਲਈ ਬਾਣੀ ਨੂੰ ਨਿਆਇਕ ਮੋਹਰ ਲੱਗਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਸੁਚੇਤ ਵਿਚਾਰ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ।

(12) ਸ. ਖੁਸ਼ਵੰਤ ਸਿੰਘ, ਇੱਕ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਆਧੁਨਿਕ ਲੇਖਕ, ਆਪਣੀ ਕਿਤਾਬ "ਦਿ ਸਿੱਖਸ ਟੂਡੇ", 1959 ਐਡੀਸ਼ਨ, ਜੋ ਕਿ ਆਜ਼ਾਦੀ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਦੇ ਸਮੇਂ ਵਿੱਚ ਲਿਖੀ ਗਈ ਸੀ, ਵਿੱਚ ਪੰਨਾ 53 ਅਤੇ 54 ਉੱਤੇ ਲਿਖਿਆ ਹੈ:

"ਸਿੰਘ ਸਭਾ ਲਹਿਰ 1870 ਦੇ ਦਹਾਕੇ ਵਿੱਚ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋਈ ਸੀ ਅਤੇ ਇਸ ਦਾ ਉਦੇਸ਼ ਸਿੱਖਿਆ ਅਤੇ ਸਾਹਿਤ ਰਾਹੀਂ ਸਿੱਖ ਧਰਮ ਦਾ ਪੁਨਰ-ਜਾਗਰਣ ਸੀ .। ਸਿੰਘ ਸਭਾ ਲਹਿਰ।

ਕੈਨੇਡਾ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਲਈ ਸਰਕਾਰ ਤੋਂ ਸਰਗਰਮ ਸਮਰਥਨ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤਾ। ਸਿੱਖਾਂ ਨੂੰ ਵਾਇਸਰਾਏ ਲਾਰਡ ਲੈਂਡਸਡਾਊਨ ਦੁਆਰਾ "ਮਹਾਰਾਜੀ ਮਹਾਰਾਣੀ (ਮਹਾਰਾਣੀ) ਦੇ ਸੱਚੇ ਅਤੇ ਵਫ਼ਾਦਾਰ ਪਰਜਾ ਵਿੱਚੋਂ ਸਭ ਤੋਂ ਮੋਹਰੀ ਸਥਾਨ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਗਵਰਨਰ ਅਤੇ ਕਮਾਂਡਰ-ਇਨ-ਚੀਫ਼ ਵਰਗੇ ਪੁਰਸ਼ ਸੰਗਠਨ ਦੇ ਸਰਪ੍ਰਸਤ ਬਣ ਗਏ ਅਤੇ ਇਸਦੀ ਸਹਾਇਤਾ ਕੀਤੀ। fu i nds ਨੂੰ ਵਧਾਉਣ ਵਿੱਚ..... ਦੀਆਂ ਸੇਵਾਵਾਂ

ਮਿਸਟਰ ਮੈਕਾਲਿਫ ਨੂੰ 'ਸਿੱਖ ਧਰਮ' ਤੇ ਆਪਣੀਆਂ ਜਿਲਦਾਂ ਤਿਆਰ ਕਰਨ ਲਈ ਖਰੀਦਿਆ ਗਿਆ ਸੀ। ਇਹ ਅੱਜ ਤੱਕ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਭਾਸ਼ਾ ਦੇ ਉਭਾਰ ਨਾਲ ਸਿੱਖ ਧਰਮ ਉੱਤੇ ਮੁੱਖ ਕੰਮ ਹੈ ਰਾਜਨੀਤਿਕ ਚੇਤਨਾ, ਸਿੰਘ ਸਭਾ, : ਸਰਕਾਰ ਅਤੇ ਉਪਰਲੇ ਨਾਲ ਇਸਦੀ ਖੁਰਾਕ ਸਬੰਧਾਂ ਕਾਰਨ

ਇਸ ਦੀ ਲੀਡਰਸ਼ਿਪ ਦੇ ਮੱਧ-ਵਰਗ ਦੇ ਸੁਭਾਅ ਨੇ ਜਨਤਾ ਵਿੱਚ ਆਪਣੀ ਪ੍ਰਸਿੱਧੀ ਗੁਆਉਣੀ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿੱਤੀ। ਇਸ ਦਾ ਸਿਆਸੀ ਪਹਿਲੂ ਚੀਫ਼ ਖ਼ਾਲਸਾ ਦੀਵਾਨ ਨਾਮਕ ਸੰਸਥਾ ਦੁਆਰਾ ਦੁਬਾਰਾ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਗਿਆ। ਚੀਫ਼ ਖ਼ਾਲਸਾ ਦੀਵਾਨ ਦੀ ਰਾਜਨੀਤੀ ਰਾਸ਼ਟਰਵਾਦੀ ਲਹਿਰ ਦੇ ਵਿਰੋਧੀ ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਬੰਟਿਸ਼ ਪੱਖੀ ਅਤੇ ਉਦਾਸੀਨ ਸੀ।

(ਜ਼ੋਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ)

ਸ. ਖੁਸ਼ਵੰਤ ਸਿੰਘ ਨੇ ਸਿੰਘ ਸਭਾ ਅਤੇ ਮੈਕਾਲਿਫ਼ ਦੀ ਭੂਮਿਕਾ ਬਾਰੇ ਜਿਸ ਤਣਾਅ ਵਿੱਚ ਲਿਖਿਆ ਹੈ, ਉਸ ਦੇ ਸੰਦਰਭ ਵਿੱਚ ਉਸ ਦੀਆਂ ਰਚਨਾਵਾਂ ਨੂੰ ਸੰਦੇਹ ਨਾਲ ਸੰਭਾਲਣ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ।

(13) ਮੈਂ ਪੰਜਾਬ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਭਾਸ਼ਾ ਵਿਭਾਗ ਦੁਆਰਾ ਪੁਨਰ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਿਤ ਮਹਿਮਾ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਭਾਗ-2, ਅਧਿਆਇ-9 ਦੇ ਸੰਬੰਧਤ ਭਾਗਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਵੀ ਲੰਘਿਆ ਹਾਂ ਪਰ ਮੈਂ ਇਕਬਾਲ ਕਰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਮੈਨੂੰ ਇਸ ਵਿੱਚ ਗੁਰੂ ਦੀ ਸਵੈ-ਰਚਿਤ ਬਾਣੀ ਨਹੀਂ ਲੱਭੀ। ਮੈਨੂੰ ਇਹ ਗਿਆਨੀ ਗਿਆਨ ਸਿੰਘ ਰਚਿਤ “ਤਰਿਖ ਗੁਰੂ ਖਾਲਸਾ” ਭਾਗ-1 ਜਾਂ ‘ਸ੍ਰੀ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਦਰਸ਼ਨ ਕਰਤਾ’ ਵਰਗੀ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਪੁਸਤਕ ਵਿੱਚ ਨਹੀਂ ਮਿਲਦਾ। ‘ਸ੍ਰੀ ਗੁਰ ਪ੍ਰਤਾਪ ਸੂਰਜ ਗ੍ਰੰਥ’ ਅਤੇ ਕੁਝ ਹੋਰ ਪੁਸਤਕਾਂ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਉਪਰੋਕਤ ਪੁਸਤਕਾਂ ਪੁਰਾਣੀਆਂ ਦੱਸੀਆਂ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ ਅਤੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਕੁਝ ਨੇ ਹਾਲ ਹੀ ਵਿੱਚ ਪੰਜਾਬ ਸਰਕਾਰ ਦਾ ਧਿਆਨ ਖਿੱਚਿਆ ਸੀ, ਜਿਸ ਨੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਭਾਸ਼ਾ ਵਿਭਾਗ ਵੱਲੋਂ ਮੁੜ ਛਾਪਿਆ ਗਿਆ ਸੀ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਹੋਰ ਪੁਸਤਕਾਂ ਦਾ ਵੀ ਮਾਮਲਾ ਹੈ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਸੰਦਰਭ ਵਿੱਚ ਗਿਆਨੀ ਗਿਆਨ ਸਿੰਘ ਦੁਆਰਾ 1874 ਈ: ਵਿੱਚ ਲਿਖੀ ‘ਪੰਤ ਪ੍ਰਕਾਸ਼’, 1978 ਵਿੱਚ ਪੰਜਾਬ ਭਾਸ਼ਾ ਵਿਭਾਗ ਵੱਲੋਂ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਿਤ ਅਤੇ ਸ: ਗੁਰਬਖਸ਼ ਸ਼ਹੀਦ ਦੁਆਰਾ ਲਿਖੀ ਗਈ ‘ਗੁਰੂ ਸਾਗਰ ਰਤਨ ਪ੍ਰਕਾਸ਼’ ਵਜੋਂ ਮੰਗੀ ਗਈ ਸੀ। 1927 ਵਿੱਚ.

(14) ਲੇਖਕਾਂ ਦੁਆਰਾ ਦਰਜ ਇਤਿਹਾਸਕ ਤੱਥਾਂ ਦੇ ਕਾਰਨ ਇੱਕ ਨਿਆਂਇਕ ਵਿਅਕਤੀ ਹੈ। - ਇਤਿਹਾਸਕਾਰ, ਅਤੇ ਨਿਆਂਇਕ ਅਥਾਰਟੀ 'ਤੇ ਵੀ। ਫਿਰ ਵੀ ਉਹਨਾਂ ਨੇ ਇਹ ਸੂਚੇਤ ਸ਼ਬਦ ਵੀ ਦਿੱਤਾ ਹੈ ਕਿ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਕੇਵਲ ਉਦੋਂ ਹੀ ਅਧਿਕਾਰਤ ਹਨ ਜਦੋਂ ਗੁਰਦੁਆਰੇ ਵਿੱਚ ਜਨਤਕ ਤੌਰ 'ਤੇ ਪੂਜਾ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਹੋਰ ਨਹੀਂ। ਅਤੇ ਫਿਰ ਦੁਬਾਰਾ ਆਪਣੇ ਫੈਸਲੇ ਦੇ ਪੈਰਾ 27 ਵਿੱਚ, ਸ੍ਰੀ ਟੀ.ਐਸ. ਮਾਂਗਟ ਦੀ ਦਲੀਲ ਨੂੰ ਪੂਰਾ ਕਰਦੇ ਹੋਏ, ਅਪੀਲਕਰਤਾਵਾਂ ਦੇ ਵਕੀਲ ਨੇ ਦੇਖਿਆ ਹੈ ਕਿ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਸਾਹਿਬ ਅਤੇ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ ਨਿਆਂਇਕ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਵਜੋਂ ਮਾਨਤਾ ਦੇਣ ਨਾਲ, ਇਹ ਦਲੀਲ ਹੈ ਕਿ ਦੋ ਨਿਆਂਇਕ ਸਿਧਾਂਤ ਹੋਂਦ ਵਿੱਚ ਆਉਣਗੇ। ਉਸੇ ਸੰਸਥਾ ਦੇ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਨੂੰ ਇਹ ਵਿਚਾਰ ਲੈ ਕੇ ਮਿਲਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ ਅਸਲ ਵਿੱਚ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਹਜ਼ੂਰੀ ਇਮਾਰਤ ਨੂੰ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਦਾ ਨਾਮ ਦਿੰਦੀ ਹੈ। ਉਸਨੇ ਅੱਗੇ ਕਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਕੁਝ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚ, ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਅਤੇ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜਾਇਦਾਦ ਰੱਖਣ ਦੀ ਸਮਰੱਥਾ ਵਿੱਚ ਸਮਾਨਾਰਥੀ ਬਣ ਜਾਂਦੇ ਹਨ।

ਉਸਨੇ ਅੱਗੇ ਇਹ ਵਿਚਾਰ ਵੀ ਲਿਆ ਹੈ ਕਿ ਭਾਵੇਂ ਜਾਇਦਾਦਾਂ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਸਾਹਿਬ ਅਤੇ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਵੱਖਰੀ ਮਲਕੀਅਤ ਹੋਣ, ਇਹ ਦਾਨੀ ਦੀ ਮਰਜ਼ੀ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੋਵਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਕਿਸੇ ਇੱਕ ਦੇ ਹੱਕ ਵਿੱਚ ਐਡਮੋਟ ਦੀ ਚੋਣ ਕਰੇ ਅਤੇ ਇਸ ਸਥਿਤੀ ਵਿੱਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਇਹ ਕਰਨਾ ਪਵੇਗਾ। ਵੱਖਰੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਨਜ਼ੀਠਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ • ਅਤੇ ਇਸ ਨੂੰ ਮਿਲਾਇਆ ਜਾਂ ਮਿਲਾਇਆ ਨਹੀਂ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਅੰਤ ਵਿੱਚ, ਉਸਨੇ ਦੇਖਿਆ ਹੈ ਕਿ ਉਹਨਾਂ ਦੁਆਰਾ ਸੰਪੱਤੀ ਨੂੰ ਵੱਖਰੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਰੱਖਣ ਨਾਲ ਕੋਈ ਵਿਹਾਰਕ ਮੁਸ਼ਕਲ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦੀ ਕਿਉਂਕਿ ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਸਥਿਤੀ ਜਾਂ ਸਮਰੱਥਾ ਦੂਜੇ ਨੂੰ ਛੱਡਣ ਲਈ ਕੰਮ ਨਹੀਂ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਮੈਂ ਆਪਣੇ ਵਿਦਵਾਨ ਵੀਰ ਨੂੰ ਸਮਝਦਾ ਹਾਂ, ਉਸਨੇ ਲਾਸ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ ਇੱਕ ਮੂਰਤੀ ਦੀ ਚੌਕੀ 'ਤੇ ਰੱਖ ਦਿੱਤਾ

Som Dass and others v. The Shiromani Gurdwara Prabandhak
Committee, Amritsar (M. M. Punchhi, J.)

ਅਤੇ ਜਦੋਂ ਇਹ ਕਿਸੇ ਜਨਤਕ ਸਥਾਨ 'ਤੇ ਸਥਾਪਤ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਗੁਰਦੁਆਰੇ ਨੂੰ ਹਿੰਦੂ ਮੰਦਰ ਦੇ ਪੱਧਰ 'ਤੇ ਰੱਖ ਦਿੱਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ; ਇੱਕ ਨਤੀਜਾ ਜੋ ਮਹੰਤ ਲਛਮਣ ਦਾਸ ਦੇ ਕੇਸ (ਸੁਪਰਾ) ਵਿੱਚ ਫੁਲ ਬੈਚ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਦੇ ਉਲਟ ਹੋਵੇਗਾ ਅਤੇ ਸੰਭਵ ਤੌਰ 'ਤੇ ਗੁਰੂ ਦੇ ਪ੍ਰਵਾਨਿਤ ਕਥਨਾਂ ਦੀ ਹਿੰਸਾ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ ■ ਜੋ ਮੂਰਤੀ ਪੂਜਾ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਸਨ।

(15) ਬੀਓਸੋਫੀਕਲ ਪਬਲਿਸ਼ਿੰਗ ਹਾਊਸ, ਮਦਰਾਸ ਦੀ ਸਰਪ੍ਰਸਤੀ ਹੇਠ ਲਿਖੀ ਗਈ ਕਿਤਾਬ ਡੰਕਨ ਗ੍ਰੀਨਲੈਸ ਦੁਆਰਾ "ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਇੰਜੀਲ" ਵਿੱਚ, ਵਿਦਵਾਨ ਲੇਖਕ ਨੇ ਦੇਖਿਆ ਹੈ।—

“ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਦਾ ਹੀ ਸਰੀਰ ਸਮਝਿਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ... ਪਰ ਇਸ ਦੇ ਅੱਗੇ ਕੋਈ ਜੋਤ ਜਾਂ ਧੂਪ ਨਹੀਂ ਜਗਾਈ ਜਾਣੀ ਚਾਹੀਦੀ। ਕਿਸੇ ਮੂਰਤੀ ਨੂੰ ਫੁੱਲ ਨਹੀਂ ਚੜ੍ਹਾਏ ਜਾਣਗੇ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਸਮੁੰਦਰੀ ਜਹਾਜ਼ 'ਤੇ ਘੰਟੀਆਂ ਵਜਾਈਆਂ ਜਾਣਗੀਆਂ। ਜੇ ਸੱਚੇ ਅਰਥਾਂ ਵਿੱਚ ਕੇਵਲ ਪ੍ਰਮਾਤਮਾ ਦੇ ਆਪਣੇ ਹੀ ਯੋਗ ਵਿਅਕਤੀ ਦੇ ਕਾਰਨ ਹੈ ਅਤੇ ਕੋਈ ਵੀ ਸਿੱਖ ਗ੍ਰੰਥੀ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦਾ।

ਵਿਦਵਾਨ ਲੇਖਕ ਨੇ ਫਿਰ ਅੱਗੇ ਦੇਖਿਆ: -

“ਫਿਰ ਵੀ ਇਹ ਇੱਥੇ ਅਤੇ ਉੱਥੇ ਸੱਚ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਡਾ: ਸ਼ੇਰ ਸਿੰਘ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ (ਪੰਨਾ 90):

ਅਨਪੜ੍ਹ ਸਿੱਖਾਂ ਵਿੱਚ ਗ੍ਰੰਥ ਇੱਕ ਮੂਰਤੀ ਦੀ ਥਾਂ ਲੈ ਰਿਹਾ ਹੈ - ਇੱਕ ਸਿੱਖ ਨੂੰ ਇੱਕ ਮਹਾਨ ਕਾਰੀਗਰ ਦੀ ਸੰਤੁਸ਼ਟੀ ਮਿਲਦੀ ਹੈ ਜੋ ਗ੍ਰੰਥ ਨੂੰ ਸੁੰਦਰ ਕੱਪੜੇ ਪਹਿਨਾ ਕੇ, ਇਸਨੂੰ ਇੱਕ ਵਧੀਆ ਸਜਾਏ ਕਮਰੇ ਵਿੱਚ ਆਲੀਸ਼ਾਨ ਬਣਾ ਕੇ, ਫੁੱਲ ਚੜ੍ਹਾ ਕੇ ਅਤੇ ਉਸ ਕਮਰੇ ਦਾ ਫਰਸ਼ ਧੋਣ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਦਾ ਹੈ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਇਹ ਹੈ। ਬੇਸ਼ੱਕ ..., ਅਜਿਹੇ ਅਭਿਆਸਾਂ ਨੂੰ ਸਮਝਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਉਹ ਹਿੰਦੂ ਧਰਮ ਵਿੱਚ ਮੁੜ ਮੁੜ ਆਉਣ ਦੇ ਉਸ ਹਿੱਸੇ ਨੂੰ ਸਮਝ ਰਹੇ ਹਨ ਜਿਸ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਸਿੱਖ ਧਰਮ ਦਾ ਸਮੁੱਚਾ ਆਧੁਨਿਕ ਰੁਝਾਨ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਗੁਰੂਆਂ ਦਾ ਮੂਲ ਮਿਸ਼ਨ ਇੱਕ ਖੁੱਲ੍ਹੀ ਉਪਜ ਹੈ।

(16) ਇਸ ਵਿਆਖਿਆ 'ਤੇ ਸਰਵਜਨਕ ਤੌਰ 'ਤੇ ਪੂਜਾ ਕੀਤੀ ਜਾਣ ਵਾਲੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਹਰ ਇੱਕ ਨਕਲ ਇੱਕ ਨਿਆਂਇਕ ਵਿਅਕਤੀ ਬਣ ਜਾਵੇਗੀ, ਭਾਵੇਂ ਇਹ ਕਿਸੇ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਸਥਾਨ 'ਤੇ ਲਗਾਉਣ ਦੀ ਮਿਆਦ ਕਿਉਂ ਨਾ ਹੋਵੇ, ਅਤੇ ਭਾਵੇਂ ਇਹ ਖੁੱਲ੍ਹੇ ਅਸਮਾਨ ਹੇਠ, ਸ਼ਾਮਿਆਨਾ ਜਾਂ ਛੱਤਰੀ ਹੋਵੇ। ਇੱਥੋਂ ਤੱਕ ਕਿ ਇਸ ਨੂੰ ਉੱਚਾ ਚੁੱਕਣ ਲਈ ਇੱਕ ਇਮਾਰਤ ਵੀ ਜ਼ਰੂਰੀ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗੀ। ਪਰ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 16 ਅਧੀਨ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਜਾਣ ਵਾਲਾ ਮੁੱਦਾ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਕੀ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਇੱਕ ਸਿੱਖ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਹੈ ਜੋ ਇਹ ਮੰਨਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇੰਟ-ਮੋਰਟਾਰ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਹੈ ਜਿਸ ਨਾਲ ਨਿਰਣੇ ਤੋਂ ਬਾਅਦ 'ਸਿੱਖ' ਅਗੇਤਰ ਜੋੜਿਆ ਜਾਣਾ ਹੈ ਜਾਂ ਨਹੀਂ। ਫਿਰ ਮਹੰਤ ਲਛਮਣ ਦਾਸ ਦੇ ਕੇਸ (ਸੁਪਰਾ) ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਗਟ ਕੀਤੇ ਗਏ 'ਵਿਚਾਰ' ਕਿੱਥੇ ਜਾਂਦਾ ਹੈ? ਇਹ ਸਭ ਹੈਰਾਨ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਹੈ; ਕਰਾਸ ਕਰੰਟ ਦਾ ਗੁੱਸਾ। ਹੋਰਨਾਂ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ, ਮੇਰੇ ਵਿਦਵਾਨ ਭਰਾ ਦੁਆਰਾ ਲਿਆ ਗਿਆ ਟ੍ਰਿਸਟੀਕੋਣ ਦਵੈਤ ਤੋਂ ਬਚਣ ਦੇ ਨਿਸ਼ਚਤ ਸਿਧਾਂਤ ਨੂੰ ਵੀ ਮੰਨਦਾ ਹੈ। ਲਾਹੌਰ ਹਾਈ

ਕੋਰਟ ਨੇ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਦੇ ਠਾਕੁਰਦੁਆਰਾ ਫੋਰਮਲ ਦੇ ਕੇਸ (ਸੁਪਰਾ) ਵਿੱਚ ਇਸਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਨਿਪਟਾਰਾ ਕੀਤਾ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਉੱਪਰ ਨੋਟ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਇਸ ਮਾਮਲੇ ਦੇ ਠੰਡੇ ਵਿਚਾਰ 'ਤੇ, ਮੇਰੀ ਸਾਵਧਾਨੀ ਦੇ ਸ਼ਬਦ ਨੂੰ ਦਰਜ ਕਰਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਮੈਂ ਇਸ ਮੌਕੇ 'ਤੇ ਕੇਸ ਦੇ ਹੋਰ ਪਹਿਲੂਆਂ ਅਤੇ ਇੱਥੋਂ ਤੱਕ ਕਿ ਗੁਣਾਂ 'ਤੇ ਵੀ ਵਿਚਾਰ ਕਰਨ ਦੀ ਤਜਵੀਜ਼ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ ਹਾਂ ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਇਹਨਾਂ ਬੁਨਿਆਦੀ ਸਵਾਲਾਂ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰਤ ਨਿਪਟਾਰਾ ਨਹੀਂ ਹੋ ਜਾਂਦਾ।

(17) ਉਪਰੋਕਤ ਕਾਰਨਾਂ ਕਰਕੇ, ਇਹਨਾਂ ਕਾਗਜ਼ਾਂ ਨੂੰ ਮਾਈ ਲਾਰਡ ਚੀਫ਼ ਜਸਟਿਸ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਰੱਖਿਆ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਜੋ ਇਸ ਰਾਏ ਦੇ ਸ਼ੁਰੂਆਤੀ ਹਿੱਸੇ ਵਿੱਚ ਸੁਣਨ ਅਤੇ ਉਹਨਾਂ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਸੁਣਨ ਅਤੇ ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਫੈਸਲਿਆਂ ਦੀ ਸ਼ੁੱਧਤਾ ਦੀ ਜਾਂਚ ਕਰਨ ਲਈ ਪ੍ਰਸਤਾਵਿਤ ਕਿਸਮ ਦਾ ਇੱਕ ਵੱਡਾ ਬੈਚ ਗਠਿਤ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕੇ। ਇਹ ਅਦਾਲਤ ਅਤੇ ਲਾਹੌਰ ਹਾਈ ਕੋਰਟ, ਜੋਗਿੰਦਰ ਨਾਥ ਨਾਸਕਰ ਦੇ ਕੇਸ (ਸੁਪਰਾ) ਦੀ ਨੁੱਕਰ 'ਤੇ, ਤਾਂ ਜੋ ਅੰਤ ਵਿੱਚ ਰੋਸ਼ਨੀ ਚਮਕੇ ਅਤੇ ਰਾਜ ਕਰੇ। ਅਨੁਸਾਰ ਆਦੇਸ਼ ਦਿੱਤੇ ਹਨ।

ਵਿਚਾਰ ਦਾ ਅੰਤਰ

ਕੇ. ਐਸ. ਟਿਵਾਣਾ, ਜੇ:

ਵਿਚਾਰਾਂ ਦੇ ਮਤਭੇਦ ਦੇ ਮੱਦੇਨਜ਼ਰ ਇਸ ਕੇਸ ਨੂੰ ਮੇਰੇ ਫੋਰਡ ਚੀਫ਼ ਜਸਟਿਸ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਇੱਕ ਵੱਡਾ ਬੈਚ ਬਣਾਉਣ ਲਈ ਰੱਖਿਆ ਜਾਵੇ। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਮੈਂ ਆਪਣੇ ਭਰਾ ਨਾਲ ਇੰਨੇ ਵੱਡੇ ਬੈਚ ਦੇ ਗਠਨ ਲਈ ਸਹਿਮਤ ਨਹੀਂ ਹਾਂ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਸੁਝਾਅ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ, ਅਤੇ ਇਹ ਮਾਮਲਾ ਮੇਰੇ ਮਾਲਕ ਚੀਫ਼ ਜਸਟਿਸ ਦੇ ਵਿਵੇਕ 'ਤੇ ਛੱਡ ਦਿੱਤਾ ਜਾਵੇ।

ਪ੍ਰੋਮ ਚੰਦ ਜੈਨ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਏ.ਸੀ.ਜੇ., ਡੀ.ਐਸ. ਤੇਵਤੀਆ ਅਤੇ ਐਸ.ਪੀ ਗੋਇਲ, ਜੇ.ਜੇ. ਪ੍ਰੋਮ ਚੰਦ ਜੈਨ, ਕਾਰਜਕਾਰੀ ਸੀ.ਜੇ.

(1) ਇਹ ਦੋ ਅਪੀਲਾਂ (1978 ਦੀ FAO ਨੰ. 449 ਅਤੇ 1980 ਦੀ ਨੰ. 2) ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਡਿਵੀਜ਼ਨ ਬੈਚ ਅੱਗੇ ਸੁਣਵਾਈ ਲਈ ਆਈਆਂ, ਵਿਦਵਾਨ ਜੱਜਾਂ ਵਿਚਕਾਰ ਮਤਭੇਦ ਪੈਦਾ ਹੋਣ ਕਾਰਨ ਮਾਮਲੇ ਨੂੰ ਵੱਡੇ ਬੈਚ ਵੱਲੋਂ ਫੈਸਲੇ ਲਈ ਭੇਜ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ।

(2) ਇਹ ਸ਼ੁਰੂ ਵਿੱਚ ਦੇਖਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ ਧਿਰਾਂ ਦੇ ਵਿਦਵਾਨ ਵਕੀਲ ਨੇ ਕਿਸੇ ਵੀ ਨਿਆਂਇਕ ਦੀ ਸ਼ੁੱਧਤਾ ਨੂੰ ਚੁਣੌਤੀ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤੀ।

ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੁਆਰਾ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਫੈਸਲੇ। ਵਿਦਵਾਨ ਵਕੀਲ ਅਨੁਸਾਰ ਅਪੀਲਾਂ ਦਾ ਨਿਰਣਾ ਸਿਰਫ਼ ਮੈਰਿਟ ਅਤੇ ਰਿਕਾਰਡ 'ਤੇ ਮੌਜੂਦ ਸਬੂਤਾਂ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਸਥਿਤੀ ਵਿੱਚ, ਇਹ ਸਵਾਲ ਵਿਚਾਰਨ ਲਈ ਪੈਦਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਕੀ ਸਿੱਖ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਐਕਟ, 1925 ਦੀ ਧਾਰਾ 34 ਅਧੀਨ ਤਰਜੀਹੀ ਅਪੀਲਾਂ ਦੀ ਸੁਣਵਾਈ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਡਿਵੀਜ਼ਨ ਬੈਚ ਦੇ ਵਿਦਵਾਨ ਜੱਜਾਂ ਵਿੱਚ ਮਤਭੇਦ ਹੋਣ ਦੀ ਸੂਰਤ ਵਿੱਚ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੁਆਰਾ ਸੁਣਵਾਈ ਕੀਤੀ ਜਾਣੀ ਹੈ? ਤੀਜੇ ਜੱਜ ਜਾਂ ਫੁੱਲ ਬੈਚ ਦੁਆਰਾ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਹੈ। ਮਾਮਲੇ ਦੇ ਇਸ ਪਹਿਲੂ 'ਤੇ, ਅਸੀਂ ਦੋਵਾਂ ਧਿਰਾਂ ਦੇ ਵਕੀਲ ਨੂੰ ਸੁਣਿਆ ਹੈ ਅਤੇ ਪਤਾ ਲੱਗਾ ਹੈ ਕਿ ਸਾਡੇ ਸਾਹਮਣੇ ਜੋ ਸਵਾਲ ਖੜ੍ਹਾ ਹੈ, ਉਹ ਸੰਗਠਿਤ ਨਹੀਂ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਮਹੱਤ ਸਵਰਨ ਦਾਸ ਬਨਾਮ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਬੰਧਕ ਕਮੇਟੀ, ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ (ਸ . 26)। ਕਿਸੇ ਵੀ ਵਿਦਵਾਨ ਵਕੀਲ ਨੇ ਉਸ ਫੈਸਲੇ ਦੀ ਸ਼ੁੱਧਤਾ ਨੂੰ ਚੁਣੌਤੀ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤੀ ਅਤੇ ਇਹ ਮੰਨਿਆ ਕਿ ਅਪੀਲਾਂ ਦੀ ਸੁਣਵਾਈ ਫੁੱਲ ਬੈਚ ਦੁਆਰਾ ਨਹੀਂ ਬਲਕਿ ਤੀਜੇ ਵਿਦਵਾਨ ਜੱਜ ਦੁਆਰਾ ਕੀਤੀ ਜਾਣੀ ਹੈ। ਇਹ ਵਿਚਾਰ ਰੱਖਣ ਦੇ

Som Dass and others v. The Shiromani Gurdwara Prabandhak Committee, Amritsar (M. M. Punchhi, J.)

ਕਾਰਨਾਂ ਨੂੰ ਦੁਬਾਰਾ ਲਿਖਣਾ ਵਿਅਰਥ ਹੋਵੇਗਾ ਕਿ ਦੇ ਵਿਦਵਾਨ ਜੱਜਾਂ ਵਿੱਚ ਮੱਤਭੇਦ ਹੋਣ ਦੀ ਸੂਰਤ ਵਿੱਚ, ਸਿੱਖ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਐਕਟ, 1925 ਦੀ ਧਾਰਾ 34 ਅਧੀਨ ਅਪੀਲ ਦੀ ਸੁਣਵਾਈ ਤੀਜੇ ਵਿਦਵਾਨ ਜੱਜ ਦੁਆਰਾ ਕੀਤੀ ਜਾਣੀ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਅਸੀਂ ਮਹੰਤ ਸਵਰਨ ਦਾਸ ਦੇ ਕੇਸ (ਸੁਪਰਾ) ਵਿੱਚ ਦਰਸਾਏ ਗਏ ਵਿਚਾਰ ਨਾਲ ਸਤਿਕਾਰਯੋਗ ਸਹਿਮਤੀ ਵਿੱਚ ਹਨ। ਸਾਡਾ ਧਿਆਨ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਹਰੀ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਚੇਲਾ ਦਇਆ ਸਿੰਘ ਬਨਾਮ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਬੰਧਕ ਕਮੇਟੀ, ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਅਤੇ ਹੋਰਾਂ (27) ਵਿੱਚ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਫੁਲ ਬੈਚ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਵੱਲ ਖਿੱਚਿਆ ਗਿਆ ਸੀ, ਪਰ ਉਸ ਕੇਸ ਵਿੱਚ ਮੁੱਦੇ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਅਤੇ ਤੱਥਾਂ 'ਤੇ ਉਸ ਕੇਸ ਦੀ ਸੁਣਵਾਈ ਫੁੱਲ ਬੈਚ ਦੁਆਰਾ ਕੀਤੀ ਗਈ ਅਤੇ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ। ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਪਹਿਲਾਂ ਦੇਖਿਆ ਗਿਆ ਹੈ, ਅਸੀਂ ਮਹੰਤ ਸਵਰਨ ਦਾਸ ਦੇ ਕੇਸ (ਸੁਪਰਾ) ਵਿੱਚ ਲਏ ਗਏ ਵਿਚਾਰ ਨਾਲ ਸਤਿਕਾਰਤ ਸਹਿਮਤ ਹਾਂ ਅਤੇ ਮੰਨਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਅਪੀਲਾਂ ਦੀ ਸੁਣਵਾਈ ਤੀਜੇ ਵਿਦਵਾਨ ਜੱਜ ਦੁਆਰਾ ਕੀਤੀ ਜਾਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। ਅਸੀਂ ਉਸ ਅਨੁਸਾਰ ਆਰਡਰ ਕਰਦੇ ਹਾਂ।

ਡੀ.ਐਸ. ਤੇਵਤੀਆ ਜੇ.-ਮੈਂ ਸਹਿਮਤ ਹਾਂ।

ਐਸਪੀ ਗੋਇਲ ਜੇ.-ਮੈਂ ਸਹਿਮਤ ਹਾਂ।

ਡੀ ਐਸ ਤਿਵਾਤੀਆ, ਜੇ.

(1) ਸਿੱਖ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਟ੍ਰਿਬਿਊਨਲ ਦੇ ਹੁਕਮਾਂ ਵਿਰੁੱਧ ਇਸ ਅਪੀਲ ਦੀ ਸੁਣਵਾਈ ਕੇ.ਐਸ ਟਿਵਾਣਾ ਅਤੇ ਐਮ.ਐਮ.ਪੰਛੀ, ਜੇ.ਜੇ.

(2) ਇਹ ਮਾਮਲਾ ਸਿੱਖ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਟ੍ਰਿਬਿਊਨਲ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਸਿੱਖ ਗੁਰਦੁਆਰਿਆਂ ਦੀ ਧਾਰਾ 8 ਅਤੇ 10 ਤਹਿਤ ਪਟੀਸ਼ਨ ਰਾਹੀਂ ਆਇਆ ਸੀ।

(26) 1971 ਦੇ FAO ਨੰਬਰ 315 ਨੇ 9 ਅਕਤੂਬਰ, 1980 ਨੂੰ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ।

(27) ਏਆਈਆਰ 1976 ਪੰਜਾਬ ਅਤੇ ਹਰਿਆਣਾ 130.

ਐਕਟ, 1925 (ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਐਕਟ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ) ਸੋਮ ਦੱਤ ਪੁੱਤਰ ਭਗਤ ਰਾਮ, ਸੰਤ ਰਾਮ ਪੁੱਤਰ ਨਰਾਇਣ ਦਾਸ ਅਤੇ ਅਨੰਤ ਰਾਮ ਪੁੱਤਰ ਸ਼ਾਮ ਦਾਸ ਪਿੰਡ ਬਿਲਾਸਪੁਰ ਦੁਆਰਾ ਦਾਇਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਪਿੰਡ ਦੇ ਖੇਤਰ ਵਿੱਚ ਸਥਿਤ ਧਰਮਸ਼ਾਲਾ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਨਾਮ ਦੀ ਸੰਸਥਾ ਦਾ ਦਾਅਵਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਬਿਲਾਸਪੁਰ, ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਪਟਿਆਲਾ ਅਤੇ ਅਧਿਸੂਚਿਤ,— ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 7, ਉਪ-ਧਾਰਾ 3 ਦੇ ਅਧੀਨ 14 ਸਤੰਬਰ, 1962 ਨੂੰ ਇੱਕ ਗਜ਼ਟ ਨੋਟੀਫਿਕੇਸ਼ਨ ਰਾਹੀਂ, ਸਿੱਖ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਵਜੋਂ, ਪਟੀਸ਼ਨਕਰਤਾ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਪੂਰਵਜਾਂ ਦੁਆਰਾ ਮਾਲਕੀ ਅਤੇ ਪ੍ਰਬੰਧਿਤ ਉਦਾਸੀਆਂ ਦੀ ਧਰਮਸ਼ਾਲਾ ਅਤੇ ਡੇਰਾ ਹੋਣ ਲਈ ਆਪਣੇ ਪੁਰਖਿਆਂ ਦੇ ਸਮੇਂ ਤੋਂ ਅਤੇ ਖੁਦ ਆਪਣੇ ਪੁਰਖਿਆਂ ਦੇ ਹਿੱਸੇ ਅਨੁਸਾਰ ਉਕਤ ਡੇਰੇ ਦੇ ਵਿਰਾਸਤੀ ਅਹੁਦੇਦਾਰ ਹਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਉਕਤ ਧਰਮਸ਼ਾਲਾ ਨਾਲ ਜੁੜੀ ਜ਼ਮੀਨ 'ਤੇ ਵੀ ਕਬਜ਼ਾ ਹੋਣ ਦਾ ਦਾਅਵਾ ਕੀਤਾ। ਟ੍ਰਿਬਿਊਨਲ ਜਿਸ ਨੇ ਉਕਤ ਪਟੀਸ਼ਨ ਨੂੰ ਰਾਜ ਸਰਕਾਰ ਦੁਆਰਾ ਰੈਫਰ ਕੀਤੇ ਜਾਣ 'ਤੇ ਸੁਣਵਾਈ ਕੀਤੀ, ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਪਟੀਸ਼ਨਰ ਇਹ ਸਥਾਪਿਤ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਅਸਫਲ ਰਹੇ ਹਨ ਕਿ ਉਹ ਦਿੱਤੀ ਸੰਸਥਾ ਦੇ ਵਿਰਾਸਤੀ ਧਾਰਕ ਹਨ ਅਤੇ ਇਸ ਲਈ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਕਹਿਣ 'ਤੇ ਧਾਰਾ 8 ਅਧੀਨ ਪਟੀਸ਼ਨ ਵਿਚਾਰਨਯੋਗ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਇਹ ਵੀ ਮੰਨਿਆ ਗਿਆ ਕਿ ਪਟੀਸ਼ਨਰ ਇਹ ਸਥਾਪਿਤ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਅਸਫਲ ਰਹੇ ਕਿ ਉਹ ਦਿੱਤੀ ਸੰਸਥਾ ਨਾਲ

ਜੁੜੀ ਜਾਇਦਾਦ ਦੇ ਮਾਲਕ ਹਨ।

(3) ਇਸ ਅਪੀਲ ਦੀ ਸੁਣਵਾਈ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਬੈਂਚ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਜੋ ਮਾਮਲਾ ਉਜਾਗਰ ਹੋਇਆ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਇੱਕ ਸੀ ਪਟੀਸ਼ਨਕਰਤਾ ਸੋਮ ਦੱਤ ਪੁੱਤਰ ਭਗਤ ਰਾਮ, ਸੰਤ ਰਾਮ ਪੁੱਤਰ ਨਰਾਇਣ ਦਾਸ ਅਤੇ ਸੰਤ ਰਾਮ ਪੁੱਤਰ ਨਰਾਇਣ ਦਾਸ ਤੋਂ ਮਾਲ ਰਿਕਾਰਡ ਵਿੱਚ ਮਾਲਕੀ ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ ਐਟਰੀ ਦੀ ਤਬਦੀਲੀ ਦੀ ਬੇਅਸਰਤਾ। ਅਨੰਤ ਰਾਮ ਪੁੱਤਰ ਸ਼ਾਮ ਦਾਸ ਨੇ ਫਰਮਾਨ-ਏ-ਸ਼ਾਹੀ ਮਿਤੀ 18 ਅਪ੍ਰੈਲ, 1921 ਨੂੰ ਇੰਤਕਾਲ ਨੰ: 692 ਮਿਤੀ ਮੱਘਰ 27, 1985 ਬੀ.ਕੇ. ਐਕਸ.ਪੀ.8/ਆਰ.8 ਦੁਆਰਾ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਨਾਂ ਰੱਖਿਆ, ਜਿਸ ਵਿਚ ਲਿਖਿਆ ਹੈ। ਹੇਠ ਅਨੁਸਾਰ: -

"ਭਵਿੱਖ ਵਿੱਚ ਹਦਾਇਤਾਂ ਜਾਰੀ ਕੀਤੀਆਂ ਜਾਣ ਕਿ ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਮਹੰਤ ਦੀ ਨਿਯੁਕਤੀ ਇਜਲਾਸ-ਏ-ਖਾਸ ਦੁਆਰਾ ਡਿਊਟੀ ਮੁੱਲਾ ਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਵਾਨ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ, ਉਦੋਂ ਤੱਕ ਮਹੰਤ ਨੂੰ - ਦਸਤਾਰ, ਸ਼ਾਲ ਜਾਂ ਬੰਧਨ ਜਾਂ ਮੁਆਫੀ ਲੈਣ ਦਾ ਹੱਕਦਾਰ ਨਹੀਂ ਬਣਾਇਆ ਜਾਂਦਾ। ਮਾਲੀਆ ਕਾਗਜ਼ਾਂ ਵਿੱਚ ਨਾਮ।

ਇਹ ਵੀ ਦੱਸਿਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ ਜਿਹੜੀ ਜ਼ਮੀਨ ਕਿਸੇ ਡੇਰੇ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਹੈ, ਉਸ ਨੂੰ ਕਿਸੇ ਮਹੰਤ ਦੀ ਜਾਇਦਾਦ ਨਹੀਂ ਮੰਨਿਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਮਾਲ ਦੇ ਕਾਗਜ਼ਾਂ ਵਿਚ ਮਹੰਤ ਦੀ ਜਾਇਦਾਦ ਵਜੋਂ ਦਰਸਾਇਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ, ਸਗੋਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਉਸ ਦੀ ਜਾਇਦਾਦ ਵਜੋਂ ਦਰਜ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਮਹੰਤ ਦੇ ਪ੍ਰਬੰਧ ਅਧੀਨ ਡੇਰਾ ਅਤੇ ਮਹੰਤ ਡੇਰੇ ਦੀ ਜ਼ਮੀਨ ਨੂੰ ਵੇਚਣ ਜਾਂ ਗਿਰਵੀ ਰੱਖਣ ਦੇ ਹੱਕਦਾਰ ਨਹੀਂ ਹੋਣਗੇ। ਰੈਵੇਨਿਊ ਡੀ ਭਾਗ ਨੂੰ ਵੀ ਇਸ ਬਾਰੇ ਅਤੇ ਉਸ ਵੱਲੋਂ ਗਜ਼ਟ ਕੀਤੇ ਗਏ ਹੁਕਮਾਂ ਬਾਰੇ ਵੀ ਸੂਚਿਤ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ।

ਇਸ ਤੱਥ ਦੇ ਮੱਦੇਨਜ਼ਰ ਕਿ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ 'ਨਿਆਇਕ ਵਿਅਕਤੀ' ਨਾ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਕਿਸੇ ਵੀ ਜਾਇਦਾਦ ਦੇ ਮਾਲਕ ਜਾਂ ਮਾਲਕ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦੇ ਸਨ।

(4) ਜਦੋਂ ਕਿ ਟਿਵਾਣਾ, ਜੇ. ਪੁੰਡੀ, ਜੇ. ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਕੋਈ ਨਿਆਇਕ ਵਿਅਕਤੀ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਟਿਵਾਣਾ, ਜੇ. ਨੇ ਇਹ ਦਲੀਲ ਦੇ ਕੇ ਆਪਣੇ ਕਹੇ ਸਿੱਟੇ 'ਤੇ ਪਹੁੰਚਿਆ ਕਿ ਕਿਉਂਕਿ ਦਸਵੇਂ ਗੁਰੂ, ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੇ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ ਗੁਰੂ ਮੰਨਣ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਇੱਕ ਜੀਵਤ ਗੁਰੂ ਮੰਨਣ ਦਾ ਹੁਕਮ ਦਿੱਤਾ ਸੀ, ਇਸ ਲਈ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਇੱਕ ਨਿਆਇਕ ਵਿਅਕਤੀ ਹੈ। ਵਿਦਵਾਨ ਜੱਜ ਨੇ, ਕਦੇ ਵੀ, ਇੱਕ ਯੋਗਤਾ ਜੋੜ ਦਿੱਤੀ ਕਿ ਕੇਵਲ ਉਸ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ ਹੀ ਇੱਕ ਨਿਆਇਕ ਵਿਅਕਤੀ ਮੰਨਿਆ ਜਾਣਾ ਹੈ ਜੋ ਸਿੱਖ ਗੁਰਦੁਆਰੇ ਵਿੱਚ ਸਥਾਪਿਤ ਹੈ।

(5) ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ ਪੁੰਡੀ, ਜੇ. ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਇਤਿਹਾਸਕ ਪੁਸਤਕਾਂ ਵਿਚ ਜਿਸ ਦੀ ਪ੍ਰਮਾਣਿਕਤਾ ਵਿਚ ਕੋਈ ਸ਼ੱਕ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਉਥੇ ਇਸ ਤੱਥ ਦਾ ਵੀ ਕੋਈ ਜ਼ਿਕਰ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਨੂੰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਜੀਵਤ ਗੁਰੂ ਮੰਨਣ ਲਈ ਹੁਕਮ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਅਤੇ ਇਸ ਲਈ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ 'ਨਿਆਇਕ ਵਿਅਕਤੀ' ਨਹੀਂ ਮੰਨਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਸੀ।

(6) ਉਪਰੋਕਤ ਤੋਂ ਇਹ ਜਾਪਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੇ ਜੀਵਤ ਗੁਰੂ ਹੋਣ ਜਾਂ ਨਾ ਹੋਣ ਦਾ ਤੱਥ ਸੀ ਜਿਸ ਨੇ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ ਨਿਆਂਧਾਰਕ ਵਿਅਕਤੀ ਹੋਣ ਜਾਂ ਨਾ ਮੰਨਣ ਲਈ ਵਿਦਵਾਨ ਜੱਜਾਂ ਨਾਲ ਮੁੱਢਲੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਤੋਲਿਆ ਸੀ।

Som Dass and others v. The Shiromani Gurdwara Prabandhak Committee, Amritsar (M. M. Punchhi, J.)

(7) ਇਸ ਵਿਵਾਦ ਬਾਰੇ ਕਿ ਕੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਨੂੰ ਸਿੱਖਾਂ ਦੁਆਰਾ ਉਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਪੂਜਾ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਜੀਵਤ ਗੁਰੂਆਂ ਦੀ ਪੂਜਾ ਕੀਤੀ ਸੀ, ਨੂੰ ਪ੍ਰੀਤਮ ਦਾਸ ਬਨਾਮ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਬੰਧਕ ਕਮੇਟੀ (28) ਵਿੱਚ ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਪ੍ਰਭੂਤਾ ਦੁਆਰਾ ਆਰਾਮ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਮੰਨਿਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ, ਮਿਸ਼ਰਾ, ਜੇ. ਦੇ ਨਿਮਨਲਿਖਤ ਨਿਰੀਖਣ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਬੈਂਚ ਲਈ ਆਪਣੀ ਰਾਏ ਦਿੱਤੀ, ਲਾਭ ਦੇ ਨਾਲ ਨੋਟ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ: -

(8) ਸਿੱਖ ਧਰਮ ਦੇ ਸਭ ਤੋਂ ਦਿਲਚਸਪ ਪਹਿਲੂਆਂ ਵਿੱਚੋਂ ਇੱਕ ਉਹ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਹੈ ਜੋ ਮਨੁੱਖੀ ਗੁਰੂਆਂ ਤੋਂ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋਈ, ਦਵੈਤ ਦੇ ਦੌਰ ਵਿੱਚ ਜਾਰੀ ਰਹੀ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਮਨੁੱਖੀ ਗੁਰੂ ਸਨ ਅਤੇ ਇੱਕ ਪਵਿੱਤਰ ਲਿਖਤਾਂ ਦਾ ਸੰਗ੍ਰਹਿ ਸੀ ਅਤੇ ਪੂਰਵ ਭੇਜੀ ਗਈ ਸਥਿਤੀ ਨਾਲ ਸਮਾਪਤ ਹੋਇਆ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਪੂਰਾ ਅਧਿਕਾਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਸ਼ਾਸਤਰ ਦੁਆਰਾ. ਹਰ ਪੱਖ ਧਰਮ ਗ੍ਰੰਥ ਉਹੀ ਹੈ ਜੋ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬਾਨ ਸਨ।

(28) ਏਆਈਆਰ 1984 ਐਸਸੀ 858

(10) ਸਿੱਖ ਗੁਰੂਆਂ ਦੀਆਂ ਸਿੱਖਿਆਵਾਂ ਦੀ ਇੱਕ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਤਾ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਸੰਦੇਸ਼, ਬਾਣੀ ਉੱਤੇ ਜ਼ੋਰ ਦੇਣਾ ਹੈ। ਇਹੀ ਤਣਾਅ ਹੈ ਜਿਸ ਨੇ ਗ੍ਰੰਥ ਨੂੰ ਗੁਰਗੱਦੀ ਦਾ ਤਬਾਦਲਾ ਸੰਭਵ ਬਣਾਇਆ। ਮਨੁੱਖੀ ਗੁਰੂ ਉਹ ਸਾਧਨ ਸਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਰਾਹੀਂ ਪਰਮਾਤਮਾ ਦੀ ਆਵਾਜ਼ ਸੁਣਨਯੋਗ ਹੁੰਦੀ ਸੀ।

(11) ਸਿੱਖਾਂ ਦਾ ਸਭ ਤੋਂ ਪਵਿੱਤਰ ਗ੍ਰੰਥ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਹੈ ਜੋ ਪੰਜਵੇਂ ਗੁਰੂ, ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਦੇਵ ਜੀ ਦੁਆਰਾ ਰਚਿਤ ਹੈ। ਇਹ ਸਿੱਖ ਦੀ ਬਾਈਬਲ ਹੈ। ਆਪਣੇ ਪੈਰੋਕਾਰਾਂ ਨੂੰ ਪੂਜਾ ਜਹਾਜ਼ ਦਾ ਕੇਂਦਰੀ ਸਥਾਨ, ਹਰਿ-ਮੰਦਰ ਦੇਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਉਹ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਇੱਕ ਪਵਿੱਤਰ ਗ੍ਰੰਥ ਦੇਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਸੀ। ਇਸ ਲਈ ਉਸਨੇ ਪਹਿਲੇ ਚਾਰ ਗੁਰੂਆਂ ਦੀ ਬਾਣੀ ਇਕੱਠੀ ਕੀਤੀ ਅਤੇ ਇਹਨਾਂ ਵਿੱਚ ਉਸਨੇ ਆਪਣੀ ਬਾਣੀ ਵੀ ਸ਼ਾਮਲ ਕੀਤੀ। ਹੁਣ ਇਹ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਸਿੱਖਾਂ ਦਾ ਜਿਉਂਦਾ ਜਾਗਦਾ ਗੁਰੂ ਹੈ। ਗੁਰੂ ਦਾ ਅਰਥ ਹੈ ਮਾਰਗ ਦਰਸ਼ਕ। ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਰੋਸ਼ਨੀ ਦਿੰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਦੁਖੀ ਮਨੁੱਖਤਾ ਨੂੰ ਮਾਰਗ ਦਰਸਾਉਂਦਾ ਹੈ। ਜਿੱਥੇ ਕਿਤੇ ਵੀ ਸਿੱਖ ਧਰਮ ਵਿੱਚ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਰੱਖਣ ਵਾਲਾ ਮੁਸੀਬਤ ਵਿੱਚ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਜਾਂ ਉਦਾਸ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਉਹ ਗ੍ਰੰਥ ਵਿੱਚੋਂ ਬਾਣੀ ਪੜ੍ਹਦਾ ਹੈ।

(12) ਜਦੋਂ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੇ ਮਹਿਸੂਸ ਕੀਤਾ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਸ਼ਬਦੀ ਸਫਰ ਨੇੜੇ ਹੈ, ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਆਪਣੇ ਚੇਲਿਆਂ ਨੂੰ ਇਸ ਤੱਥ ਤੋਂ ਜਾਣੂ ਕਰਵਾਇਆ। ਚੇਲਿਆਂ ਨੇ ਉਸ ਨੂੰ ਪੁੱਛਿਆ ਕਿ ਭਵਿੱਖ ਵਿੱਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਗੁਰੂ ਕੌਣ ਹੋਵੇਗਾ? ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਤੁਰੰਤ ਪੰਜ ਪਕੌੜੇ ਅਤੇ ਇੱਕ ਨਾਰੀਅਲ ਪਾਵਨ ਗ੍ਰੰਥ ਅੱਗੇ ਰੱਖਿਆ, ਉਸ ਅੱਗੇ ਆਪਣਾ ਸੀਸ ਝੁਕਾਇਆ ਅਤੇ ਕਿਹਾ:

“ਅਨਾਦਿ ਪਿਤਾ ਨੇ ਇੱਛਾ ਕੀਤੀ, ਅਤੇ ਮੈਂ ਪੰਥ ਨੂੰ ਖੜ੍ਹਾ ਕੀਤਾ। ਮੇਰੇ ਸਾਰੇ ਸਿੱਖਾਂ ਨੂੰ ਗ੍ਰੰਥ ਨੂੰ ਆਪਣਾ ਪੂਰਵ ਸੰਪਾਦਕ ਮੰਨਣ ਦਾ ਹੁਕਮ ਹੈ। ਪਵਿੱਤਰ ਗ੍ਰੰਥ ਨੂੰ ਆਪਣਾ ਗੁਰੂ ਮੰਨੋ

ਅਤੇ ਇਸ ਨੂੰ ਗੁਰੂਆਂ ਦਾ ਪ੍ਰਤੱਖ ਰੂਪ ਸਮਝੋ। ਜਿਸਦਾ ਦਿਲ ਸੁੱਧ ਹੈ ਉਹ ਇਸ ਦੇ ਪਵਿੱਤਰ ਸ਼ਬਦਾਂ ਤੋਂ ਸੇਧ ਲਵੇਗਾ।”

ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਸ਼ਬਦਾਂ ਨੂੰ ਦੁਹਰਾਇਆ ਅਤੇ ਚੇਲਿਆਂ ਨੂੰ ਕਿਹਾ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਜਾਣ 'ਤੇ ਸੋਗ ਨਾ ਕਰੋ। ਇਹ ਸੱਚ ਸੀ ਕਿ ਉਹ ਉਸ ਦੇ ਸਰੀਰ ਨੂੰ ਇਸ ਦੇ ਭੌਤਿਕ ਪ੍ਰਗਟਾਵੇ ਵਿੱਚ ਨਹੀਂ ਦੇਖਣਗੇ ਪਰ ਉਹ ਹਮੇਸ਼ਾ ਖਾਲਸੇ ਵਿੱਚ ਮੌਜੂਦ ਰਹੇਗਾ। ਜਦੋਂ ਵੀ ਸਿੱਖਾਂ ਨੂੰ ਮਾਰਗਦਰਸ਼ਨ ਜਾਂ ਸਲਾਹ ਦੀ ਲੋੜ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਤਾਂ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਪੂਰੀ ਇਮਾਨਦਾਰੀ ਨਾਲ ਗ੍ਰੰਥ ਦੇ ਅੱਗੇ ਇਕੱਠੇ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਗੁਰੂ ਦੀਆਂ ਸਿੱਖਿਆਵਾਂ ਦੀ ਰੋਸ਼ਨੀ ਵਿੱਚ ਆਪਣੀ ਭਵਿੱਖ ਦੀ ਕਾਰਵਾਈ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਗ੍ਰੰਥ ਵਿੱਚ ਅੰਕਿਤ ਹੈ। ਗ੍ਰੰਥ ਵਿੱਚ ਦਰਸਾਏ ਉੱਤਮ ਵਿਚਾਰ ਸਦਾ ਲਈ ਜਿਉਂਦੇ ਰਹਿਣਗੇ ਅਤੇ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਅਨੰਦ ਅਤੇ ਖੁਸ਼ੀ ਦਾ ਰਸਤਾ ਦਿਖਾਉਣਗੇ।”

Som Dass and others v. The Shiromani Gurdwara Prabandhak Committee, Amritsar (D. S. Tewatia, J.)

ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਪ੍ਰਭੂ-ਪਾਤਰਾਂ ਦੁਆਰਾ ਸਪੱਸ਼ਟ ਸ਼ਬਦਾਂ ਦੇ ਮੱਦੇਨਜ਼ਰ ਕਿ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਵਿੱਚ ਦਰਜ ਇਸ ਪਾਵਨ ਬਾਣੀ ਦੇ ਕਾਰਨ, ਉਹੀ ਗੁਰੂ ਜਾਂ ਗੁਰੂ ਹੋਣ ਦਾ ਹੁਕਮ ਹੈ ਅਤੇ ਸਿੱਖਾਂ ਨਾਲ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦਾ ਸਲੂਕ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਇਸ ਲਈ ਕੋਈ ਹਵਾਲਾ ਦੇਣਾ ਬੇਲੋੜਾ ਹੈ। ਦੋ ਵਿਦਵਾਨ ਜੱਜਾਂ ਦੁਆਰਾ ਆਪਣੇ ਨਿਰਣੇ ਵਿੱਚ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸਾਹਿਤ।

(8) ਅਗਲਾ ਸਵਾਲ ਜੋ ਵਿਚਾਰਨ ਲਈ ਪੈਂਦਾ ਹੈ ਉਹ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਕੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ ਨਿਆਂਇਕ ਵਿਅਕਤੀ ਮੰਨਣ ਦੇ ਉਦੇਸ਼ ਲਈ ਇਹ ਕਾਫ਼ੀ ਹੈ ਕਿ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ ਦਸਵੇਂ ਗੁਰੂ ਨੇ ਗੁਰੂ ਵਜੋਂ ਨਿਯੁਕਤ ਕੀਤਾ ਸੀ ਅਤੇ ਸਿੱਖਾਂ ਦੁਆਰਾ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦਾ ਸਲੂਕ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਪਰ ਇਸ ਪਹਿਲੂ 'ਤੇ ਵਿਚਾਰ ਕਰਨ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ, ਪਹਿਲਾਂ ਉੱਤਰਦਾਤਾਵਾਂ ਦੇ ਵਕੀਲ ਦੁਆਰਾ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਕੁਝ ਉਦਾਹਰਣਾਂ 'ਤੇ ਵਿਚਾਰ ਕਰਨਾ ਉਚਿਤ ਹੋਵੇਗਾ - SGPC ਇਸ ਪਟੀਸ਼ਨ ਦੇ ਸਮਰਥਨ ਵਿਚ ਕਿ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਇੱਕ ਨਿਆਂਇਕ ਵਿਅਕਤੀ ਹੈ।

(9) ਗੁਰਮੁਖ ਸਿੰਘ ਬਨਾਮ ਦੇਵਾ ਸਿੰਘ ਦੇ ਕੇਸ (29) ਵਿੱਚ ਲਾਹੌਰ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੇ ਡਿਵੀਜ਼ਨ ਬੈਂਚ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਹੈ। ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦਾ ਧਿਆਨ ਜੱਜਮੈਂਟ ਵਿੱਚ ਮੌਜੂਦ ਤੱਥਾਂ ਦੇ ਨਿਮਨਲਿਖਤ ਬਿਆਨ ਵੱਲ ਖਿੱਚਿਆ ਗਿਆ ਸੀ:-

"ਤਿੰਨ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚ, ਤੋਹਫਿਆਂ ਨੂੰ ਮਾਲ ਰਿਕਾਰਡ ਵਿੱਚ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਹੱਕ ਵਿੱਚ ਦੱਸਿਆ ਗਿਆ ਸੀ।"

ਵਿਦਵਾਨ ਵਕੀਲ ਨੇ ਫੈਸਲੇ ਵਿੱਚ ਉਪਰੋਕਤ ਤੱਥਾਂ ਦੇ ਬਿਆਨ ਨੂੰ ਇਸ ਤੱਥ ਦੇ ਸਬੂਤ ਵਜੋਂ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਕਿ ਤੋਹਫੇ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ ਜਾਇਜ਼ ਠਹਿਰਾਏ ਜਾ ਸਕਦੇ ਹਨ।

(10) ਮੇਰੇ ਖਿਆਲ ਵਿੱਚ, ਉਪਰੋਕਤ ਫੈਸਲਾ ਇਸ ਤਜਵੀਜ਼ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਇੱਕ ਨਿਆਂਇਕ ਵਿਅਕਤੀ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਲਾਰਡਸ਼ਿਪ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਸਵਾਲ ਇਹ ਸੀ ਕਿ ਕੀ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਸੰਸਥਾ ਸਿੱਖ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਸਾਬਤ ਹੋਈ ਹੈ? ਇਹ ਮੰਨਣ ਲਈ ਕਿ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਸੰਸਥਾ ਕੋਈ ਧਰਮਸ਼ਾਲਾ ਨਹੀਂ ਬਲਕਿ ਸਿੱਖ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਸੀ, ਉਕਤ ਵਿਚਾਰ ਦੇ ਸਮਰਥਨ ਵਿਚ ਦੋ ਤੱਥਾਂ ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ; (i) ਕਿ ਪਟੀਸ਼ਨਰ ਅਤੇ ਸੰਸਥਾ ਦੇ ਪਹਿਲੇ ਮੈਨੇਜਰ ਨੇ ਆਪਣੇ ਕਿੱਤੇ ਨੂੰ ਗ੍ਰੰਥੀ ਦੱਸਿਆ ਹੈ; ਅਤੇ (ii) ਪਿੰਡ ਦੇ ਮਾਲਕਾਂ ਨੇ ਉਸ ਵਿੱਚ ਸਥਾਪਿਤ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ ਤੋਹਫੇ ਦਿੱਤੇ ਸਨ ਜੋ ਇਸ ਤੱਥ ਨੂੰ ਸਾਬਤ ਕਰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਸ ਸੰਸਥਾ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਸੀ ਅਤੇ ਇੱਕ ਗ੍ਰੰਥੀ ਸੀ ਜੋ ਉਕਤ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਪਾਠ ਕਰ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਇਹ ਸਵਾਲ ਕਿ ਕੀ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ ਤੋਹਫੇ ਕਾਨੂੰਨੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਦਿੱਤੇ ਜਾ ਸਕਦੇ ਹਨ ਜਾਂ ਨਹੀਂ, ਇਹ ਮੁੱਦਾ ਨਹੀਂ ਸੀ।

(11) ਲਾਹੌਰ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦਾ ਇੱਕ ਹੋਰ ਫੈਸਲਾ ਬਿਸਾਖਾ ਸਿੰਘ ਬਨਾਮ ਪੰ. ਸੁੱਚਾ ਸਿੰਘ ਦਾ ਕੇਸ (30) ਵਿਦਵਾਨਾਂ 'ਤੇ ਭਰੋਸਾ ਕੀਤਾ

(29) ਏਆਈਆਰ 1937 ਲਾਹ. 577

(30) ਏਆਈਆਰ 1937 ਲਾਹ. 7.

ਉੱਤਰਦਾਤਾ ਲਈ ਵਕੀਲ ਵੀ ਇਸੇ ਸ਼੍ਰੇਣੀ ਵਿੱਚ ਆਉਂਦਾ ਹੈ। ਉਥੇ ਇਹ ਵੀ ਸਵਾਲ ਸੀ ਕਿ ਕੀ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਸੰਸਥਾ ਸਿੱਖ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਹੈ ਅਤੇ ਉਸ ਤੱਥ ਦੇ ਸਮਰਥਨ ਵਿੱਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਲਾਰਡਸ਼ਿਪਾਂ ਨੇ ਇਸ ਤੱਥ ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ ਤੋਹਫੇ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਸਨ, ਜਿਸ ਤੋਂ ਪਤਾ ਲੱਗਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਸ ਸੰਸਥਾ ਵਿੱਚ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਸਥਾਪਨਾ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ।, ਜੋ ਹੋਰ ਸਬੂਤਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਨਿਰਵਿਘਨ ਦਰਸਾਉਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਸੰਸਥਾ ਸਿੱਖ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਸੀ। ਇਸ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਇਹ ਵੀ ਸਵਾਲ ਨਹੀਂ ਸੀ ਕਿ ਕੀ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ ਭੇਟਾ ਕਾਨੂੰਨੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਦਿੱਤੀਆਂ ਜਾ ਸਕਦੀਆਂ ਹਨ।

(12) ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦਾ ਪਹਿਲਾ ਫੈਸਲਾ ਜਿਸ ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਜਵਾਬਦੇਹ ਦੇ ਵਕੀਲ ਦੁਆਰਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਉਹ *ਜੰਗ ਸਿੰਘ ਬਨਾਮ ਐਸਜੀਪੀਸੀ* (31) ਵਿੱਚ ਦਰਜ ਹੈ। ਇਸ ਕੇਸ ਵਿੱਚ ਇਹ ਵੀ ਨਿਰਣਾ ਲਈ ਸਵਾਲ ਸੀ ਕਿ ਕੀ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਸੰਸਥਾ ਸਿੱਖ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਹੈ? ਇੱਥੇ ਵੀ, ਜਿਵੇਂ ਲਾਹੌਰ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੇ ਫੈਸਲਿਆਂ ਵਿੱਚ, ਇਸ ਤੱਥ ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਨਾਮ 'ਤੇ ਦਾਤ ਦਾ ਇੰਤਕਾਲ ਮਹਾਤਮੀ ਗੁਲਾਬ ਕੌਰ ਦੁਆਰਾ ਮਨਜ਼ੂਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ, ਜਿਸ ਨੇ ਇਹ ਵੀ ਬਿਆਨ ਦਿੱਤਾ ਸੀ ਕਿ ਉਹ ਜਾਇਦਾਦ ਦੀ ਸੇਵਾਦਾਰ ਸੀ। ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਹੈ ਅਤੇ ਜਾਇਦਾਦ ਦਾ ਇੰਤਕਾਲ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਨਾਮ 'ਤੇ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ। ਇਸ ਕੇਸ ਵਿੱਚ ਵੀ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਇਹ ਮੁੱਦਾ ਨਹੀਂ ਸੀ ਕਿ ਕੀ ਜਾਇਦਾਦ ਦਾ ਮੁਆਵਜ਼ਾ ਕਾਨੂੰਨੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਹੱਕ ਵਿੱਚ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ।

(13) ਹੁਣ ਉਨ੍ਹਾਂ ਮਾਮਲਿਆਂ ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚ ਇਹ ਸਵਾਲ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਆਇਆ ਸੀ ਕਿ ਕੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ ਭੇਟ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਸਬੰਧੀ ਪਹਿਲਾ ਮਾਮਲਾ *ਪਿਆਰਾ ਸਿੰਘ ਬਨਾਮ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ* (32) ਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਉਹ ਕੇਸ ਸੀ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਵਸੀਅਤ ਰਾਹੀਂ ਕੁਝ ਜਾਇਦਾਦ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਸੀ। ਗੁਰਦੇਵ ਸਿੰਘ, ਜੇ. ਅੱਗੇ ਇਹ ਦਲੀਲ ਉਠਾਈ ਗਈ ਸੀ ਕਿ ਵਸੀਅਤ ਅਵੈਧ ਸੀ ਕਿਉਂਕਿ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ, ਜਿਸ ਦੇ ਹੱਕ ਵਿੱਚ, ਇਹ ਬਣਾਈ ਗਈ ਸੀ, ਜਾਇਦਾਦ ਰੱਖਣ ਦੇ ਅਯੋਗ ਸੀ। ਗੁਰਦੇਵ ਸਿੰਘ, ਜੇ. ਨੇ ਉਕਤ ਵਿਵਾਦ ਨੂੰ ਸੁਣਨ ਲਈ ਮੁੜ ਰੁੱਝੇ ਹੋਏ ਕਿਹਾ ਕਿ ਉਕਤ ਵਿਵਾਦ ਕਦੇ ਵੀ ਹੇਠਲੀਆਂ ਅਦਾਲਤਾਂ ਵਿੱਚ ਨਹੀਂ ਉਠਾਇਆ ਗਿਆ। ਇਸ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ ਉਸ ਦੀਆਂ ਹੇਠ ਲਿਖੀਆਂ ਟਿੱਪਣੀਆਂ ਨਿਰਣਾਇਕ ਹਨ:-

“ਜੇਕਰ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੀ ਜਾਇਦਾਦ ਰੱਖਣ ਦੀ ਯੋਗਤਾ ਦਾ ਸਵਾਲ ਹੇਠਲੀਆਂ ਅਦਾਲਤਾਂ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਉਲਝਿਆ ਹੁੰਦਾ, ਤਾਂ ਇਹ ਮਾਮਲਾ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਜਾ ਸਕਦਾ ਸੀ ਅਤੇ ਯੋਗਤਾ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਸੀ। ਅਜਿਹੇ ਹਾਲਾਤ ਵਿੱਚ ਇਸ ਪੜਾਅ 'ਤੇ ਇਹ ਸਵਾਲ ਉਠਾਉਣ ਦੀ ਇਜਾਜ਼ਤ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ।

(31) 1963 ਦੇ FAO ਨੰਬਰ 199 ਨੇ 27 ਨਵੰਬਰ 1969 ਨੂੰ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ।

(32) ਏਆਈਆਰ 1973 ਪੀ.ਬੀ. & Hry. 47.

ਵਿਦਵਾਨ ਜੱਜ ਨੇ, ਹਾਲਾਂਕਿ, ਨਿਆਇਕ ਵਿਅਕਤੀ ਦੀ ਧਾਰਨਾ ਬਾਰੇ ਆਪਣੇ ਵਿਚਾਰ ਪ੍ਰਗਟ ਕੀਤੇ ਜਿਸ ਨਾਲ ਕੋਈ ਅਸਹਿਮਤ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਵਿਦਵਾਨ ਜੱਜ ਨੇ ਇਸ ਤੱਥ ਦਾ ਵੀ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਵਿਵਾਦ ਵਾਲੀ ਜਾਇਦਾਦ ਪਟਿਆਲਾ ਦੇ ਸਾਬਕਾ ਰਾਜ ਦਾ ਹਿੱਸਾ ਬਣੇ ਖੇਤਰਾਂ ਵਿੱਚ ਸਥਿਤ ਸੀ ਕਿ ਇਹ ਅਸਵੀਕਾਰਨਯੋਗ ਤੱਥ ਹੈ ਕਿ ਉਸ ਰਾਜ ਦੇ ਸ਼ਾਸਕ ਦੁਆਰਾ ਫਰਮਾਨ-ਏ-ਸ਼ਾਹੀ ਅਧੀਨ ਜਾਇਦਾਦ ਕੁਰਕ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ। ਧਾਰਮਿਕ ਸੰਸਥਾਵਾਂ ਨੂੰ, ਭਾਵੇਂ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਪ੍ਰਬੰਧਕਾਂ ਦੇ ਨਾਂ 'ਤੇ ਖੜ੍ਹੇ ਹੋਣ ਦੇ ਹੁਕਮ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਸਨ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਸੰਸਥਾਵਾਂ ਦੇ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਨਾਂ 'ਤੇ ਇੰਤਕਾਲ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਜਾਵੇ। ਅੰਗਰੇਜ਼ਾਂ

Soni Dass and others v. The Shirornani Gurdwara Prabandhak
Committee, Amritsar (D. S. Tewatia, J.)

ਦੇ ਕਬਜ਼ੇ ਹੇਠ ਭਾਰਤ ਦਾ ਹਿੱਸਾ ਬਣੇ ਇਲਾਕਿਆਂ ਵਿਚ ਭਾਵੇਂ ਬਾਕੀ ਰਾਜਾਂ ਦੀ ਸਥਿਤੀ ਭਾਵੇਂ ਕੁਝ ਵੀ ਰਹੀ ਹੋਵੇ, ਪਰ ਇਹ ਗੱਲ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਪੱਸ਼ਟ ਹੈ ਕਿ ਪਟਿਆਲਾ ਰਿਆਸਤ ਦੇ ਸ਼ਾਸਕ ਦੇ ਹੁਕਮ ਨਾਲ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਨੂੰ ਧਾਰਮਿਕ ਰੂਪ ਵਿਚ ਸਥਾਪਿਤ ਅਤੇ ਪੂਜਾ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਸੀ। ਸੰਸਥਾਵਾਂ ਨੂੰ ਜਾਇਦਾਦ ਰੱਖਣ ਦੇ ਸਮਰੱਥ ਵਜੋਂ ਮਾਨਤਾ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਸੀ।

(14) (ਮਹੰਤ ਜਸਵੰਤ ਦਾਸ ਬਨਾਮ ਐਸ.ਜੀ.ਪੀ.ਸੀ.) ਦੇ ਬਾਅਦ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਵਿੱਚ ਦੋ ਕਾਨੂੰਨੀ ਪ੍ਰਸਤਾਵਾਂ ਲਈ ਇਸ ਫੈਸਲੇ 'ਤੇ ਦੁਹਰਾਇਆ ਗਿਆ ਭਰੋਸਾ ; (i) ਕਿ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਇੱਕ ਨਿਆਂਇਕ ਵਿਅਕਤੀ ਹੈ ਅਤੇ (ii) ਕਿ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਇੱਕ ਨਿਆਂਇਕ ਵਿਅਕਤੀ ਹੋਣ ਅਤੇ ਜਾਇਦਾਦ ਰੱਖਣ ਦੇ ਤੱਥ, ਪਟਿਆਲਾ ਰਿਆਸਤ ਦੇ ਖੇਤਰ ਵਿੱਚ ਆਉਂਦੀਆਂ ਸੰਸਥਾਵਾਂ ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ ਸਵਾਲ ਨਹੀਂ ਉਠਾਇਆ ਜਾ ਸਕਦਾ, ਜਿਸ ਦੇ ਨਤੀਜੇ ਵਜੋਂ ਪਟਿਆਲਾ ਦੇ ਮਹਾਰਾਜਾ ਦੁਆਰਾ ਜਾਰੀ ਕੀਤੇ ਗਏ ਫਰਮਾਨ-ਏ-ਸ਼ਾਹੀ ਦੇ ਹੁਕਮ ਵਿੱਚ, ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜਾਇਦਾਦ ਰੱਖ ਸਕਦੇ ਸਨ, ਇਸ ਲਈ ਇਸ ਫੈਸਲੇ ਦੇ ਵਿਸਤ੍ਰਿਤ ਵਿਸ਼ਲੇਸ਼ਣ ਦੀ ਮੰਗ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ।

(15) ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਹੱਕ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਅਯੋਗ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜਾਇਦਾਦ ਰੱਖਣ ਦੇ ਅਯੋਗ ਸਨ। ਨਾ ਹੀ ਉਹ ਇਹ ਮੰਨਦਾ ਸੀ ਕਿ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਇੱਕ ਨਿਆਂਇਕ ਹੈ।

(16) ਵਿਦਵਾਨ ਜੱਜ ਨੇ ਪਟਿਆਲਾ ਦੇ ਮਹਾਰਾਜੇ ਦੀ ਫਰਮਾਨ-ਏ-ਸ਼ਾਹੀ ਦੇ ਮੱਦੇਨਜ਼ਰ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਜਾਇਦਾਦ ਰੱਖਣ ਦੀ ਕਾਨੂੰਨੀ ਸਮਰੱਥਾ ਬਾਰੇ ਸਵਾਲਾਂ ਨੂੰ ਚੁੱਪ ਕਰਾਉਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤੀ। ਫੈਸਲੇ ਵਿਚ ਫਰਮਾਨ-ਏ-ਸ਼ਾਹੀ ਦੀ ਸ਼ਬਦਾਵਲੀ ਪੇਸ਼ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਲਈ ਇਹ ਮੰਨਿਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਸ ਸਥਿਤੀ ਵਿਚ ਫਰਮਾਨ-ਏ-ਸ਼ਾਹੀ ਦਾ ਪ੍ਰਭਾਵ ਇਹ ਹੋ ਸਕਦਾ ਸੀ ਕਿ ਪ੍ਰਬੰਧਕ ਦੇ ਨਾਂ 'ਤੇ ਖੜ੍ਹੀ ਜ਼ਮੀਨ ਹੋਣੀ ਸੀ। ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੇ ਨਾਮ 'ਤੇ ਇੰਤਕਾਲ ਕੀਤਾ ਗਿਆ। ਇੱਥੇ ਅਜਿਹਾ ਨਹੀਂ ਹੈ ਜੋ ਕਿ ਫੈਸਲੇ ਦੇ ਪਹਿਲੇ ਹਿੱਸੇ ਵਿੱਚ ਦੁਬਾਰਾ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੇ ਗਏ ਫਰਮਾਨ-ਏ-ਸ਼ਾਹੀ ਦੇ ਸ਼ਬਦਾਂ ਦੀ ਪੜਚੋਲ ਤੋਂ ਸਪੱਸ਼ਟ ਹੋਵੇਗਾ।

(17) ਅਗਲਾ ਫੈਸਲਾ ਉੱਤਰਦਾਤਾ ਦੀ ਤਰਫੋਂ _ SGPC 'ਤੇ ਨਿਰਭਰ ਕਰਦਾ ਹੈ *ਮਹੰਤ ਜਸਵੰਤ ਦਾਸ ਚੇਲਾ ਮਹੰਤ ਸਰਨ ਦਾਸ* ਬਨਾਮ *SGPC* (33) ਵਿੱਚ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਇਹ ਦਲੀਲ ਕਿ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਨਿਆਂਇਕ ਵਿਅਕਤੀ ਨਹੀਂ ਸਨ ਅਤੇ ਇਸ ਲਈ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਹੱਕ ਵਿੱਚ ਦਿੱਤੀ ਜਾਇਦਾਦ ਦਾ ਤੋਹਫਾ ਜਾਂ ਤਬਾਦਲਾ ਕਾਨੂੰਨ ਦੀ ਨਜ਼ਰ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਹੋਂਦ ਨਹੀਂ ਸੀ, ਇਸ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਸਪੱਸ਼ਟ ਤੌਰ 'ਤੇ ਉਠਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ। ਵਿਦਵਾਨ ਜੱਜਾਂ ਨੇ ਹੇਠ ਲਿਖੀਆਂ ਟਿੱਪਣੀਆਂ ਨਾਲ ਉਪਰੋਕਤ ਵਿਵਾਦ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰ ਦਿੱਤਾ: -

“ਇਹ ਬੇਨਤੀ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਬਹੁਤ ਦੇਰ ਹੋ ਗਈ ਹੈ ਕਿ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਹੱਕ ਵਿੱਚ ਜਾਇਦਾਦ ਤਬਦੀਲ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ। ਇਹ ਆਪਣੀ ਕਿਸਮ ਦਾ ਕੋਈ ਪਹਿਲਾ ਮਾਮਲਾ ਨਹੀਂ ਹੈ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਹੱਕ ਵਿੱਚ ਦਾਨ ਕੀਤੀ ਜਾਇਦਾਦ ਦੇ ਹੱਕ ਵਿੱਚ ਲਾਲ ਰੰਗ ਦਾ ਤਬਾਦਲਾ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਅਤੇ ਲਾਹੌਰ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੁਆਰਾ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤੇ ਗਏ ਅਣਗਿਣਤ ਕੇਸਾਂ ਵਿੱਚ, ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਹੱਕ ਵਿੱਚ ਜਾਇਦਾਦਾਂ ਦਾਨ ਕੀਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਸਨ ਅਤੇ ਅਜਿਹੇ ਤੋਹਫੇ ਜਾਇਦਾਦ ਮਨੇ ਗਏ ਸਨ। ਜੇਕਰ ਕਿਸੇ ਅਥਾਰਟੀ ਦੀ ਲੋੜ ਹੋਵੇ ਤਾਂ *ਪਿਆਰਾ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਹੋਰ ਬਨਾਮ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਮਦਨੀਪੁਰ ਅਤੇ ਹੋਰਾਂ ਦੇ ਕੇਸ* (ਸੁਪਰਾ) ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਗੁਰਦੇਵ ਸਿੰਘ, ਜੱਜ ਨੇ ਪ੍ਰੀਵੀ ਕੌਂਸਲ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਸਮੇਤ ਕਈ ਫੈਸਲਿਆਂ 'ਤੇ ਵਿਚਾਰ ਕਰਨ ਉਪਰੰਤ ਸ. ਫਰਮ ਕੋਲ ਆਇਆ ਕਿ ਗੁਰਦੁਆਰੇ ਦੇ ਹੱਕ ਵਿੱਚ ਤੋਹਫੇ ਦਿੱਤੇ ਜਾ ਸਕਦੇ ਹਨ। *ਮਹੰਤ ਲਛਮਣ ਦਾਸ, ਚੇਲਾ ਮਹੰਤ ਲਸ਼ਰ ਦਾਸ* ਬਨਾਮ *ਪੰਜਾਬ ਸਟੇਟ ਅਤੇ ਹੋਰਾਂ ਦੇ ਕੇਸ* (ਸੁਪਰਾ) ਵਿੱਚ ਇਹ ਫੈਸਲਾ ਹੋਇਆ ਸੀ ਕਿ ਜੀਵਤ ਜਾਂ ਨਿਆਂਇਕ ਵਿਅਕਤੀ ਦੇ ਹੱਕ ਵਿੱਚ ਜਾਂ ਕਿਸੇ ਸੰਸਥਾ ਦੇ ਹੱਕ ਵਿੱਚ ਤੋਹਫਾ ਜਾਂ ਜਾਇਦਾਦ ਦਾ ਸਮਰਪਣ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਕਾਰਪੋਰੇਸ਼ਨ ਇਸ ਗੱਲ ਦੀ ਪਰਵਾਹ ਕੀਤੇ ਬਿਨਾਂ ਕਿ ਅਜਿਹੀ ਸੰਸਥਾ ਇੱਕ ਨਿਆਂਇਕ ਵਿਅਕਤੀ ਹੈ ਜਾਂ ਨਹੀਂ। ਆਖਰਕਾਰ, ਨਿਆਂਇਕ ਸ਼ਖਸੀਅਤ ਕੇਵਲ ਕਾਨੂੰਨ ਦੀ ਰਚਨਾ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸਦਾ ਮੂਲ ਨਿਆਂ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਕੇ ਨਿਆਂ ਕਰਨ ਦੀ ਇੱਛਾ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਇਹ ਨਿਆਂਇਕ ਸਬੰਧਾਂ ਦੇ ਕੇਂਦਰ ਸਨ। ਇਹ ਬਹੁਤ ਸਾਰੀਆਂ ਕਿਸਮਾਂ ਦਾ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ ਜਿੰਨਾ ਕਾਨੂੰਨ ਉਚਿਤ ਸਮਝਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਉਸ ਕਾਰਪਸ ਦੀ ਚੋਣ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਕਾਨੂੰਨ ਸਾਹ ਲਵੇਗਾ, ਨਕਲੀ ਸ਼ਖਸੀਅਤ ਦਾ ਸਾਹ ਪਦਾਰਥ ਦੀ ਬਜਾਏ ਰੂਪ ਦਾ ਮਾਮਲਾ ਹੈ।

ਉਪਰੋਕਤ ਨਿਰੀਖਣਾਂ ਦਾ ਅਧਿਐਨ ਇਹ ਦਰਸਾਏਗਾ ਕਿ ਵਿਦਵਾਨ ਜੱਜ ਇਹ ਸੋਚਦੇ ਪ੍ਰਤੀਤ ਹੁੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਇਹ ਤੱਥ ਕਿ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਇੱਕ ਨਿਆਂਇਕ ਵਿਅਕਤੀ ਹੈ, ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਅਤੇ ਲਾਹੌਰ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੇ ਫੈਸਲਿਆਂ ਦੁਆਰਾ ਅਧਿਕਾਰਤ ਤੌਰ 'ਤੇ ਸਿੱਟਾ ਕੱਢਿਆ ਗਿਆ ਸੀ।

(18) ਇਸ ਦੇ ਨਾਲ, ਇਸ ਗੱਲ ਦੀ ਪੁਸ਼ਟੀ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ ਕਿ 9 ਜੱਜ ਚੁੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਥਾਪਿਤ ਨਹੀਂ ਹਨ।
ਲਾਹੌਰ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਵਿੱਚ, ਜਿਵੇਂ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ

(33) 1966 ਦੇ FAO 64 ਨੇ 12 ਮਈ, 1976 ਨੂੰ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ।

ਦੇਖਿਆ ਗਿਆ, ਇਹ ਸਵਾਲ ਕਿ ਕੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ ਭੇਟਾ ਜਾਇਦਾਦ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ, ਵਿਚਾਰਨ ਲਈ ਨਹੀਂ ਆਇਆ। FAO ਨੰਬਰ 199/1963 (*ਜੰਗ ਸਿੰਘ* ਬਨਾਮ *ਐਸ.ਜੀ.ਪੀ.ਸੀ.*) ਵਿੱਚ ਗੈਰ-ਰਿਪੋਰਟ ਕੀਤੇ ਡੀ.ਬੀ. ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ ਵੀ ਇਹੀ ਮਾਮਲਾ ਸੀ, ਜਿੱਥੋਂ ਤੱਕ ਗੁਰਦੇਵ ਸਿੰਘ, ਜੱਜ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਦਾ ਸਬੰਧ ਹੈ, ਉਸਨੇ ਵੀ ਇਸ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ ਆਪਣੀ ਵਿਚਾਰੀ ਰਾਏ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤੀ। ਸਵਾਲ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਕੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਇੱਕ ਨਿਆਂਇਕ ਵਿਅਕਤੀ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਉਸਨੇ ਇਸ ਵਿਵਾਦ ਨਾਲ ਨਜਿੱਠਣ ਤੋਂ ਇਨਕਾਰ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਸੀ ਕਿ ਇਹ ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਪਹਿਲੀ ਵਾਰ ਉਠਾਇਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਸੀ ਅਤੇ ਇਸ ਲਈ ਉਹ ਇਸ ਨੂੰ ਮੰਨਣ ਲਈ ਤਿਆਰ ਨਹੀਂ ਸਨ।

Som Dass and others v. The Shiromani Gurdwara Prabandhak Committee, Amritsar (D. S. Tewatia, J.)

(19) ਇਸ ਤੱਥ ਬਾਰੇ ਦੋ ਰਾਵਾਂ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦੀਆਂ ਕਿ ਚੈਰੀਟੇਬਲ ਸੰਸਥਾਵਾਂ, ਡੇਰੇ, ਮੱਤਾਂ, ਸਿੱਖ ਗੁਰਦੁਆਰਾ, ਕਾਰਪੋਰੇਸ਼ਨਾਂ ਆਦਿ ਨੂੰ ਨਿਆਂਇਕ ਵਿਅਕਤੀ ਮੰਨਿਆ ਗਿਆ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸੇ ਸ਼੍ਰੇਣੀ ਵਿਚ ਆਉਣ ਵਾਲੀਆਂ ਹੋਰ ਸੰਸਥਾਵਾਂ ਨੂੰ ਵੀ ਨਿਆਂਇਕ ਵਿਅਕਤੀ ਮੰਨਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਪਰ ਇਸ ਤੋਂ ਇਹ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦਾ। ਇਸ ਦਾ ਪਾਲਣ ਕਰੋ ਕਿ ਉਪਰੋਕਤ ਚੈਰੀਟੇਬਲ ਸੰਸਥਾਵਾਂ ਜਾਂ ਪੂਜਾ ਸਥਾਨਾਂ ਵਿੱਚ ਸਥਾਪਿਤ ਕੀਤੀ ਗਈ ਇੱਕ ਪਵਿੱਤਰ ਕਿਤਾਬ ਨੂੰ ਵੀ ਕਾਨੂੰਨ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਨਿਆਂਇਕ ਵਿਅਕਤੀ ਮੰਨਿਆ ਜਾਵੇਗਾ।

(20) ਜਵਾਬਦੇਹ ਦੇ ਵਕੀਲ-ਐਸਜੀਪੀਸੀ ਨੇ ਦਲੀਲ ਦਿੱਤੀ ਕਿ ਕਿਉਂਕਿ ਮੰਦਰ ਵਿੱਚ ਮੂਰਤੀਆਂ ਨੂੰ ਨਿਆਂਧਾਰਕ ਮੰਨਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਕਿਉਂਕਿ ਮੂਰਤੀ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਮੰਦਰ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦਾ, ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਕੋਈ ਸਿੱਖ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦਾ, ਇਸ ਲਈ ਮੂਰਤੀ ਵਾਂਗ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ ਵੀ ਨਿਆਂਇਕ ਵਿਅਕਤੀ ਮੰਨਿਆ ਜਾਵੇ।

(21) ਇਸ ਤਜਵੀਜ਼ ਨਾਲ ਕੋਈ ਮਤਭੇਦ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿ ਕਿਸੇ ਇਮਾਰਤ ਨੂੰ ਮੰਦਰ ਤਾਂ ਹੀ ਸਮਝਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਜੇਕਰ ਉਸ ਵਿਚ ਮੂਰਤੀਆਂ ਸਥਾਪਿਤ ਕੀਤੀਆਂ ਜਾਣ ਅਤੇ ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਿਸੇ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਨੂੰ ਸਿੱਖ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਤਾਂ ਹੀ ਸਮਝਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਜੇਕਰ ਉਸ ਵਿਚ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਹੋਵੇ। ਪਰ ਵਿਦਵਾਨ ਸਲਾਹਕਾਰ ਇਸ ਤੱਥ ਨੂੰ ਨਜ਼ਰਅੰਦਾਜ਼ ਕਰਦੇ ਜਾਪਦੇ ਹਨ ਕਿ ਜਿੱਥੇ ਸਿੱਖ ਗੁਰਦੁਆਰੇ ਨੂੰ ਇੱਕ ਨਿਆਂਧਾਰਕ ਵਿਅਕਤੀ ਮੰਨਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਮੰਦਰ ਨਾਲ ਅਜਿਹਾ ਸਲੂਕ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਮੰਦਰ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਕੇਵਲ ਉਸ ਵਿੱਚ ਸਥਾਪਿਤ ਮੂਰਤੀ ਨੂੰ ਇੱਕ ਨਿਆਂਇਕ ਵਿਅਕਤੀ ਮੰਨਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਨਾ ਕਿ ਮੰਦਰ ਨੂੰ।

(22) ਇਹ ਸਵਾਲ ਕਿ ਕੀ ਨਿਆਂਇਕ ਵਿਅਕਤੀ ਦੀ ਧਾਰਨਾ ਨੂੰ ਮੰਦਰ ਤੱਕ ਵਧਾਇਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਠਾਕਰਦਵਾਰਾ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਬਨਾਮ ਈਸ਼ਰ ਦਾਸ ਕੇਸ (ਜੁਪਰਾ) ਵਿੱਚ ਲਾਹੌਰ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੇ ਡਿਵੀਜ਼ਨ ਬੈਂਚ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਵਿਚਾਰ ਲਈ ਆਇਆ ਸੀ। ਦਲੀਲ ਸਿੰਘ, ਜੇ., ਅਦਾਲਤ ਲਈ ਬੋਲਦੇ ਹੋਏ, ਸਵਾਲ ਦਾ ਇੱਕ ਜ਼ੋਰਦਾਰ ਨਕਾਰਾਤਮਕ ਜਵਾਬ ਵਾਪਸ ਕਰ ਦਿੱਤਾ, ਜੋ ਕਿ ਉਸਦੇ ਨਿਮਨਲਿਖਤ ਨਿਰੀਖਣਾਂ ਤੋਂ ਸਪੱਸ਼ਟ ਹੈ: -

“ਸਾਡੇ ਸਾਹਮਣੇ ਅਪੀਲ ਵਿੱਚ ਇਹ ਦਲੀਲ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਹੈ ਕਿ ਠਾਕਰਦੁਆਰਾ ਇੱਕ ਨਿਆਂਇਕ ਵਿਅਕਤੀ ਹੈ ਅਤੇ ਮੁਕੱਦਮਾ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਦੋ ਸਮਰਥਨ ਵਿੱਚ

ਇਸ ਵਿੱਚ ਇਹ ਤਾਕੀਦ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ ਕਿ ਠਾਕਰਦੁਆਰੇ ਨੂੰ ਇੱਕ ਮੱਤ ਦੇ ਬਰਾਬਰ ਮੰਨਿਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਲਈ, ਇੱਕ ਨਿਆਂਇਕ ਵਿਅਕਤੀ ਹੈ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਇਸ ਤੱਥ ਦੁਆਰਾ ਵੀ ਦਰਸਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਸਮਰਪਤ ਜਾਇਦਾਦ ਖੁਦ ਠਾਕਰਦੁਆਰੇ ਨੂੰ ਸਮਰਪਿਤ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ ਨਾ ਕਿ ਮੂਰਤੀ ਨੂੰ। ਵਿਕਲਪ ਵਿੱਚ ਇਹ ਦਲੀਲ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਸੀ ਕਿ ਠਾਕਰਦੁਆਰੇ ਨੂੰ ਮੂਰਤੀ ਦੇ ਬਰਾਬਰ ਮੰਨਿਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਲਈ, ਇੱਕ ਨਿਆਂਇਕ ਵਿਅਕਤੀ ਹੈ। ਇਹ ਕੇਸ ਕਿ ਠਾਕਰਦਵਾਰਾ ਇਹਨਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਕਿਸੇ ਵੀ ਵਿਵਾਦ ਦੇ ਅਧੀਨ ਨਿਆਂਇਕ ਵਿਅਕਤੀ ਹੈ, ਸਾਡੀ ਰਾਏ ਵਿੱਚ, ਬਿਲਕੁਲ ਨਹੀਂ ਬਣਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਇਹ ਸਾਨੂੰ ਜਾਪਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਨੁਕਤੇ 'ਤੇ ਹਿੰਦੂ ਧਰਮ ਅਤੇ ਰੀਤੀ-ਰਿਵਾਜ ਦੀ ਨਿਆਂਇਕ ਮਾਨਤਾ ਦੇ ਕਾਰਨ, ਹੁਕਮਾਂ ਤੋਂ ਸਪੱਸ਼ਟ ਹੈ ਕਿ ਇੱਕ ਮੂਰਤੀ ਇੱਕ ਨਿਆਂਇਕ ਵਿਅਕਤੀ ਹੈ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਇੱਕ ਮੈਟ ਇੱਕ ਨਿਆਂਇਕ ਵਿਅਕਤੀ ਹੈ; ਪਰ ਇਸ ਸਿਧਾਂਤ ਨੂੰ ਇਮਾਰਤ ਨੂੰ ਸ਼ਾਮਲ ਕਰਨ ਲਈ ਵਧਾਉਣਾ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਮੂਰਤੀ ਜਮ੍ਹਾਂ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਕਿਸੇ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਆਪਣੇ ਆਪ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਧਾਰਮਿਕ ਸੰਸਥਾ ਬਣਨਾ ਸਾਡੇ ਮਨ ਵਿੱਚ ਇਸ ਸਿਧਾਂਤ ਦਾ ਸਭ ਤੋਂ ਗੈਰ-ਵਾਜ਼ਬ ਵਿਸਤਾਰ ਹੈ ਅਤੇ ਨਤੀਜੇ ਵਜੋਂ ਦੋ ਨਿਆਂਇਕ ਵਿਅਕਤੀ ਇੱਕੋ ਵਿੱਚ ਸਹਿ-ਮੌਜੂਦ ਹੋਣਗੇ। ਸੰਸਥਾ। ਇਸ ਲਈ ਅਸੀਂ ਇਸ ਵਿਵਾਦ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰਦੇ ਹਾਂ।

ਦਲੀਪ ਸਿੰਘ, ਜੋ. ਦੇ ਉਪਰੋਕਤ ਨਿਰੀਖਣਾਂ ਦੀ ਪੜਚੋਲ ਤੋਂ ਇਹ ਸਪੱਸ਼ਟ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਮੰਦਰ ਨੂੰ ਵੀ ਨਿਆਂਇਕ ਵਿਅਕਤੀ ਮੰਨਿਆ ਜਾਣ ਦੀ ਦਲੀਲ ਨੂੰ ਇਸ ਤੱਥ ਦੇ ਕਾਰਨ ਖਾਰਜ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਇਸ ਦੇ ਨਤੀਜੇ ਵਜੋਂ ਦੋ ਨਿਆਂਇਕ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਦੀ ਸਹਿ-ਮੌਜੂਦਗੀ ਅਰਥਾਤ ਮੂਰਤੀ ਅਤੇ ਇਮਾਰਤ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਮੂਰਤੀ ਸਥਾਪਿਤ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ।

(23) ਨਿਆਂਵਾਦੀ ਵਿਅਕਤੀ ਲਾਵ/ ਦੀ ਇੱਕ ਗਲਪ ਹੈ। ਇੱਕ ਨਿਆਂਵਾਦੀ ਵਿਅਕਤੀ ਦੇ ਮਾਮਲਿਆਂ ਦਾ ਪ੍ਰਬੰਧਨ ਇੱਕ ਜੀਵਿਤ ਵਿਅਕਤੀ ਦੁਆਰਾ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸਲਈ, ਕਾਨੂੰਨ ਹਮੇਸ਼ਾਂ ਨਿਆਂਵਾਦੀ ਵਿਅਕਤੀ ਦੇ ਪ੍ਰਬੰਧਕ ਦੀ ਹੋਂਦ ਦੀ ਕਲਪਨਾ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਹਿੰਦੂ ਕਾਨੂੰਨ ਇੱਕ ਸ਼ਬਦ ਨੂੰ ਮੂਰਤੀ ਦੇ ਪ੍ਰਬੰਧਕ ਹੋਣ ਦੀ ਕਲਪਨਾ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਨਿਆਂਇਕ ਉਦਾਹਰਣਾਂ, ਇਸ ਲਈ, ਮੂਰਤੀ ਨੂੰ ਨਿਆਂਇਕ ਵਿਅਕਤੀ ਵਜੋਂ ਮਾਨਤਾ ਦੇਣ ਲਈ ਆਈਆਂ, ਨਾ ਕਿ ਮੰਦਰ ਵਜੋਂ ਕਿਉਂਕਿ ਹਿੰਦੂ ਕਾਨੂੰਨ ਨੇ ਮੰਦਰ ਦੇ ਪ੍ਰਬੰਧਕ ਦੀ ਕਲਪਨਾ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਸੀ। ਸਿੱਖ ਗੁਰਦੁਆਰੇ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਇੱਕ ਗਣਿਤ ਦੀ ਵਿਆਖਿਆ 'ਤੇ ਇੱਕ ਨਿਆਂਇਕ ਵਿਅਕਤੀ ਮੰਨਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਸਿੱਖ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਐਕਟ ਦੇ ਤਹਿਤ, ਇੱਕ ਪ੍ਰਬੰਧਕ ਕਮੇਟੀ ਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਬੰਧਿਤ ਕੀਤੇ ਜਾਣ ਦੀ ਕਲਪਨਾ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ। ਸਿੱਖਿਅਤ ਅਤੇ ਉੱਤਰਦਾਤਾ ਲਈ ਅਣਸੁਲਝੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਸਵੀਕਾਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਕਿ ਸਿੱਖ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਐਕਟ ਵਿੱਚ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਮਾਮਲਿਆਂ ਦੇ ਪ੍ਰਬੰਧਕ ਦੀ ਸਥਾਪਨਾ ਦੀ ਕੋਈ ਵਿਵਸਥਾ ਨਹੀਂ ਹੈ।

(24) ਕਾਨੂੰਨ ਵਿੱਚ ਜਾਇਦਾਦ ਕਿਸੇ ਵਸਤੂ ਨੂੰ ਸਮਰਪਿਤ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ ਜੇਕਰ ਕਾਨੂੰਨ ਜਾਂ ਕਸਟਮ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਪ੍ਰਬੰਧਕ ਨੂੰ ਅਜਿਹੀ ਵਸਤੂ ਦੇ ਮਾਮਲਿਆਂ ਦੇ ਪ੍ਰਬੰਧਨ ਲਈ ਕਲਪਨਾ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਕਿਸੇ ਪ੍ਰਬੰਧਕ ਰਹਿਤ ਵਸਤੂ ਜਾਂ ਸੰਸਥਾ ਨੂੰ ਸਮਰਪਿਤ ਸੰਪੱਤੀ ਰੀ - ਨਲੀਅਸ ਹੋਵੇਗੀ। ਇਸ ਲਈ, ਲਈ ਸ਼ਰਤ ਪੂਰਵ

Soni Dass and others v. The Shirornani Gurdwara Prabandhak Committee, Amritsar (D. S. Tewatia, J.)

ਕਿਸੇ ਸੰਸਥਾ ਜਾਂ ਵਸਤੂ ਨੂੰ ਇੱਕ ਨਿਆਂਵਾਦੀ ਵਿਅਕਤੀ ਮੰਨਣਾ ਕਾਨੂੰਨ ਵਿੱਚ ਇਸ ਦੇ ਮਾਮਲਿਆਂ ਦੇ ਪ੍ਰਬੰਧਕ ਦੀ ਹੋਂਦ ਹੈ। ਪ੍ਰਥਮਾ ਜਿਥੇ ਕਾਨੂੰਨ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਇਹ ਮੌਜੂਦ ਹੈ, ਕਿਸੇ ਸੰਸਥਾ ਜਾਂ ਵਸਤੂ ਦੇ ਪ੍ਰਬੰਧਕ ਦੀ ਕਲਪਨਾ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ, ਤਾਂ ਅਜਿਹੀ ਸੰਸਥਾ ਜਾਂ ਵਸਤੂ ਨੂੰ ਇੱਕ ਨਿਆਂਵਾਦੀ ਵਿਅਕਤੀ ਨਹੀਂ ਮੰਨਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ, ਜਿਸ ਦਾ ਕਾਨੂੰਨ ਕਿਸੇ ਪ੍ਰਬੰਧਕ ਨੂੰ ਹੁਕਮ ਨਹੀਂ ਦਿੰਦਾ, ਨੂੰ ਨਿਆਂਵਾਦੀ ਵਿਅਕਤੀ ਨਹੀਂ ਮੰਨਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ ਵੀ ਉਸੇ ਕਾਰਨ ਕਰਕੇ ਨਿਆਂਵਾਦੀ ਵਿਅਕਤੀ ਨਹੀਂ ਮੰਨਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਜਿਸ ਕਾਰਨ ਦਲੀਲ ਸਿੰਘ, ਜੇ.

(25)ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਇਸ ਵਿਵਾਦ ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ ਕਿ ਫਰਮਾਨ-ਏ-ਸ਼ਾਹੀ ਨੇ ਡੇਰੇ ਦੇ ਪ੍ਰਬੰਧਕ ਦੇ ਨਾਂ 'ਤੇ ਖੜ੍ਹੀ ਜਾਇਦਾਦ ਦਾ ਇੰਤਕਾਲ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਨਾਂ 'ਤੇ ਕਰਨ ਦਾ ਹੁਕਮ ਦਿੱਤਾ ਸੀ ਅਤੇ ਫਰਮਾਨ-ਏ-ਸ਼ਾਹੀ ਕਾਨੂੰਨ ਵਿੱਚ ਆਖਰੀ ਸ਼ਬਦ ਹੈ, ਇਸ ਲਈ ਇੰਤਕਾਲ ਮੌਜੂਦਾ ਕੇਸ ਵਿੱਚ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਨਾਮ ਦੀ ਜਾਇਦਾਦ ਨੂੰ ਜਾਇਜ਼ ਮੰਨਿਆ ਜਾਵੇਗਾ, ਇਹ ਦੇਖਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ ਫਰਮਾਨ-ਏ-ਸ਼ਾਹੀ ਵਿੱਚ ਅਜਿਹੀ ਕਿਸੇ ਗੱਲ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਫਰਮਾਨ-ਏ-ਸ਼ਾਹੀ ਨੇ ਸਪੱਸ਼ਟ ਸ਼ਬਦਾਂ ਵਿੱਚ ਕਿਹਾ ਕਿ ਜਿਹੜੀ ਜ਼ਮੀਨ ਕਿਸੇ ਡੇਰੇ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਹੈ, ਉਸ ਨੂੰ ਕਿਸੇ ਮਹੰਤ ਦੀ ਜਾਇਦਾਦ ਨਹੀਂ ਮੰਨਿਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਸਗੋਂ ਇਹ ਮਹੰਤ ਦੇ ਪ੍ਰਬੰਧ ਹੇਠ ਡੇਰੇ ਦੀ ਮਲਕੀਅਤ ਵਜੋਂ ਦਰਜ ਕੀਤੀ ਜਾਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਬਾਰੇ ਮਾਲ ਵਿਭਾਗ ਨੂੰ ਵੀ ਸੂਚਿਤ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ ਅਤੇ ਗਜ਼ਟਿਡ ਕਰਨ ਦੇ ਹੁਕਮ ਦਿੱਤੇ ਜਾਣ। ਸਵਾਲ ਵਿੱਚ ਫਰਮਾਨ-ਏ-ਸ਼ਾਹੀ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਉਪਰੋਕਤ ਤੋਂ ਸਪੱਸ਼ਟ ਹੈ, ਇਹ ਨਹੀਂ ਕਹਿੰਦਾ ਕਿ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਨਾਮ 'ਤੇ ਜ਼ਮੀਨ ਦਾ ਇੰਤਕਾਲ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ। ਮੌਜੂਦਾ ਕੇਸ ਵਿੱਚ ਜ਼ਮੀਨ ਦਾ ਇੰਤਕਾਲ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਨਾਂ 'ਤੇ ਕਰਨਾ ਉਪਰੋਕਤ ਫਰਮਾਨ-ਏ-ਸ਼ਾਹੀ ਦੀ ਸਪੱਸ਼ਟ ਉਲੰਘਣਾ ਹੈ। ਉਪਰੋਕਤ ਫਰਮਾਨ-ਏ-ਸ਼ਾਹੀ ਨੇ ਸਿਰਫ ਜ਼ਮੀਨ ਦਾ ਇੰਤਕਾਲ ਸੰਸਥਾ ਦੇ ਨਾਮ 'ਤੇ ਕਰਨ ਦੀ ਮੰਗ ਕੀਤੀ ਸੀ ਜੇਕਰ ਜ਼ਮੀਨ ਸੰਸਥਾ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ ਮੌਜੂਦਾ ਕੇਸ ਵਿੱਚ ਇਹ ਨਹੀਂ ਕਿਹਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਕਿ ਫਰਮਾਨ-ਏ-ਸ਼ਾਹੀ ਦੇ ਮੱਦੇਨਜ਼ਰ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਹੱਕ ਵਿੱਚ ਜ਼ਮੀਨ ਦੇ ਇੰਤਕਾਲ ਦੀ ਵੈਧਤਾ ਨੂੰ ਚੁਣੌਤੀ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ।

(26)ਉਪਰੋਕਤ ਵਿਚਾਰਾਂ ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਰੱਖਦੇ ਹੋਏ, ਮੈਂ ਮੰਨਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਕੋਈ ਨਿਆਂਧਾਰਕ ਵਿਅਕਤੀ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਇਸ ਸਵਾਲ ਦੇ ਜਵਾਬ ਦੇ ਨਾਲ ਕਿ ਕੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਇੱਕ ਨਿਆਂਵਾਦੀ ਵਿਅਕਤੀ ਹੈ, ਮੈਂ ਦਫਤਰ ਨੂੰ ਨਿਰਦੇਸ਼ ਦਿੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਉਹ FAO ਨੂੰ ਡਿਵੀਜ਼ਨ ਬੈਂਚ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਅਪੀਲ ਦਾ ਨਿਪਟਾਰਾ ਕਰਨ ਲਈ ਅੰਤ ਵਿੱਚ ਯੋਗਤਾ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਰੱਖੇ ਕਿਉਂਕਿ ਪੁੰਛੀ, ਜੇ. ਨੇ ਉਠਾਏ ਗਏ ਹੋਰ ਨੁਕਤਿਆਂ ਨਾਲ ਨਜਿੱਠਿਆ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਟਿਵਾਣਾ, ਜੇ. ਨੇ ਅਪੀਲ ਵਿੱਚ ਉਠਾਏ ਗਏ ਸਾਰੇ ਨੁਕਤਿਆਂ ਨਾਲ ਨਜਿੱਠਿਆ ਸੀ।

ਕੇ.ਐਸ. ਟਿਵਾਣਾ, ਜੇ.

ਇਸ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਮੈਂ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਕਾਨੂੰਨ ਅਤੇ ਤੱਥਾਂ ਦੇ ਸਵਾਲਾਂ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਕਰ ਚੁੱਕਾ ਹਾਂ। ਮੈਂ ਆਪਣੇ ਵਿਚਾਰ ਪ੍ਰਗਟ ਕਰਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਜੇ ਅੰਤਮ ਹਨ, ਮੇਰੇ ਲਈ ਇਸ ਕੇਸ ਦੀ ਸੁਣਵਾਈ ਲਈ ਡੀਬੀ ਵਿੱਚ ਬੈਠਣਾ ਸੰਭਵ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗਾ ਕਿਉਂਕਿ ਮੈਂ ਆਪਣੇ ਫੈਸਲੇ ਦੀ ਸਮੀਖਿਆ ਨਹੀਂ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹਾਂ। ਇਸ ਲਈ ਕਾਗਜ਼ਾਂ ਨੂੰ ਢੁਕਵੇਂ ਹੁਕਮਾਂ ਲਈ ਸਿੱਖਿਅਤ ਚੀਫ਼ ਜਸਟਿਸ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਰੱਖਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ।

ਐਮ.ਐਮ. ਪੰਡੀ, ਜੇ. (ਓਰਲ)

(1) ਕੇ.ਐਸ. ਟਿਵਾਣਾ, ਜੇ. ਅਤੇ ਮੇਰੇ ਆਪ ਵਿਚ ਇਸ ਸਵਾਲ 'ਤੇ ਕਿ ਕੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਇਕ ਨਿਆਂਇਕ ਵਿਅਕਤੀ ਸੀ ਅਤੇ ਸਹਾਇਕ ਸਵਾਲ ਕਿ ਕੀ ਫਰਮਾਨ-ਏ-ਸ਼ਾਹੀ, ਜਿਸ ਦਾ ਸਾਡੇ ਆਪੋ-ਆਪਣੇ ਹੁਕਮਾਂ ਵਿਚ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ, ਵਿਚ ਮੱਤਭੇਦ ਹੋਣ 'ਤੇ ਜੇ. ਤਤਕਾਲ ਕੇਸਾਂ ਦੇ ਤੱਥਾਂ ਨੂੰ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਲਈ, ਮਾਮਲੇ ਨੂੰ ਵਿਚਾਰ ਲਈ ਤੀਜੇ ਮਾਨਯੋਗ ਜੱਜ ਕੋਲ ਭੇਜਿਆ ਗਿਆ ਸੀ। ਡੀ.ਐਸ. ਤੇਵਤੀਆ, ਜੇ. ਨੇ ਮਾਮਲਾ ਸੁਣਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਮੇਰੇ ਵਿਚਾਰ ਨਾਲ ਸਹਿਮਤੀ ਪ੍ਰਗਟਾਈ ਕਿ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਕੋਈ ਨਿਆਂਇਕ ਵਿਅਕਤੀ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਕਿਉਂਕਿ ਕਾਨੂੰਨ ਇਸ ਲਈ ਕਿਸੇ ਪ੍ਰਬੰਧਕ ਨੂੰ ਨਿਯੁਕਤ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ, ਟੀ. ਐਸ. ਤਿਵਾਣੀਆ, ਜੇ. ਦੇ ਵਿਚਾਰ ਵਿੱਚ ਆਇਆ ਹੈ ਕਿ ਵਿਵਾਦ ਵਿੱਚ ਫਾਰਮਨ-ਏ-ਸ਼ਾਹੀ ਨੇ ਇਹ ਹੁਕਮ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਜ਼ਮੀਨ ਦਾ ਇੰਤਕਾਲ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਨਾਮ 'ਤੇ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ ਅਤੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਇੰਤਕਾਲ P-8 ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਨੀ R-8 ਦੇ ਬਰਾਬਰ ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਿਤ ਕਰਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਨੀ P-9 ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਨੀ R-9 ਦੇ ਬਰਾਬਰ ਉਪਰੋਕਤ ਫਰਮਾਨ-ਏ-ਸ਼ਾਹੀ ਦੀ ਸਪੱਸ਼ਟ ਉਲੰਘਣਾ ਸੀ ਅਤੇ ਅੱਗੇ ਇਹ ਕਿ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਹੱਕ ਵਿੱਚ ਇੰਤਕਾਲਾਂ ਦੀ ਵੈਧਤਾ ਨੂੰ ਚੁਣੌਤੀ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਸੀ। ਅਪੀਲ ਵਿੱਚ ਉਠਾਏ ਗਏ ਹੋਰ ਨੁਕਤਿਆਂ ਨਾਲ ਨਜਿੱਠਣ ਲਈ ਅਜਿਹੀ ਰਾਏ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਮਾਮਲਾ ਹੁਣ ਮੇਰੇ ਸਾਹਮਣੇ ਹੈ। ਮੈਂ ਆਪਣੇ ਪਹਿਲੇ ਆਦੇਸ਼ ਵਿੱਚ ਉਹ ਮੌਕਾ ਵੀ ਰਾਖਵਾਂ ਰੱਖਿਆ ਸੀ, ਕਿਉਂਕਿ ਮੈਂ ਯੋਗਤਾ ਦੇ ਅਧਾਰ 'ਤੇ ਕੇਸ ਨਾਲ ਨਜਿੱਠਿਆ ਨਹੀਂ ਸੀ।

(2) ਤੱਥਾਂ ਦਾ ਇੱਕ ਵਿਸ਼ਾਲ ਰੈਜ਼ਿਊਮੇ ਸਥਾਨ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗਾ। 31 ਮਈ, 1960 ਨੂੰ, ਪਿੰਡ ਬਿਲਾਸਪੁਰ ਤਹਿਸੀਲ ਸਰਹਿੰਦ, ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਪਟਿਆਲਾ ਦੇ 56 ਭਗਤਾਂ ਨੇ, ਜੋ ਕਿ ਪੁਰਾਣੇ ਪੈਪਸੂ ਰਾਜ ਵਿੱਚ ਸਥਿਤ ਸੀ, ਪਰ ਹੁਣ ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਲੁਧਿਆਣਾ (ਪੰਜਾਬ) ਵਿੱਚ ਸਿੱਖ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 7 (1) ਅਧੀਨ ਪਟੀਸ਼ਨ ਦਾਇਰ ਕੀਤੀ, 1925, ਪੰਜਾਬ ਰਾਜ ਨੂੰ, ਪਿੰਡ ਬਿਲਾਸਪੁਰ ਵਿੱਚ ਸਥਿਤ 'ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਸਾਹਿਬ ਧਰਮਸ਼ਾਲਾ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ' ਵਜੋਂ ਜਾਣੇ ਜਾਂਦੇ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਨੂੰ ਇੱਕ ਸਿੱਖ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਘੋਸ਼ਿਤ ਕਰਨ ਦਾ ਦਾਅਵਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ। ਇਸ ਦੇ ਨਾਲ ਗੁਰਦੁਆਰੇ ਲਈ ਦਾਅਵਾ ਕੀਤੀਆਂ ਜਾਇਦਾਦਾਂ ਦੀ ਸੂਚੀ ਵੀ ਸ਼ਾਮਲ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ। ਇਸ ਸੂਚੀ ਨੂੰ, ਜੇਕਰ ਕੋਈ ਇਸ ਨੂੰ ਮੋਟੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਰੱਖ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਦਾਅਵਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਪਿੰਡ ਦੀ ਇੱਕ ਇਮਾਰਤ ਖੁਦ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਰਿਹਾਇਸ਼ ਵਾਲੀ ਹੈ ਅਤੇ ਬਾਕੀ ਬਚੀ ਜ਼ਮੀਨ ਗੁਰਦੁਆਰੇ ਦੀ ਮਾਲਕੀ ਵਾਲੀ ਦੱਸੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਰਾਜ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਉਕਤ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 7(3) ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਪਟੀਸ਼ਨ ਅਤੇ ਸੂਚੀ ਨੂੰ ਜਨਤਕ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਇਸ ਵਿੱਚ ਦਰਸਾਏ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਨੂੰ ਦਾਅਵਿਆਂ ਦੇ ਨੋਟਿਸ ਵੀ ਜਾਰੀ ਕੀਤੇ।

ਸੰਪਤੀਆਂ ਦਾ ਕਬਜ਼ਾ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਅਪੀਲਕਰਤਾਵਾਂ ਨੇ ਰਾਜ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਧਾਰਾ 8 ਅਤੇ 10 ਦੇ ਤਹਿਤ ਇੱਕ ਸੰਯੁਕਤ ਪਟੀਸ਼ਨ ਦਾਇਰ ਕੀਤੀ। ਧਾਰਾ 8 ਦੇ ਤਹਿਤ ਇਹ ਦਾਅਵਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਇਹ ਸੰਸਥਾ ਸਿੱਖ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਨਹੀਂ ਸੀ, ਸਗੋਂ ਇੱਕ ਡੇਰਾ ਉਦਾਸੀਆ ਸੀ ਅਤੇ ਅੱਗੇ ਇਹ ਕਿ ਉਹ ਸੰਸਥਾ ਦੇ ਵਿਰਾਸਤੀ ਅਹੁਦੇਦਾਰ ਸਨ। ਧਾਰਾ 10 ਦੇ ਤਹਿਤ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਦਾਅਵਾ ਸੀ ਕਿ ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਜਾਂ ਬਦਲਵੇਂ ਰੂਪ ਵਿੱਚ, ਇਹ ਸੀ ਕਿ ਗੁਰਦੁਆਰੇ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਹੋਣ ਦਾ ਦਾਅਵਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਜਾਇਦਾਦ ਅਸਲ ਵਿੱਚ ਅਪੀਲਕਰਤਾਵਾਂ ਦੀਆਂ ਨਿੱਜੀ ਜਾਇਦਾਦਾਂ ਸਨ ਜੋ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਪੁਰਖਿਆਂ ਤੋਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਕੋਲ ਆਈਆਂ ਸਨ। ਸੰਯੁਕਤ ਪਟੀਸ਼ਨ ਨੂੰ ਫਿਰ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 14 ਅਧੀਨ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੋਵਾਂ ਪਹਿਲੂਆਂ 'ਤੇ ਫੈਸਲੇ ਲਈ ਸਿੱਖ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਟ੍ਰਿਬਿਊਨਲ ਕੋਲ ਭੇਜਿਆ ਗਿਆ ਸੀ।

Som Dass and others v. The Shiromani Gurdwara Prabandhak Committee, Amritsar (M. M. Punchhi, J.)

ਸੈਕਸ਼ਨ 15 ਦੇ ਤਹਿਤ ਲੋੜੀਂਦੇ ਨੋਟਿਸ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਵੱਡੇ ਪੱਧਰ 'ਤੇ ਜਾਰੀ ਕੀਤੇ ਗਏ ਸਨ। ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਬੰਧਕ ਕਮੇਟੀ ਨੇ ਨੋਟਿਸ ਦਾ ਜਵਾਬ ਦਿੱਤਾ ਅਤੇ ਅਪੀਲਕਰਤਾਵਾਂ ਦੇ ਦਾਅਵੇ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਲਿਖਤੀ ਬਿਆਨ ਦਾਇਰ ਕੀਤਾ।

(3) ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 8 ਦੇ ਤਹਿਤ ਅਪੀਲਕਰਤਾਵਾਂ ਦੇ ਦਾਅਵੇ ਨਾਲ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰਨ ਲਈ ਪਹਿਲਾਂ ਅੰਦਰ ਗਿਆ ਸੀ। ਸੰਦਰਭ ਵਿੱਚ ਤਿਆਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਇੱਕੋ ਇੱਕ ਮੁੱਦਾ ਇਹ ਸੀ ਕਿ ਕੀ ਪਟੀਸ਼ਨਰ (ਅਪੀਲਕਰਤਾ) - ਵਿਵਾਦ ਵਿੱਚ ਸੰਸਥਾ ਦੇ ਵਿਰਾਸਤੀ ਅਹੁਦੇਦਾਰ ਸਨ? ਟ੍ਰਿਬਿਊਨਲ ਨੇ ਆਪਣੇ ਆਦੇਸ਼ ਮਿਤੀ 9 ਫਰਵਰੀ, 1965 ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਨੀ ਪੀ-13 ਦੁਆਰਾ ਇਹ ਸਿੱਟਾ ਦਰਜ ਕੀਤਾ ਕਿ ਫਾਈਲ ਵਿੱਚ ਬਹੁਤ ਜ਼ਿਆਦਾ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ੀ ਸਬੂਤ ਮੌਜੂਦ ਸਨ ਜੋ ਇਹ ਮੰਨਣ ਲਈ ਕਿ ਪਰਿਵਾਰ ਵਿੱਚ ਉੱਤਰਾਧਿਕਾਰੀ ਪਿਤਾ ਤੋਂ ਪੁੱਤਰ ਤੱਕ ਸੀ ਅਤੇ ਇਹ ਕਿ ਸੰਸਥਾ ਜਨਤਕ ਪੂਜਾ ਦਾ ਸਥਾਨ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਇਸ ਦੇ ਉਲਟ ਇਹ ਅਪੀਲ ਕਰਨ ਵਾਲਿਆਂ ਦਾ ਰਿਹਾਇਸ਼ੀ ਘਰ ਸੀ ਜਿੱਥੇ ਪੂਜਾ ਦੀ ਕੋਈ ਵਸਤੂ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਫਿਰ ਅਪੀਲਕਰਤਾਵਾਂ ਦਾ ਦਾਅਵਾ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਪਟੀਸ਼ਨ ਵਿੱਚ ਤਸਦੀਕ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ, ਕਿ ਸੰਸਥਾ ਇੱਕ ਪੂਜਾ ਸਥਾਨ ਸੀ ਅਤੇ ਉਹ ਇਸ ਨਾਲ ਜੁੜਿਆ ਇੱਕ ਵਿਰਾਸਤੀ ਦਫਤਰ ਰੱਖਦੇ ਸਨ, ਨਕਾਰਾਤਮਕ ਸੀ। ਅਪੀਲਕਰਤਾਵਾਂ, ਟ੍ਰਿਬਿਊਨਲ ਦੇ ਹੁਕਮਾਂ ਨੂੰ ਚੁਣੌਤੀ ਦਿੰਦੇ ਹੋਏ, 1965 ਦੇ FAO ਨੰਬਰ 40 ਵਿੱਚ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਅਪੀਲ ਵਿੱਚ ਮਾਮਲਾ ਲਿਆਏ। ਜਿਸ ਨੂੰ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਡਿਵੀਜ਼ਨ ਬੈਂਚ ਨੇ 24 ਮਾਰਚ, 1976 ਨੂੰ ਖਾਰਜ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਟ੍ਰਿਬਿਊਨਲ ਦੁਆਰਾ ਉਪਰੋਕਤ ਪ੍ਰਭਾਵ ਲਈ ਅਤੇ ਇਹ ਵੀ ਦੇਖਿਆ ਗਿਆ ਕਿ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 2(4) ਦੇ ਤੱਤ ਦੇ ਅੰਦਰ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦੇ ਹਨ ਤਾਂ ਜੋ ਵਿਰਾਸਤੀ ਅਹੁਦੇਦਾਰ ਹੋਣ। ਇਸ ਲਈ ਕੇਸ ਦੇ ਇਸ ਪਹਿਲੂ ਨੂੰ ਅੰਤਿਮ ਰੂਪ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਅਤੇ ਫਿਰ ਟ੍ਰਿਬਿਊਨਲ ਨੇ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 10 ਅਧੀਨ ਦਾਅਵੇ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਕਰਨ ਲਈ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਸੰਭਾਲ ਲਿਆ।

(4) ਟ੍ਰਿਬਿਊਨਲ ਨੇ ਧਾਰਾ 10 ਅਧੀਨ ਦਾਅਵੇ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਕਰਦੇ ਸਮੇਂ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਦੋ ਮੁੱਦਿਆਂ ਨੂੰ ਸ਼ਾਮਲ ਕੀਤਾ: -

1. ਵਿਵਾਦ ਵਾਲੀ ਜਾਇਦਾਦ ਵਿੱਚ ਪਟੀਸ਼ਨਕਰਤਾਵਾਂ (ਅਪੀਲ ਲੈਟਰਸ) ਦਾ ਕੀ ਹੱਕ, ਸਿਰਲੇਖ ਜਾਂ ਹਿੱਤ ਹੈ ?

2. ਵਿਵਾਦ ਵਿੱਚ ਘਿਰੀ ਜਾਇਦਾਦ ਵਿੱਚ ਅਧਿਸੂਚਿਤ ਸਿੱਖ ਗੁਰਦੁਆਰੇ ਦਾ ਕੀ ਹੱਕ, ਸਿਰਲੇਖ ਜਾਂ ਹਿੱਤ ਹੈ?

ਇੱਥੇ ਵਰਣਨਯੋਗ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਦੌਰਾਨ ਸੂਬਾ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਇਸ ਮੰਤਵ ਲਈ ਇੱਕ ਨੋਟੀਫਿਕੇਸ਼ਨ ਜਾਰੀ ਕਰਕੇ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 9 ਦੇ ਉਪਬੰਧਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ਪਿੰਡ ਬਿਲਾਸਪੁਰ ਦੇ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਸਾਹਿਬ ਧਰਮਸ਼ਾਲਾ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ ਸਿੱਖ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਬਣਾਉਣ ਦਾ ਐਲਾਨ ਕੀਤਾ ਸੀ। ਇਹ ਵੀ ਵਰਣਨਯੋਗ ਹੈ ਕਿ ਨੋਟੀਫਿਕੇਸ਼ਨ ਦੇ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਨ ਦਾ ਤੱਥ ਇਹ ਸੀ ਕਿ ਇਹ ਸਿੱਧ ਕਰਦਾ ਸੀ ਕਿ "ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਸਭਾ ਧਰਮਸ਼ਾਲਾ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ" ਨੋਟੀਫਿਕੇਸ਼ਨ ਦੇ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਨ ਦੀ ਮਿਤੀ ਤੋਂ ਪ੍ਰਭਾਵੀ ਸਿੱਖ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਸੀ। ਉਸ ਰੋਜ਼ਾਨੇ ਵਿੱਚ, ਟ੍ਰਿਬਿਊਨਲ ਦੀ ਖੋਜ ਇਹ ਸੀ ਕਿ ਪਿੰਡ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਆਦਰਸ਼ ਵਜੋਂ ਸਥਾਪਿਤ ਕੀਤੇ ਗਏ ਗੁਰਦੁਆਰੇ ਨੇ ਕਿਹੜੀਆਂ ਜਾਇਦਾਦਾਂ ਬਣਾਈਆਂ ਸਨ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 7(3) ਅਧੀਨ ਨੋਟੀਫਿਕੇਸ਼ਨ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਿਤ ਸੂਚੀ ਵਿੱਚ 56 ਸ਼ਰਧਾਲੂਆਂ ਦੁਆਰਾ ਦਾਅਵਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਦੂਜੇ ਸ਼ਬਦਾਂ ਵਿੱਚ, ਇਹ ਪਿੰਡ ਦੀ ਇਮਾਰਤ/ਸੰਰਚਨਾ ਅਤੇ ਗੁਰਦੁਆਰੇ ਦੇ ਨਾਮ 'ਤੇ ਮਾਲ ਰਿਕਾਰਡ ਵਿੱਚ ਖੜੀਆਂ ਕਹੀਆਂ ਜਾਣ ਵਾਲੀਆਂ ਜ਼ਮੀਨੀ ਜਾਇਦਾਦਾਂ 'ਤੇ ਦਾਅਵਾ ਕਰਨ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਹੋਰ ਕੁਝ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਟ੍ਰਿਬਿਊਨਲ ਨੇ ਇਹ ਤੱਥ ਦਰਜ ਕੀਤੇ ਕਿ ਇਮਾਰਤ ਅਤੇ ਜ਼ਮੀਨੀ ਜਾਇਦਾਦ ਦੋਵੇਂ ਗੁਰਦੁਆਰੇ ਦੀ ਮਲਕੀਅਤ ਸਨ ਅਤੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਅਪੀਲਕਰਤਾਵਾਂ ਦੀ ਪਟੀਸ਼ਨ ਨੂੰ ਨਕਾਰਾ ਕਰਦਿਆਂ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 10 ਅਧੀਨ ਪਟੀਸ਼ਨ ਨੂੰ ਖਾਰਜ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ। ਅਪੀਲਕਰਤਾਵਾਂ ਨੇ ਫਿਰ ਟ੍ਰਿਬਿਊਨਲ ਦੇ ਹੁਕਮਾਂ ਨੂੰ ਚੁਣੌਤੀ ਦੇਣ ਵਾਲੀ ਮੌਜੂਦਾ ਅਪੀਲ ਦਾਇਰ ਕੀਤੀ, ਜੋ ਕਿ 1978 ਦੇ FAO ਨੰ. 449 ਹੈ। ਟ੍ਰਿਬਿਊਨਲ ਦੇ ਹੁਕਮਾਂ ਦੀ ਤਾਕਤ 'ਤੇ, ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਬੰਧਕ ਕਮੇਟੀ (ਛੋਟੇ ਤੌਰ 'ਤੇ, ਐਸ.ਜੀ.ਪੀ.ਸੀ.) ਨੇ ਕਬਜ਼ੇ ਦੀ ਵਸੂਲੀ ਲਈ ਮੁਕੱਦਮਾ ਦਾਇਰ ਕੀਤਾ। ਟ੍ਰਿਬਿਊਨਲ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 25-ਏ ਦੇ ਤਹਿਤ ਇਮਾਰਤ/ਸੰਰਚਨਾ ਅਤੇ ਜ਼ਮੀਨੀ ਜਾਇਦਾਦਾਂ ਦਾ। ਉਸ ਮੁਕੱਦਮੇ ਵਿੱਚ ਬਚਾਅ ਪੱਖ ਵਜੋਂ ਅਪੀਲਕਰਤਾਵਾਂ ਦੇ ਵਿਰੋਧ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ, ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 10 ਦੇ ਅਧੀਨ ਪਟੀਸ਼ਨ ਵਿੱਚ ਸਥਾਪਤ ਵਿਵਾਦ ਵਾਲੀਆਂ ਜਾਇਦਾਦਾਂ ਨੂੰ ਗੁਰਦੁਆਰੇ ਦਾ ਸਿਰਲੇਖ ਦੇਣ ਲਈ ਮੁਕੱਦਮੇ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਮੁਕੱਦਮੇ ਦਾ ਨਤੀਜਾ ਅਜਿਹੇ ਹਾਲਾਤਾਂ ਵਿੱਚ ਸੀ ਜੋ ਪਹਿਲਾਂ ਤੋਂ ਹੀ ਸਿੱਟਾ ਨਿਕਲਿਆ ਸੀ। ਮੁਕੱਦਮੇ ਦੇ ਫੈਸਲੇ 'ਤੇ, ਅਪੀਲੀ ਵਕੀਲਾਂ ਨੇ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਵਿੱਚ 1980 ਦਾ FAO ਨੰਬਰ 2 ਦਾਇਰ ਕੀਤਾ ਹੈ, ਜਿਸ ਦੇ ਤਹਿਤ 1978 ਦੇ FAO ਨੰ. 449 ਦੇ ਨਾਲ ਸੁਣਵਾਈ ਲਈ ਸੂਚੀਬੱਧ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਇਸ ਫੈਸਲੇ ਦੁਆਰਾ ਇਹ ਦੋਵੇਂ ਮਾਮਲੇ ਖੜੇ ਹੋਣਗੇ। ਦਾ ਨਿਪਟਾਰਾ,

(5) ਹੁਣ ਜ਼ਮੀਨੀ ਜਾਇਦਾਦ ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ, ਮੇਰੇ ਫੈਸਲੇ ਦੇ ਪਹਿਲੇ ਹਿੱਸੇ, ਮਿਤੀ 1 ਅਪ੍ਰੈਲ, 1983 ਵਿੱਚ ਕੁਝ ਚਰਚਾ ਪਾਈ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਦੁਹਰਾਉਣ ਦੀ ਕੀਮਤ 'ਤੇ, ਇਹ ਯਾਦ ਰੱਖਣਾ ਲਾਭਦਾਇਕ ਹੈ ਕਿ ਫਾਈਲ 'ਤੇ ਉਪਲਬਧ ਸਭ ਤੋਂ ਪੁਰਾਣੇ ਮਾਲ ਰਿਕਾਰਡ ਤੋਂ। ਇਹਨਾਂ ਅਪੀਲਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਵਿਵਾਦ ਵਿੱਚ ਜ਼ਮੀਨੀ ਜਾਇਦਾਦ ਬਿਨਾਂ ਸ਼ੱਕ ਮੌਜੂਦਾ ਅਪੀਲਕਰਤਾਵਾਂ ਦੇ ਪੁਰਖਿਆਂ ਦੀ ਮਲਕੀਅਤ ਵਿੱਚ ਖੜੀ ਸੀ। ਇਹ ਵੀ ਇਸ ਨੂੰ ਪ੍ਰਗਟ ਕਰਦਾ ਹੈ

ਮੌਜੂਦਾ ਅਪੀਲਕਰਤਾਵਾਂ ਦੇ ਪੂਰਵਜਾਂ ਨੇ ਆਪਣੇ ਵਿਰਾਸਤੀ ਹਿੱਸੇ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਜ਼ਮੀਨ ਨੂੰ ਦੋ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਸ਼ਾਖਾਵਾਂ ਵਿੱਚ ਵੰਡਿਆ ਸੀ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਮੌਜੂਦਾ ਅਪੀਲਕਰਤਾਵਾਂ ਦੇ ਪੂਰਵਜਾਂ ਨੂੰ ਵੰਡਣ ਲਈ ਦੋ ਇੰਤਕਾਲ ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਨੀਆਂ P-8 = R-8 ਅਤੇ P-9 = R-9 ਨੂੰ ਮਾਲ ਅਫਸਰ ਦੁਆਰਾ 27 ਮੱਘਰ, 1985

Som Dass and others v. The Shiromani Gurdwara Prabandhak
Committee, Amritsar (M. M. Punchhi, J.)

ਨੂੰ ਨਵੰਬਰ/ਦਸੰਬਰ ਦੀ ਇੱਕ ਮਿਤੀ ਦੇ ਬਰਾਬਰ ਮਨਜ਼ੂਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ, 1928. ਇੰਤਕਾਲਾਂ ਦੇ ਕਾਰਨ, ਵਿਵਾਦ ਵਾਲੀ ਜ਼ਮੀਨ ਨੂੰ ਅਪੀਲ ਲਾਂਟਾਂ ਦੇ ਪੁਰਖਿਆਂ ਦੇ ਨਾਵਾਂ ਤੋਂ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਵਿਰਾਜਮਾਨ ਧਰਮਸ਼ਾਲਾ ਦੇ ਨਾਮ 'ਤੇ ਇੰਤਕਾਲ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਇਹ ਜ਼ਾਹਰ ਤੌਰ 'ਤੇ 18 ਅਪ੍ਰੈਲ, 1921 ਨੂੰ ਪਟਿਆਲਾ ਦੇ ਸ਼ਾਸਕ ਦੇ ਫਰਮਾਨ-ਏ-ਸ਼ਾਹੀ ਦੇ ਅਧੀਨ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ, ਪਰ ਇੱਕ ਨੂੰ ਨਿਯੁਕਤ ਕੀਤੇ ਬਿਨਾਂ, ਅਪੀਲ ਕਰਨ ਵਾਲਿਆਂ ਦੇ ਬਹੁਤ ਘੱਟ ਪੂਰਵਜਾਂ ਨੂੰ, ਮੋਹਤਿਮਿਨਾਂ ਵਜੋਂ ਨਿਯੁਕਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਕਾਸ਼ਤ ਕਾਲਮ ਵਿੱਚ, ਹਾਲਾਂਕਿ, ਅਪੀਲਕਰਤਾਵਾਂ ਦੇ ਪੂਰਵਜ ਵਿਵਾਦ ਵਿੱਚ ਜ਼ਮੀਨ 'ਤੇ ਕਬਜ਼ਾ ਕਰਦੇ ਰਹੇ ਅਤੇ ਫਿਰ ਸਫਲਤਾਪੂਰਵਕ ਇਹ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਵਾਰਿਸਾਂ ਅਤੇ ਅੰਤ ਵਿੱਚ ਅਪੀਲਕਰਤਾਵਾਂ ਦੇ ਕਬਜ਼ੇ ਵਿੱਚ ਜਾਂਦੀ ਰਹੀ। ਇਹਨਾਂ ਸਾਰੇ ਸਾਲਾਂ ਲਈ, ਉਹਨਾਂ ਨੇ ਇਸ ਦੇ ਕੁਝ ਹਿੱਸੇ ਕਿਰਾਏਦਾਰਾਂ ਨੂੰ ਦਿੱਤੇ ਅਤੇ ਇਸ ਵਿੱਚੋਂ ਕੁਝ ਉਹਨਾਂ ਨੇ ਆਪਣੇ ਕਬਜ਼ੇ ਵਿੱਚ ਵੀ ਗਿਰਵੀ ਰੱਖ ਲਿਆ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਕਦੇ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਕੋਈ ਕਿਰਾਇਆ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤਾ। ਇਹ ਕਿਸੇ ਦੇ ਵੱਸ ਦੀ ਗੱਲ ਨਹੀਂ ਕਿ ਇੰਤਕਾਲਾਂ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਜ਼ਮੀਨ ਕਿਸੇ ਸੰਸਥਾ ਦੇ ਨਾਂ 'ਤੇ ਖੜੀ ਸੀ, ਉਹ ਡੇਰੇ ਜਾਂ ਗੁਰਦੁਆਰਾ। ਜ਼ਮੀਨ ਸਿੱਧੀ ਅਪੀਲਕਰਤਾਵਾਂ ਦੇ ਪੁਰਖਿਆਂ ਦੇ ਨਾਂ ਸੀ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਇਹਨਾਂ ਇੰਤਕਾਲਾਂ ਨੇ, ਜੋ ਮੈਨੂੰ ਡੀ.ਐਸ. ਤਿਵਾਤੀਆ, ਜੇ. ਤੋਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਈ ਸਹਿਮਤੀ ਦੇ ਬਲ ਤੇ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ ਕੋਈ ਉਪਾਧੀ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤੀ - ਜੋ ਪਿੰਡ ਦੀ ਧਰਮਸ਼ਾਲਾ ਵਿੱਚ ਪਈ ਸੀ; ਇਸ ਲਈ ਐਂਟਰੀ ਦਾ ਸ਼ਾਬਦਿਕ ਅਨੁਵਾਦ ਹੈ। ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਇੱਕ ਨਿਆਂਇਕ ਵਿਅਕਤੀ ਨਾ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਮਾਲ ਰਿਕਾਰਡ ਵਿੱਚ ਦਰਜ ਅਪੀਲਕਰਤਾਵਾਂ ਦੇ ਪੁਰਖਿਆਂ ਦੀ ਮਲਕੀਅਤ ਨੂੰ ਉਜਾੜਨ ਦੇ ਅਯੋਗ ਸੀ। ਦੂਜੇ ਸਬਦਾਂ ਵਿੱਚ, ਸਿਰਲੇਖ ਦੀ ਵੰਡ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਸੁਝਾਈ ਗਈ ਸੀ, *ਸ਼ੁਰੂਆਤੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਬੇਕਾਰ ਸੀ।* ਸਰਦਾਰ ਗੁਰਬਚਨ ਸਿੰਘ ਦੀ ਤਾਕੀਦ ਅਨੁਸਾਰ, ਰੈਜ਼ੀਡੈਂਟਾਂ ਦੇ ਵਿਦਵਾਨ ਵਕੀਲ, 18 ਅਪ੍ਰੈਲ, 1921 ਦੇ ਹੁਕਮਰਾਨ ਦੇ ਫਰਮਾਨ-ਏ-ਸ਼ਾਹੀ ਦੇ ਅਧੀਨ ਇੰਤਕਾਲਾਂ, 18 ਅਪ੍ਰੈਲ, 1921 ਦੇ ਪੂਰਵਜਾਂ ਦੇ ਪੂਰਵਜਾਂ ਦੇ ਸਿਰਲੇਖ ਨੂੰ ਤੋੜ ਸਕਦੇ ਹਨ, ਜਿੱਥੋਂ ਤੱਕ ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਨਿੱਜੀ ਸਿਰਲੇਖ ਦਾ ਸਬੰਧ ਸੀ। ਤਾਂ ਕਿ ਸੰਸਥਾ ਦੇ ਨਾਮ ਦੀ ਪ੍ਰਸਿੱਧੀ ਨੂੰ ਵਾਪਸ ਲਿਆ ਜਾ ਸਕੇ। ਪਰ ਫਿਰ ਸਵਾਲ ਇਹ ਪੈਦਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਕੀ ਕੋਈ ਸੰਸਥਾ ਸੀ ਜਿਸ ਦੇ ਨਾਂ 'ਤੇ ਜ਼ਮੀਨ ਪਹਿਲਾਂ ਸੀ ਅਤੇ ਮਹੰਤ ਜਾਂ ਮੋਹਤਮੀਨ ਨੇ ਹੜੱਪ ਲਈ ਸੀ। ਫਰਮਾਨ-ਏ-ਸ਼ਾਹੀ ਨੂੰ ਪੜ੍ਹਣ ਤੋਂ ਪਤਾ ਲੱਗਦਾ ਹੈ ਕਿ ਸੰਸਥਾਗਤ ਜਾਇਦਾਦਾਂ ਦੇ ਰਿਕਾਰਡ ਨੂੰ ਸਿੱਧਾ ਰੱਖਣ ਲਈ ਇਹ ਹੁਕਮ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਜ਼ਮੀਨਾਂ ਮੋਹਤਬਰਾਂ ਦੇ ਨਿੱਜੀ ਨਾਮ ਸੰਸਥਾ ਨੂੰ ਵਾਪਸ ਕਰ ਦਿੱਤੀਆਂ ਜਾਣ। ਇਸ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਵੀ ਬੁਨਿਆਦੀ ਤੱਥ ਜਾਂ ਤਾਂ ਇਹ ਦਲੀਲ ਜਾਂ ਸਾਬਤ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ ਕਿ ਜਿਸ ਤੋਂ ਇਹ ਸੰਕੇਤ ਮਿਲਦਾ ਹੈ ਕਿ ਸਵਾਲ ਕੀਤੇ ਇੰਤਕਾਲਾਂ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਦੀ ਜ਼ਮੀਨ ਕਦੇ ਕਿਸੇ ਸੰਸਥਾ ਜਾਂ ਕਿਸੇ ਵਿਅਕਤੀ ਦੇ ਨਾਂ 'ਤੇ ਖੜੀ ਸੀ।

ਜਿਸ ਨੇ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਮਹੰਤ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਸਟਾਈਲ ਕੀਤਾ। ਜ਼ਮੀਨ ਦਾ ਵਰਣਨਯੋਗ ਸਿਰਲੇਖ ਹੁਰ ਸਮੇਂ ਜੀਵਿਤ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਦਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਕੋਈ ਹੈਰਾਨੀ ਦੀ ਗੱਲ ਨਹੀਂ ਕਿ ਟ੍ਰਿਬਿਊਨਲ ਨੇ ਧਾਰਾ 8 ਦੇ ਤਹਿਤ ਪਟੀਸ਼ਨ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਕਰਦੇ ਹੋਏ, - *ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਨੀ* ਪੀ-13 ਦੁਆਰਾ ਦੇਖਿਆ ਗਿਆ ਕਿ ਸੰਸਥਾ ਲਈ ਕੋਈ ਵਿਰਾਸਤੀ ਦਫਤਰ ਨਹੀਂ ਸੀ ਕਿਉਂਕਿ ਜਾਇਦਾਦ ਪਿਤਾ ਤੋਂ ਪੁੱਤਰ ਨੂੰ ਸੌਂਪੀ ਗਈ ਸੀ ਅਤੇ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੁਆਰਾ ਇਸ ਖੋਜ ਨੂੰ ਬਰਕਰਾਰ ਰੱਖਿਆ ਗਿਆ ਸੀ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਨਾਮ ਦੀ ਕੀਮਤ ਦਾ ਕੋਈ ਸਬੂਤ ਨਹੀਂ ਹੈ ਜਿਸ ਤੋਂ ਇਹ ਦਲੀਲ ਵੀ ਦਿੱਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ ਜਾਂ ਦੇਖਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ ਵਿਵਾਦ ਵਾਲੀ ਜ਼ਮੀਨ ਕਿਸੇ ਸੰਸਥਾ, ਬਹੁਤ ਘੱਟ ਕਿਸੇ ਸੰਸਥਾ ਜਿਸ ਨੂੰ ਸਿੱਖ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਕਿਹਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਦੇ ਕੋਲ ਹੈ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਦੋਹਰੇ ਕਾਰਨਾਂ ਕਰਕੇ ਕਿ ਜ਼ਮੀਨ ਦੀ ਜਾਇਦਾਦ ਦਾ ਖਿਤਾਬ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਲਈ ਕਾਨੂੰਨ ਦੀ ਨਜ਼ਰ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਪ੍ਰਾਪਤਕਰਤਾ ਨਹੀਂ ਸੀ, ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਫਰਮਾਨ-ਏ-ਸ਼ਾਹੀ ਦੇ ਜ਼ੋਰ 'ਤੇ ਇਸ ਦੇ

ਸਿਰਲੇਖ ਨੂੰ ਵੰਡਣ ਦਾ ਕੋਈ ਮੌਕਾ ਸੀ, ਇਹ ਮੰਨਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਅਪੀਲਕਰਤਾਵਾਂ ਦੇ ਪੂਰਵਜ ਜ਼ਮੀਨੀ ਜਾਇਦਾਦ ਦੇ ਮਾਲਕ ਬਣੇ ਰਹੇ ਅਤੇ ਉਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਅਪੀਲਕਰਤਾ, ਜੋ ਅੱਜ ਤੱਕ ਕਬਜ਼ੇ ਵਿੱਚ ਰਹੇ ਹਨ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਇਹ ਮੰਨਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਧਾਰਾ 7 (3) ਦੇ ਅਧੀਨ ਨੋਟੀਫਿਕੇਸ਼ਨ ਦੇ ਹਿੱਸੇ ਦੀ ਜਾਇਦਾਦ ਦੀ ਸੂਚੀ ਵਿੱਚ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਜ਼ਮੀਨੀ ਜਾਇਦਾਦ ਸਿੱਖ ਗੁਰਦੁਆਰੇ ਵਿੱਚ ਨਹੀਂ ਹੈ।

(6) ਹੁਣ ਪਿੰਡ ਵਿੱਚ ਇਮਾਰਤ/ਸੰਰਚਨਾ ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ, ਟ੍ਰਿਬਿਊਨਲ ਨੇ ਇਹ ਵਿਚਾਰ ਲਿਆ ਕਿ ਇਹ ਸਿੱਖ ਗੁਰਦੁਆਰੇ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਸਰਕਾਰੀ ਨੋਟੀਫਿਕੇਸ਼ਨ ਨਾਲ ਨੱਥੀ ਯੋਜਨਾ ਵਿੱਚ ਸੀਮਾਵਾਂ ਦਾ ਵਰਣਨ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਜੋ ਅਪੀਲ ਲਾਂਟਸ ਦੀ ਅਗਵਾਈ ਵਾਲੇ ਜ਼ੁਬਾਨੀ ਸਬੂਤਾਂ ਨਾਲ ਮੇਲ ਖਾਂਦੀਆਂ ਹਨ, ਜਿਸ ਨਾਲ ਜਾਇਦਾਦ ਦੀ ਪਛਾਣ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਗੁਰਦੁਆਰੇ ਦੀ ਇਮਾਰਤ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਕਬਜ਼ੇ ਵਿੱਚ ਹੈ। ਟ੍ਰਿਬਿਊਨਲ ਨੇ ਇਸ ਵਿਸ਼ੇ 'ਤੇ ਧਿਰਾਂ ਦੇ ਸਬੂਤਾਂ ਨੂੰ ਪੜ੍ਹਣ ਦਾ ਤਰੀਕਾ ਸ਼ਾਮਲ ਕੀਤਾ। ਮੇਰੇ ਸਿੱਖ ਭਰਾ ਕੇ.ਐਸ. ਟਿਵਾਣਾ, ਜੇ. ਨੇ ਸਵਾਲ ਦਾ ਨਿਪਟਾਰਾ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਇਹ ਵਿਚਾਰ ਲਿਆ ਕਿ ਕਿਉਂਕਿ ਸੰਸਥਾ ਨੂੰ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 9 ਦੇ ਤਹਿਤ ਸਿੱਖ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਵਜੋਂ ਅਧਿਸੂਚਿਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਅਤੇ ਅਪੀਲਕਰਤਾਵਾਂ ਦੁਆਰਾ ਸੰਸਥਾ ਨੂੰ ਧਰਮਸ਼ਾਲਾ ਵਜੋਂ ਦਰਸਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ। ਦਲੀਲਾਂ ਦੇ ਕੇ, ਸੰਸਥਾ ਦਾ ਸਿੱਖ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਹੋਣਾ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾਖਲਿਆਂ ਦੇ ਅਧਾਰ 'ਤੇ ਸਾਬਤ ਹੋਇਆ। ਸਥਾਨ ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ, ਮੇਰੇ ਜਾਣਕਾਰ ਭਰਾ ਕੇ.ਐਸ. ਟਿਵਾਣਾ, ਜੇ. ਨੇ ਸਰਕਾਰੀ ਗਜ਼ਟ ਨੋਟੀਫਿਕੇਸ਼ਨ, ਮਿਤੀ 14 ਸਤੰਬਰ, 1962 ਵਿੱਚ ਇਮਾਰਤ ਦੀਆਂ ਹੱਦਾਂ ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਰੱਖਿਆ, ਜਿਸ ਦਾ ਪਹਿਲਾਂ ਜ਼ਿਕਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ, ਅਤੇ ਨਾਲ ਹੀ ਇਸ ਨਾਲ ਸੰਬੰਧਿਤ ਸਬੰਧਾਂ ਦੇ ਸਬੂਤ ਵੀ। ਮੇਰੇ ਵਿਦਵਾਨ ਭਰਾ ਨੇ ਹਰੇਕ ਗਵਾਹ ਦੇ ਸਬੂਤ ਦੀ ਚਰਚਾ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ। ਉਸ ਸਕੋਰ 'ਤੇ ਇਮਾਰਤ ਨੂੰ ਸਿੱਖ ਗੁਰਦੁਆਰੇ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਮੰਨਿਆ ਗਿਆ ਸੀ ਜਿੱਥੋਂ ਇਹ ਖੁਦ ਸਥਿਤ ਸੀ।

(7) ਇਸ ਦੌਰਾਨ ਬਹੁਤ ਸਾਰਾ ਪਾਣੀ ਵਹਿ ਗਿਆ ਹੈ। ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਫੁੱਲ ਬੈਚ ਨੇ ਮਹੰਤ ਲਛਮਣ ਦਾਸ ਚੇਲਾ ਮਹੰਤ ਮੋਤੀ ਰਾਮ ਬਨਾਮ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਬੰਧਕ ਕਮੇਟੀ, ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ (34) ਦੀ ਸੁਣਵਾਈ ਕੀਤੀ।

(34) 1986—(2) 90 PLR 51"

Som Dass and others v. The Shiromani Gurdwara Prabandhak Committee, Amritsar (M. M. Punchhi, J.)

ਕਿ ਧਾਰਾ 7(3) ਦੇ ਤਹਿਤ ਨੋਟੀਫਿਕੇਸ਼ਨ ਦੇ ਕਾਲਮ ਨੰਬਰ 1 ਵਿੱਚ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਇੰਦਰਾਜ ਇਸ ਤੱਥ ਦਾ ਕੋਈ ਸਬੂਤ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿ ਜਿਸ ਸੰਸਥਾ ਨੂੰ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਬਣਾਉਣ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਉਹ ਕਿੱਥੇ ਸਥਿਤ ਹੈ ਜਾਂ ਸਥਿਤ ਹੈ। ਇਹ ਵੀ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਧਾਰਾ 9(2) ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਕਿਸੇ ਵੀ ਚੀਜ਼ ਨੇ ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 10 ਅਧੀਨ ਕਾਰਵਾਈ ਵਿੱਚ ਇਹ ਪੁੱਛ-ਪੜਤਾਲ ਕਰਨ ਤੋਂ ਨਹੀਂ ਰੋਕਿਆ ਕਿ ਕੀ ਨੋਟੀਫਿਕੇਸ਼ਨ ਵਿੱਚ ਨਾਮੀ ਸੰਸਥਾ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਹੋਣ ਦਾ ਦਾਅਵਾ ਕੀਤੀ ਗਈ ਜਾਂ ਦਾਅਵਾ ਕੀਤੀ ਗਈ ਇਮਾਰਤ ਵਿੱਚ ਸਥਿਤ ਹੈ। ਅਤੇ ਕੀ ਅਜਿਹੀ ਜਾਇਦਾਦ ਗੁਰਦੁਆਰੇ ਦੀ ਹੈ ਜਾਂ ਨਹੀਂ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਇਸ ਅਧਿਕਾਰਤ ਘੋਸ਼ਣਾ ਦੇ ਮੱਦੇਨਜ਼ਰ, ਇਹ ਕੋਈ ਹੋਰ ਚੰਗੀ ਗੱਲ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 7(3) ਦੇ ਅਧੀਨ ਨੋਟੀਫਿਕੇਸ਼ਨ ਦੇ ਕਾਲਮ ਨੰਬਰ 1 ਵਿੱਚ ਸੰਪਾਦਿਤ ਕੀਤੀ ਗਈ ਜਾਣਕਾਰੀ ਜਿਸ ਵੀ ਇਮਾਰਤ ਜਾਂ ਢਾਂਚੇ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਹੈ, ਉਹ *ipso facto* ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਹੈ। ਗੁਰਦੁਆਰੇ ਦੀ ਸੰਸਥਾ ਦਾ ਐਲਾਨ ਕੀਤਾ। ਇਹ ਸੁਤੰਤਰ ਤੌਰ 'ਤੇ ਦੇਖਿਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ ਕੀ ਇਮਾਰਤ/ਢਾਂਚਾ ਗੁਰਦੁਆਰੇ ਦਾ ਹੈ - ਜਿਸ ਨੂੰ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 9(2) ਅਧੀਨ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਐਲਾਨਿਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਪੁੱਲ ਬੈਂਚ ਦੁਆਰਾ ਦਰਸਾਏ ਗਏ ਸਪੱਸ਼ਟ ਓਵਰਲੈਪਿੰਗ ਅਤੇ ਭੰਬਲਭੁਸੇ ਨੂੰ ਦੂਰ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ, ਅਪੀਲਕਰਤਾਵਾਂ ਦੇ ਤਰਤ ਕੇਸ ਵਿੱਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਦਲੀਲਾਂ ਵਿੱਚ ਦਾਖਲ ਹੋਣ ਦਾ ਮਤਲਬ ਇਹ ਨਹੀਂ ਕਿਹਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਇਮਾਰਤ ਨੂੰ ਸਿੱਖ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਹੋਣ ਦਾ ਦਾਅਵਾ ਕੀਤਾ ਸੀ। ਇਸ ਦੀ ਬਜਾਏ, ਦਾਖਲਾ, ਜੇ ਕੋਈ ਹੈ, ਤਾਂ ਇਹ ਪ੍ਰਭਾਵ ਸੀ ਕਿ ਉਹ ਸੰਸਥਾ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਕਬਜ਼ੇ ਵਿੱਚ ਲੈ ਕੇ ਇਕ ਧਰਮਸ਼ਾਲਾ ਕਹਿ ਰਹੇ ਸਨ ਜੋ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਪੁਰਖਿਆਂ ਦੇ ਸਮੇਂ ਤੋਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਕਬਜ਼ੇ ਵਿੱਚ ਸੀ। ਇਸ ਪ੍ਰਸੰਗ ਵਿੱਚ ਹੁਣ ਜੁਬਾਨੀ ਸਬੂਤਾਂ ਦੀ ਜਾਂਚ ਕਰਨਾ ਲਾਜ਼ਮੀ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

(8) ਸਕੈਚ ਵਿੱਚ ਜੋ ਕਿ ਉਕਤ ਨੋਟੀਫਿਕੇਸ਼ਨ ਦਾ ਹਿੱਸਾ ਹੈ, ਇਮਾਰਤ ਨੂੰ ਆਇਤਾਕਾਰ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਦਿਖਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਉੱਤਰ ਵੱਲ ਇੱਕ ਗਲੀ ਹੈ ਅਤੇ ਦੱਖਣ ਵੱਲ ਮੂਰਤੀ ਰਘੂ ਮਾਈ ਦੀ ਦੁਕਾਨ ਹੈ। ਪੱਛਮ ਵੱਲ ਪਿੰਡ ਦਾ ਦਰਵਾਜ਼ਾ ਹੈ ਅਤੇ ਪੂਰਬ ਵੱਲ ਸੋਮ ਨਾਥ ਦਾ ਘਰ ਹੈ ਅਤੇ ਇਹ ਸੋਮ ਨਾਥ ਮੰਨਣ ਵਾਲਿਆਂ ਵਿੱਚੋਂ ਇੱਕ ਸੋਮ ਦਾਸ ਹੈ। ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਇਸ ਗੱਲ ਤੋਂ ਇਨਕਾਰ ਨਹੀਂ ਕਰਦੇ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਕਬਜ਼ੇ ਵਾਲੀ ਧਰਮਸ਼ਾਲਾ ਦੀਆਂ ਉਹੀ ਵਰਣਨਯੋਗ ਸੀਮਾਵਾਂ ਹਨ ਪਰ ਇਸ ਗੱਲ ਤੋਂ ਇਨਕਾਰ ਕਰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਇਹ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਹੈ ਜਾਂ ਉਥੇ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਪੂਜਾ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਪੀ.ਡਬਲਯੂ.-1 ਬੱਗਾ ਸਿੰਘ ਨੇ ਸਪੱਸ਼ਟ ਤੌਰ 'ਤੇ ਕਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਅਪੀਲਕਰਤਾਵਾਂ ਦੇ ਕਬਜ਼ੇ ਵਿੱਚ ਇਨ੍ਹਾਂ ਘਰਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਕਿਸੇ ਵੀ ਘਰ ਵਿੱਚ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਸਮੇਤ ਕੋਈ ਵੀ ਪੂਜਾ ਦੀ ਵਸਤੂ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਪਿੰਡ ਵਿੱਚ ਦੋ ਹੋਰ ਧਰਮਸ਼ਾਲਾਵਾਂ ਅਤੇ ਦੋ ਗੁਰਦੁਆਰੇ ਹਨ। ਉਸ ਨੂੰ ਜਿਰ੍ਹਾ ਵਿੱਚ ਨਹੀਂ ਪਾਇਆ ਗਿਆ ਕਿ ਕੀ ਇਮਾਰਤ ਵਿੱਚ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਕੋਈ ਜਨਤਕ ਪੂਜਾ ਹੁੰਦੀ ਸੀ ਜਾਂ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 7(1) ਅਧੀਨ ਪਟੀਸ਼ਨ ਦਾਇਰ ਹੋਣ ਤੱਕ ਅਜਿਹੀ ਪੂਜਾ ਜਾਰੀ ਸੀ। ਇਹ ਤੱਥ ਪਟੀਸ਼ਨ ਦੇ ਰੱਖ-ਰਖਾਅ ਲਈ ਪਹਿਲਾਂ ਤੋਂ ਲੋੜੀਂਦੀ ਸਾਈਟ ਸੀ। ਸਗੋਂ ਉਸ ਨੂੰ ਪਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ

ਕਿ ਸੋਮ ਦਾਸ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਅਤੇ ਹੋਰਾਂ ਦੇ ਕਬਜ਼ੇ ਵਿਚ ਘਰ ਵਿਚ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਸੀ। ਹੁਣ ਇਹ ਅਪੀਲਕਰਤਾਵਾਂ ਦੀ ਨਿਜੀ ਪੂਜਾ ਲਈ ਵੀ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਸਿਰਫ ਇਸ ਤੱਥ ਲਈ ਕਿ ਘਰ ਵਿਚ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਸੀ, ਇਸ ਦਾ ਮਤਲਬ ਇਹ ਨਹੀਂ ਸੀ ਕਿ ਸਿੱਖ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਸਥਾਪਿਤ ਹੋ ਗਿਆ। ਇੱਥੋਂ ਤੱਕ ਕਿ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਸਾਦਾ ਹੈ, ਸੋਮ ਦਾਸ ਦਾ ਘਰ ਵਿਵਾਦਿਤ ਇਮਾਰਤ ਦੇ ਨੇੜੇ ਹੈ। ਇਹ ਅਪੀਲਕਰਤਾਵਾਂ ਦੇ ਪਰਿਵਾਰ ਦੇ ਹੋਰ ਮੈਂਬਰ ਹਨ ਜੋ ਸੰਤ ਰਾਮ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਅਤੇ ਹੋਰਾਂ ਵਾਂਗ, ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਅਧੀਨ ਇਮਾਰਤ ਵਿੱਚ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ। ਮੀਰਾਂ ਸਿੰਘ ਪੀ.ਡਬਲਯੂ.-2 ਦਾ ਬਿਆਨ ਵੀ ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੈ। ਉਸਨੇ ਅੱਗੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਸੰਤ ਰਾਮ ਅਪੀਲਕਰਤਾਵਾਂ ਅਤੇ ਹੋਰਾਂ ਦੇ ਕਬਜ਼ੇ ਵਾਲੇ ਘਰ ਵਿੱਚ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਇਸ ਇਮਾਰਤ ਵਿੱਚ ਸਿੱਖਾਂ ਦੁਆਰਾ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਜਨਤਕ ਪੂਜਾ ਬਾਰੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਇੱਕ ਵੀ ਸਵਾਲ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ। ਬਖਤਾਵਰ ਸਿੰਘ ਪੀ.ਡਬਲਯੂ.-3 ਨੇ ਵੀ ਇਸੇ ਪ੍ਰਭਾਵ ਨਾਲ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਸੰਤ ਰਾਮ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਆਪਣੇ ਹੋਰ ਭਰਾਵਾਂ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਪਰਿਵਾਰ ਦੇ ਮੈਂਬਰਾਂ ਸਮੇਤ ਉਕਤ ਘਰ ਵਿੱਚ ਹੀ ਰਹਿੰਦਾ ਸੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਜਿਰ੍ਹਾ ਵਿੱਚ ਕਿਹਾ ਕਿ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਉਦਾਸੀ ਸਾਧੂ ਸਨ। ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਜਨਤਕ ਪੂਜਾ ਬਾਰੇ ਕੋਈ ਸਵਾਲ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ। ਅੰਤ ਵਿੱਚ, ਸੋਮ ਦਾਸ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਆਪਣੇ ਖੁਦ ਦੇ ਗਵਾਹ ਵਜੋਂ ਪੀਡਬਲਯੂ-4 ਦੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਗਵਾਹੀ-ਬਾਕਸ ਵਿੱਚ ਆਇਆ। ਉਸਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਵਿਵਾਦ ਵਾਲਾ ਘਰ ਸੰਤ ਰਾਮ ਅਪੀਲਕਰਤਾ, ਨਿੱਕਾ ਦਾਸ ਅਤੇ ਪ੍ਰੀਤਮ ਦਾਸ, ਨਰੈਣ ਦਾਸ ਦੇ ਪੁੱਤਰਾਂ ਦੇ ਕਬਜ਼ੇ ਵਿੱਚ ਸੀ, ਅਤੇ ਉਸ ਦਾ ਘਰ। ਉਸ ਘਰ ਦੇ ਨਾਲ ਲੱਗ ਗਿਆ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਕਬਜ਼ੇ ਵਾਲੇ ਘਰ ਵਿੱਚ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਕੋਈ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਨਹੀਂ ਸੀ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਗੁਰੂ ਦੀ ਪੂਜਾ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਘਰ ਵਿੱਚ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ। ਜਿਰ੍ਹਾ ਵਿੱਚ ਉਸ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਭਾਵੇਂ ਧਾਰਾ 8 ਅਤੇ 10 ਅਧੀਨ ਆਪਣੀ ਪਟੀਸ਼ਨ ਵਿੱਚ ਉਸ ਦੇ ਵਕੀਲ ਨੇ ਲਿਖਿਆ ਸੀ ਕਿ ਘਰ ਇੱਕ ਸੰਸਥਾ ਅਤੇ ਇੱਕ ਉਦਾਸੀ ਡੇਰਾ ਸੀ, ਪਰ ਇਹ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਤਰਫੋਂ ਬਿਨਾਂ ਕਿਸੇ ਖਾਸ ਹਦਾਇਤ ਦੇ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਉਸ ਨੇ ਜੋ ਸਪੱਸ਼ਟੀਕਰਨ ਦਿੱਤਾ ਉਹ ਇਹ ਸੀ ਕਿ ਇਹ ਕੋਈ ਉਦਾਸੀ ਡੇਰਾ ਨਹੀਂ ਸੀ ਕਿਉਂਕਿ ਸੁਝਾਏ ਗਏ ਡੇਰੇ ਦੇ ਅਹਾਤੇ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਸਮਾਧ ਨਹੀਂ ਹੈ ਅਤੇ ਇਹ ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਪੁਰਖਿਆਂ ਦੀਆਂ ਸਮਾਧਾਂ ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਮਾਲਕੀ ਵਾਲੀ ਖੇਤੀ ਵਾਲੀ ਜ਼ਮੀਨ ਵਿੱਚ ਸਨ। ਉਸ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਜ਼ਮੀਨ ਦੀ ਜਾਇਦਾਦ ਉਸ ਦੇ ਪਰਿਵਾਰ ਦੀ ਨਿੱਜੀ ਜਾਇਦਾਦ ਸੀ।

(9) ਅਪੀਲਕਰਤਾਵਾਂ ਦੇ ਸਬੂਤਾਂ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ, ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ ਨੇ ਸਿਰਫ ਦੋ ਗਵਾਹਾਂ ਭਾਵ ਤਰਲੋਕ ਸਿੰਘ ਆਰਡਬਲਯੂ-1 ਅਤੇ ਇੰਦਰ ਸਿੰਘ ਆਰਡਬਲਯੂ-2 ਤੋਂ ਪੁੱਛਗਿੱਛ ਕੀਤੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਅਪੀਲਕਰਤਾਵਾਂ ਦੇ ਕਬਜ਼ੇ ਵਾਲਾ ਘਰ ਧਰਮਸ਼ਾਲਾ ਸੀ ਅਤੇ ਇਸ ਲਈ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਹੈ। ਜਿੱਥੋਂ ਤੱਕ ਤਰਲੋਕ ਸਿੰਘ ਆਰਡਬਲਯੂ-1 ਦਾ ਸਬੰਧ ਹੈ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਹੇਠਲੀ ਮੰਜ਼ਿਲ 'ਤੇ ਬਣੀ ਇਮਾਰਤ ਨਿੱਕਾ ਰਾਮ ਅਤੇ ਉਸ ਦੇ ਭਰਾਵਾਂ ਦੇ ਕਬਜ਼ੇ 'ਚ ਸੀ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਤਿੰਨ ਕਮਰੇ ਸਨ, ਪਰ ਗੁਰਦੁਆਰੇ ਦੀ ਇਮਾਰਤ ਹੇਠਲੀ ਮੰਜ਼ਿਲ 'ਤੇ ਇੱਕ ਕਮਰਾ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਚੌਹਾਰਾ 'ਤੇ ਸ ਦੂਜੀ ਮੰਜ਼ਿਲ ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਮਰਿਆਂ ਵਿੱਚੋਂ ਇੱਕ ਸੀ ਜੋ ਨਿੱਕਾ ਰਾਮ ਦੇ ਕਬਜ਼ੇ ਵਿੱਚ ਸੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਮੰਨਿਆ ਕਿ ਪਿੰਡ ਵਿੱਚ ਦੋ ਹੋਰ ਗੁਰਦੁਆਰਿਆਂ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਦੋ ਧਰਮਸ਼ਾਲਾਵਾਂ ਵੀ ਹਨ। ਇਸ ਸਬੰਧੀ ਇੰਦਰ ਸਿੰਘ ਆਰਡਬਲਯੂ-2 ਦਾ ਬਿਆਨ ਬੇਬੁਨਿਆਦ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਦੂਸਰੀ ਮੰਜ਼ਿਲ 'ਤੇ ਬਣੇ ਚੌਬਾਰੇ 'ਚ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਉਸਨੇ ਅੱਗੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਇਮਾਰਤ ਅਤੇ ਸੋਮ ਦਾਸ ਦੇ ਕਬਜ਼ੇ ਵਾਲਾ ਘਰ (ਸੋਮ ਦਾਸ ਦਾ ਘਰ ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਿ ਪਹਿਲਾਂ ਦੇਖਿਆ ਗਿਆ ਸੀ) ਇੱਕ ਜਾਇਦਾਦ ਦਾ ਹਿੱਸਾ ਸੀ, ਫਿਰ ਵੀ ਨੋਟੀਫਿਕੇਸ਼ਨ ਨਾਲ ਨੱਥੀ ਕੀਤੀ ਸੂਚੀ ਵਿੱਚ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਤੌਰ 'ਤੇ ਘਰ ਦੇ ਕਬਜ਼ੇ ਵਿੱਚ ਹੈ। ਸੋਮ ਦਾਸ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦੇ ਗੁਰਦੁਆਰੇ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਹੋਣ ਦਾ ਦਾਅਵਾ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ

Som Dass and others v. The Shiromani Gurdwara Prabandhak Committee, Amritsar (M. M. Punchhi, J.)

ਗਿਆ ਸੀ। ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਗੱਲ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਗਵਾਹ ਨੇ ਇਹ ਵੀ ਮੰਨਿਆ ਕਿ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦੇ ਪਰਿਵਾਰ ਦੇ ਸੰਤ ਰਾਮ ਅਤੇ ਪ੍ਰੀਤਮ ਦਾਸ ਦੇ ਕਬਜ਼ੇ ਵਾਲੇ ਕਮਰੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸਨ ਅਤੇ ਇਹ ਕਮਰੇ ਵਿਵਾਦਿਤ ਇਮਾਰਤ ਵਿੱਚ ਸਥਿਤ ਸਨ। ਇਸ ਭੰਬਲਭੂਸੇ ਵਾਲੀ ਸਥਿਤੀ ਵਿੱਚ, ਇਹ ਪਤਾ ਲਗਾਉਣਾ ਵੀ ਔਖਾ ਹੈ ਕਿ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਸੁਝਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ, ਭਾਵੇਂ ਚੌਬਾਰੇ ਵਿੱਚ ਸੀ ਜਾਂ ਜ਼ਮੀਨੀ ਮੰਜ਼ਿਲ ਦੇ ਕਿਸੇ ਕਮਰੇ ਵਿੱਚ। ਦੂਸਰਾ, ਦੋਵਾਂ ਗਵਾਹਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਕਿਸੇ ਨੇ ਵੀ ਇਹ ਨਹੀਂ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਉਕਤ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਕੋਈ ਜਨਤਕ ਪੂਜਾ ਸੀ ਅਤੇ ਉਹ ਵੀ ਸਿੱਖਾਂ ਵੱਲੋਂ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 7(1) ਅਧੀਨ ਪਟੀਸ਼ਨ ਦੀ ਸਥਾਪਨਾ ਦੀ ਮਿਤੀ ਤੱਕ। ਇਥੇ ਇਹ ਯਾਦ ਰੱਖਣਾ ਵੀ ਉਜਾਗਰ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿ ਟ੍ਰਿਬਿਊਨਲ ਨੇ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 8 ਦੇ ਤਹਿਤ ਆਪਣੇ ਫੈਸਲੇ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਖੋਜ ਵੀ ਦਰਜ ਕੀਤੀ ਸੀ ਕਿ ਸੰਸਥਾ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਪੂਜਾ ਵਸਤੂ ਨਹੀਂ ਸੀ, ਸਗੋਂ ਇਹ ਅਪੀਲਕਰਤਾਵਾਂ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਪਰਿਵਾਰਕ ਮੈਂਬਰਾਂ ਦੇ ਕਬਜ਼ੇ ਵਿੱਚ ਸੀ। ਉਹਨਾਂ ਦਾ ਰਿਹਾਇਸ਼ੀ ਘਰ ਹੋਵੇ। ਪਰ ਇਸ ਤੋਂ ਸੁਤੰਤਰ, ਰਿਕਾਰਡ 'ਤੇ ਮੌਜੂਦ ਸਬੂਤ ਸਾਨੂੰ ਦੁਬਾਰਾ ਇਸ ਖੋਜ ਵੱਲ ਲੈ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਕਿ ਇਮਾਰਤ ਵਿਚ ਅਜਿਹੀ ਕੋਈ ਚੀਜ਼ ਨਹੀਂ ਹੈ ਜੋ ਪੂਜਾ ਦੀ ਵਸਤੂ ਹੈ। ਇਹ ਅਪੀਲਕਰਤਾਵਾਂ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਪਰਿਵਾਰਕ ਮੈਂਬਰਾਂ ਦੇ ਰਿਹਾਇਸ਼ੀ ਮਕਾਨ ਵਜੋਂ ਕਬਜ਼ੇ ਵਿਚ ਹੈ ਅਤੇ ਅਜਿਹਾ ਕੋਈ ਭਰੋਸੇਯੋਗ ਸਬੂਤ ਨਹੀਂ ਹੈ ਜਿਸ ਤੋਂ ਇਹ ਮੰਨਿਆ ਜਾ ਸਕੇ ਕਿ ਉਕਤ ਇਮਾਰਤ ਵਿਚ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਹੈ ਅਤੇ ਉਹ ਵੀ ਜਨਤਕ ਪੂਜਾ ਲਈ। ਸਿੱਖ ਅਪੀਲਕਰਤਾਵਾਂ ਨੇ ਖੰਡਨ ਦੇ ਦੋ ਹੋਰ ਗਵਾਹਾਂ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਪੂਰਨ ਸਿੰਘ ਪੀ.ਡਬਲਯੂ.-5 ਅਤੇ ਮਲਕੀਅਤ ਸਿੰਘ ਪੀ.ਡਬਲਯੂ.-6 ਤੋਂ ਪੁੱਛਗਿੱਛ ਕਰਨ ਦਾ ਧਿਆਨ ਰੱਖਿਆ। ਇਸ ਦੀ ਬਜਾਏ ਉਨ੍ਹਾਂ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ ਦੇ ਸਬੂਤਾਂ ਨੂੰ ਝੁਠਲਾਇਆ ਕਿ ਉਸ ਘਰ ਦੇ ਕਿਸੇ ਹਿੱਸੇ 'ਤੇ ਕੋਈ ਚੌਬਾਰਾ ਨਹੀਂ ਸੀ ਅਤੇ ਇਮਾਰਤ ਦੇ ਕਿਸੇ ਹਿੱਸੇ ਵਿਚ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਇਸ ਸਬੰਧ ਵਿਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਪੁੱਛਗਿੱਛ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਗਈ। ਸਗੋਂ ਅਜਿਹਾ ਪ੍ਰਤੀਤ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਚੌਬਾਰੇ ਦੀ ਅਣਹੋਂਦ ਨੂੰ ਇੱਕ ਤੱਥ ਵਜੋਂ ਸਵੀਕਾਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਇਹ ਨੋਟੀਫਿਕੇਸ਼ਨ ਨਾਲ ਨੱਥੀ ਯੋਜਨਾ ਵਿੱਚ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਵਰਣਨਯੋਗ ਵੇਰਵਿਆਂ ਵਿੱਚੋਂ ਇੱਕ ਨੂੰ ਵੀ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਝੁਠਲਾਉਂਦਾ ਹੈ, ਕਿਉਂਕਿ ਇਸ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਅਸਥਾਨ ਚੌਬਾਰਾ ਵਿੱਚ ਦਿਖਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਕੋਈ ਭਰੋਸੇਯੋਗ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ

ਇਸ ਗੱਲ ਦਾ ਸਬੂਤ ਹੈ ਕਿ ਚੰਬਾਰਾ ਸੀ। ਇਹ ਤਾਰਕਿਕ ਤੌਰ 'ਤੇ ਨੀਚ ਹੈ ਕਿ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਲਈ ਕੋਈ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਅਸਥਾਨ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦਾ ਸੀ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਸਿੱਟੇ ਵਜੋਂ ਇਹ ਸਿੱਧ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਅਪੀਲਕਰਤਾਵਾਂ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਪਰਿਵਾਰਕ ਮੈਂਬਰਾਂ ਦੇ ਕਬਜ਼ੇ ਵਾਲੀ ਇਮਾਰਤ/ਢਾਂਚਾ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਨਿੱਜੀ ਜਾਇਦਾਦ ਹੈ ਅਤੇ ਸਿੱਖ ਗੁਰਦੁਆਰੇ ਦੀ ਮਲਕੀਅਤ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਮੁੱਦੇ ਨੰ. 1 ਅਤੇ 2 ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਅਪੀਲਕਰਤਾਵਾਂ ਦੇ ਹੱਕ ਵਿੱਚ ਅਤੇ ਉੱਤਰਦਾਤਾਵਾਂ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਅਪੀਲਕਰਤਾਵਾਂ ਦੁਆਰਾ ਦਾਅਵਾ ਕੀਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਜਾਇਦਾਦਾਂ, ਯਾਨੀ ਇਮਾਰਤ/ਸੰਰਚਨਾ, ਮੁੜ ਅਤੇ ਜ਼ਮੀਨੀ ਜਾਇਦਾਦ ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਮਲਕੀਅਤ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਉਹਨਾਂ ਕੋਲ ਸਾਰੀਆਂ ਹੱਕ ਹਿੱਤ ਅਤੇ ਇਸ ਦੇ ਸਿਰਲੇਖ ਅਤੇ ਇਸ ਦੇ ਉਲਟ ਸਿੱਖ ਗੁਰਦੁਆਰੇ ਦਾ ਕੋਈ ਹੱਕ, ਸਿਰਲੇਖ ਜਾਂ ਹਿੱਤ ਨਹੀਂ ਹੈ।

(10) ਵਾਬੋਵ 1 ਚਰਚਾ ਦੇ ਨਤੀਜੇ ਵਜੋਂ, FAO ਨੰਬਰ 449 & 197 ਦੀ ਇਜਾਜ਼ਤ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਹੈ ਅਤੇ ਸਿੱਖ ਗੁਰਦੁਆਰਿਆਂ ਦੇ ਟ੍ਰਿਬਿਊਨਲ, ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਅਤੇ ਫਰਮਾਨ ਨੂੰ ਇੱਕ ਪਾਸੇ ਰੱਖਿਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਸਿੱਖ ਗੁਰਦੁਆਰੇ ਅਤੇ ਐਸਜੀਪੀਸੀ ਵੱਲੋਂ ਜਾਇਦਾਦਾਂ ਦੇ ਕਬਜ਼ੇ ਨੂੰ ਮੁੜ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਲਈ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੁਆਰਾ ਕੀਤੇ ਗਏ ਮੁਕੱਦਮੇ ਨੂੰ ਬੰਦ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ, ਦੇ ਦਾਅਵੇ ਦਾ ਆਧਾਰ ਹੁਣ ਬਰਕਰਾਰ ਨਹੀਂ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ 1980 ਦਾ FAO ਨੰਬਰ 2 ਤਰਕਪੂਰਨ ਤੌਰ 'ਤੇ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਦੀ ਆਗਿਆ ਹੈ। ਅਤੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਮੁਕੱਦਮੇ ਨੂੰ ਖਾਰਜ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਜਾਵੇਗਾ। ਦੋਵਾਂ ਕਾਰਨਾਂ ਵਿੱਚ ਅਪੀਲਕਰਤਾਵਾਂ ਦੇ ਖਰਚੇ ਹੋਣਗੇ।

ਆਰ. ਐਨ. ਆਰ

27662 HC—ਸਰਕਾਰ ਪ੍ਰੈਸ, ਯੂ.ਟੀ., ਸੀ.ਐੱਚ.ਡੀ.

- (1) ਏ.ਟੀ.ਆਰ. 1925 ਪੀਸੀ 139.
- (2) ਏਆਈਆਰ 1938 “ਲਾਹ. 369 (FB)
- (3) "AIK 1940 PC 116.

(4) 1968 (2) TLR Pb. & ਹਰੀ: 499.

ਡਿਸਕਲੇਮਰ :- ਸਥਾਨਕ ਭਾਸ਼ਾ ਵਿੱਚ ਅਨੁਵਾਦ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਨਿਰਣਾ ਕੇਵਲ ਮੁਕੱਦਮੇਬਾਜ਼ਾਂ ਲਈ ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਆਪਣੀ ਭਾਸ਼ਾ ਵਿੱਚ ਸਮਝਣ ਤੱਕ ਹੀ ਸੀਮਤ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸਦਾ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਉਦੇਸ਼ ਲਈ ਇਸਤੇਮਾਲ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਸਾਰੇ ਵਿਹਾਰਕ ਅਤੇ ਅਧਿਕਾਰਤ ਮੰਤਵਾਂ ਲਈ, ਨਿਆਂ ਨਿਰਣੇ ਦਾ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਸੰਸਕਰਣ-ਪ੍ਰਮਾਣਿਕ ਹੋਵੇਗਾ ਅਤੇ ਅਮਲ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਲਈ ਇਸ ਨੂੰ ਤਰਜੀਹ ਦਿੱਤੀ ਜਾਵੇਗੀ।

ਰਵਨੀਤ ਸਿੰਘ